

การศึกษาเปรียบเทียบกระบวนการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาระหว่างโรงเรียนที่ผ่านและ
ไม่ผ่านการประเมินในรอบที่ 2: พหุกรณีศึกษา

นางสาวอรจิรา ธรรมไชยงาม

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาวิจัยการศึกษา ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2551

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A COMPARATIVE STUDY OF THE INTERNAL INSTITUTION QUALITY ASSURANCE
PROCESSES BETWEEN QUALIFIED AND UNQUALIFIED SCHOOLS
IN THE SECOND EVALUATION: A MULTIPLE CASE STUDY

Miss Onjira Tumchaiyangkul

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education Program in Educational Research
Department of Educational Research and psychology
Faculty of Education
Chulalongkorn University
Academic Year 2008
Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การศึกษาเปรียบเทียบกระบวนการประกันคุณภาพภายใน
สถานศึกษาระหว่างโรงเรียนที่ผ่านและไม่ผ่านการประเมินใน
รอบที่ 2: พหุกรณีศึกษา

โดย

นางสาวอรจิรา ธรรมไชยางกูร

สาขาวิชา

วิจัยการศึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

รองศาสตราจารย์ ดร.สิริพันธุ์ สุวรรณมรรคา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยเป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์

..... คณบดีคณะครุศาสตร์

(ศาสตราจารย์ ดร.ศิริชัย กาญจนวาสี)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ

(ศาสตราจารย์ ดร.สุวิมล ว่องวาณิช)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(รองศาสตราจารย์ ดร.สิริพันธุ์ สุวรรณมรรคา)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย

(ดร.เพชรฯ พิพัฒน์สันติกุล)

อรจิรา ธรรมไชยงกูร : การศึกษาเปรียบเทียบกระบวนการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาระหว่างโรงเรียนที่ผ่านและไม่ผ่านการประเมินในรอบที่ 2: พหุกรณีศึกษา.

(A COMPARATIVE STUDY OF THE INTERNAL INSTITUTION QUALITY ASSURANCE PROCESSES BETWEEN QUALIFIED AND UNQUALIFIED SCHOOLS IN THE SECOND EVALUATION: A MULTIPLE CASE STUDY)

อ.ที่ปรึกษา: รองศาสตราจารย์ ดร.สิริพันธุ์ สุวรรณมรรคา, 247 หน้า.

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษากระบวนการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาที่ผ่านการประเมินภายนอกในรอบที่ 2 และปัจจัยสนับสนุนกระบวนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน 2) ศึกษากระบวนการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาที่ไม่ผ่านการประเมินภายนอกในรอบที่ 2 พร้อมทั้งปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน 3) เปรียบเทียบกระบวนการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาที่ผ่านและไม่ผ่านการประเมินภายนอกในรอบที่ 2 รวมทั้งปัจจัยที่ส่งเสริม และปัญหาอุปสรรคในการทำการประกันคุณภาพภายใน โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ แบบพหุกรณีศึกษา 4) โรงเรียน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีวิเคราะห์เอกสาร การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาสร้างข้อสรุปแบบอุปนัยและเปรียบเทียบ ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. โรงเรียนที่ผ่านการประเมินภายนอกในรอบที่ 2 ดำเนินการครบตามกระบวนการประกันคุณภาพครบ 3 ด้าน คือ การควบคุมคุณภาพ การตรวจสอบคุณภาพ และการประเมินคุณภาพ ปัจจัยส่งเสริม คือ ความตั้งใจในการทำงาน การเข้ารับการฝึกอบรมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างสม่ำเสมอของบุคลากร และควมมีภาวะผู้นำในการบริหารจัดการของผู้บริหาร

2. โรงเรียนที่ไม่ผ่านการประเมินภายนอกในรอบที่ 2 มีการดำเนินงานไม่ครบตามกระบวนการประกันคุณภาพ 3 ด้าน กล่าวถึงด้านการควบคุมคุณภาพ ขาดการจัดทำธรรมนูญโรงเรียนและแผนพัฒนาคุณภาพประจำปี ทั้งยังขาดการนำระบบสารสนเทศมาใช้ในการบริหารการจัดการและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ส่วนอุปสรรคเกี่ยวข้องกับ การไม่ได้รับการพัฒนาในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของบุคลากร และระบบการบริหารงานของโรงเรียน แนวทางแก้ไข ควรให้ความสำคัญกับการส่งเสริมภาวะผู้นำของผู้บริหารในการบริหารงานของโรงเรียนตามระบบวงจรคุณภาพ PDCA และการส่งเสริมบุคลากรให้พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องโดยการเข้าร่วมอบรมและการทำวิจัยชั้นเรียน เพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ รวมถึงการนำวิธีการสอนใหม่ ๆ มาพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของตนเอง

3. สิ่งปฏิบัติที่เหมือนกันในโรงเรียนที่ผ่านและโรงเรียนที่ไม่ผ่านการประเมินภายนอกในรอบที่ 2 คือ ในด้านการควบคุมคุณภาพ มีการยึดมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นหลัก และด้านการตรวจสอบคุณภาพ มีการตรวจสอบผลการประเมิน มีเครื่องมือประเมินผู้เรียนที่ได้มาตรฐาน มีการรายงานการพัฒนาคุณภาพต่อต้นสังกัด มีการจัดทำรายงานการประเมินตนเอง ซึ่งสิ่งปฏิบัติที่ต่างกัน คือ ดำเนินการตามกระบวนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนให้ครบทั้ง 3 ด้าน

ภาควิชา.....วิจัยและจิตวิทยาการศึกษา.....ลายมือชื่อนิสิต.....

สาขาวิชา.....วิจัยการศึกษา.....ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก.....

ปีการศึกษา...2551.

v# # 5083435427: MAJOR EDUCATIONAL RESEARCH

KEYWORDS : QUALITY ASSURANCE / QUALITY ASSURANCE PROCESSES / INTERNAL QUALITY ASSURANCE

ONJIRA TUMCHAIYANGKUL: A COMPARATIVE STUDY OF THE INTERNAL INSTITUTION QUALITY ASSURANCE PROCESSES BETWEEN QUALIFIED AND UNQUALIFIED SCHOOLS IN THE SECOND EVALUATION: A MULTIPLE CASE STUDY.

THESIS ADVISOR: ASSOC. PROF. SIRIPAARN SUWANMONKHA, Ph.D., 247 pp.

This study objectives were 1) to study the quality assurance process and supportive factors within schools which had passed the second round of the external evaluation 2) to study the quality assurance process within schools which had not passed the second round of the external evaluation, focusing on problems and obstacles throughout the processes of quality assurance 3) to compare and contrast the process of quality assurance between schools which had passed and had not passed the second round in order to analyze factors, difficulties and obstacles of the process. The qualitative research method was used in studying four schools. The data were collected by means of participant and non-participant observation, interviewing and document analysis. The results were as follow:

1. The schools which had passed the quality assurance external evaluation the second round conducted three main strategies. They were quality control, quality audit and quality assessment. Work attention and continuation of instructional training of school personnel, and leadership of the school executives were supportive factors in the processes.

2. The schools which had not passed the quality assurance external evaluation the second round did not conduct all the three main strategies. The most incomplete strategy was quality control. Although, quality audit was conducted, information technology and measurement methods had not been used in school management. The obstacles were lack of instructional training of school personnel and school management system. Solutions for improvement ought to improve leadership role and PDCA cycle in school administration. Also, teachers and school personnel, ought to be supported to do classroom research for solving problems, instructional development and bring in educational innovation and new teaching methods into their classes.

3. The comparison between qualified and unqualified schools showed some similarity in the processes. They were holding to basic educational standards in quality control, inspecting results from former evaluation in quality audit, using proper standardized instruments to evaluate students, and continuously reporting the overall achievements. However the difference was that the non-qualified schools had not been able to compute all the three quality assurance's processes in their internal evaluation.

Department : ...Educational Research and Psychology Student's Signature :.....

Field of Study : ..Educational Research..... Advisor's Signature :.....

Academic Year :2008.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลุล่วงได้อย่างดี ด้วยความกรุณาและเมตตาอย่างยิ่งของท่านรองศาสตราจารย์ ดร.สิริพันธุ์ สุวรรณมรรคา อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านวิธีวิทยาการวิจัย และประสบการณ์ด้านต่าง ๆ แก่ผู้วิจัยอย่างเต็มที่ และเสียสละเวลาให้คำแนะนำปรึกษา ช่วยแก้ไขข้อบกพร่อง พร้อมทั้งชี้แนะแนวทางการพัฒนาทำให้งานวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งและขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.สุวิมล ว่องวาณิช และดร.เพชรฯ พิพัฒน์สันติกุล ที่กรุณาสละเวลาอันมีค่ามาเป็นกรรมการสอบปากเปล่า และกรุณาให้ข้อเสนอแนะต่าง ๆ ที่มีคุณค่า และขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษาทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทความรู้ให้แก่ผู้วิจัย

ขอกราบขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือทุกท่านที่ได้สละเวลาและให้ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงคุณภาพเครื่องมือ ทำให้ได้เครื่องมือที่มีคุณภาพสำหรับการวิจัย และขอกราบขอบพระคุณผู้บริหาร คณะครู และขอบคุณนักเรียนผู้เป็นกรณีศึกษาในการทำวิจัยครั้งนี้ ทุกท่านได้ให้ความเมตตาและให้ความร่วมมือกับผู้วิจัยเป็นอย่างดียิ่งในการเก็บรวบรวมข้อมูลทำให้การวิจัยในครั้งนี้สำเร็จลุล่วงลงได้ด้วยดี

ขอขอบคุณพี่ ๆ เพื่อน ๆ และน้อง ๆ ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษาที่น่ารัก ที่คอยให้กำลังใจ ความช่วยเหลือต่าง ๆ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้วิจัยตลอดระยะเวลาของการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง นายเมษา นวลศรี น.ส.ยุวรี ผลพันธินและขอขอบคุณอีกหลายท่านที่ไม่ได้เอ่ยนามที่มีส่วนช่วยให้งานนี้ประสบความสำเร็จได้อย่างดี

ขอขอบพระคุณสำนักงานงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) (สมศ.) เป็นอย่างสูงที่ให้ทุนสนับสนุนการทำวิทยานิพนธ์นี้

ท้ายที่สุด ขอกราบขอบพระคุณคุณพ่อบุญเชาว์ คุณแม่สำเนา ธรรมไชยงกูร และครอบครัว ธรรมไชยงกูร และดำรงอนุพันธ์ ผู้คอยให้กำลังใจให้ผู้วิจัยมีความพยายาม มุ่งมั่น และอดทนต่ออุปสรรคทุกอย่างโดยไม่ย่อท้อ ที่คอยให้การส่งเสริม และสนับสนุนอย่างดีตลอดมา

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฎ
สารบัญแผนภาพ.....	ฐ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
คำถามวิจัย.....	6
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	6
ขอบเขตของการวิจัย.....	6
ข้อจำกัดในงานวิจัย.....	7
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	7
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	8
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	9
ตอนที่ 1 การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน.....	10
ตอนที่ 2 การประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา.....	17
ตอนที่ 3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	43
ตอนที่ 4 งานวิจัยเชิงคุณภาพแบบพหุกรณีศึกษา.....	49
ตอนที่ 5 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	68
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	69
การคัดเลือกกรณีศึกษา.....	69
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	70
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	73

บทที่	หน้า
แผนการศึกษาภาคสนาม.....	74
การจัดกระทำข้อมูล.....	76
การนำเสนอข้อมูล.....	77
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล (รร.บริบทต่างจังหวัด).....	78
ตอนที่ 1 โรงเรียนกรณีศึกษา A	78
ส่วนที่ 1 บริบทของโรงเรียน	79
ส่วนที่ 2 กระบวนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน	84
ส่วนที่ 3 ปัจจัยส่งเสริม และปัจจัยอุปสรรคที่เกิดขึ้นระหว่างดำเนินการ ประกันคุณภาพ	90
ส่วนที่ 4 ปัญหา อุปสรรคและแนวทางการแก้ไข.....	99
ตอนที่ 2 โรงเรียนกรณีศึกษา B.....	106
ส่วนที่ 1 บริบทของโรงเรียน.....	106
ส่วนที่ 2 กระบวนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน.....	111
ส่วนที่ 3 ปัจจัยส่งเสริม และปัจจัยอุปสรรคที่เกิดขึ้นระหว่างดำเนินการ ประกันคุณภาพ	116
ส่วนที่ 4 ปัญหา อุปสรรคและแนวทางการแก้ไข	119
ตอนที่ 3 การเปรียบเทียบกรณีศึกษา.....	128
ส่วนที่ 1 กระบวนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน.....	128
ส่วนที่ 2 ปัจจัยส่งเสริม ปัจจัยอุปสรรคที่เกิดขึ้นระหว่าง ดำเนินการประกันคุณภาพ.....	133
ส่วนที่ 3 ปัญหา อุปสรรคและแนวทางแก้ไข.....	136
5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล (รร.บริบทกรุงเทพฯ).....	138
ตอนที่ 1 โรงเรียนกรณีศึกษา C.....	138
ส่วนที่ 1 บริบทของโรงเรียน.....	139
ส่วนที่ 2 กระบวนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน.....	145

บทที่	หน้า
ส่วนที่ 3 ปัจจัยส่งเสริม และปัจจัยอุปสรรคที่เกิดขึ้นระหว่างดำเนินการ ประกันคุณภาพ.....	153
ส่วนที่ 4 ปัญหา อุปสรรคและแนวทางการแก้ไข.....	158
ตอนที่ 2 โรงเรียนกรณีศึกษา D	164
ส่วนที่ 1 บริบทของโรงเรียน	164
ส่วนที่ 2 กระบวนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน	171
ส่วนที่ 3 ปัจจัยส่งเสริม และปัจจัยอุปสรรคที่เกิดขึ้นระหว่างดำเนินการ ประกันคุณภาพ	176
ส่วนที่ 4 ปัญหา อุปสรรคและแนวทางการแก้ไข.....	181
ตอนที่ 3 การเปรียบเทียบกรณีศึกษา.....	191
ส่วนที่ 1 กระบวนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน.....	191
ส่วนที่ 2 ปัจจัยส่งเสริม ปัจจัยอุปสรรคที่เกิดขึ้นระหว่าง ดำเนินการประกันคุณภาพ.....	195
ส่วนที่ 3 ปัญหา อุปสรรคและแนวทางแก้ไข.....	198
6 การเปรียบเทียบกรณีศึกษา.....	200
ส่วนที่ 1 กระบวนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน.....	201
ส่วนที่ 2 ปัจจัยส่งเสริม ปัจจัยอุปสรรคที่เกิดขึ้นระหว่าง ดำเนินการประกันคุณภาพ.....	206
ส่วนที่ 3 ปัญหา อุปสรรคและแนวทางแก้ไข.....	211
7 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	215
สรุปผลการวิจัย.....	216
อภิปรายผลการวิจัย.....	218
ข้อเสนอแนะ.....	222
รายการอ้างอิง.....	224

	หน้า
ภาคผนวก.....	228
ภาคผนวก ก รายงานผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ.....	229
ภาคผนวก ข หนังสือขอความร่วมมือในการทำวิจัย.....	231
ภาคผนวก ค เครื่องมือการลงภาคสนาม.....	233
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	247

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
2.1	การประเมินอิงเกณฑ์ ระดับตัวบ่งชี้.....	15
2.2	การประเมินอิงเกณฑ์ ระดับมาตรฐาน.....	15
2.3	มติในการพิจารณา พัฒนาการของคุณภาพการศึกษาและการบรรลุมาตรฐาน/ เป้าหมายตามแผนของสถานศึกษา.....	16
3.1	แผนปฏิบัติการการศึกษาภาคสนาม.....	75
4.1	จำนวนนักเรียนโรงเรียนกรณีศึกษา A	83
4.2	วิเคราะห์จุดเด่น และจุดด้อยของโรงเรียนกรณีศึกษา A.....	84
4.3	จำนวนนักเรียนโรงเรียนกรณีศึกษา B.....	110
4.4	วิเคราะห์จุดเด่น และจุดด้อยของโรงเรียนกรณีศึกษา B.....	111
4.5	เปรียบเทียบกระบวนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนที่ผ่านและไม่ผ่านการ ประเมินภายนอกในรอบที่ 2.....	128
4.6	เปรียบเทียบปัจจัยส่งเสริม และปัจจัยอุปสรรคกระบวนการประกันคุณภาพภายใน โรงเรียนที่ผ่านและไม่ผ่านการประเมินภายนอกในรอบที่ 2.....	133
4.7	เปรียบเทียบปัญหา อุปสรรคและแนวทางแก้ไขระหว่างโรงเรียนที่ผ่านและไม่ผ่าน การประเมินภายนอกในรอบที่ 2.....	136
5.1	จำนวนนักเรียนโรงเรียนกรณีศึกษา C.....	144
5.2	วิเคราะห์จุดเด่น และจุดด้อยของโรงเรียนกรณีศึกษา C.....	145
5.3	จำนวนนักเรียนโรงเรียนกรณีศึกษา D.....	170
5.4	วิเคราะห์จุดเด่น และจุดด้อยของโรงเรียนกรณีศึกษา D.....	171
5.5	เปรียบเทียบกระบวนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนที่ผ่านการประเมิน ภายนอกระดับดีมากและระดับดีในรอบที่ 2.....	191
5.6	เปรียบเทียบปัจจัยส่งเสริม และปัจจัยอุปสรรคกระบวนการประกันคุณภาพภายใน โรงเรียนที่ผ่านการประเมินภายนอกระดับดีมากและระดับดีในรอบที่ 2.....	195
5.7	เปรียบเทียบปัญหา อุปสรรคและแนวทางแก้ไขระหว่างโรงเรียนที่ผ่านการประเมิน ภายนอกระดับดีมากและระดับดีในรอบที่ 2	198
6.1	เปรียบเทียบกระบวนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนที่ผ่านการประเมิน ภายนอกระดับดีมาก ระดับดี และไม่ผ่านการประเมินภายนอกในรอบที่ 2.....	201

ตารางที่

6.2	เปรียบเทียบปัจจัยส่งเสริม ปัจจัยอุปสรรคระหว่างการดำเนินการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนที่ผ่านการประเมินภายนอกระดับดีมาก ระดับดี และไม่ผ่านการประเมินภายนอกในรอบที่ 2	206
6.3	เปรียบเทียบปัญหา อุปสรรคและแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดระหว่างการดำเนินการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนที่ผ่านการประเมินภายนอกระดับดีมาก ระดับดี และไม่ผ่านการประเมินภายนอกในรอบที่ 2.....	211

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่		หน้า
2.1	กระบวนการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา.....	30
2.2	ขั้นตอนการดำเนินประกันคุณภาพภายใน.....	32
2.3	ความต่อเนื่องและเกี่ยวข้องสัมพันธ์ของการวิเคราะห์ข้อมูล.....	58
2.4	กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	68
4.1	โครงสร้างระบบการบริหารของโรงเรียนกรณีศึกษา A	82
4.2	กระบวนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน ของโรงเรียนกรณีศึกษา A.....	103
4.3	ปัจจัยส่งเสริมและปัจจัยอุปสรรคกระบวนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน ของโรงเรียนกรณีศึกษา A	104
4.4	ปัญหาอุปสรรคและแนวทางแก้ไข ของโรงเรียนกรณีศึกษา A.....	105
4.5	โครงสร้างระบบการบริหารของโรงเรียนกรณีศึกษา B.....	109
4.6	กระบวนการประกันคุณภาพ ภายในโรงเรียน ของโรงเรียนกรณีศึกษา B.....	125
4.7	ปัจจัยส่งเสริมและปัจจัยอุปสรรคกระบวนการประกันคุณภาพภายใน โรงเรียนของโรงเรียนกรณีศึกษา B.....	126
4.8	ปัญหา อุปสรรคและแนวทางแก้ไข ของโรงเรียนกรณีศึกษา B.....	127
5.1	โครงสร้างระบบการบริหารของโรงเรียนกรณีศึกษา C.....	143
5.2	กระบวนการประกันคุณภาพ ภายในโรงเรียน ของโรงเรียนกรณีศึกษา C.....	161
5.3	ปัจจัยส่งเสริมและปัจจัยอุปสรรคกระบวนการประกันคุณภาพภายใน โรงเรียนของโรงเรียนกรณีศึกษา C.....	162
5.4	ปัญหา อุปสรรคและแนวทางแก้ไข ของโรงเรียนกรณีศึกษา C.....	163
5.5	โครงสร้างระบบการบริหารของโรงเรียนกรณีศึกษา D.....	169
5.6	กระบวนการประกันคุณภาพ ภายในโรงเรียน ของโรงเรียนกรณีศึกษา D.....	188
5.7	ปัจจัยส่งเสริมและปัจจัยอุปสรรคกระบวนการประกันคุณภาพภายใน โรงเรียนของโรงเรียนกรณีศึกษา D.....	189
5.8	ปัญหา อุปสรรคและแนวทางแก้ไข ของโรงเรียนกรณีศึกษา D.....	190

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

โลกในยุคปัจจุบันเป็นยุคโลกาภิวัตน์ ที่มีความเจริญก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว จึงจำเป็นที่แต่ละประเทศต้องเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตลอดเวลา และเตรียมพร้อมที่จะเผชิญกับความท้าทายจากกระแสโลก โดยปัจจัยสำคัญที่จะเผชิญการเปลี่ยนแปลงและท้าทายดังกล่าว ได้แก่ คุณภาพของคน

การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพจึงเป็นเรื่องที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งโดยจะต้องเป็นการศึกษาที่มีคุณภาพ เพื่อให้ศักยภาพที่มีอยู่ในตัวคนได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ ทำให้เป็นคนที่รู้จักคิดวิเคราะห์ รู้จักแก้ปัญหา มีความคิดสร้างสรรค์ รู้จักเรียนรู้ด้วยตนเอง สามารถปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว มีจริยธรรม คุณธรรม รู้จักพึ่งตนเอง และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข (ณัฐพล ชุมวรฐายี, 2545)

สภาพสังคมในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ไม่ว่าจะเป็นด้านวัฒนธรรมและเทคโนโลยีที่ก้าวไกล ซึ่งส่งผลให้ระบบการศึกษามีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา โดยที่การศึกษาในยุคนี้ ถือเป็นยุคแห่งการปฏิรูปการศึกษา มีการเปลี่ยนแปลงการเรียนการสอนตลอดเวลา จากที่เคยสอนแบบที่เน้นผู้สอนเป็นศูนย์กลาง ได้มีการปรับเปลี่ยนเป็น เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ทำให้ต้องมีการจัดวางระบบการเรียนการสอนในรูปแบบใหม่ ที่ทั้งผู้สอนและผู้เรียนไม่คุ้นเคย อาจทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในตอนแรกอยู่ในระดับต่ำ และเมื่อมีการพัฒนาที่ผู้สอนและผู้เรียนแล้ว สิ่งที่ต้องดำเนินการต่อไปคือ ผู้บริหาร โดยที่ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญต่อการวางแผนระบบการทำงาน การประสานงานที่ดี ระหว่างบุคลากรภายในสถานศึกษาด้วยกัน และถ้าภายในองค์กรร่วมมือร่วมใจในการประสานงาน ก็จะส่งผลดีต่อสถานศึกษาของตน และพร้อมที่จะรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงในทุก ๆ ด้าน

ดังนั้นสถานศึกษาต่าง ๆ ต้องมีความตื่นตัวในการที่จะรับมือกับการปฏิรูปการศึกษา ซึ่งมีแนวทางในการดำเนินงานทั้ง 4 ด้าน คือ การปฏิรูปโรงเรียนและสถานศึกษา การปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษา การปฏิรูปหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน การปฏิรูประบบการบริหารการศึกษา และจากการที่ระบบการศึกษาได้มีการเปลี่ยนแปลงและปฏิรูปทางการศึกษาตลอดเวลานั้น ไม่ว่าจะเป็นในระดับการศึกษาระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา หรือ

แม้กระทั่งระดับอุดมศึกษา ที่มีการเปลี่ยนแปลงระบบตลอดเวลา อีกทั้งระบบการจัดการในการรับบุคคลเข้าศึกษาต่อมีเงื่อนไขในการรับสมัครและการระบุคุณสมบัติที่เปลี่ยนแปลงไปเรื่อย ๆ ทำให้ผู้ปกครองส่วนมากเกิดความสับสนและไม่มั่นใจว่าสถานศึกษาที่ตนจะส่งบุตรหลานเข้าศึกษาต่อมีความน่าเชื่อถือหรือไม่ แต่ละสถานศึกษามีระดับมาตรฐานการศึกษาที่เท่าเทียมกัน อันนำไปสู่ปัญหาที่ว่าผู้ปกครองจะนิยมส่งบุตรหลานเข้าเรียนกับสถานศึกษาที่มีชื่อเสียง และได้รับการรับรองแล้ว ว่าผ่านการประกันคุณภาพมาตรฐานทางการศึกษา โรงเรียนที่มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษานั้น

เมื่อปัญหาเกิดจากมาตรฐานของโรงเรียนไม่เท่าเทียมกัน และค่านิยมของผู้ปกครองเองที่ส่งนักเรียนเข้าเรียนเฉพาะในโรงเรียนบางโรงเรียนยังเป็นเช่นนี้ จึงทำให้เกิดความต้องการมากระจุยตัวในบางโรงเรียน ดังนั้น ภาระกิจเร่งด่วนของกระทรวงศึกษาธิการที่จะต้องเร่งดำเนินการคือ การยกมาตรฐานของโรงเรียนต่าง ๆ ให้เร็วที่สุดเท่าที่จะกระทำได้ (ข้อเสนอแนะจากการประชุมกรรมธิการการศึกษา, 20 มี.ค. 2539) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าคุณภาพของการศึกษาของโรงเรียนเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องได้รับการปรับปรุงและพัฒนาตลอดเวลา ไม่ว่าจะเป็นด้านสติปัญญา ความรู้ความสามารถ จริยธรรมและคุณธรรม การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น จึงส่งผลให้ต้องมีการพัฒนาการศึกษาของไทยเสียก่อน โดยการพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพจะต้องมีการประกันคุณภาพภายในผสมผสานอยู่ในกระบวนการบริหารและการจัดการเรียนการสอนตามปกติของสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา ซึ่งจะส่งผลให้เกิดความมั่นใจว่าสถานศึกษาจะจัดการศึกษาให้มีคุณภาพเป็นไปตามมาตรฐาน

ด้วยเหตุนี้ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาของไทย โดยจะต้องเริ่มจากสถานศึกษาทุกแห่งดำเนินการพัฒนาคุณภาพของตนเอง โดยในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษานั้น จะต้องมีการประกันคุณภาพภายในผสมผสานอยู่ในกระบวนการบริหารและการจัดการเรียนการสอนตามปกติของสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา อันจะเป็นการสร้าง ความมั่นใจว่าสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา อันจะเป็นการสร้าง ความมั่นใจว่าสถานศึกษาจะจัดการศึกษาให้มีคุณภาพเป็นไปตามมาตรฐาน เพื่อให้เด็กไทยเป็นคนดี มีความสามารถและมีความสุข จะได้ช่วยกันสร้างสรรค์สังคมให้มีสันติ สิ่งแวดล้อมยั่งยืน เศรษฐกิจมั่นคง สามารถร่วมมือและแข่งขันกับประเทศอื่น ๆ ได้อย่างมีศักดิ์ศรีในสังคมโลกต่อไป การประกันคุณภาพภายในจึงเป็นงานสำคัญ ของสถานศึกษา โดยสถานศึกษาเพื่อผู้เรียน และสังคมโดยรวม

จากข้อเสนอแนะดังกล่าวส่งผลให้ประกาศใช้พระราชบัญญัติแห่งชาติ ตั้งแต่วันที่ 19 สิงหาคม พ.ศ. 2542 ที่กำหนดให้สถานศึกษาต่าง ๆ มีการปรับเปลี่ยน ปฏิรูประบบการทำงานกันอย่างต่อเนื่อง กลไกหนึ่งที่เป็นส่วนสำคัญในการปฏิรูปการศึกษา ก็คือ การประกันคุณภาพของสถานศึกษา และสนองนโยบายของชาติด้วยการกำหนดวิสัยทัศน์ทางการศึกษาที่ชัดเจนตามแผนพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และสังคม ซึ่งทางด้านการศึกษา ได้เน้นการปฏิรูปการเรียนรู้ให้ต่อเนื่องตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ โดยเน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญของการปฏิรูปการศึกษา จึงกำหนดให้สถานศึกษาปฏิรูปการเรียนรู้ มุ่งสู่การประกันคุณภาพ เสริมสร้างเอกลักษณ์ไทย และให้ทันสมัยในวิทยาการ

จากความจำเป็นดังกล่าวของการประกันคุณภาพภายในเพื่อพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาซึ่งเป็นเรื่องที่มีความสำคัญต่อการปฏิรูปการศึกษาของไทย จึงได้มีสาระบัญญัติใน พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่กำหนดให้สถานศึกษาทุกแห่งต้องดำเนินการเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายใน ดังนี้

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 6 ซึ่งว่าด้วยเรื่อง มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งก่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ และถือเป็นครั้งแรกที่ประเทศไทยจะมีการประกันคุณภาพการศึกษาเกิดขึ้น ซึ่งประกอบด้วยระบบประกันคุณภาพภายนอก และระบบการประกันคุณภาพภายใน ระบบการประกันคุณภาพภายในนี้ หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษา จะต้องมีการจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และให้ถือว่าระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารสถานศึกษาที่ต้องดำเนินอย่างต่อเนื่อง กำหนดให้สถานศึกษามีการจัดทำรายงานประจำปีโดยเป็นลักษณะการดำเนินการประเมินตนเองทุกปี และเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยดำเนินการเป็นส่วนหนึ่งของการของการบริหารงานตามปกติ และต้องเปิดเผยผลการดำเนินงานของตนเองต่อสาธารณชน เพื่อรองรับการประเมินคุณภาพภายนอกจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา และพร้อมจะถูกตรวจสอบจากคณะกรรมการประเมินผลภายนอกในทุก 5 ปีด้วย ทั้งนี้บุคลากรภายในสถานศึกษาตลอดจนคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองและผู้เกี่ยวข้องต้องมีส่วนร่วมในการประเมินผล และทำการพัฒนาปรับปรุงการดำเนินงานของสถานศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543) อีกทั้งควรมีการจัดการศึกษาให้เหมาะสมตามความสามารถ ตามศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคน ซึ่งเป็นแนวทางการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 6 , 7 , 8 , 47 ,48 และ 49

ทั้งที่การประเมินคุณภาพภายนอกครั้งแรก สำหรับสถานศึกษาทุกแห่งจะต้องดำเนินการภายใน 6 ปี นับตั้งแต่วันที่พระราชบัญญัติมีผลบังคับใช้ คือ ภายในเดือนสิงหาคม 2548 สาธารณบัญญัติดังกล่าว เป็นสิ่งที่สถานศึกษาทุกแห่งจะต้องนำไปปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุเจตนารมณ์ในการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา ซึ่งจะเป็นการสร้างความมั่นใจแก่พ่อแม่และประชาชน ว่าลูกหลานจะได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) เรียกโดยย่อว่า สมศ. เป็นหน่วยงานที่จัดตั้งขึ้นตาม พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 โดยพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) พ.ศ. 2543 มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาเกณฑ์และวิธีการประเมินคุณภาพภายนอก โดยคำนึงถึงความมุ่งหมาย หลักการ และแนวการจัดการศึกษาตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ(สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา(องค์การมหาชน),2546 : 1-2)

จากการที่มีพระราชบัญญัติออกมาแล้ว ได้เริ่มดำเนินการในโรงเรียนนำร่อง 218 โรงเรียน ตั้งแต่ 2544 รอบแรกใช้เกณฑ์มาตรฐานเพียง 14 มาตรฐาน 53 ตัวบ่งชี้ ผลการประเมินพบว่า แม้โรงเรียนทั้ง 218 โรงเรียนจะเป็นโรงเรียนที่มีความพร้อมสูงและอาสาเข้ารับการประเมินคุณภาพภายนอก แต่ผลการประเมินภายนอกก็ยืนยันว่าต้องปรับปรุง คือ การปรับการเรียน เปลี่ยนการสอนและการบริหารเพื่อส่งให้ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ และมีวิจรรณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรองและมีวิสัยทัศน์ให้เพิ่มมากขึ้น และผลการประเมินครั้งนี้ส่งผลให้โรงเรียนต่าง ๆ เกิดความสับสนและตื่นตัวในเรื่องการประกันคุณภาพภายในเพื่อเตรียมรับการประเมินภายนอก ซึ่งต้องเสร็จภายในปี พ.ศ. 2548 ทำให้เกิดปัญหาในการปฏิบัติงานของโรงเรียนดังกล่าว

หลังจากที่ได้มีการประเมินภายนอกโรงเรียนรอบแรก สถานศึกษาต่าง ๆ ให้ความสนใจในเรื่องของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษามากขึ้นซึ่งส่งผลให้ในการประเมินภายนอกโรงเรียนรอบที่ 2 ในช่วงปี พ.ศ. 2549 ถึง พ.ศ. 2553 โรงเรียนได้เข้ารับการประเมินมากขึ้น โดยได้ปรับใช้เกณฑ์มาตรฐาน 14 มาตรฐาน 70 ตัวบ่งชี้ มีจำนวนโรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งหมด 34,629 โรงเรียน และได้รับการประเมินและอยู่ระหว่างการประเมินภายนอกในรอบที่ 2 จำนวน 34,602 โรงเรียน และจากการประเมินภายนอกในรอบที่ 2 สถานศึกษาได้มีการพัฒนาโรงเรียนให้ผ่านมาตรฐานตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้มากขึ้น แต่ยังคงพบว่าผลการประเมินภายนอกในรอบที่ 2 สถานศึกษาขนาดเล็กยังไม่ดีเท่าที่ควร ยังขาดความพร้อมในการรองรับการประเมิน

เก็จกนก เอื้อวงศ์ (2546) กล่าวว่า ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา ในกลุ่มปัจจัยภายใน ได้แก่ การที่วัฒนธรรมองค์การมีลักษณะแตกแยก แข่งขัน ไม่ให้เกียรติและไม่ไว้วางใจ จากการยอมรับความสามารถของเพื่อนครู ครูไม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลง และครูไม่เพียงพอ ครูขาดความรับผิดชอบและความสนใจใฝ่เรียนรู้ มีทัศนคติไม่ดีต่อการประกันคุณภาพการศึกษา รวมทั้งผู้บริหารไม่ให้ความสำคัญกับโรงเรียนเต็มที่ ใจดีเกินไป ขาดความเด็ดขาด นำการเปลี่ยนแปลงเข้ามาเร็วจนครูรับไม่ทัน ใช้รูปแบบการบริหารแบบขึ้นนำมากกว่าการมีส่วนร่วม และผู้ช่วยบริหารขาดความสามารถในการบริหารและมีงานธุรการมาก นอกจากนี้ การที่โครงสร้างการบริหารขาดการประสานงานที่ดี ขาดระบบการสื่อสารแลกเปลี่ยนข้อมูล ขาดการกำหนดบทบาทหน้าที่บุคลากรและมอบหมายความรับผิดชอบงานไม่ชัดเจนก็เป็นปัจจัยที่เป็นอุปสรรคเช่นกัน สำหรับกลุ่มปัจจัยภายนอก ได้แก่ ชุมชนและกรรมการสถานศึกษาขาดความเข้าใจเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาและนโยบายปรับลดอัตราค่าจ้าง รวมทั้งหน่วยงานต้นสังกัดขาดการนิเทศช่วยเหลือ

จำรัส นองมาก (2544) กล่าวว่า สภาพการปฏิบัติจริงในโรงเรียนซึ่งล้วนแล้วเป็นการกระทำผิดพลาดไม่ตรงกับเจตนาที่รัฐต้องการให้สถานศึกษาดำเนินการในเรื่องของการประกันคุณภาพการศึกษาอย่างแท้จริง สถานศึกษาที่ทำตัวอย่างประกันคุณภาพที่ผิด ๆ ก็จะได้แยกส่วนประกันคุณภาพการศึกษากับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจริง ๆ ครูบางคนเมื่อได้รับมอบหมายงานก็มักจะยุ่งอยู่กับการจัดเอกสาร โดยที่เอกสารที่จัดไม่ได้เกี่ยวข้องกับงานปฏิบัติจริง ๆ

ชัยอนันต์ สมุทรวณิช (2544) กล่าวว่า ระบบประกันคุณภาพภายในและภายนอกผู้ที่เกี่ยวข้องส่วนใหญ่คิดว่าเป็นการเพิ่มภาระในการทำงาน เป็นกระบวนการที่น่าเบื่อ เนื่องจากนิสัยพื้นฐานของคนไทยที่ว่า เป็นคนรักสบาย ไม่ปฏิบัติงานอย่างเป็นประจำและต่อเนื่อง แต่เป็นการปฏิบัติงานแบบชั่วคราวชั่วคราว

จากการศึกษาเอกสาร งานวิจัยพบว่า สถานศึกษาส่วนมากที่ได้รับการประเมินภายนอกนั้นไม่ผ่านการประเมิน เนื่องจากปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อผลการประเมิน ทำให้ผู้วิจัยเกิดความสนใจที่จะศึกษากระบวนการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียน 4 โรงเรียน โดยทำการเปรียบเทียบสถานศึกษาที่ได้รับการประเมินภายนอกในรอบ 2 แล้ว เพื่อศึกษาถึงกระบวนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน ว่ามีความแตกต่างกันอย่างไร มีปัจจัยส่งเสริม ปัจจัยอุปสรรคกระบวนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน รวมถึงปัญหา อุปสรรค และแนวทางในการแก้ไข

คำถามวิจัย

1. โรงเรียนที่ได้รับผลการประเมินผ่านเกณฑ์ มีกระบวนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนอย่างไร และมีปัจจัยอะไรบ้างที่สนับสนุนต่อกระบวนการการประกันคุณภาพของโรงเรียน
2. โรงเรียนที่ได้รับผลการประเมินไม่ผ่านเกณฑ์ มีกระบวนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนอย่างไร มีปัญหาและอุปสรรคอะไรบ้างในการกระบวนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน
3. กระบวนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนที่ได้รับผลการประเมินผ่านและไม่ผ่าน มีกระบวนการประกันคุณภาพภายในแตกต่างกันอย่างไร ปัจจัยที่สนับสนุนของแต่ละโรงเรียนเป็นอย่างไร รวมถึงมีปัญหาและอุปสรรคอะไรบ้างในการดำเนินการ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาที่ผ่านการประเมินภายนอกในรอบที่ 2 และปัจจัยที่สนับสนุนกระบวนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน
2. เพื่อศึกษากระบวนการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาที่ไม่ผ่านการประเมินภายนอกในรอบที่ 2 พร้อมทั้งปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน
3. เพื่อเปรียบเทียบกระบวนการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาที่ผ่านและไม่ผ่านการประเมิน ในการประเมินภายนอกรอบที่ 2 รวมทั้งปัจจัยที่ส่งเสริม และปัญหาอุปสรรคในการทำกรประกันคุณภาพภายใน

ขอบเขตการวิจัย

ประชากร คือ โรงเรียนในสังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ที่ได้รับการประเมินภายนอกในรอบที่ 2

ประเด็นที่ศึกษา คือ 1) กระบวนการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ซึ่งครอบคลุม 3 ด้าน คือ การควบคุมคุณภาพ (Quality Control) การตรวจสอบคุณภาพ (Quality Audit) และการประเมินคุณภาพ (Quality Assessment) 2) ปัจจัยส่งเสริม ปัจจัยอุปสรรคที่ส่งผลต่อกระบวนการประกันคุณภาพ และ 3) ปัญหา อุปสรรคและแนวทางการแก้ไข

ข้อจำกัดของงานวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้ศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ ด้านการควบคุมคุณภาพ การตรวจสอบคุณภาพ และการประเมินคุณภาพ ข้อมูลที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้องจะเป็นไปในแนวที่ศึกษาถึงการจัดทำมาตรฐาน การศึกษา การทำธรรมนูญโรงเรียน แผนปฏิบัติการ การจัดทำข้อมูลสารสนเทศ การได้รับการตรวจสอบทบทวน การประเมินผู้เรียนด้วยเครื่องมือที่หลากหลาย รายงานการพัฒนาคุณภาพต่อต้นสังกัด การทำรายงานการประเมินตนเอง การประเมินผลงานผู้เรียน และครู และความพร้อมในการรองรับการประเมินภายนอก โดยไม่ได้กล่าวถึงการควบคุมคุณภาพ การตรวจสอบคุณภาพ และการประเมินคุณภาพ ในด้านผู้เรียน ครู และผู้บริหาร

นิยามศัพท์เฉพาะ

การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง กระบวนการ กิจกรรม วิธีการ หรือระบบที่ผสมผสานอยู่ในกระบวนการบริหารของสถานศึกษา เพื่อให้เกิดความมั่นใจให้กับผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาทั้งทางตรงและทางอ้อม ว่าผู้เรียนหรือผลผลิตจากการดำเนินงานตามแผนที่กำหนดไว้ของสถานศึกษาจะมีคุณภาพเป็นไปตามที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต้องการ

การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา หมายถึง กิจกรรมการควบคุมคุณภาพภายในสถาบันหรือสถานศึกษา โดยการดำเนินการภายในของสถาบันหรือสถานศึกษาเอง เพื่อให้ความมั่นใจว่าสถาบันหรือสถานศึกษาดำเนินการตามภารกิจหลักอย่างมีคุณภาพ

กระบวนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน หมายถึง การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในโรงเรียน ซึ่งประกอบด้วย การดำเนินงาน 3 ด้าน คือ การควบคุมคุณภาพ การตรวจสอบคุณภาพ และการประเมินคุณภาพ

การควบคุมคุณภาพ หมายถึง การดำเนินงานตามแผนหรือระบบที่วางไว้ทุกชั้นตอน ซึ่งสามารถตรวจสอบได้จากการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียน การจัดทำธรรมนูญโรงเรียน และจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาประจำปี

การตรวจสอบคุณภาพ หมายถึง การติดตามตรวจสอบคุณภาพของการดำเนินการตามเกณฑ์ที่กำหนดขึ้น โดยมีการตรวจสอบทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ซึ่งตรวจสอบได้จากการประเมินผู้เรียนด้วยเครื่องมือที่ได้มาตรฐาน และมีการรายงานผลการพัฒนาคุณภาพของการศึกษาของโรงเรียนประจำปีต่อสำนักงาน

การประเมินคุณภาพ หมายถึง การตัดสินผลการดำเนินการตามแผนที่วางไว้ว่าเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดไว้หรือไม่ ซึ่งจะทำให้เกิดการรับรองหรือไม่รับรองคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษานั้น ๆ

โรงเรียนที่ได้รับผลการประเมินผ่าน หมายถึง โรงเรียนที่ได้รับการรับรองการประเมินภายนอกในรอบที่ 2 โดยได้ระดับดีมาก ดี และพอใช้

โรงเรียนที่ได้รับผลการประเมินไม่ผ่าน หมายถึง โรงเรียนที่ไม่ได้รับการรับรองการประเมินภายนอกในรอบที่ 2 โดยได้ระดับปรับปรุง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากงานวิจัย

1. ทำให้ได้สารสนเทศเกี่ยวกับขั้นตอนและวิธีการของกระบวนการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ซึ่งเป็นประโยชน์กับโรงเรียนที่กำลังจะได้รับการประเมินภายนอก
2. ทำให้ได้สารสนเทศเกี่ยวกับความรู้ด้านการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา แก่โรงเรียนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
3. ทำให้ได้สารสนเทศเกี่ยวกับการบริหารจัดการจัดการด้านการประกันคุณภาพที่สามารถนำไปปรับใช้กับสถานศึกษาอื่น ๆ ได้

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

นำเสนอการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพออกเป็น 5 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตอนที่ 2 การประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ตอนที่ 3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตอนที่ 4 วิธีวิจัยเชิงคุณภาพแบบพหุกรณีศึกษา และ ตอนที่ 5 กรอบแนวคิดการวิจัย ซึ่งในแต่ละตอนมีรายละเอียดย่อย ดังนี้

ตอนที่ 1 การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

- 1.1 อุดมการณ์ของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- 1.2 หลักการสำคัญของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- 1.3 มาตรฐานการศึกษา เพื่อรองรับการประเมินภายนอกสถานศึกษา

ตอนที่ 2 การประกันคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา

- 2.1 ความเป็นมาของการประกันคุณภาพการศึกษา
- 2.2 ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา
- 2.3 แนวคิดในการประกันคุณภาพ
- 2.4 ระบบการประกันคุณภาพ
- 2.5 กระบวนการประกันคุณภาพภายใน
- 2.6 ขั้นตอนการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายใน
- 2.7 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพการศึกษา

ตอนที่ 3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ตอนที่ 4 วิธีวิจัยเชิงคุณภาพแบบพหุกรณี

- 4.1 การวิจัยพหุกรณีศึกษา (Multiple case study research)
- 4.2 เทคนิควิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ตอนที่ 5 กรอบแนวคิดการวิจัย

ตอนที่ 1 การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.1 อุดมการณ์ของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

อุดมการณ์ของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน โดยรัฐต้องจัดให้มีการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อพัฒนาเยาวชนไทยทุกคนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ทั้งในฐานะที่เป็นพลเมืองไทยและพลเมืองของโลก เพื่อเป็นรากฐานที่พอเพียงสำหรับการใฝ่รู้ใฝ่เรียนตลอดชีวิต รวมทั้งเพื่อการพัฒนาหน้าที่การงานและการพัฒนาคุณภาพชีวิตส่วนตนและครอบครัว และเพื่อสร้างเป็นรากฐานที่แข็งแกร่งสำหรับการสร้างสรรค์สังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ เพื่อการพัฒนาประเทศที่ยั่งยืนในอนาคต

1.2 หลักการสำคัญของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ยึดหลักที่สอดคล้องกับอุดมการณ์ ดังนี้

1. หลักการพัฒนาผู้เรียนอย่างครบถ้วนสมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม เป็นผู้มีจริยธรรมในการดำเนินชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ใฝ่รู้ มีทักษะในการแสวงหาความรู้ที่พอเพียงต่อการพัฒนางานอาชีพและคุณภาพชีวิตส่วนตน สามารถเผชิญความเปลี่ยนแปลงได้อย่างเท่าทันและชาญฉลาด และมีความเป็นประชาธิปไตย

2. หลักการจัดการศึกษาเพื่อความเป็นไทย ให้มีความรักและภาคภูมิใจในท้องถิ่นและประเทศชาติ มีความรู้ และทักษะพื้นฐานสำหรับการประกอบอาชีพสุจริต มีความมุ่งมั่น ขยัน ซื่อสัตย์ ประหยัด อดทน มีลักษณะนิสัยและทัศนคติที่พึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคมไทยและสังคมโลก

3. หลักแห่งความเสมอภาค คนไทยทั้งปวงต้องมีสิทธิ์เสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี อย่างทั่วถึงเท่าเทียม ควบคู่ไปกับความมีคุณภาพ โดยไม่แบ่งชนชั้นหรือความแตกต่างทางสังคมวัฒนธรรม

4. หลักการมีส่วนร่วม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชนมีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการศึกษา ร่วมกับคณะกรรมการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างเอกลักษณ์ศักดิ์ศรี และตอบสนองความต้องการท้องถิ่นตามนโยบายของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 เกี่ยวกับการกระจายอำนาจ

5. หลักแห่งความสอดคล้อง อุดมการณ์ หลักการ และมาตรฐานในการจัดการศึกษา ขั้นพื้นฐานต้องสอดคล้อง ระหว่างสาระบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 นโยบายการศึกษาของรัฐบาลที่แถลงต่อรัฐสภา สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของชาติ และสัมพันธ์ เชื่อมโยงกับมาตรฐานการอาชีวศึกษา และมาตรฐานการอุดมศึกษา

1.3 มาตรฐานการศึกษา เพื่อรองรับการประเมินภายนอกสถานศึกษา

1.3.1 มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน: กระทรวงศึกษาธิการ

มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีทั้งหมด 18 มาตรฐาน 85 ตัวบ่งชี้ ซึ่งสามารถแบ่งแต่ละ มาตรฐานได้ออกเป็น 3 ด้าน คือ มาตรฐานด้านผู้เรียน มี 8 มาตรฐาน 33 ตัวบ่งชี้ มาตรฐานด้าน การเรียนการสอน 2 มาตรฐาน 14 ตัวบ่งชี้ มาตรฐานด้านการบริหารและการจัดการศึกษา 6 มาตรฐาน 33 ตัวบ่งชี้ และมาตรฐานด้านการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ มี 2 มาตรฐาน 4 ตัวบ่งชี้ โดยแยกเป็นแต่ละด้าน ดังนี้

มาตรฐานด้านผู้เรียน

มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์

มาตรฐานที่ 2 ผู้เรียนมีจิตสำนึก ในการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม

มาตรฐานที่ 3 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้และมี เจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต

มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิด สร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์

มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร

มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง อย่างต่อเนื่อง

มาตรฐานที่ 7 ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี

มาตรฐานที่ 8 ผู้เรียนมีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา

มาตรฐานด้านการเรียนการสอน

มาตรฐานที่ 9 ครูมีคุณธรรม จริยธรรม มีวุฒิ/ความรู้ความสามารถตรงกับงาน ที่รับผิดชอบ
หมั่นพัฒนาตนเอง เข้ากับชุมชนได้ดี และมีครูพอเพียง

มาตรฐานที่ 10 ครู มีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียน
เป็นสำคัญ

มาตรฐานด้านการบริหารและการจัดการศึกษา

มาตรฐานที่ 11 ผู้บริหารมีคุณธรรม จริยธรรม มีภาวะผู้นำ และมีความสามารถในการบริหารจัดการ
การศึกษา

มาตรฐานที่ 12 สถานศึกษามีการจัดองค์กร โครงสร้าง ระบบการบริหารงานและพัฒนาองค์กร
อย่างเป็นระบบครบวงจร

มาตรฐานที่ 13 สถานศึกษามีการบริหารและจัดการศึกษาโดยใช้สถานศึกษาเป็นฐาน

มาตรฐานที่ 14 สถานศึกษามีการจัดหลักสูตร และกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

มาตรฐานที่ 15 สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพผู้เรียนอย่างหลากหลาย

มาตรฐานที่ 16 สถานศึกษามีการจัดสภาพแวดล้อมและการบริการที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตาม
ธรรมชาติเต็มตามศักยภาพ

มาตรฐานด้านการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้

มาตรฐานที่ 17 สถานศึกษามีการสนับสนุนและใช้แหล่งการเรียนรู้และภูมิปัญญาในท้องถิ่น

มาตรฐานที่ 18 สถานศึกษามีการร่วมมือกันระหว่างบ้าน องค์กรทางศาสนา สถาบันทางวิชาการ
องค์กรภาครัฐและเอกชน เพื่อพัฒนาวิธีการเรียนรู้ในชุมชน

1.3.2 มาตรฐานการศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อรองรับการประเมิน ภายนอก (สมศ.)

มาตรฐานการศึกษา ที่สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา
(องค์การมหาชน) ได้ใช้ในการประเมินแบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ มาตรฐานด้านผู้เรียน มี 7
มาตรฐาน 42 ตัวบ่งชี้ มาตรฐานด้านครู 2 มาตรฐาน 13 ตัวบ่งชี้ และมาตรฐานด้านผู้บริหาร 5
มาตรฐาน 15 ตัวบ่งชี้ โดยแยกแต่ละด้านได้ ดังนี้

มาตรฐานด้านผู้เรียน

- มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์
- มาตรฐานที่ 2 ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี
- มาตรฐานที่ 3 ผู้เรียนมีสุนทรียภาพ และลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา
- มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรองและมีวิสัยทัศน์
- มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร
- มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง
- มาตรฐานที่ 7 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต

มาตรฐานด้านครู

- มาตรฐานที่ 8 ครูมีคุณวุฒิ/ความรู้ความสามารถตรงกับงานที่รับผิดชอบ และมีครูเพียงพอ
- มาตรฐานที่ 9 ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ และเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

มาตรฐานด้านผู้บริหาร

- มาตรฐานที่ 10 ผู้บริหารมีภาวะผู้นำและมีความสามารถในการบริหารจัดการ
- มาตรฐานที่ 11 สถานศึกษามีการจัดองค์กร โครงสร้างและการบริหารงานอย่างเป็นระบบครบวงจร ให้บรรลุเป้าหมายการศึกษา
- มาตรฐานที่ 12 สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมและการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
- มาตรฐานที่ 13 สถานศึกษามีหลักสูตร ที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น มีสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้
- มาตรฐานที่ 14 สถานศึกษาส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษา

มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน และมาตรฐานการศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อรองรับการประเมินภายนอก (สมศ.) เกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาตรงที่ว่า มาตรฐานต่าง ๆ เหล่านี้ เป็นตัวชี้วัดที่บอกถึงคุณภาพของการศึกษาในแต่ละด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้าน ผู้เรียน ด้านครูผู้สอน และด้านผู้บริหาร ซึ่งแต่ละมาตรฐานเหล่านี้จะเป็นตัวสะท้อนได้อีกอย่างหนึ่ง นอกเหนือจากกระบวนการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

1.3.3 วิธีการและเกณฑ์การประเมินคุณภาพภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน รอบที่สอง (พ.ศ. 2549 – 2553)

ตามมาตรา 51 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม 2545 กำหนดให้สมศ. ต้องจัดทำข้อเสนอแนะต่อต้นสังกัด ในกรณีที่ผลการประเมินภายนอกของ สถานศึกษาไม่ได้ตามมาตรฐานที่กำหนด คณะกรรมการพัฒนาระบบการประเมินคุณภาพ การศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงได้พิจารณาวิธีการและเกณฑ์การประเมินภายนอกสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ปี พ.ศ. 2549 – 2553 เพื่อจำแนกผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษาว่าได้มาตรฐานหรือไม่ โดย ได้รับอนุมัติจากคณะกรรมการการบริหาร สมศ. ในการประชุมครั้งที่ 13/2548 วันที่ 22 พฤศจิกายน 2548 โดยพิจารณาจากเกณฑ์ต่อไปนี้

1. การประเมินอิงเกณฑ์ พิจารณาตามมาตรฐาน ตัวบ่งชี้ และเกณฑ์การพิจารณาที่ สมศ. กำหนด โดยมีการสรุปผลการประเมินทั้งในระดับตัวบ่งชี้ และระดับมาตรฐาน

2. การประเมินอิงสถานศึกษา ให้พิจารณาจากการที่สถานศึกษาดำเนินการตาม ข้อเสนอแนะของ สมศ. และพัฒนาการของคุณภาพสถานศึกษา ตลอดจนมีผลการดำเนินงาน บรรลุมาตรฐาน / เป้าหมายตามแผนของสถานศึกษา รวมทั้งการมีความตระหนักในความสำเร็จ และความพยายามในการพัฒนาสู่มาตรฐานการศึกษา

ซึ่งมีวิธีการประเมินในแต่ละแบบ ดังนี้

1. การประเมินแบบอิงเกณฑ์ มีการประเมิน 2 ระดับ คือ การประเมินในระดับตัวบ่งชี้ และการประเมินในระดับมาตรฐาน ได้แก่

1.1 การประเมินในระดับตัวบ่งชี้ ให้พิจารณาร้อยละเฉลี่ยตามเกณฑ์พิจารณาในแต่ละตัวบ่งชี้ เป็น 4 ระดับ ดังตารางที่ 2.1

ตารางที่ 2.1 การประเมินอิงเกณฑ์ระดับตัวบ่งชี้

เกณฑ์การพิจารณา	ระดับคุณภาพ
ร้อยละเฉลี่ยตามเกณฑ์พิจารณาต่ำกว่า ร้อยละ 50	ปรับปรุง
ร้อยละเฉลี่ยตามเกณฑ์พิจารณาต่ำกว่า ร้อยละ 50-74	พอใช้
ร้อยละเฉลี่ยตามเกณฑ์พิจารณาระหว่าง ร้อยละ 75 - 89	ดี
ร้อยละเฉลี่ยตามเกณฑ์พิจารณาตั้งแต่ ร้อยละ 90 ขึ้นไป	ดีมาก

ที่มา: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2546)

1.2 การประเมินในระดับมาตรฐาน ให้พิจารณาจากร้อยละค่าเฉลี่ยของระดับคุณภาพตัวบ่งชี้ในแต่ละมาตรฐาน เป็น 4 ระดับ ดังตารางที่ 2.2

ตารางที่ 2.2 การประเมินอิงเกณฑ์ระดับมาตรฐาน

เกณฑ์การพิจารณา	ระดับคุณภาพ
ค่าเฉลี่ยของระดับคุณภาพตัวบ่งชี้ ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 1.74	ปรับปรุง
ค่าเฉลี่ยของระดับคุณภาพตัวบ่งชี้ ระหว่าง 1.75 – 2.74	พอใช้
ค่าเฉลี่ยของระดับคุณภาพตัวบ่งชี้ ระหว่าง 2.75 – 3.49	ดี
ค่าเฉลี่ยของระดับคุณภาพตัวบ่งชี้ ระหว่าง 3.50 – 4.00	ดีมาก

ที่มา: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2546)

2. การประเมินอิงสถานศึกษา ประกอบด้วย การพิจารณาพัฒนาการของคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา และการบรรลุมาตรฐาน / เป้าหมายของสถานศึกษา โดยมีมิติในการพิจารณาวิธีการพิจารณา และการสรุปผลการพิจารณา ดังนี้

2.1 มิติในการพิจารณา พัฒนาการของคุณภาพการศึกษาและ การบรรลุมาตรฐาน / เป้าหมายตามแผนของสถานศึกษา ดังตารางที่ 2.3

ตารางที่ 2.3 มิติในการพิจารณา ในด้านพัฒนาการ และการบรรลุมาตรฐาน/ เป้าหมายตามแผนของสถานศึกษา

พัฒนาการของ คุณภาพการศึกษา	บรรลุมาตรฐาน / เป้าหมายตามแผนของสถานศึกษา	
	บรรลุ	ไม่บรรลุ
มี	ดีมาก	ดี (๓) + มีความตระหนักและความพยายาม
		พอใช้ (๒) ไม่มีความตระหนัก / ความพยายาม
ไม่มี	พอใช้ (๒)	ปรับปรุง (๑)

ที่มา: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2546)

2.2 วิธีการพิจารณา ได้ให้ความหมายของพัฒนาการ และ การบรรลุมาตรฐาน / เป้าหมายตามแผนของสถานศึกษา ดังนี้

มีพัฒนาการของคุณภาพการศึกษา หมายถึง การที่สถานศึกษาได้ดำเนินการตามข้อเสนอแนะของ สมศ. และผลการประเมินในรอบที่สอง (เฉพาะผลการประเมินแบบอิงเกณฑ์) สูงกว่าผลประเมินรอบแรก หรือ มีผลประเมินในรอบแรกและรอบที่สองไม่ต่ำกว่าระดับดี

ไม่มีพัฒนาการของคุณภาพการศึกษา หมายถึง การที่สถานศึกษาไม่ได้ดำเนินการตามข้อเสนอแนะของ สมศ. และผลการประเมินรอบที่สอง (เฉพาะผลการประเมินแบบอิงเกณฑ์) ต่ำกว่าผลการประเมินรอบแรก หรือ ผลประเมินในรอบแรกและรอบที่สองซึ่งต่ำกว่าระดับดี และไม่แตกต่างกัน

บรรลุมาตรฐานหรือเป้าหมายตามแผน หมายถึง สถานศึกษามีความสำเร็จในการปฏิบัติสามารถบรรลุมาตรฐานหรือเป้าหมายของแผนสถานศึกษาในการพัฒนาผู้เรียน หรือครูหรือคุณภาพการจัดการศึกษาในแต่ละมาตรฐาน โดยนำผลประเมินคุณภาพภายนอกรอบแรกไปใช้วางแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา และมีหลักฐานแสดงความตระหนักในความสำเร็จ และความพยายามในการปฏิบัติเพื่อการพัฒนาสู่มาตรฐานของสถานศึกษา

ไม่บรรลุมาตรฐานหรือเป้าหมายตามแผน หมายถึง สถานศึกษายังไม่ประสบความสำเร็จในการปฏิบัติ ไม่สามารถบรรลุมาตรฐานหรือเป้าหมายของแผนการพัฒนาสถานศึกษาในการพัฒนาผู้เรียน หรือครู หรือคุณภาพการจัดการศึกษาในแต่ละมาตรฐาน โดยไม่คำนึงถึงความตระหนักในความสำเร็จ และความพยายามในการปฏิบัติเพื่อการพัฒนาสู่มาตรฐานของสถานศึกษา

ตอนที่ 2 การประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

2.1 ความเป็นมาของการประกันคุณภาพการศึกษา

เนื่องด้วยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้ให้ความสำคัญกับการประกันคุณภาพการศึกษา มีการกำหนดบทบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะเกี่ยวกับเรื่องนี้ ในหมวด 6 ว่าด้วยมาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งโดยหลักการสากลถือว่าการประกันคุณภาพเป็นเรื่องสำคัญที่ต้องดำเนินการควบคู่ไปกับการจัดการศึกษา แต่ประเทศไทยเพิ่งมาตื่นตัว เพราะได้มีการกำหนดเรื่องดังกล่าวไว้ในกฎหมายเป็นครั้งแรก อย่างไรก็ตาม ความเข้าใจของฝ่ายต่าง ๆ ที่จะต้องดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพ ยังมีความเข้าใจไม่ตรงกันและบางกรณีก็อาจตีความผิดเพี้ยนไปจากเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ดังนั้นเพื่อให้เกิดความเข้าใจในสาระบัญญัติที่เกี่ยวกับเรื่องนี้และเป็นบรรทัดฐานในการวางแนวปฏิบัติที่เหมาะสมต่อไป

1. แนวคิด

โดยที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 สนับสนุนให้มีการกระจายอำนาจบริหารการศึกษาไปยังระดับท้องถิ่นและสถานศึกษา จึงมีความจำเป็นต้องมีระบบการประกันคุณภาพเพื่อให้เกิดความมั่นใจว่า ผู้เรียนไม่ว่าจะอยู่ในท้องถิ่นใดก็ตามจะได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพใกล้เคียงกัน ทั้งนี้จะมีทั้งการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาและการประเมินภายนอก เป้าหมายของการประเมินคุณภาพนั้น ไม่ใช่เพื่อการลงโทษ แต่เป็นเครื่องสะท้อนให้สถานศึกษาได้นำไปพิจารณาจัดการศึกษาให้เกิดประโยชน์กับผู้เรียนอย่างเต็มที่ ฉะนั้นการประกันคุณภาพจึงเป็นการประกันคุณภาพเพื่อผู้เรียน

ในอดีตที่ผ่านมามักจะให้หน่วยงานประเมินภายในอย่างเดียวซึ่งผลที่ออกมาเชื่อถือไม่ค่อยได้ ประเมินทุกเรื่องออกมาดีเกือบทั้งหมด หรือแม้แต่การให้ศึกษานิเทศก์เป็นผู้ประเมิน ก็ปรากฏว่าไม่ได้มีการนำผลการนิเทศไปใช้ปรับปรุงการจัดการศึกษาเท่าที่ควร จึงสมควรให้มีการประเมินภายนอก โดยองค์กรอิสระ ซึ่งองค์กรอิสระในที่นี้ หมายความว่า ไม่ถูกครอบงำโดยฝ่ายรัฐหรือฝ่ายราชการ กรณีตัวอย่างเช่น การประเมินรัฐวิสาหกิจเป็นหน้าที่ของกระทรวงการคลัง โดยมีกรมบัญชีกลางเป็นเจ้าของเรื่อง ซึ่งได้ขอให้บริษัทเอกชนเป็นผู้ดำเนินการ โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิของกระทรวงการคลังเป็นกรรมการเพื่อกำกับบริษัทเอกชนที่ทำหน้าที่ประเมินอีกชั้นหนึ่งเป็นการตรวจสอบแบบถ่วงดุลเพื่อให้เกิดความถูกต้องและเป็นธรรม

การกำหนดให้มีมาตรฐานการศึกษาเป็นแนวคิดที่ดี แต่ต้องระมัดระวังไม่ให้กลายเป็นมาตรฐานเดียว เนื่องจากกระบวนการจัดการศึกษาต่อไปจะมีความหลากหลาย มีตั้งแต่การศึกษาที่จัดโดยครอบครัว ชุมชน ทั้งการศึกษาในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัย การมีมาตรฐานระดับชาติ

ต้องเปิดโอกาสให้ท้องถิ่นมีมาตรฐานที่สอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่นด้วย หมายความว่าท้องถิ่นควรมีบทบาทที่จะกำหนดว่าต้องการพัฒนาคนในท้องถิ่นให้ออกมาเช่นไรเพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม

มาตรฐานการศึกษา อาจเรียกว่าเป็นมาตรฐานขั้นต่ำ ที่สถานศึกษาแต่ละแห่งจะต้องมี แต่จุดสำคัญที่สุดอยู่ที่ผลผลิต คือ ผู้เรียนได้รับการพัฒนาให้ดีขึ้น เก่งขึ้น และมีความรับผิดชอบมากขึ้น สำหรับส่วนที่เป็นปัจจัยตัวป้อนในด้านทรัพยากร กระบวนการบริหารจัดการและกระบวนการเรียนการสอน ถึงแม้มีความสำคัญ แต่สามารถจัดให้หลากหลายได้ ซึ่งความหลากหลายจะต้องคำนึงถึงผู้รับการศึกษาเป็นสำคัญ

2. หลักการ

ในการจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษา มีหลักการที่ต้องพิจารณาดังนี้

1. ระบบประกันคุณภาพ ไม่ใช่เรื่องของกาที่ถูกละเมิด หรือการตรวจสอบ แต่เป็นเครื่องมือที่ต้องใช้ควบคู่กับการกระจายอำนาจบริหารการศึกษา

2. มาตรฐานการศึกษาจะต้องสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติที่เน้นกระบวนการเรียนรู้ให้มีความหลากหลาย และยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ

3. การประกันคุณภาพมีภารกิจหลัก 4 ส่วน ซึ่งต้องแยกบทบาทหน้าที่ให้ชัดเจน

3.1 การกำหนดมาตรฐาน หรือหลักเกณฑ์ของระบบการประกันคุณภาพเป็นหน้าที่ของส่วนกลาง เช่น กระทรวงการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เป็นต้น

3.2 การประเมินภายใน เป็นหน้าที่ของสถานศึกษาในการพัฒนาระบบการประเมินภายในโดยดึงชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วม

3.3 การประเมินภายนอก ให้องค์กรอิสระในรูปองค์การมหาชนทำหน้าที่ในการประเมินภายนอก การที่ให้องค์กรอิสระทำหน้าที่นี้ เพราะต้องการให้อิสระจากฝ่ายราชการ และต้องทำหน้าที่ประเมินทั้งสถานศึกษาของรัฐและเอกชน

3.4 การนำผลการประเมินไปใช้เพื่อการปรับปรุง เป็นหน้าที่ของฝ่ายบริหารการศึกษา

3. แนวการดำเนินงาน

1. การกำหนดมาตรฐานเป็นเรื่องของหน่วยงานหรือองค์กรที่อยู่ในระบบ เช่น อาจกำหนดให้มีคณะกรรมการมาตรฐานการศึกษา ซึ่งประกอบด้วยบุคคลที่มาจากหลายวงการ มีความเป็นอิสระ มีความเข้าใจการศึกษาทั้งภาพรวมและความต้องการของพื้นที่

2. ให้สถานศึกษาพัฒนาระบบการประกันคุณภาพของสถานศึกษาขึ้นเอง โดยให้สอดคล้องกับระบบการประกันคุณภาพของกระทรวง ระบุไว้ในมาตรา 4 วรรค 7 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ความว่า “การประกันคุณภาพภายใน” หมายความว่า การประเมินผลและติดตามตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของ

สถานศึกษาจากภายใน โดยบุคลากรของสถานศึกษานั้นเอง หรือโดยหน่วยงานต้นสังกัดที่มีหน้าที่กำกับดูแลสถานศึกษานั้น

3. การประเมินภายนอก ดำเนินการโดยองค์การมหาชน ซึ่งเป็นองค์กรในกำกับของ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงฯ มีฐานะเป็นนิติบุคคล บริหารงานในรูปองค์คณะบุคคล โดยมี คณะกรรมการและผู้ทรงคุณวุฒิ มีสำนักงานขนาดใหญ่โตแต่มีประสิทธิภาพ ทำหน้าที่เฉพาะ ด้านการประเมินภายนอก ซึ่งอาจทำเองบางส่วน หรืออาจตั้งผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกมาทำงาน เฉพาะกิจ คือ การประเมินคุณภาพ

อย่างไรก็ตาม การเป็นองค์การมหาชนจะต้องดำเนินการที่ให้บริการสาธารณะโดยไม่ แสวงหากำไร ซึ่งถือว่าการประกันคุณภาพเป็นบริการสาธารณะอย่างหนึ่ง แต่องค์การมหาชนนี้ไม่สามารถกำหนดเกณฑ์มาตรฐานและไปใช้บังคับให้หน่วยงานหรือสถานศึกษาปฏิบัติตาม จึงต้อง อาศัยหน่วยงานราชการที่มีอำนาจบริหารเป็นผู้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการของการประกัน คุณภาพเพื่อให้องค์การมหาชนนำไปจัดทำรายละเอียดในเรื่องตัวบ่งชี้ และวิธีการประเมิน ดัง บัญญัติไว้ในมาตรา 47 และมาตรา 74 ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ความว่า

มาตรา 47 ให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานทุก ะดับ ประกอบด้วยระบบการประกันคุณภาพภายใน และระบบการประกันคุณภาพภายนอก ระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 74 ในวาระเริ่มแรกที่การจัดตั้งกระทรวงยังไม่แล้วเสร็จให้นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ และรัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัย รักษาการตาม พระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจออกกฎกระทรวง ระเบียบ และประกาศ เพื่อปฏิบัติการตาม พระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ ในส่วนที่เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของตน เพื่อให้การปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ในส่วนที่ต้องดำเนินการก่อนที่การจัดระบบบริหารการศึกษาตามหมวด 5 ของพระราชบัญญัตินี้จะ แล้วเสร็จ ให้กระทรวงศึกษาธิการ ทบวงมหาวิทยาลัย และคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ทำ หน้าที่กระทรวงการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามพระราชบัญญัตินี้ โดยให้ทำหน้าที่ในส่วนที่ เกี่ยวข้องแล้วแต่กรณี

4. องค์การมหาชนเมื่อประเมินแล้ว ส่งผลการประเมินให้ผู้มีอำนาจใช้ในการตัดสินใจ และดำเนินการในเชิงบริหารเพื่อให้มีการปรับปรุงคุณภาพและประสิทธิภาพของสถานศึกษา

5. ในรายงานการประเมินสถานศึกษา ประกอบด้วยรายละเอียดต่าง ๆ เช่น ข้อมูลเชิง สถิติ ตัวชี้วัดในด้านการศึกษา จุดอ่อนของสถานศึกษา จุดแข็งของสถานศึกษา และข้อเสนอแนะใน การปรับปรุง (ถ้ามี)

6. องค์การมหาชนที่ทำหน้าที่ประเมินภายนอก ควรมีบทบาทในระบบการประกันคุณภาพด้วย ดังนั้น เมื่อประเมินแล้ว ให้จัดทำรายงานพร้อมข้อเสนอแนะ (ในกรณีสถานศึกษาไม่ได้มาตรฐาน ให้มีการปรับปรุงภายในระยะเวลาที่กำหนด) ส่งมายังหน่วยงานที่กำกับสถานศึกษาพิจารณาดำเนินการตามที่เห็นสมควร แต่ถ้าถึงกำหนดระยะเวลาแล้วยังไม่มีการปรับปรุงแก้ไข ให้ส่งรายงานและข้อเสนอแนะมายังส่วนกลางเพื่อดำเนินการแก้ไขต่อไป

7. ให้มีการประเมินผลภายนอกสำหรับสถานศึกษาทุกแห่งอย่างน้อย 1 ครั้ง ในทุก 5 ปี นับตั้งแต่การประเมินครั้งสุดท้าย

8. ระบบการประเมินระดับอุดมศึกษา ถ้าเป็นไปได้ควรอยู่ในระบบประกันคุณภาพการศึกษาเดียวกัน เพราะจะต้องประสานงานเชื่อมโยงกับการศึกษาขั้นพื้นฐาน แต่จะต้องคำนึงถึงปรัชญาและภารกิจของระดับอุดมศึกษา ซึ่งแตกต่างจากการศึกษาขั้นพื้นฐานด้วย

แนวการดำเนินการในข้อ 3 ถึงข้อ 8 ได้รับการบัญญัติไว้ในมาตรา 49 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ความว่า

มาตรา 49 ให้มีสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา มีฐานะเป็นองค์การมหาชน ทำหน้าที่พัฒนาเกณฑ์ วิธีการประเมินคุณภาพภายนอก และทำการประเมินผล การจัดการศึกษา เพื่อให้มีการตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษา โดยคำนึงถึงความมุ่งหมายและหลักการ และแนวการจัดการศึกษาในแต่ละระดับตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ ให้มีการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาทุกแห่ง อย่างน้อยหนึ่งครั้งในทุกห้าปีนับตั้งแต่การประเมินครั้งสุดท้าย และเสนอผลการประเมินต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน

กอร์ปกับในบทเฉพาะกาลแห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 72 วรรค 3 ได้กำหนดปีเริ่มต้นที่สถานศึกษาทุกแห่งต้องได้รับการประเมินผลภายนอกครั้งแรก คือ ในปี พ.ศ. 2548 ดังความว่า “ภายในหกปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้กระทรวงจัดให้มีการประเมินผลภายนอกครั้งแรกของสถานศึกษาทุกแห่ง” (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2546)

2.2 ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา

เป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่า การที่จะทำให้อะไรสักอย่างของประเทศเรานั้น มีความเจริญก้าวหน้า และพัฒนาไปทุก ๆ ด้าน ต้องมีการพัฒนาที่ตัวบุคคลก่อนเป็นอันดับแรก และสถานที่ที่ให้ความรู้อบรมและสั่งสอนคุณธรรม จริยธรรม ร่องลงมาจากครอบครัว คือ สถานศึกษา ซึ่งสถานศึกษาแต่ละแห่งมีระดับมาตรฐานและคุณภาพที่แตกต่างกันออกไป ในที่นี้จะขอกล่าวถึงความหมายของคุณภาพการศึกษา และการประกันคุณภาพการศึกษา

ความหมายของคุณภาพการศึกษา

สมศักดิ์ ดลประสิทธิ์ (2539) ให้ความหมาย คุณภาพ คือ ระดับมาตรฐานในการผลิตหรือระดับมาตรฐานของผลงานตามการรับรู้ของผู้ใช้บริการ ที่ต้องการและคาดหวังไว้ และมีคุณสมบัติเป็นไปตามข้อกำหนดเหมาะสมกับการนำไปใช้ประโยชน์ และถูกต้องตามวัตถุประสงค์

อุทุมพร จามรมาน (2541) คุณภาพการศึกษา คือ ภาพรวมผลผลิตและบริการที่อยู่ในระดับที่ผู้รับพอใจ

อานุกาญ ธงภักดี (2543) คุณภาพ คือ ลักษณะที่แสดงถึงควมมีมาตรฐานและความตรงตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ รวมไปถึงความพึงพอใจในลักษณะที่เกิดขึ้น

ศิริประภา ชรจันทร์ศรี (2549) ให้ความหมาย คุณภาพการศึกษา คือ คุณสมบัติคุณลักษณะ สภาพที่พึงประสงค์ของผู้เรียน กระบวนการจัดการศึกษาของโรงเรียน ซึ่งแสดงความสามารถในการตอบสนองความต้องการ ความจำเป็นสำหรับผู้เรียน สังคมในปัจจุบันและอนาคต โดยได้มาตรฐานตามที่กำหนด

ความหมายของการประกันคุณภาพ

การประกันคุณภาพการศึกษา (Quality Assurance) หมายถึง นโยบาย ทศนคติ การปฏิบัติ และกระบวนการที่จำเป็นในการรับรองคุณภาพของการศึกษาและการลงทุนซึ่งจำเป็นต้องมีการรักษา และการพัฒนา (Thenney อ้างถึงใน สุพัตรา ทรัพย์เสถียร, 2546) โดยเป็นการบริหารจัดการและดำเนินกิจกรรมตามภารกิจปกติของสถานศึกษา (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2546) เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและเป็นหลักประกันให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องว่าสถานศึกษาจะสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ผลผลิตหรือผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาและเป็นที่ยอมรับของสังคม (British Standards Institution อ้างถึงใน ลลิตา จันทร์แก้ง, 2543; ไพบูลย์ แจ่มพงษ์, 2541; วชิรี เทพพุทธานุกร, 2544; วิรุฬห์ แสงงาม, 2543; วีระวัฒน์ อุทัยรัตน์ และดิเรก วรรณเสียร, 2544; สุพัตรา ทรัพย์เสถียร, 2546; หน่วยศึกษา นิเทศก์ สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร, 2543)

กรมสามัญศึกษา (2542) ให้ความหมายของการประกันคุณภาพสถานศึกษา คือ กระบวนการพัฒนาการศึกษา เพื่อสร้างความมั่นใจและเป็นหลักประกันต่อผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคม ว่าสถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนที่จบการศึกษามีคุณภาพ ตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดและเป็นที่ยอมรับของสังคม

ทบวงมหาวิทยาลัย (2541) ให้ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา คือ กิจกรรมหรือแนวปฏิบัติใด ๆ ที่หากได้ดำเนินการตามระบบ และแผนที่ได้วางไว้แล้วก็จะเกิดความมั่นใจว่าจะได้ผลผลิตของการศึกษาที่มีคุณภาพตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545) ให้ความหมายของการประกันคุณภาพสถานศึกษา คือ การบริหารจัดการและการดำเนินกิจกรรมตามภารกิจปกติของสถานศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะเป็นการสร้าง ความมั่นใจให้กับผู้รับบริการทางการศึกษา ทั้งผู้รับบริการโดยตรง ได้แก่ ผู้เรียนและผู้ปกครอง และผู้รับบริการทางอ้อม ได้แก่ สถานประกอบการ ประชาชน และสังคมโดยรวม ว่าการดำเนินงานของสถานศึกษาจะมีประสิทธิภาพ และทำให้ผู้เรียนมีคุณภาพหรือคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนด การประกันคุณภาพมีแนวคิดอยู่บนพื้นฐานของการ”ป้องกัน” ไม่ให้เกิดการทำงานที่ไม่มีประสิทธิภาพ และผลผลิตที่ไม่มีคุณภาพ ซึ่งไม่ใช่การประเมินเพื่อการประเมิน ไม่เน้นการสร้างเอกสาร แบบวัด หรือแบบประเมินเป็นจำนวนมาก แต่เป็นการประเมินเพื่อพัฒนา โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

อุทุมพร จามรมาน (2544) ได้ให้ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษาต่างไปจากข้างต้น โดยให้ความหมายการประกันคุณภาพว่าเป็นการควบคุมคุณภาพการตรวจสอบภายในและภายนอก แล้วตัดสินตามเกณฑ์

นงลักษณ์ วิรัชชัย (2545) ได้ให้ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ซึ่งเป็นระบบการดำเนินงานเพื่อให้ได้ความมั่นใจอย่างเต็มว่าการดำเนินงานและผลการดำเนินงานของโรงเรียนบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ และมีการพัฒนาคุณภาพให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ สามารถรับรองการประเมินภายนอกได้

สรุปได้ว่า การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง กระบวนการ กิจกรรม วิธีการ หรือระบบที่ผสมผสานอยู่ในกระบวนการบริหารของสถานศึกษา เพื่อให้เกิดความมั่นใจให้กับผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาทั้งทางตรงและทางอ้อมว่าผู้เรียนหรือผลผลิตจากการดำเนินงานตามแผนที่กำหนดไว้ของสถานศึกษาจะมีคุณภาพเป็นไปตามที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต้องการ

2.3 แนวคิดในการประกันคุณภาพการศึกษา

การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นกระบวนการพัฒนาการศึกษาที่ช่วยสร้างความพึงพอใจและความเชื่อมั่นให้กับผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชนและสังคมว่าผู้เรียนที่จบการศึกษาจะมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาและเป็นที่ยอมรับของสังคม โดยมีแนวคิดหลัก ดังนี้ (กรมสามัญศึกษา, 2542 อ้างถึงใน วัชรวิทย์ เทพพุทธานุกร, 2544)

1. การยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา (Children-Centered Development) เป็นแนวความคิดที่มุ่งให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ทั้งปวง และยึดประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยมีความเชื่อว่ามนุษย์มีศักยภาพที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ตลอดชีวิต
2. การใช้โรงเรียนเป็นฐานในการบริหารจัดการ (School-Based Management) เป็นแนวความคิดที่มุ่งให้โรงเรียนมีอำนาจในการตัดสินใจบริหารจัดการศึกษาด้วยตนเอง ซึ่งมีความเชื่อว่าโรงเรียนเป็นศูนย์กลางของการผลิตที่สามารถสร้างผลผลิต คือ ผู้เรียนให้มีคุณภาพดี
3. การมีส่วนร่วมและการร่วมคิดร่วมทำ (Participation & Collaboration) เป็นแนวความคิดที่มุ่งให้การศึกษาเป็นแหล่งของสาธารณชนที่ทุกคน ทุกส่วนของสังคมต้องเข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบในการดำเนินการ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับบุคคลทุกคนและกับสังคมโดยรวม การศึกษาจึงเป็นเรื่องของทุกคน (All for Education)
4. การกระจายอำนาจทางการศึกษา (Decentralization of Education) เป็นแนวความคิดที่มุ่งกระจายอำนาจการจัดการศึกษาให้กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการจัดการศึกษา (Stakeholders) ซึ่งเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับผู้เรียนมากที่สุด ได้แก่ โรงเรียน ผู้ปกครอง ชุมชนและสังคม
5. การแสดงความรับผิดชอบต่อที่ตรวจสอบได้ (Accountability) เป็นแนวความคิดที่มุ่งให้สถานศึกษาแสดงความรับผิดชอบต่อภาระหน้าที่ในการจัดการศึกษาต่อผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชนและสังคม ต่อการปฏิบัติหน้าที่ของตนเองให้ได้มาตรฐาน ซึ่งสามารถให้ผู้ปกครอง ชุมชน สังคม และหน่วยงานต้นสังกัดตรวจสอบได้ เพื่อเป็นหลักประกันและสร้างความเชื่อมั่นต่อผู้ปกครอง ชุมชนและสังคมได้อย่างแท้จริง

2.4 ระบบการประกันคุณภาพการศึกษา

ระบบการประกันคุณภาพการศึกษา จำแนกได้เป็น 2 ระบบ (ชุตินันท์ อธิวิธิตนา, 2546) ได้แก่

1. ระบบการประกันคุณภาพภายใน หมายถึง กิจกรรมการควบคุมคุณภาพภายในสถาบันหรือสถานศึกษา โดยการดำเนินการภายในของสถาบันหรือสถานศึกษาเอง เพื่อให้ความมั่นใจว่าสถาบันหรือสถานศึกษาดำเนินการตามภารกิจหลักอย่างมีคุณภาพ กระบวนการประกันคุณภาพภายใน ประกอบด้วย

- 1) การควบคุมคุณภาพ
- 2) การตรวจสอบคุณภาพ
- 3) การประเมินคุณภาพ

2. ระบบการประกันคุณภาพภายนอก หมายถึง การดำเนินการตามระบบควบคุมภายในพร้อมทั้งการตรวจสอบ และการประเมินผลทั้งระบบ โดยหน่วยงานภายนอกเพื่อประกันว่า สถาบันหรือสถานศึกษาดำเนินการตามภารกิจหลักได้อย่างมีคุณภาพ การประกันคุณภาพภายนอกประกอบด้วย

- 1) การตรวจสอบคุณภาพที่ผ่านการประกันคุณภาพภายใน
- 2) การประเมินคุณภาพ
- 3) การให้การรับรอง

2.5 กระบวนการประกันคุณภาพภายใน

กรมวิชาการ สำนักทดสอบทางการศึกษา (2542) ได้กล่าวถึงกระบวนการสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษามีดังนี้

1. การควบคุมคุณภาพการศึกษา เป็นการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน เพื่อการพัฒนาเข้าสู่มาตรฐานที่กำหนดไว้ ประกอบด้วย

1.1 การกำหนดมาตรฐานการศึกษาโดยกระทรวงศึกษาธิการ กำหนดมาตรฐานการศึกษาระดับชาติ เขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษากำหนดมาตรฐานการศึกษาให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาชาติและจัดทำข้อมูลพื้นฐานเพื่อใช้ในการพัฒนาคุณภาพต่อไป

1.2 การพัฒนาเข้าสู่มาตรฐานโดยกระทรวงศึกษาธิการ เขตพื้นที่การศึกษาและหรือ ต้นสังกัด และสถานศึกษาจัดทำแผนเพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพเข้าสู่มาตรฐานที่กำหนดไว้ในด้านพัฒนาหลักสูตร สื่อ การพัฒนาครูและบุคลากร ธรรมเนียมสถานศึกษา การเรียนการสอน การแนะแนว การจัดการเรียนการสอนและการจัดประเมินผลเป็นต้น ทั้งนี้โดยเน้นระบบและกลไกการปฏิบัติงานตามแผน ติดตาม กำกับ การดำเนินงานอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

2. การตรวจสอบ ทบทวนและการปรับปรุงคุณภาพการศึกษา เป็นการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษาและหรือ ต้นสังกัดและกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อยืนยันช่วยเหลือ สนับสนุนใฝ่ระวังปรับปรุงและพัฒนาการจัดการศึกษาให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดมุ่งไปสู่มาตรฐานที่ต้องการ ดังนี้

2.1 การตรวจสอบและทบทวนการดำเนินงานทั้งระบบด้วยตนเองของสถานศึกษาเพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนอย่างต่อเนืองสม่ำเสมอและรายงานผลต่อผู้ปกครอง ชุมชน สังคม และผู้รับผิดชอบการจัดการศึกษา

2.2 การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา โดยเขตพื้นที่การศึกษาและหรือ ต้นสังกัดเพื่อส่งเสริม สนับสนุนและหรือใช้มาตรการในการส่งเสริมพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนด

2.3 การตรวจสอบ ติดตามและการประเมินผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในภาพรวมของประเทศ โดยกระทรวงศึกษาธิการเพื่อส่งเสริมสนับสนุนใช้มาตรการในการส่งเสริมพัฒนาคุณภาพการศึกษา

3. การประเมินและรับรองคุณภาพการศึกษา เป็นการดำเนินงานประกันคุณภาพภายนอก โดยสำนักรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาเพื่อประเมินและรับรองว่าสถานศึกษาจัดการศึกษาได้คุณภาพมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดไว้

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องพบว่ากระบวนการดำเนินการประกันคุณภาพประกอบด้วย (Harman อ้างถึงใน ลลิตา จันทรแก้ว, 2543, ชูตินันท์ อิทธิรัตน์, 2546)

1. การควบคุมคุณภาพ (Quality Control) หมายถึง กระบวนการหรือกลไกภายในสถาบันหรือระบบหรือการดำเนินงานตามแผนที่วางไว้ ที่ใช้เพื่อรองรับคุณภาพมาตรฐานหรือการบรรลุความสำเร็จในการปรับปรุงการปฏิบัติ ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับการประเมินและการรับประกันมาตรฐานในกระบวนการศึกษาการควบคุมคุณภาพจะมุ่งไปที่ปัจจัยนำเข้า (input) ผลผลิต (output) และกลไกที่ใช้เพื่อติดตามคุณภาพ

2. การตรวจสอบคุณภาพ (Quality Audit) หมายถึง กระบวนการตรวจสอบทั้งจากการตรวจสอบด้วยตนเองตามเกณฑ์ที่กำหนดขึ้นและการตรวจสอบจากภายนอกเพื่อประกันว่าสถาบันหรือสถานศึกษามีกลไกที่เหมาะสมในการควบคุมคุณภาพ

3. การประเมินคุณภาพ (Quality Assessment) หมายถึง การหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องได้ เพื่อการทบทวนและตัดสินคุณภาพของผลผลิตหรือบริการของหน่วยงาน สถาบัน หรือสถานศึกษาตามเกณฑ์ที่กำหนด

ณัฐพล ชุมวรฐายี (2545) ได้กล่าวว่า การประกันคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วย กระบวนการพัฒนาที่สำคัญ 3 ส่วน ซึ่งมีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกัน คือ การควบคุมคุณภาพ การศึกษา การตรวจสอบ ทบทวน และปรับปรุงคุณภาพการศึกษา และการประเมินเพื่อรับรองคุณภาพการศึกษา มีสาระสำคัญ ดังนี้

1. การควบคุมคุณภาพการศึกษา หมายถึง กระบวนการพัฒนาหรือแนวดำเนินงาน เพื่อการเข้าสู่คุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษา ประกอบด้วย การดำเนินงาน 2 ขั้นตอน คือ

1.1 การกำหนดมาตรฐานการศึกษา เป็นการดำเนินงานเพื่อให้ได้มาตรฐานการศึกษา ทั้งด้านผลผลิต กระบวนการและปัจจัย ซึ่งเป็นกรอบแนวทางในการพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพ และการประกันคุณภาพการศึกษา

1.2 การพัฒนาเข้าสู่มาตรฐานการศึกษา เป็นการดำเนินงานเพื่อพัฒนาคุณภาพ การศึกษาให้ได้ตามมาตรฐานที่กำหนดไว้

2. การตรวจสอบ ทบทวน และปรับปรุงคุณภาพการศึกษา หมายถึง กระบวนการพัฒนา หรือแนวดำเนินงาน เพื่อให้ได้สารสนเทศในการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐาน การศึกษาที่กำหนดไว้ ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ดังนี้

2.1 การตรวจสอบคุณภาพภายในของสถานศึกษา เป็นการดำเนินงานเพื่อประเมิน ความก้าวหน้าของการจัดการศึกษา โดยสถานศึกษาประเมินตนเอง หรือการประเมินคุณภาพ ภายในสถานศึกษา เพื่อทราบผลการดำเนินงาน ทราบจุดอ่อน จุดแข็งของโรงเรียน แล้วจัดทำ รายงานการประเมินตนเอง (Self-Study Report: SSR) เสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด และ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชนเป็นรายงานประจำปี

2.2 การตรวจสอบคุณภาพภายในสถานศึกษาโดยหน่วยงานต้นสังกัด เป็นการ ดำเนินงานของหน่วยงานต้นสังกัด ซึ่งอาจแต่งตั้งหรือมอบหมายให้หน่วยงานในระดับพื้นที่เป็น ตัวแทนต้นสังกัด ในการตรวจสอบและประเมินคุณภาพการศึกษา เป็นการยืนยันผลการประเมิน ตนเองของโรงเรียนตามเอกสารรายงานการประเมินตนเอง และให้ข้อเสนอแนะกับสถานศึกษา เพื่อให้การจัดการศึกษามีคุณภาพได้มาตรฐานตามที่สถานศึกษากำหนด แล้วจัดทำรายงาน คุณภาพเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และสาธารณชน

2.3 การกำหนดแนวทางการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษา เป็นการดำเนินงาน ของสถานศึกษา เมื่อทราบผลการตรวจสอบและประเมินตนเองทั้ง 2 ระดับ นำสารสนเทศที่ได้จาก การประเมินมาประกอบการพิจารณาตัดสินใจ วางแผนพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามที่ สถานศึกษาได้กำหนดมาตรฐานการศึกษาไว้

3. การประเมินเพื่อรับรองคุณภาพการศึกษา เป็นการดำเนินงานของหน่วยงานภายนอก คือ สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) หรือหน่วยงานภายนอกที่สำนักงานดังกล่าวรับรอง สำหรับสถานศึกษาที่ผ่านการประเมินจะได้ใบรับรองมาตรฐานการศึกษาหรือคุณภาพการศึกษาจากหน่วยงานที่ให้การรับรอง และให้สถานศึกษาต้องรักษาระดับคุณภาพให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาตลอดระยะเวลาที่รับรอง และในขณะเดียวกันก็ต้องดำเนินการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเป็นระบบครบวงจร

สมศักดิ์ สิ้นธุระเวชญ์ (2542) ได้กล่าวถึงการประกันคุณภาพการศึกษา ประกอบไปด้วย กระบวนการประกันคุณภาพ ด้วยการดำเนินงาน 3 ด้าน คือ

1. การควบคุมคุณภาพการศึกษา คือกระบวนการหรือแนวปฏิบัติที่นำการศึกษามาเข้าสู่คุณภาพประกอบด้วย

1.1 การกำหนดมาตรฐาน ด้านผลผลิต บัณฑิตและกระบวนการ

1.2 การพัฒนาเข้าสู่มาตรฐาน หมายถึง การพัฒนาบัณฑิตทางการศึกษาต่าง ๆ ได้แก่ การพัฒนาครูผู้สอน ผู้บริหารสถานศึกษา คณาจารย์ และผู้บริหารทางการศึกษา และการสนับสนุนปัจจัยที่ส่งเสริมการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

2. การตรวจสอบและการแทรกแซงคุณภาพการศึกษา คือ กระบวนการหรือแนวปฏิบัติในการดำเนินงานเพื่อการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาประกอบด้วย

2.1 การประเมินความก้าวหน้า ของสถานศึกษาและการจัดทำรายงานของสถานศึกษา รายงานต่อประชาชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีลักษณะเป็นการติดตามและตรวจสอบภายในของสถานศึกษา

2.2 การติดตามและตรวจสอบของหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้อง

2.3 มาตรฐานการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาที่มีคุณภาพไม่ถึงเกณฑ์มาตรฐานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3. การประเมินคุณภาพการศึกษา คือ กระบวนการหรือแนวปฏิบัติในการตรวจสอบคุณภาพการศึกษามาตรฐานที่กำหนด ประกอบด้วย

3.1 การทบทวนคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน

3.2 การประเมินเพื่อรองรับมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

3.3 ประเมินผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในภาพรวมหรือการประเมินคุณภาพการศึกษา

นอกจากนี้ อุทุมพร จามรมาน (2544) ยังเพิ่มกระบวนการการดำเนินการประกันคุณภาพ อีก 1 ด้าน คือ การรับรองคุณภาพ (Quality Accreditation) ซึ่งหมายถึง การรับรองหรือไม่รับรองคุณภาพตามมาตรฐาน

กระบวนการทั้ง 3 ด้านนี้เป็นกระบวนการที่มีความสัมพันธ์และส่งผลซึ่งกันและกัน กระบวนการแทรกแซงคุณภาพการศึกษา สามารถดำเนินทั้งในระหว่างกิจกรรมการควบคุมคุณภาพและในกิจกรรมการประเมินคุณภาพการศึกษา

สรุปได้ว่า กระบวนการดำเนินการประกันคุณภาพมี 3 ขั้นตอน ได้แก่

1. การควบคุมคุณภาพ หมายถึง การดำเนินงานตามแผนหรือระบบที่วางไว้ทุกขั้นตอน ซึ่งแบ่งได้เป็น 2 ด้าน คือ

1.1 มาตรการ สามารถตรวจสอบได้จากการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียน การจัดทำธรรมนูญโรงเรียน และจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาประจำปี

1.2 แนวดำเนินการ สามารถแยกย่อยของวิธีการดำเนินการได้อีกหลายลักษณะ เช่น

1.2.1 การสร้างความตระหนัก และให้ความรู้ ความเข้าใจแก่บุคลากร เพื่อเตรียมความพร้อมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน ตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษา โดยยึดแนวคิดในการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน คือ การยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา การใช้โรงเรียนเป็นฐานในการบริหารจัดการ การมีส่วนร่วม ร่วมคิด ร่วมทำ การกระจายอำนาจทางการศึกษาและการแสดงความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้

1.2.2 การจัดทำข้อมูลสารสนเทศของโรงเรียนให้เป็นระบบสามารถนำมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2.3 จัดทำมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียน ให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษารวมทั้งสภาพความต้องการของโรงเรียนและชุมชน โดยใช้ระบบข้อมูลสารสนเทศของโรงเรียนทุกด้าน ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ถึงคุณภาพหรือความสามารถของโรงเรียนในปัจจุบัน

1.2.4 จัดทำธรรมนูญโรงเรียน เพื่อใช้เป็นแผนแม่บทในการกำหนดทิศทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาสู่มาตรฐานการศึกษาของโรงเรียน โดยดำเนินการในรูปของคณะกรรมการ ซึ่งประกอบด้วยคณะกรรมการโรงเรียนและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

1.2.5 จัดทำแผนพัฒนาการศึกษาประจำปีหรือแผนปฏิบัติการประจำปี โดยการวิเคราะห์สาระสำคัญของธรรมนูญโรงเรียนและมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียนนำมากำหนดเป็นเป้าหมายในการปฏิบัติงานในแต่ละปีให้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบันและความต้องการจำเป็น

1.2.6 จัดทำปฏิทินปฏิบัติงาน

1.2.7 ดำเนินการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน ตามแผนพัฒนาการศึกษาประจำปีหรือแผนปฏิบัติงานประจำปี และปฏิทินปฏิบัติงานประจำปีของโรงเรียน

2. การตรวจสอบคุณภาพ หมายถึง การติดตามตรวจสอบคุณภาพของการดำเนินการตามเกณฑ์ที่กำหนดขึ้น โดยจะมีการตรวจสอบทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา แบ่งได้เป็น 2 ด้าน คือ

2.1 มาตรการ โดยการตรวจสอบ ทบทวนและปรับปรุงคุณภาพการศึกษาพร้อมทั้งรับการตรวจสอบ ทบทวนจากสำนักงานการศึกษา อีกทั้งมีการประเมินผู้เรียนด้วยเครื่องมือที่ได้มาตรฐาน และมีการรายงานผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนประจำปีต่อสำนักงาน

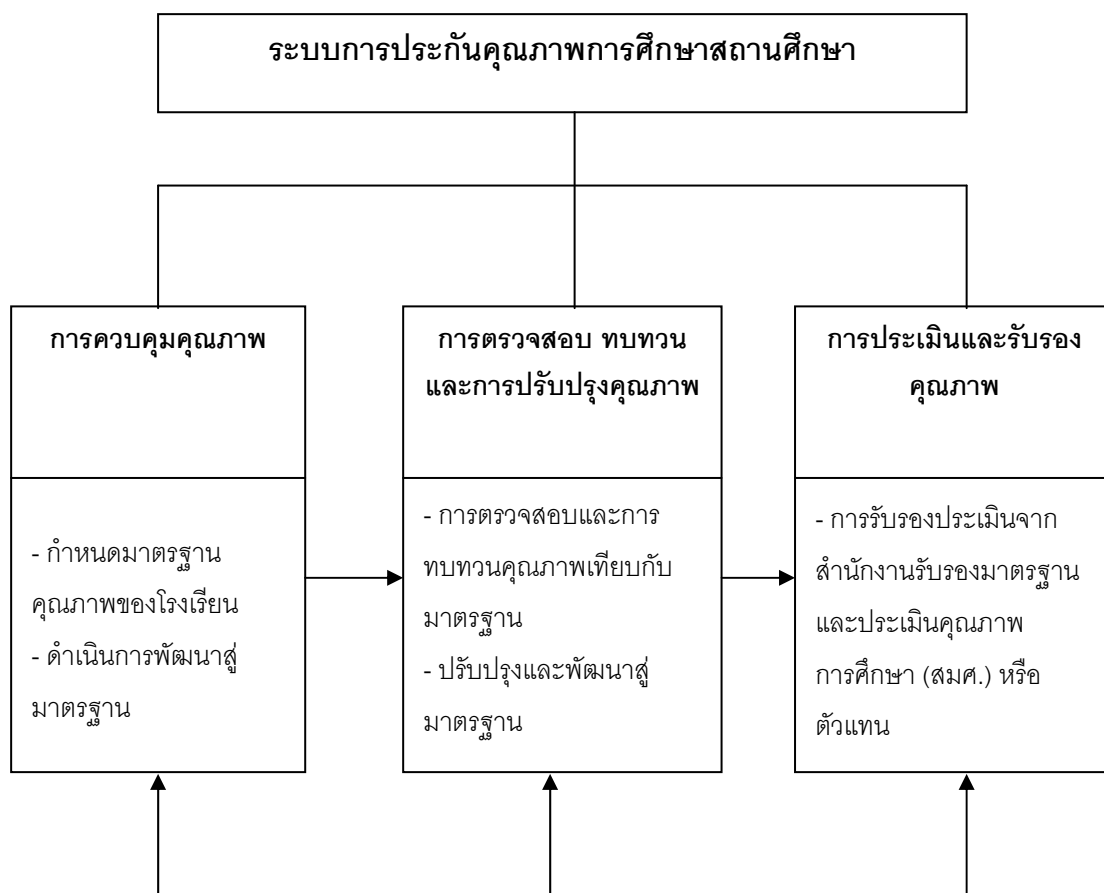
2.2 แนวดำเนินการ ในระบบการตรวจสอบ ทบทวนและปรับปรุงคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนจะดำเนินการโดยการประเมินผลการปฏิบัติงานด้วยตนเองตามแผนและปฏิทินงานของโรงเรียนเพื่อนำผลการประเมินมาดำเนินการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ได้มาตรฐานที่กำหนด ซึ่งแบ่งเป็นด้าน การเตรียมการ การดำเนินงาน สรุปและรายงานผล วิเคราะห์ผลสรุปดำเนินการปรับปรุงและพัฒนา และรับการตรวจสอบ

3. การประเมินคุณภาพ หมายถึง การตัดสินผลการดำเนินการตามแผนที่วางไว้ว่าเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดหรือไม่ ซึ่งจะทำให้เกิดการรับรองหรือไม่รับรองคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษานั้น ๆ แบ่งได้เป็น 2 ด้าน คือ

3.1 มาตรการ คือ เตรียมการรองรับการประเมินผลจากภายนอก

3.2 แนวดำเนินการ โดยการเฝ้าระวัง และพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ได้มาตรฐานตลอดเวลา และติดตามความเคลื่อนไหว การประเมินภายนอกกับสำนักงานการศึกษา และหน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้อง

สามารถสรุปเป็นแผนภูมิกระบวนการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ได้ดังแผนภาพที่ 2.1

แผนภาพที่ 2.1 กระบวนการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

2.6 ขั้นตอนการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน

ขั้นตอนการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในจะมีลักษณะที่สัมพันธ์กับวงจรการบริหาร ดังนั้นเพื่อให้กระบวนการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของการทำงานปกติ กิจกรรมที่สถานศึกษาต้องดำเนินการในระบบประกันคุณภาพเป็นไปตามการบริหารงานแบบ PDCA มีขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นการวางแผน (PLAN) สถานศึกษาต้องมีการกำหนดหรือวางแผนการทำงานที่จะทำ ให้บุคลากรภายในสถานศึกษาเกิดจิตสำนึกที่จะทำการประเมินตนเอง มีความรู้ที่จะทำการประกันคุณภาพภายในเป็น เกิดการทำงานร่วมกัน และมีการประเมินสภาพบริบทของสถานศึกษา ผลการดำเนินการที่เป็นอยู่อันนำไปสู่การกำหนดเป้าหมายของสถานศึกษาที่ต้องการบรรลุร่วมกัน
2. ขั้นการปฏิบัติ (DO) สถานศึกษามีการลงมือปฏิบัติงานที่ตนเองรับผิดชอบตามแผนงานที่กำหนด และมีการตรวจสอบการทำงานในขั้นตอนนี้ไปในตัว โดยมีการประเมินอย่างไม่เป็นทางการ

3. การประเมินหรือการตรวจสอบการทำงาน (CHECK) สถานศึกษามีการวางแผนการประเมินภายในอย่างเป็นทางการ (Formal Evaluation) และเป็นระบบ (System evaluation) โดยใช้กระบวนการ PDCA อีกขั้นหนึ่ง คือ

3.1 การวางแผนการประเมิน (Plan of Check) การวางตัวบุคคลที่รับผิดชอบการประเมิน เตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกในการประเมิน ออกแบบระบบการประเมิน (กรอบการประเมิน ประกอบด้วยเกณฑ์การประเมินและวิธีการประเมิน) ในขั้นตอนนี้ต้องมีการวางแผนเกี่ยวกับเครื่องมือประเมิน การเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ การจัดทำระบบฐานข้อมูล ระบบการรายงานผล

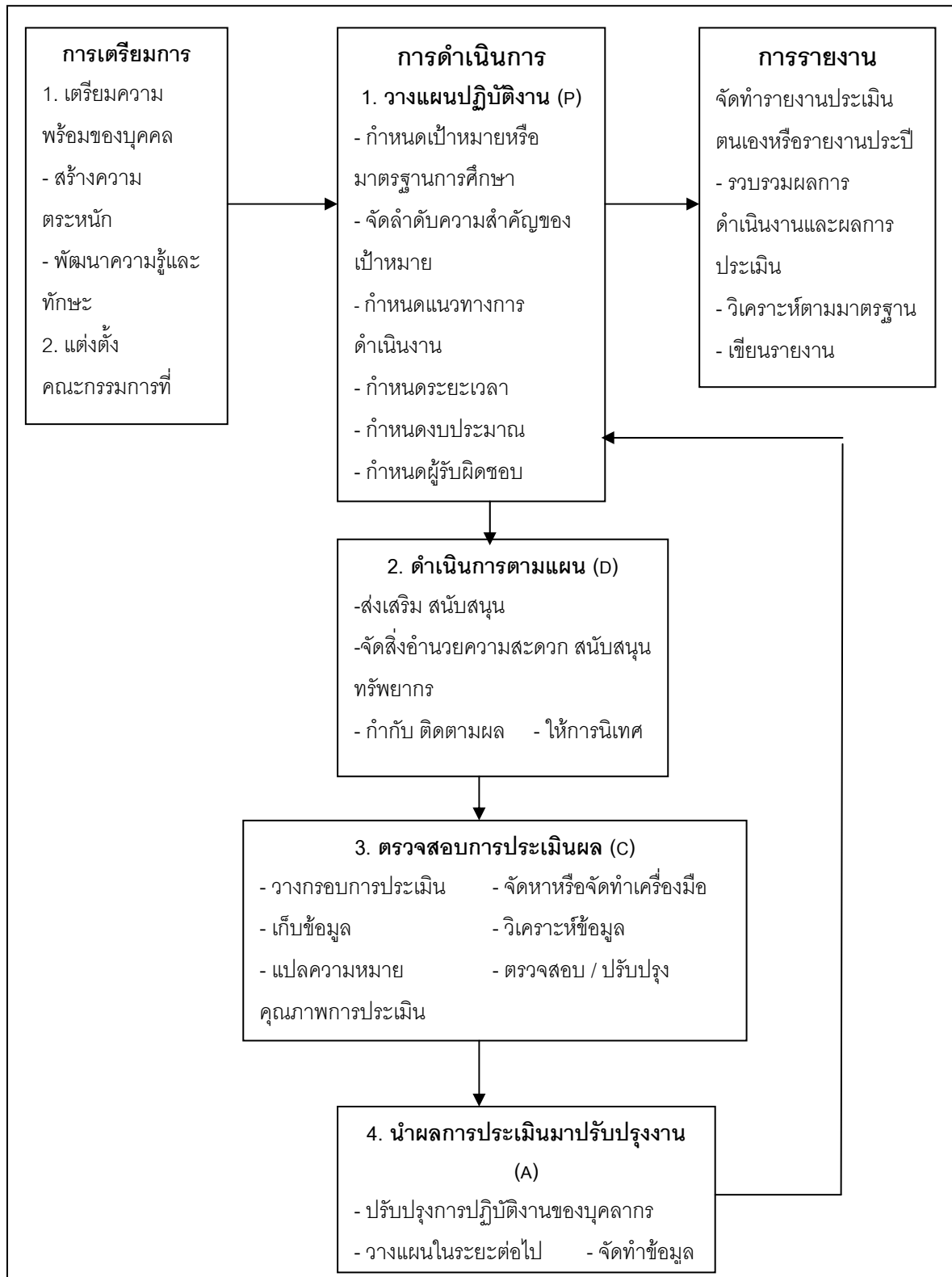
3.2 การลงมือทำการประเมินตามแผนที่กำหนด (Do of Check) โดยมีการสร้างเครื่องมือประเมิน เก็บรวบรวมข้อมูลตามแผนการทำงาน วิเคราะห์ข้อมูล แปลความหมายผลการประเมิน จัดทำรายงานการประเมิน

3.3 การตรวจสอบกระบวนการประเมินผลภายในที่ได้ปฏิบัติไป (Check of Check) ในด้านความถูกต้อง ความน่าเชื่อถือของผลการประเมิน และวิธีการประเมินที่ใช้ ถือเป็นขั้นของการประเมินงานประเมิน (meta-evaluation)

3.4 การปรับปรุงกระบวนการประเมินในส่วนที่ยังไม่เหมาะสม (Action of Check) เพื่อให้ได้ผลการประเมินมีความถูกต้องน่าเชื่อถือมากที่สุด

4. การปรับปรุงแก้ไขการทำงาน (ACTION) สถานศึกษานำผลการประเมินมาปรับปรุงการดำเนินงานในจุดที่ยังดำเนินการไม่เป็นไปตามเป้าหมาย โดยการเผยแพร่ผลการประเมินให้ทุกฝ่ายทราบ วิเคราะห์จุดอ่อนจุดแข็ง หาสาเหตุของปัญหา หาวิธีการแก้ไข นำวิธีการแก้ไขไปปฏิบัติจริง และตรวจสอบผลการดำเนินงานอีกครั้ง

ซึ่งสามารถสรุปเป็นแผนผังขั้นตอนการดำเนินการประกันคุณภาพภายใน ได้ดังแผนภาพที่ 2.2 นี้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2546)

ที่มา: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2546)

2.7 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพการศึกษา

การดำเนินการในระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง และเป็นนวัตกรรมที่ใช้เพื่อการเปลี่ยนแปลงการดำเนินงานภายในสถานศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ได้มาตรฐานที่กำหนด ซึ่งมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องมากมาย โดยจะเสนอแนวคิดต่าง ๆ เกี่ยวกับปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งเสริมหรือเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินการในระบบประกันคุณภาพการศึกษา โดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

1. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพการศึกษาและประสิทธิผลของการจัดการศึกษา
2. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการประกันคุณภาพในสถานศึกษา
3. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงเพื่อปรับปรุงคุณภาพการศึกษา

1. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพการศึกษาและประสิทธิผลของการจัดการศึกษา

การประกันคุณภาพการศึกษา เป็นการสร้างหลักประกันว่าการจัดการศึกษาของสถานศึกษาแต่ละแห่งดำเนินการได้อย่างมีคุณภาพ ตามหลักการและวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษา เพื่อให้เกิดความพึงพอใจและสอดคล้องกับความต้องการและศักยภาพของผู้เรียน ซึ่งเป็นการจัดการศึกษาที่กล่าวได้ว่ามีประสิทธิผล นักวิชาการที่นำเสนอเกี่ยวกับปัจจัยในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและประสิทธิผลทางการศึกษา ซึ่งน่าจะเป็นปัจจัยที่มีความเกี่ยวข้องกับการดำเนินการในระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ดังนี้

Burridge and Ribbins (1995: 195-196) กล่าวถึงหลักการสำคัญในการพัฒนาคุณภาพ 10 ประการ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

- 1) การพัฒนาต้องส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้และการเรียนการสอนโดยตรงเท่าที่สามารถจะทำได้
- 2) ต้องสอดคล้องกับความต้องการของสถานศึกษาและกระบวนการของการวางแผนพัฒนา
- 3) ควรให้เกิดจากความร่วมมือและการมีส่วนร่วมในการดำเนินการด้านการกำกับติดตามและการประเมิน
- 4) ควรให้เกิดความรู้สึกรับผิดชอบและความรู้สึกเป็นเจ้าของของสถานศึกษา
- 5) การจะนำสิ่งต่างๆ เข้ามาในสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ ต้องใช้วิธีการฝึกอบรมที่เหมาะสม
- 6) การพัฒนาคุณภาพจะทำได้ดีที่สุดในโครงสร้างองค์การที่ไวต่อการตอบสนองและมีรูปแบบการบริหารที่เปิดกว้าง รวมทั้งมีข้อตกลงร่วมกันของบุคลากรทั้งหมด
- 7) ควรมีการจัดสรรบทบาทและความรับผิดชอบไว้อย่างชัดเจนและแจ้งให้ทุกฝ่ายทราบ
- 8) ควรกำหนดทรัพยากรและนำเทคโนโลยีมาใช้ที่เหมาะสม

9) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องของควรเข้ามามีส่วนร่วมเท่าที่จะทำได้

10) วิธีการพัฒนาคุณภาพ ควรได้รับการยอมรับและความเข้าใจ และควรประกอบด้วยการสร้างกลไกการทบทวนคุณภาพทั้งระหว่างและสิ้นสุดของแผนพัฒนา การปรึกษาหารืออย่างกว้างขวางในการเลือกและใช้เทคนิคการเก็บรวบรวมข้อมูล รวมทั้งวิธีการสร้างเกณฑ์โดยให้จัดทำข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ การจัดทำเอกสารเกี่ยวกับระบบและกระบวนการเพื่อประโยชน์ในการกำกับติดตามและการประเมิน และการกำหนดให้มีการทบทวนภายในและการตรวจสอบจากภายนอก

สำหรับ Harris and Jon (2000: 37-39) ได้ศึกษาเปรียบเทียบโปรแกรมการปรับปรุงสถานศึกษาของประเทศอังกฤษและประเทศแคนาดา และได้ข้อสรุปองค์ประกอบร่วมกันในการปรับปรุงคุณภาพให้ประสบผลสำเร็จ ดังนี้

1) การสนับสนุนของหน่วยงานภายในและภายนอก หน่วยงานภายใน ได้แก่ ครู และบุคลากรที่พร้อมจะทำงานร่วมกัน และสำหรับหน่วยงานภายนอกจะเข้ามามีบทบาทในการเจรจาต่อรองร่วมกับบุคลากร ให้การสนับสนุนทรัพยากรและเงินทุน ให้ความช่วยเหลือและกระตุ้นการดำเนินงานเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง

2) การมีจุดเน้นที่เป้าหมายการสอนและการเรียนรู้ การที่สถานศึกษามีเป้าหมายเน้นที่การสอนและการเรียนรู้จะมีส่วนกระตุ้นและสนับสนุนให้เกิดการปรับปรุงสถานศึกษาในด้านการสอนและการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี

3) ข้อตกลงในการพัฒนาครูและพัฒนาวิชาชีพ การพัฒนาครูเป็นหัวใจของการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสถานศึกษา โดยมีการพัฒนาด้านทักษะ ความรู้และความเข้าใจใหม่ๆ มีการสนับสนุนให้ครูได้แสดงความเชี่ยวชาญในรูปแบบการสอนใหม่ๆ และแบ่งปันความรู้ซึ่งกันและกัน

4) ภาวะผู้นำ ผู้นำต้องแสดงความรับผิดชอบและบทบาทต่อการปรับปรุงสถานศึกษา โดยการสนับสนุนให้เกิดการมีส่วนร่วมของครูในทุกระดับ ผู้นำจะผลักดันให้ครูรับผิดชอบต่อการเปลี่ยนแปลง

5) การประเมินระหว่างและสิ้นสุดการทำงาน การประเมินเป็นวงจรการปรับปรุงสถานศึกษาเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็น เพราะเป็นวิถีทางที่จะได้ข้อมูลป้อนกลับ แต่ทั้งนี้ต้องเป็นการประเมินที่มีหลักฐานชัดเจนและโปร่งใส

จะเห็นได้ว่า Harris and Jon ได้นำเสนอเพิ่มจากที่ Burridge and Ribbins และ Healy กล่าวไว้ ในเรื่องการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก ความร่วมมือจากบุคลากรภายในนอกจากนั้นยังได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาครูและการพัฒนาวิชาชีพ รวมทั้งภาวะผู้นำของผู้บริหาร

Lezotte และคนอื่น ๆ (อ้างถึงใน Reynolds, 1995: 20) กล่าวถึงทฤษฎี 5 ปัจจัย(Five-factor) ในการบริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษาให้มีประสิทธิผลซึ่งสอดคล้องกับที่Harris and Jon เสนอไว้ใน 2 ประเด็น คือ 1) ภาวะผู้นำของผู้บริหารต้องเข้มแข็งและสนใจในคุณภาพการเรียนการสอน 2) จุดเน้นในเรื่องการสอนต้องได้รับความเข้าใจอย่างกว้างขวาง และเพิ่มเติมอีก 3 ประเด็น คือ 1) มีความเป็นระเบียบ และบรรยากาศที่ปลอดภัยที่จะนำไปสู่การสอน และการเรียนรู้ 2) พฤติกรรมของครูส่งผลให้เกิดความคาดหวังว่านักเรียนทุกคนอย่างน้อยที่สุดจะได้รับทักษะ และความรู้พื้นฐาน และ 3) การใช้การวัดผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนเป็นพื้นฐานสำหรับการประเมินโปรแกรม

นอกจากนั้น Levine and Lezotte (อ้างถึงใน Cuttance, 1994: 56-57) กล่าวถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิผลของสถานศึกษา โดยนำเสนอเพิ่มเติมเกี่ยวกับวัฒนธรรมและบรรยากาศของสถานศึกษาไว้ว่า วัฒนธรรมและบรรยากาศของสถานศึกษาที่เอื้อต่อการพัฒนาจะมีสภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่เป็นระเบียบเอื้อต่อการพัฒนา วัฒนธรรมการทำงานที่มีการยอมรับของผู้ปฏิบัติงานที่จะร่วมดำเนินการตามพันธกิจที่เน้นผลสำเร็จ การมุ่งเน้นการแก้ปัญหาและมีความสมานสามัคคี ความร่วมมือ การเห็นพ้อง การสื่อสารของบุคลากรในองค์การที่ถูกต้องคล่องตัว นอกจากนี้ยังมีปัจจัยที่สถานศึกษาให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและการติดตามความก้าวหน้าของนักเรียนอย่างเหมาะสม เพื่อนักเรียนจะได้ประโยชน์สูงสุดในการเรียนรู้ จัดหาวัสดุอุปกรณ์การสอนให้สมบูรณ์และเหมาะสม มีการพัฒนานักเรียนเป็นรายบุคคล สำหรับเรื่องภาวะผู้นำ ถือว่าก็เป็นปัจจัยสำคัญ ผู้นำควรสามารถคัดเลือกและแต่งตั้งบุคลากรอย่างเหมาะสม มีความเป็นอิสระไม่แบ่งพรรคแบ่งพวก สามารถกำกับติดตามกิจกรรมของโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอด้วยตนเอง รู้จักใช้เวลาและพลังงานในการปรับปรุงสถานศึกษา ให้การสนับสนุนและพัฒนาครูอาจารย์ จัดหาทรัพยากรให้เพียงพอต่อการปฏิบัติงานและที่สำคัญคือการเป็นผู้นำด้านวิชาการ ปัจจัยภายนอกที่กล่าวถึง คือ การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง

โดยสรุปแล้ว ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพการศึกษาและประสิทธิผลทางการศึกษา คือ ปัจจัยในด้านการกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้และการพัฒนางานในด้านวิชาการ ซึ่งครอบคลุมถึงการจัดการเรียนการสอน การกำหนดมาตรฐานและความคาดหวังต่อผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน ปัจจัยด้านภาวะผู้นำซึ่งส่งผลต่อการบริหารจัดการในสถานศึกษา ให้การสนับสนุนผู้ปฏิบัติงานในการดำเนินงานอย่างอิสระ สามารถจัดหาทรัพยากรสนับสนุน และสามารถเป็นผู้นำในด้านวิชาการ ปัจจัยในด้านการจัดโครงสร้างและการกำหนดบทบาทที่ชัดเจนที่เอื้อต่อการพัฒนาและการมีส่วนร่วมในการทำงานของบุคลากร ปัจจัยด้านทีมงานที่มีความร่วมมือการมีปฏิสัมพันธ์ในหมู่ครู ความเป็นอิสระ และมุ่งสู่เป้าหมายของสถานศึกษา ปัจจัยด้านครู ได้แก่ พฤติกรรมเอื้อต่อการเรียนรู้ของ

นักเรียน และการได้รับการพัฒนาและฝึกอบรมอย่างเหมาะสม และสม่ำเสมอ ปัจจัยด้านวัฒนธรรมและบรรยากาศของสถานศึกษาที่ปลอดภัย มีระเบียบ มีการยอมรับของผู้ปฏิบัติงานตามพันธกิจ และมีความสามัคคี เน้นการพัฒนาภาพรวมของสถานศึกษา รวมทั้งปัจจัยในด้านการกำกับติดตามและการประเมินผลการดำเนินงาน โดยสร้างกลไกการทบทวนคุณภาพทั้งระหว่างและสิ้นสุดของแผน ปัจจัยภายนอก คือการมีส่วนร่วม และความรู้สึกร่วมรับผิดชอบและความเป็นเจ้าของของผู้ปกครองและชุมชน

2. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการประกันคุณภาพในสถานศึกษา

สถานศึกษาในต่างประเทศได้นำแนวคิดเกี่ยวกับการประกันคุณภาพและการคุณภาพมาเป็นแนวทางในการบริหารและการพัฒนาสถานศึกษา โดยเฉพาะการบริหารจัดการคุณภาพโดยรวม (TQM) ที่เกี่ยวข้องต่อการดำเนินการ ดังนี้มีลักษณะที่เรียกว่า “3C” ดังนี้

1) วัฒนธรรม (Culture) เป็นด้านที่เป็นนามธรรม เป็นกฎเกณฑ์ที่ปรากฏอยู่ และเป็นค่านิยมที่ผูกพันองค์การเข้าไว้ด้วยกัน องค์การที่ประสบความสำเร็จจะสร้างวัฒนธรรมโดยยึดถือว่าการสร้างนวัตกรรมเป็นสิ่งที่มีความสำคัญที่สุด สถานภาพต่างๆ เป็นเรื่องรองในการปฏิบัติงาน มีการให้รางวัลโดยผ่านการทำงานเป็นทีม และการพัฒนาและการฝึกอบรมอย่างต่อเนื่อง

2) ข้อตกลง (Commitment) องค์การที่ใช้ TQM ต้องสร้างความรู้สึกร่วมกันและโอกาสในการพัฒนาให้แก่ผู้ปฏิบัติงานและลูกค้า ให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของเป้าหมายขององค์การ โดยทำให้ข้อตกลงต้องกลายเป็นเรื่องปกติธรรมดาในสถานศึกษา

3) การสื่อสาร (Communication) การสื่อสารภายในและระหว่างทีมงานต้องมีพลัง เรียบง่ายและมีประสิทธิภาพ โดยควรตั้งอยู่บนพื้นฐานของข้อเท็จจริงและความเข้าใจที่แท้จริง และเป็นการสื่อสารที่สามารถทำได้อย่างอิสระจากระดับหนึ่งไปสู่อีกระดับหนึ่งหรือในระดับเดียวกัน ซึ่งทำให้ลักษณะการประทับตรา “ปกปิด” มีการใช้น้อยมากในองค์การ

ในส่วนปัจจัยที่เป็นสาเหตุที่นำไปสู่ความล้มเหลวในการนำ TQM ไปใช้ในสถานศึกษา Murgatroyd and Morgan (1994: 188 – 201) กล่าวว่ามาจากปัจจัย ต่อไปนี้

1) การต่อต้านแนวคิดใหม่ๆ บุคลากรมองว่าแนวคิดใหม่ๆ เป็นสิ่งที่ผู้บริหารนำมาใช้ในระยะเวลาหนึ่งและจะยกเลิกไป

2) การไม่เข้าใจหลักการสำคัญของ TQM การนำ TQM มาใช้ ถูกมองว่าเป็นหนทางที่จะได้รับความมั่นคงด้านการเงินและการบริหาร โดยไม่ได้มองว่า TQM จะนำไปสู่ความมีประสิทธิภาพระยะยาว บางแห่งมีการลดขนาดหรือปลดบุคลากร เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพซึ่งทำให้บุคลากรเกิดความรู้สึกต่อต้าน

3) บุคลากรขาดทักษะและแรงจูงใจในการพัฒนา TQM เน้นการพัฒนาทักษะ และความสามารถอย่างต่อเนื่อง โดยให้มีการทำงานเป็นทีม ถ้าบุคลากรไม่สามารถจะพัฒนาได้ ก็จะไม่มีความมั่นคงในการทำงาน

สำหรับประเด็นที่เป็นปัญหาในการนำ TQM มาใช้ Murgatroyd and Morgan ได้กล่าวไว้เป็น 2 ช่วง คือ ช่วงของการเริ่มต้นการใช้ TQM และช่วงหลังจากการนำ TQM มาใช้

ระยะเริ่มต้นในการใช้การบริหารคุณภาพ TQM มีปัจจัยที่เป็นอุปสรรค ดังนี้

- 1) การขาดข้อตกลงที่ชัดเจนและความมุ่งมั่นจากผู้บริหาร
- 2) การขาดการวางแผนที่จะนำ TQM ไปปฏิบัติ ควรมีทีมงานที่รับผิดชอบทำงานในลักษณะข้ามสายงานกันได้ และสามารถโดยมองภาพรวมทั้งระบบ มีใช้การพิจารณาเพียงปัญหาใดปัญหาหนึ่ง

3) การขาดข้อมูลที่ใช้ในการตัดสินใจในการเปลี่ยนแปลงระบบบริหารจัดการ และการปรับปรุงคุณภาพ

4) การขาดทักษะที่เหมาะสม ผู้นำต้องมีทักษะในเรื่องการกำหนดกลยุทธ์การตัดสินใจ ความสามารถในการจูงใจ และการผสมประโยชน์ สำหรับผู้ปฏิบัติงานต้องมีทักษะในการคิดวิเคราะห์ และความสามารถในการใช้ฐานข้อมูลต่างๆ รวมทั้งทักษะในการทำงานเป็นทีม

ระยะระหว่างการใช้การบริหารคุณภาพ TQM พบปัจจัยที่เป็นอุปสรรคดังนี้

- 1) มีการสร้างทีมกันมากมาย แต่ดำเนินงานได้ไม่จริงจัง
- 2) ดำเนินการวัดประเมินอย่างไม่มีประสิทธิภาพ และขาดเป้าหมายที่ชัดเจน
- 3) การดำเนินการต้องใช้เวลาทั้งในด้านการเข้าใจปัญหา การเปรียบเทียบมาตรฐานเพื่อการพัฒนาปรับปรุง ดังนั้นจึงไม่สามารถพัฒนาให้เห็นผลในเวลาอันสั้น
- 4) การแก้ไขปัญหาโดยการไม่แก้ไขปัญหาคำคัญหรือปัญหาหลัก

Blankstein (1996) ได้ศึกษาถึงสาเหตุที่เป็นปัจจัยทำให้การบริหารคุณภาพ TQM ซึ่งนำมาใช้ในสถานศึกษาต้องพบกับอุปสรรคบางประการ ดังนี้

- 1) ปัจจัยด้านการต่อต้านการเปลี่ยนแปลงและความลังเลต่อการยอมรับสิ่งใหม่ ๆ ครูไม่ต้องการเปลี่ยนแปลงหรือคิดวิธีการสอนใหม่ๆ
- 2) ปัจจัยด้านตัวผู้นำ ผู้นำมักมองว่าตนต้องเป็นผู้ควบคุม และกลัวการสูญเสียอำนาจการควบคุม ซึ่งโดยหลักการของ TQM เน้นในเรื่องของการร่วมมือมากกว่าการควบคุมสั่งการ
- 3) ปัจจัยด้านบุคลากร บุคลากรมักยึดถือปฏิบัติตามสายการบังคับบัญชา และทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย ขาดแรงจูงใจและความกระตือรือร้นในการพัฒนาและเรียนรู้

4) ปัจจัยด้านการวัดประเมินผล การกำหนดเป้าหมายในเชิงปริมาณ โดยการวัดความสำเร็จจากคะแนนทดสอบมาตรฐาน ซึ่งไม่ใช่ตัวสะท้อนคุณภาพที่แท้จริง

5) ปัจจัยด้านการขาดการเรียนรู้และการฝึกอบรม บุคลากรไม่เห็นคุณค่าในการเรียนรู้ ขาดการศึกษาจากประสบการณ์อย่างจริงจังทั้งจากประสบการณ์ส่วนตนและจากผู้อื่นๆ

6) ปัจจัยด้านการใช้ข้อมูลเพื่อการพัฒนา บุคลากรไม่นิยมใช้ข้อมูลสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ หรือการกำหนดเป้าหมายการดำเนินการ

7) ปัจจัยจากการขัดแย้งกับข้อบังคับหรือกฎหมายของรัฐ การดำเนินการบางประการตามปรัชญาการศึกษาของสถานศึกษา อาจขัดแย้งกับข้อบังคับหรือกฎหมายของรัฐ

สิ่งที่ Blankstein นำเสนอมีหลายประเด็นที่ตรงกับที่ Murgatroyd and Morgan เสนอไว้ เช่น การต่อต้านแนวคิดใหม่ๆ การขาดความเข้าใจ ทักษะและแรงจูงใจ รวมทั้งการใช้ข้อมูลป้อนกลับเพื่อการพัฒนา แต่มีประเด็นที่เพิ่มเติมเกี่ยวกับ ภาวะผู้นำ และปัจจัยที่เป็นการขัดแย้งกับข้อบังคับหรือกฎหมายของรัฐ

Orsini (2000: 207-210) ศึกษาถึงความพยายามในการพัฒนาคุณภาพของหน่วยงานต่างๆ พบว่าในการพัฒนาคุณภาพโดยใช้หลักการการบริหารคุณภาพของหน่วยงาน มีจุดอ่อนที่เป็นปัจจัยเกี่ยวกับการบริหารจัดการโดยตรง ดังนี้

1) ความไม่สอดคล้องกันระหว่างวิสัยทัศน์ กลยุทธ์ และนโยบาย การกำหนดนโยบายเพื่อแก้ปัญหาเฉพาะหน้าและเป็นการดำเนินการวันต่อวัน อาจทำให้นโยบายนั้นไม่สอดคล้องกับกลยุทธ์และวิสัยทัศน์ขององค์กร

2) การใช้วิธีการทางสถิติที่ผิด นำไปสู่ข้อสรุปที่ผิดพลาด ซึ่งส่งผลให้การปรับปรุงกระบวนการและการตัดสินใจที่สำคัญๆเกิดการผิดพลาด

3) ความผิดพลาดในการสำรวจข้อมูลจากลูกค้าและผู้ปฏิบัติงาน วิธีการดำเนินการสำรวจมักมีข้อผิดพลาดตั้งแต่การใช้ข้อความที่ไม่ตรงประเด็น การออกแบบสำรวจไม่เหมาะสมทั้งในด้านสถิติที่ใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่าง คุณภาพของเครื่องมือ ตลอดจนความถูกต้องของการประมวลผล

4) การปรับปรุงกระบวนการ กระบวนการต้องได้รับการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องตามวงจร PDCA ของ Deming และ Shewhart ในการดำเนินการขององค์กรต่างๆ โดยส่วนใหญ่มักจะดำเนินการเพียงแค่การวางแผน (Plan) และการปฏิบัติ (Do) และละเลยที่จะดำเนินการในขั้นศึกษาประเมิน (Check) และปฏิบัติการแก้ไข (Act)

5) ความล้มเหลวในการดำเนินการในระบบ ผู้ปฏิบัติงานที่แม่ต้องปฏิบัติงานหนักก็ไม่สามารถทำงานได้สำเร็จถ้าอยู่ในระบบที่ออกแบบไว้ไม่เหมาะสม โครงสร้างขององค์กรที่ตายตัว มีการแบ่งส่วนงานเป็นแผนก เน้นการรายงานตามลำดับชั้น และมีโครงสร้างการสั่งการและควบคุมที่กำหนดไว้อย่างเคร่งครัด เป็นสัญญาณแห่งความล้มเหลวในการดำเนินการของระบบ

6) ความไม่อดทนรอและเร่งรีบที่จะดำเนินการ เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น ผู้ปฏิบัติงานมักจะรีบดำเนินการแก้ไขโดยทันที ซึ่งวิธีการดังกล่าวอาจไม่ก่อให้เกิดผลดีที่สุด เพราะผู้ปฏิบัติงานจะไม่ใช้เวลาคิดเตรียมการ หาแนวทางแก้ปัญหาก็ถูกต้องเหมาะสม ซึ่งอาจจะยิ่งก่อให้เกิดปัญหามากขึ้น

Deming (อ้างถึงใน Pike and Barnes, 1996: 32) กล่าวถึงจุดอ่อนที่สำคัญของการดำเนินการปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่อง ได้แก่

1) เป้าหมายขาดความชัดเจน ความสับสนจะเกิดขึ้นในหมู่ผู้ปฏิบัติงาน ถ้ามีการเปลี่ยนแปลงทิศทางอยู่ตลอดเวลาหรือเป้าหมายขาดความแน่นอน

2) การเน้นเป้าหมายในระยะสั้น การเน้นเป้าหมายในระยะสั้นมากเกินไปจะไม่สามารถสนองความต้องการของลูกค้า ผู้ปฏิบัติงาน ผู้ขายและสาธารณชนได้

3) การประเมินการปฏิบัติงาน การประเมินด้วยคะแนนตามระบบคุณธรรมในแต่ละปี เป็นการดำเนินการที่ไม่สนใจว่าแท้จริงแล้วผู้ปฏิบัติงานทำงานในระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ นอกจากนั้นผู้ปฏิบัติงานยังทำงานเป็นกลุ่ม ดังนั้นการประเมินโดยระบบคุณธรรมเป็นรายปีจึงไม่สอดคล้องและส่งผลกระทบต่อการทำงานเป็นทีม

4) ความเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงไปเปลี่ยนมาของการบริหารจัดการ ซึ่งเป็นการบริหารที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมออาจก่อให้เกิดผลเสียหายต่อการปฏิบัติงานและอาจทำให้เกิดการกำหนดเป้าหมายในระยะสั้นๆ มากกว่าจะมองภาพในอนาคต

5) การบริหารจัดการโดยยึดตัวเลขเป็นสำคัญ โดยไม่พิจารณาให้ความสำคัญกับข้อมูลหรือสิ่งที่ไม่สามารถประมาณค่าเป็นตัวเลขได้

Goetsch and Davis (1995: 179-181) กล่าวถึงปัจจัยที่เป็นอุปสรรคของการนำการควบคุมคุณภาพโดยรวมไปใช้ มีรายละเอียด ดังนี้

1) การขาดภาวะผู้นำและการขาดการสนับสนุนจากฝ่ายบริหารสูงสุด โดยเฉพาะเมื่อไม่เห็นผลงานก็จะเกิดความสงสัยและอาจล้มเลิกการดำเนินการ

2) การขาดการมีส่วนร่วมของผู้บริหารระดับกลาง ผู้บริหารระดับกลางเป็นสมาชิกของทีมงานซึ่งจะรู้สึกว่าจะมีความไม่มั่นคง ดังนั้นจึงต้องสร้างให้พวกเขายังมีความสำคัญและเป็นที่ต้องการ โดยการเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงานในคณะกรรมการอำนวยการ

3) ความไม่คงที่ของการดำเนินการ ทำให้ผลที่เกิดขึ้นไม่แน่นอน สิ่งเหล่านี้จึงเกี่ยวข้องกับ การวางแผนและภาวะผู้นำขององค์การ อย่างไรก็ตามเมื่อแผนที่วางไว้ไม่สามารถปฏิบัติได้ ต้อง ศึกษาหาสาเหตุโดยใช้ข้อมูลต่าง ๆ เพื่อกำหนดแผนใหม่ให้สามารถปฏิบัติได้

4) ความคิดเห็นที่ไม่ลงรอยกันในหมู่ผู้บริหาร เป็นอุปสรรคสำคัญในการดำเนินการ ผู้บริหารระดับสูงจึงต้องแสดงบทบาทในการประสานความคิดของแต่ละบุคคล

5) ความล้มเหลวในการใช้ประโยชน์จากจุดแข็งและการจัดการจุดอ่อนขององค์การอย่าง เหมาะสม

6) การไม่ให้เวลาที่เพียงพอในการพัฒนา องค์การมักจะไม่อดทนรอและมักนำแผนระยะ สั้นมาใช้ และขาดความสนใจที่จะพัฒนาแผนระยะยาว

7) วัฒนธรรมองค์การซึ่งต่อต้านการเปลี่ยนแปลง อาจเกิดขึ้นได้เนื่องจากวัฒนธรรม องค์การสร้างขึ้นมามีต้องใช้เวลายาวนานจากอิทธิพลของผู้นำ คุณลักษณะ วัตถุประสงค์ และ สภาพแวดล้อมขององค์การ ดังนั้นจึงต้องใช้เวลาที่จะเปลี่ยนแปลง บุคลากรในองค์การมักจะมี ความคาดหวังต่อการเปลี่ยนแปลง และเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงในองค์การก็จะมีกลุ่มที่เสีย ผลประโยชน์และกลุ่มที่ได้ผลประโยชน์

กล่าวโดยสรุปแล้ว ปัจจัยที่เกี่ยวข้องและน่าจะส่งผลต่อการดำเนินการประกันคุณภาพ การศึกษาและการบริหารคุณภาพ ซึ่งนักวิชาการหลายท่านได้นำเสนอไว้ มีปัจจัยที่มีความ คล้ายคลึงกันอยู่มาก ซึ่งอาจจะจัดแบ่งเป็นกลุ่มปัจจัยต่างๆ ดังนี้ กลุ่มปัจจัยด้านลักษณะองค์การ ได้แก่ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับ การกำหนดวิสัยทัศน์ กลยุทธ์ และนโยบายขององค์การโครงสร้างและ การออกแบบองค์การ วัฒนธรรมองค์การและการสื่อสารภายในองค์การ กลุ่มปัจจัยด้านบุคลากร ได้แก่ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติ ความรู้ความสามารถและทักษะของบุคลากร ซึ่งกล่าวรวม ตั้งแต่ ครู อาจารย์ และผู้เกี่ยวข้องอื่นๆ กลุ่มปัจจัยด้านกระบวนการจัดการ ได้แก่ ระบบและ กระบวนการบริหารจัดการในองค์การ ทั้งในเรื่องการกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานระบบ สารสนเทศ การพัฒนาและฝึกอบรมบุคลากร การกำกับติดตามและการวัดประเมินผล กลุ่มปัจจัย ด้านภาวะผู้นำ ทั้งในด้านบทบาท และรูปแบบภาวะผู้นำ ตลอดจนข้อตกลงในการดำเนินงานของ องค์การ รวมทั้งบทบาทของผู้บริหารระดับกลาง นอกจากนั้น ยังมีกลุ่มปัจจัยที่เกี่ยวกับอิทธิพล ภายนอก ซึ่งจะเข้ามามีส่วนสนับสนุนในการปฏิบัติงานหรือเป็นแรงกดดันที่มาจากนโยบายของ หน่วยเหนือหรือหน่วยงานภายนอกต่างๆ

3. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงเพื่อปรับปรุงคุณภาพการศึกษา

การเปลี่ยนแปลงองค์การโดยส่วนใหญ่ล้วนมีจุดมุ่งหมายเพื่อการพัฒนาและความสำเร็จขององค์การทั้งสิ้น สำหรับการประกันคุณภาพการศึกษา เป็นนวัตกรรมที่นำเข้ามาในสถานศึกษาดังนั้น องค์การจึงต้องปรับตัวสำหรับการเปลี่ยนแปลงที่จะนำระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเข้ามาใช้ในองค์การ ซึ่งอาจมีปัจจัยที่จะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงขององค์การ ในที่นี้จะขอเสนอแนวคิดของนักวิชาการที่กล่าวถึงปัจจัยซึ่งส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงขององค์การ

Moorhead and Griffin (1998: 558 – 560) ระบุถึงปัจจัยในการดำเนินการเพื่อให้การเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาองค์การประสบความสำเร็จว่า ปัจจัยเหล่านี้ได้แก่

1) การดำเนินการให้เป็นภาพรวม ผู้บริหารต้องพิจารณาในภาพรวมขององค์การ เพราะระบบย่อยขององค์การนั้นต่างมีความสัมพันธ์กัน การมองภาพรวมจะทำให้เข้าใจวัฒนธรรมทั้งระบบ เห็นการประสานร่วมมือระหว่างบุคคล งาน โครงสร้าง และระบบสารสนเทศ

2) ความมั่นใจในการสนับสนุนของผู้บริหารระดับสูง การสนับสนุนของผู้บริหารระดับสูงเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของการเปลี่ยนแปลง ทั้งนี้เพราะความร่วมมือในองค์การที่มีพลังต้องอาศัยกลไกการควบคุมและกลไกการแก้ปัญหาที่มีประสิทธิภาพของผู้บริหารระดับสูง

3) การสนับสนุนให้เกิดการมีส่วนร่วม ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการต่อต้านการควบคุมและการใช้อำนาจ สามารถแก้ไขได้ด้วยการขยายความร่วมมือในการวางแผนการเปลี่ยนแปลงโดยให้อิทธิพลแก่บุคลากรให้มีสิทธิ์มีเสียงในการเปลี่ยนแปลง

4) ส่งเสริมการสื่อสารในระบบเปิด การสื่อสารอย่างเปิดเผยเป็นปัจจัยสำคัญในการลดการต่อต้านการเปลี่ยนแปลง ซึ่งโดยทั่วไปในระหว่างการเปลี่ยนแปลง ผู้ปฏิบัติงานจะเกิดความไม่มั่นใจ มีความคลุมเครือ และพยายามแสวงหาข้อมูลเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลง และหากขาดข้อมูลอาจทำให้เกิดช่องว่างและอาจเกิดข้อมูลที่ไม่เหมาะสม ซึ่งจะเป็นอันตรายต่อกระบวนการเปลี่ยนแปลง

5) การให้รางวัลแก่ผู้ที่สนับสนุน การให้รางวัลแก่ผู้ที่สนับสนุนการเปลี่ยนแปลงซึ่งอาจเป็นการยกย่อง ชมเชย หรือ การแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งที่เหมาะสม จะเป็นพลังผลักดันที่ทำให้การเปลี่ยนแปลงได้รับการสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง และดำรงอยู่ตลอดไป

Fullan (อ้างถึงใน Healy, 1994: 60-61) เสนอว่าการบริหารจัดการและการสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาขึ้นอยู่กับปัจจัย 6 ประการ คือ

1) การสร้างวิสัยทัศน์ เป็นสิ่งสำคัญที่บุคลากรจะร่วมรับรู้และตกลงเกี่ยวกับวิสัยทัศน์และวัตถุประสงค์ขององค์การซึ่งจะมีส่วนสนับสนุนการวางแผน

2) การวางแผนการเปลี่ยนแปลง การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นต้องสามารถตอบสนองความต้องการต่อการเปลี่ยนแปลงตามแรงกดดันของสถานศึกษา

3) การเริ่มดำเนินการและการเสริมพลังใจ การเปลี่ยนแปลงในระยะแรก ๆ เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบที่ไม่แน่นอนและความกังวลใจ แต่การดำเนินการให้ประสบผลสำเร็จในระยะต่อมาจะเพิ่มกำลังใจในการทำงาน

4) การพัฒนาบุคลากรและการสนับสนุนด้านทรัพยากร เป็นปัจจัยที่ช่วยสนับสนุนในการดำเนินการอย่างต่อเนื่องไปได้

5) การกำกับติดตามและการจัดการกับปัญหา จะมีส่วนผลักดันและสนับสนุนให้เกิดความสำเร็จเป็นที่ยอมรับได้

6) การปรับโครงสร้าง/การจัดองค์การใหม่ ในการเปลี่ยนแปลงอาจจำเป็นที่บุคคลแต่ละคนจะต้องเปลี่ยนแปลงวิถีคิดและการปฏิบัติ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่เป็นผลตามมา คือ การปรับโครงสร้าง หรือการจัดองค์การใหม่

สำหรับ Hertling (2000: 26) ได้ให้ข้อเสนอเกี่ยวกับการดำเนินการปฏิรูปสถานศึกษา และปัจจัยที่จะทำให้การเปลี่ยนแปลงนำไปสู่ความสำเร็จและความล้มเหลวในการดำเนินการ พบว่าปัจจัยที่มีความสำคัญได้แก่

1) การเลือกรูปแบบที่เหมาะสมในการดำเนินการปฏิรูป ดังนั้น ทีมงานที่จะออกแบบการดำเนินการจึงมีส่วนสำคัญมากเพราะจะต้องออกแบบอย่างระมัดระวัง บนพื้นฐานของความเป็นจริง และจุดแข็งจุดอ่อนของสถานศึกษา

2) การได้รับความช่วยเหลือจากภายนอก โดยเฉพาะจากหน่วยงานที่ไม่มีผลประโยชน์ใดๆ มีส่วนช่วยในการดำเนินการพัฒนาสถานศึกษาอย่างมาก

3) งบประมาณ อาจเป็นอุปสรรคในการดำเนินการตามรูปแบบที่กำหนด การขาดงบประมาณหรือการไม่ได้งบประมาณสนับสนุนจากรัฐที่เพียงพอสามารถนำไปสู่การสูญเสียบุคลากร ขาดการสนับสนุนการปฏิรูปและในที่สุดก็อาจทำให้การปฏิรูปล้มเหลว

4) ภาวะผู้นำที่เข้มแข็ง สถานศึกษาหลายแห่งที่ล้มเหลว เนื่องจากผู้บริหารไม่ได้สนับสนุนผู้ปฏิบัติงานให้ดำเนินงานสอดคล้องกับเป้าหมายและรูปแบบการปฏิรูป และยังขาดภาวะผู้นำที่ดี

5) การยอมรับของครูในการปฏิรูป ครูอาจรู้สึกว่าคุณบังคับให้เปลี่ยนแปลง หรือยอมรับนวัตกรรมและเทคโนโลยีต่างๆ ครูมองว่าการปฏิรูปเป็นสิ่งที่ผู้คนมักคลั่งไคล้แต่ไม่มีผลอะไรยั่งยืน ครูจึงไม่ทุ่มเทในการดำเนินการ

6) การต่อต้านจากนักเรียน การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรอย่างรวดเร็ว ผู้นำจะได้รับการสนับสนุนหากมีการสื่อสารอย่างชัดเจนกับนักเรียน ผู้ปกครองและสมาชิกของชุมชน

7) การดำเนินการตามรูปแบบที่กำหนดจากภายนอก ทำให้ผู้บริหารและครูไม่รู้สึกรู้ว่าพวกเขามีอำนาจที่จะจัดสรรทรัพยากร หรือทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในการดำเนินการของสถานศึกษาอย่างแท้จริง

จากแนวคิดที่นำเสนอข้างต้น จะพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงองค์การนั้น ประกอบด้วยปัจจัยด้านบุคลากร ตั้งแต่ครู นักเรียน ที่จะต้องมีทัศนคติและการยอมรับต่อการเปลี่ยนแปลง มีความคาดหวังต่อความสำเร็จของการเปลี่ยนแปลง รวมทั้งมีความรู้ ทักษะและได้รับแรงจูงใจในการเปลี่ยนแปลง ปัจจัยด้านองค์การ ซึ่งได้แก่ การกำหนดวิสัยทัศน์ นโยบายต่อการเปลี่ยนแปลง การบริหารจัดการภายในองค์การ โครงสร้างและการจัดองค์การใหม่ การสนับสนุนด้านงบประมาณและทรัพยากร รวมทั้งระบบการสื่อสาร การให้รางวัลและวัฒนธรรม และบรรยากาศขององค์การ ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ เป็นปัจจัยสำคัญที่สนับสนุนการเปลี่ยนแปลง รวมทั้งปัจจัยภายนอกที่จะมีส่วนในการกำหนดรูปแบบและช่วยเหลือสนับสนุนการเปลี่ยนแปลง

ตอนที่ 3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

มีผู้วิจัยที่ทำการศึกษเกี่ยวกับ การประกันคุณภาพการศึกษาทั้งการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและการประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอก ไว้อย่างมาก แต่ในที่นี้จะขอเสนอเฉพาะการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ดังต่อไปนี้

ค่านวณ สามเมือง (2531) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ ลักษณะผู้บริหาร ครู นักเรียน และสภาพแวดล้อมของโรงเรียนประถมศึกษาที่ผ่านเกณฑ์และไม่ผ่านเกณฑ์ พบว่า โรงเรียนที่ผ่านเกณฑ์ของผู้บริหารมีวุฒิปริญญาตรี หรือสูงกว่าปริญญาตรี นอกจากนี้สัดส่วนของนักเรียนต่อครู สัดส่วนของนักเรียนต่อห้องเรียน จำนวนปีที่ดำรงตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียน ประสบการณ์ในการทำงานของครู ภาระงานของครู และขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานนั้นมีผลต่อการผ่านเกณฑ์ของโรงเรียน

สยาม สุ่มงาน (2541) ได้ศึกษาเรื่อง กระบวนการดำเนินงาน ปัญหา และแนวทางการประกันคุณภาพการศึกษา: กรณีศึกษาโรงเรียนนำร่อง สำนักงานประถมศึกษาจังหวัดอุทัยธานี โดยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลภาคสนามระยะเวลา 4 เดือน ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา ดำเนินงานโดยใช้กรอบ ดังนี้ 1) การควบคุมคุณภาพการศึกษา 2) การตรวจสอบและปรับปรุงโรงเรียน 3) การประเมินคุณภาพโรงเรียนเพื่อการให้ใบรับรองมาตรฐานการศึกษา ปัญหาที่พบในกระบวนการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา

คือ การนำความรู้ไปถ่ายทอดศึกษานิเทศก์ให้กับผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่ใช้วิธีการผนวกในงานปกติ ทำให้ผู้บริหารโรงเรียนบางส่วนได้รับความรู้ไม่ชัดเจนเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา นอกจากนี้ยังพบว่าทัศนคติและพฤติกรรมการทำงานของบุคลากรทางการศึกษาบางส่วนยังไม่เปลี่ยนแปลง ขาดความรู้ความตระหนักในเรื่องของการมีส่วนร่วมของชุมชน รวมถึงงบประมาณไม่มีการจัดสรรให้สอดคล้องกับโครงการประกันคุณภาพการศึกษา แนวทางการแก้ปัญหาของจังหวัดด้านการถ่ายทอดความรู้และการมีส่วนร่วมของชุมชน หน่วยงานศึกษานิเทศก์ของจังหวัดดำเนินการแก้ไขด้วยการให้คำแนะนำด้านวิชาการ กระตุ้นเตือนการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนให้เร่งรีบดำเนินการตามนโยบายการประกันคุณภาพการศึกษา

ประอร สุทธวิภาต (2543) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษา สำหรับโรงเรียนเหล่าทัพ มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาองค์ประกอบ และบริบท สร้างเกณฑ์ และพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาสำหรับโรงเรียนเหล่าทัพ มีผลการวิจัย ดังนี้ ได้หลักการ / ยุทธศาสตร์ในการประกันคุณภาพการศึกษาสำหรับโรงเรียนเหล่าทัพ รวม 8 ข้อ ได้วิธีการปฏิบัติ / ยุทธวิธีในการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเหล่าทัพ และได้องค์ประกอบและเกณฑ์ในการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเหล่าทัพ

สุวิมล ว่องวานิช (2543) ได้ศึกษาเรื่อง การวิจัยและพัฒนาระบบประเมินผลภายในของสถานศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาระบบการประเมินผลภายในที่มีความเป็นเอกภาพในเชิงหลักการ แต่มีความหลากหลายของวิธีปฏิบัติในแต่ละสถานศึกษาซึ่งมีลักษณะหรือบริบทต่างกัน ผลที่ได้รับจากการวิจัยจะเป็นองค์ความรู้ที่ช่วยในการวางแผนการทำงานเพื่อรองรับการใช้พระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 ผลผลิตที่ได้จากการวิจัยมี 4 ประการ คือ 1) ระบบการประเมินผลภายในที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น 2) หลักสูตรที่ออกแบบเรื่อง “เทคนิควิธีการประเมินผลภายในตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษา” 3) คู่มือการประเมินผลภายใน 1 ชุด 4) ระบบการนิเทศ โดยคณะผู้นิเทศเป็นอาจารย์จากสถาบันอุดมศึกษาในท้องถิ่นที่สถานศึกษาตั้งอยู่ ระบบการประเมินผลภายในที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น เรียกว่า ระบบทีมดี (TEAM-D) ประกอบด้วยระบบย่อย 5 ระบบ ได้แก่ 1) ระบบการวางแผนและปฏิบัติ (Design of Operation Plan and Evaluation Frame) 2) ระบบข้อมูลและประมวลผล (Database and Information Processing) 3) ระบบการตรวจสอบการประเมิน (Detection of Evaluation) 4) ระบบการจัดทำรายงานและรายงานผลการประเมิน (Dissemination of Evaluation Results) 5) ระบบการใช้ผลการประเมิน (Development for the Achievement of Education Standards) โดยระบบการประเมินผลภายในที่พัฒนาขึ้นเป็นระบบที่ผูกติดอยู่กับการทำงานปกติตามวงจรการทำงานแบบ PDCA (built

– in evaluation system) และเป็นการประเมินที่อิงโรงเรียน (school – bases evaluation) คือ มีฐานการดำเนินงานจากโรงเรียน โดยใช้วิธีการทำงานตามแบบ TEAM คือ มีการทำงานเป็นทีม (Team - work) มีการประเมินที่ต่อเนื่องยั่งยืน (Eternity) มีความตระหนักในคุณค่าของการประเมิน (Awareness) และมีการกำกับติดตามการทำงานอย่างเป็นระบบ (Monitoring) ทั้งนี้ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามมาตรฐานหลัก 3 ด้าน คือ มาตรฐาน IPO ได้แก่ มาตรฐานด้านปัจจัย (Input) กระบวนการ (Process) และผลผลิต (Output) หลังสิ้นสุดโครงการ สถานศึกษานำร่องมีความพอใจในระบบการประเมินผลภายในที่พัฒนาขึ้น

ปราศรัย ประวัติรุ่งเรือง (2544) ได้ศึกษาเรื่อง การวิจัยและพัฒนาระบบประกันคุณภาพตามโมเดลปฏิสัมพันธ์ในโรงเรียนสยามบริหารธุรกิจ (เอสแบค) มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและตรวจสอบระบบประกันคุณภาพตามโมเดลสัมพันธ์ และเพื่อศึกษาผลที่เกิดจากการใช้ระบบประกันคุณภาพที่พัฒนาขึ้นต่อคุณภาพบุคลากร คุณภาพการสอน และคุณภาพการบริหารงานโรงเรียน การรวบรวมข้อมูลใช้แบบสอบถามชนิดมีโครงสร้าง การสัมภาษณ์ การทำบันทึกเหตุการณ์ประจำวัน การรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติบรรยาย และการวิเคราะห์เปรียบเทียบและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) ค่าเฉลี่ยความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ความผูกพันต่อโรงเรียน และเป้าหมายของโรงเรียน สารสนเทศและการวิเคราะห์ ความเป็นเลิศด้านการสอนและชื่อเสียงในหมู่นักเรียนในช่วงก่อนและหลังการใช้ระบบประกันคุณภาพโมเดลปฏิสัมพันธ์ของบุคลากรของคุณภาพไม่แตกต่างกัน 2) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพพบว่า บุคลากรทุกกลุ่มมีความพึงพอใจ มีความตื่นตัว และมีปฏิสัมพันธ์ในการทำงานมากขึ้น รู้สึกผูกพันเป็นเจ้าของโครงการที่พัฒนา และเห็นความเชื่อมโยงระหว่างงานที่ทำกับระบบประกันคุณภาพของโรงเรียน

นิวัต บำรุงจิต (2545) ได้ศึกษาเรื่อง ปัญหาการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดสระแก้ว มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาปัญหาการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนและเปรียบเทียบปัญหาการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน จำแนกตามประสบการณ์ทางการบริหารและขนาดโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่าปัญหาการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน จำแนกตามประสบการณ์บริหาร โดยรวมและรายได้ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านวัสดุอุปกรณ์ และด้านการบริหารการจัดการอยู่ในระดับปานกลาง และถ้าจำแนกระหว่างผู้บริหารที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ โดยรวมและรายด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านวัสดุอุปกรณ์ และด้านการบริการจัดการ ไม่แตกต่างกัน

สมพล จันทรแดง (2545) ได้ทำการศึกษา เรื่องการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และข้อเสนอแนะในการดำเนินการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก โดยผลการวิจัยพบว่า สภาพการดำเนินการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมมีการดำเนินการอยู่ในระดับ “มาก” ตามลำดับ ส่วนด้านการดำเนินการ มีการดำเนินการอยู่ในระดับ “ปานกลาง” สภาพปัญหาการดำเนินการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนทั้งภาพรวมและรายด้าน มีสภาพปัญหาการดำเนินการอยู่ในระดับ “น้อย” เรียงตามลำดับ คือ ด้านการเตรียมการ ด้านการรายงาน และด้านการดำเนินการ และข้อเสนอแนะในการดำเนินการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน เรียงลำดับตามความสำคัญจากมากไปน้อย คือ ควรสร้างความตระหนักถึงคุณค่าของการประกันคุณภาพภายในและการทำงานเป็นทีมให้แก่บุคลากร ควรมีการสร้างขวัญกำลังใจให้แก่บุคลากรอย่างสม่ำเสมอ และควรมีการนิเทศ กำกับติดตามการดำเนินงานให้เป็นไปตามแผน

ชัยณรงค์ อินทร์อำนาจ (2546) ได้ศึกษาเรื่อง การประกันคุณภาพภายในโรงเรียนประถมศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทราบระดับและความแตกต่างของการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 มีตัวอย่างเป็นโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 จำนวน 97 โรงเรียน โดยจำแนกโรงเรียนออกเป็น 3 ขนาด ผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้บริหาร ผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียนหรือครูวิชาการ และครูปฏิบัติการสอน โดยเครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถามเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนประถมศึกษาที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ผลการวิจัยพบว่า การประกันคุณภาพภายในโรงเรียนประถมศึกษา ที่มีขนาดและสถานที่ตั้งต่างกัน พบว่าโดยภาพรวมไม่มีความแตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณาตามวัฏจักรคุณภาพเดิมมิ่งของแต่ละมาตรฐานพบว่า มีความแตกต่างกันในมาตรฐานที่ 13 และมาตรฐานที่ 14 อีกทั้งยังพบว่าในมาตรฐานที่ 13 มีความแตกต่างเป็นรายคู่ในด้านการวางแผน ระหว่างโรงเรียนขนาดเล็กกับโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดใหญ่ โดยที่โรงเรียนขนาดเล็กและขนาดใหญ่ไม่มีความแตกต่างกัน ส่วนในด้านการปฏิบัติมีความแตกต่างกันระหว่างโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดกลางนอกนั้นไม่มีความแตกต่างกัน ในมาตรฐานที่ 14 มีความแตกต่างกันเป็นรายคู่ในด้านการวางแผน ระหว่างโรงเรียนขนาดเล็กกับโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดใหญ่ ส่วนในด้านการปฏิบัติมีความแตกต่างกันระหว่างโรงเรียนขนาดเล็กกับโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดใหญ่ โดยที่โรงเรียนขนาดเล็กและขนาดใหญ่ไม่มีความแตกต่างกัน

ไพพรรณ จันทร์ทิพย์ (2547) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาสภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอร่องวาง จังหวัดแพร่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาสภาพการดำเนินงาน ผลการดำเนินงาน เปรียบเทียบสภาพการดำเนินงาน และเปรียบเทียบผลการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอร่องวาง จังหวัดแพร่ ปีการศึกษา 2547 โดยกลุ่มตัวอย่างคือ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ พบว่า สภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ผ่านการประเมินคุณภาพและไม่ได้รับการประเมินคุณภาพ ในการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา 4 ด้าน คือ ด้านการเตรียมการ การวางแผนการประกันคุณภาพการศึกษา ภาพรวมอยู่ในระดับดี เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการวางแผนการประกันคุณภาพการศึกษาอยู่ในอันดับสูงสุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การสร้างแนวคิดเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาโดยการยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการพัฒนาอยู่ในระดับสูงสุดและจากการเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพ พบว่า สถานศึกษาที่ผ่านการประเมินคุณภาพ มีการดำเนินงานด้านการเตรียมการอยู่ในระดับสูงสุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การสร้างแนวคิดเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา โดยการยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การพัฒนาอยู่ในอันดับสูงสุด เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า การสร้างแนวคิดเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาโดยการยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการพัฒนาอยู่ในอันดับสูงสุด สภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาทั้งสองประเภท พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และการเปรียบเทียบผลการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา พบว่า สถานศึกษาที่ผ่านการประเมินคุณภาพมีการดำเนินงานตามมาตรฐานด้านกระบวนการ มาตรฐานที่ 14 สถานศึกษาส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษา อยู่ในอันดับสูงสุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า สถานศึกษาส่งเสริมความสัมพันธ์กับชุมชนในการพัฒนาการศึกษาอยู่ในอันดับสูงสุด สถานศึกษาที่ไม่ได้รับการประเมินคุณภาพ มีผลการดำเนินงานตามมาตรฐานด้านผู้เรียน มาตรฐานที่ 12 ผู้เรียนมีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัย ด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา อยู่ในอันดับสูงสุด เมื่อพิจารณา รายข้อ พบว่า ผู้เรียนมีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ และดนตรีอยู่ในอันดับสูงสุด ผลการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาทั้งสองประเภท พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้นมาตรฐานด้านปัจจัยมาตรฐานที่ 20 ผู้บริหารมีภาวะผู้นำ และมีความสามารถในการบริหารจัดการไม่แตกต่างกัน

ศรีสุภางค์ ฤงเงิน (2547) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาดำเนินงานการประกันคุณภาพ การศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาในอำเภอคลอง จังหวัดแพร่ : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านปากกาง และโรงเรียนปากจอกวิทยาโดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาเปรียบเทียบสภาพและปัญหาการดำเนินงานการประกันคุณภาพของโรงเรียนประถมศึกษาในอำเภอคลอง จังหวัดแพร่ โดยกลุ่มตัวอย่าง คือ โรงเรียนบ้านปากกางซึ่งได้รับการประเมินภายนอกจากสำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษา และโรงเรียนปากจอกวิทยา ซึ่งอยู่ระหว่างการรอรับการประเมิน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามและใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วม (ANCOVA) ผลการวิจัยพบว่า สภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนโดยรวมไม่แตกต่างกันและข้อที่มีสภาพเหมือนกัน คือ การไม่มีงบประมาณสนับสนุนการดำเนินงานด้านการประกันคุณภาพ การศึกษาโดยตรง การเบิกจ่ายวัสดุไม่สะดวก ลำบากและไม่เพียงพอ ส่วนปัญหาในการดำเนินงาน การประกันคุณภาพการศึกษาของครู มีปัญหาแตกต่างกันมากที่สุดเรียงตามลำดับ คือ การทำงานเป็นทีมเปิดโอกาสให้ทุกคนแสดงความคิดเห็นปฏิบัติงานอย่างเต็มประสิทธิภาพ และปัจจัยภาวะเศรษฐกิจเป็นอุปสรรคทำให้ไม่เป็นไปตามขั้นตอนที่วางแผนการประกันคุณภาพโรงเรียน มีการร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างผู้บริหารโรงเรียนกับคณะครู

ประวรวรรณชัย เต็งทอง (2550) ได้ศึกษาเรื่อง ปัญหาและแนวทางการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา ขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ปัญหาและแนวทางการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษา กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมเป็นแบบสอบถามมาตรฐาน ส่วนประมาณค่าและการสนทนากลุ่ม ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการดำเนินงานการประกันคุณภาพ ภายในตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาขนาดเล็ก โดยรวมมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับน้อย โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านกระบวนการ ด้านคุณภาพนักเรียน และด้านปัจจัย และการศึกษาแนวทางการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษา ตามความคิดเห็นของข้าราชการครู จำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านคุณภาพนักเรียน ครูควรจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อให้ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจรรย์ญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์ ด้านกระบวนการ สถานศึกษาควรมอบหมายงานให้บุคลากร โดยคำนึงถึงความถนัดและความรู้ความสามารถ โดยส่งเสริมให้ครูได้จัดกิจกรรมที่หลากหลาย สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น ด้าน

ปัจจัย สถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอน วิเคราะห์หลักสูตร และจัดทำเอกสารประกอบหลักสูตรตามกลุ่มสาระการเรียนรู้

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่างานวิจัยส่วนมากศึกษาถึงการดำเนินงานการประกันคุณภาพเป็นส่วนใหญ่ ไม่พบงานวิจัยที่ศึกษาถึงกระบวนการประกันคุณภาพภายใน อีกทั้งงานวิจัยส่วนมากไม่พบในลักษณะในเชิงของการศึกษาเปรียบเทียบถึงกระบวนการประกันคุณภาพ นอกจากนี้จากผลการประเมินในรอบที่ 1 และรอบที่ 2 ทางสมศ.และทางสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ตระหนักถึงผลการประเมินที่โรงเรียนได้รับผลการประเมินซึ่งปัญหาส่วนมากพบว่า เป็นโรงเรียนขนาดเล็กที่มีปัญหาในด้านผลของการประเมินและด้านของกระบวนการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาเปรียบเทียบโรงเรียนที่ผ่านการประเมินและไม่ผ่านประเมินโดยมุ่งเน้นไปที่โรงเรียนที่มีขนาดเล็ก และทำการศึกษาเปรียบเทียบกันในบริบทของกรุงเทพฯและต่างจังหวัด

ตอนที่ 4 ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพแบบพหุกรณี (Multiple case study research)

สำหรับการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีวิทยาการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาแบบพหุกรณีศึกษา 4 กรณี ผู้วิจัยจึงขอนำเสนอรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ แบบพหุกรณีศึกษาดังหัวข้อต่อไปนี้

4.1 การวิจัยพหุกรณีศึกษา (Multiple case study research)

4.2 เทคนิควิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยพหุกรณีศึกษา (Multiple case study research)

การวิจัยพหุกรณีศึกษาในตอนนี้จะแยกนำเสนอเนื้อหาออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

4.1.1 ลักษณะของการวิจัยพหุกรณีศึกษา

4.1.2 องค์ประกอบและขั้นตอนการวิจัยคุณภาพ

4.1.3 เทคนิคการวิจัยภาคสนาม

4.1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1.1 ลักษณะของการวิจัยพหุกรณีศึกษา

การวิจัยพหุกรณีศึกษา เป็นวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลและจัดระบบของข้อมูลจากกรณีตัวอย่างในการวิจัยตั้งแต่ 2 กรณีตัวอย่างขึ้นไป เพื่อที่จะทำความเข้าใจสิ่งที่ต้องการศึกษาได้อย่างลึกซึ้งและสามารถนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้กับบริบทที่ใกล้เคียงได้มากขึ้นเพราะการวิจัยแบบพหุกรณีศึกษาเป็นวิธีการวิจัยที่ทำให้ผู้วิจัยได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและสมบูรณ์มากกว่าการวิจัย

รายการนี้ ซึ่งในการวิจัยเชิงคุณภาพทั่ว ๆ ไปนั้น สนใจลักษณะของข้อมูลที่เป็นปรากฏการณ์ทางสังคมมองภาพรวมของปรากฏการณ์ ความรู้สึกนึกคิด จิตใจ เน้นการศึกษาติดตามเจาะลึกโดยที่นักวิจัยไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ในบริบทการวิจัยนั้น ๆ เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติแต่ผลการวิจัยที่ได้มีจุดอ่อนในการสรุปอ้างอิงสู่บริบทการวิจัยอื่น ดังนั้นการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยจึงเลือกใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการวิจัยพหุกรณีศึกษา

Yin (1994 อ้างถึงใน พรินมรส นนทภักดี, 2547 และธวชิณี โจรนาวิ, 2544) กล่าวว่าวัตถุประสงค์ของกรณีศึกษามี 3 ข้อ คือ เพื่ออธิบาย (Explanation) เพื่อบรรยาย (Description) และเพื่อแสวงหา (Exploratory) ส่วนประกอบของกรณีศึกษา จำแนกตามการออกแบบการวิจัยสามารถแบ่งกรณีศึกษาได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. กรณีศึกษาเดี่ยว (Single Case Study) เป็นการวิจัยที่มุ่งศึกษาเฉพาะบุคคล กลุ่มคน ปรากฏการณ์ใดปรากฏการณ์หนึ่ง หรือกรณีใดกรณีหนึ่งเพียงกรณีเดียวภายใต้เงื่อนไขเดียวกัน เพื่อแสวงหาคำตอบที่จะอธิบายหรือหาเหตุผลของการเกิดปรากฏการณ์นั้น เพื่อการตรวจสอบหรือเป็นการศึกษานำร่องเพื่อเป็นพื้นฐานในการสร้างทฤษฎี

2. การวิจัยพหุกรณี (Multiple Case Study) เป็นการศึกษากรณีเฉพาะหลาย ๆ กรณี โดยสนใจทำการศึกษาในเชิงเปรียบเทียบและมุ่งหาความสัมพันธ์จากข้อมูลเชิงประจักษ์เพื่อนำไปสู่การสรุปเป็นทฤษฎี

การวิจัยพหุกรณีศึกษา เป็นส่วนหนึ่งของการเก็บรวบรวมข้อมูลและจัดการระบบของข้อมูลจากกรณีตัวอย่างตั้งแต่ 2 กรณีขึ้นไป เพื่อทำความเข้าใจในสิ่งหรือบริบทที่ต้องการศึกษาอย่างลึกซึ้ง และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ เพราะการวิจัยแบบพหุกรณีศึกษาเป็นระเบียบวิธีการวิจัยที่ทำให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมมากกว่าการวิจัยรายการนี้ ซึ่งมีลักษณะที่สำคัญดังนี้ คือ การแสวงหาความรู้โดยพิจารณาจากปรากฏการณ์สังคมจากสภาพแวดล้อมที่เป็นจริง เพื่อหาความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์และสภาพแวดล้อมนั้น ๆ โดยส่วนมากมักใช้ระยะเวลาในการศึกษาติดตามระยะยาว ใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ และเน้นการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการตีความสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย ซึ่งขยายความลักษณะสำคัญได้ดังนี้ (สุภางศ์ จันทวานิช, 2543)

1. เน้นการมองปรากฏการณ์ให้เห็นภาพรวม โดยการมองจากหลายแง่มุม
2. เป็นการศึกษาติดตามระยะยาวและเจาะลึก เพื่อให้เข้าใจปรากฏการณ์ทางสังคม และเพื่อให้เห็นถึงสภาพการเปลี่ยนแปลง อีกทั้งการศึกษาแบบเจาะลึก จะช่วยทำให้เข้าใจในสิ่งที่เราสนใจได้อย่างลึกซึ้งและสามารถมองเห็นภาพจากหลายมุมมอง

3. ศึกษาปรากฏการณ์ในสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติ เพื่อให้เข้าใจปรากฏการณ์ตามความเป็นจริง มีการทำวิจัยสนาม (Field research)

4. คำนึงถึงความเป็นมนุษย์ของผู้ถูกวิจัย ให้ความสำคัญและความเคารพแก่ผู้ถูกวิจัย ไม่นำข้อมูลที่ได้ไปเผยแพร่ให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ถูกวิจัย ไม่ฝืนใจถ้าผู้ถูกวิจัยไม่เต็มใจหรือไม่ต้องการให้ความร่วมมือ

5. ใช้การพรรณนาและการวิเคราะห์แบบอุปนัย ในการศึกษาเฉพาะกรณี เพื่อให้เห็นภาพรวมในตอนแรก การศึกษาเชิงคุณภาพจะให้รายละเอียดเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของสิ่งที่เราสนใจหรือกรณีศึกษา ในลักษณะของการพรรณนา ส่วนในการวิเคราะห์วิธีการการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (induction) เป็นการวิเคราะห์ที่สำคัญ วิธีการนี้ คือ การนำข้อมูลเชิงรูปธรรมย่อย ๆ หลาย ๆ กรณีมาสรุปเป็นข้อสรุปเชิงนามธรรมโดยการพิจารณาลักษณะร่วมที่พบในการวิจัยเชิงคุณภาพ จะเน้นการวิเคราะห์แบบอุปนัยมากกว่าการใช้สถิติตัวเลข

6. เน้นปัจจัยด้านความรู้สึกนึกคิด จิตใจ ความหมาย ในการศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคม นักวิจัยเชิงคุณภาพเชื่อว่าองค์ประกอบด้านจิตใจ ความคิดและความหมาย คือ สิ่งที่อยู่เบื้องหลังพฤติกรรมมนุษย์และเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมมนุษย์ที่แสดงออกมา จึงจำเป็นต้องทำความเข้าใจให้ชัดเจนจึงจะสามารถอธิบายปรากฏการณ์ได้

การวิจัยพหุกรณีสามารถแยกย่อยออกได้อีกประเภท คือ พหุกรณีศึกษาแบบหลายพื้นที่ (Multi Site Studies) เป็นอีกเทคนิคหนึ่งที่น่ามาออกแบบวิจัยเชิงคุณภาพซึ่งเป็นเทคนิคที่แตกต่างจากการวิจัยความหลายกรณี การวิจัยหลายกรณีให้ความสำคัญกับการเปรียบเทียบเพื่อการสรุปอ้างอิง ส่วนการศึกษาหลายพื้นที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทฤษฎีที่เป็นจริงในทุกพื้นที่ และใช้กระบวนการอุปมานเชิงวิเคราะห์ (analytic induction) ในการวิจัย การวิจัยพหุกรณีศึกษาแบบหลายพื้นที่เป็นวิธีวิทยาการวิจัยเชิงคุณภาพที่ออกแบบมาเพื่อให้ได้รับความรู้เชิงลึกของปรากฏการณ์ธรรมชาติซึ่งเป็นวิธีการศึกษาอย่างเป็นระบบ โดยใช้กลยุทธ์การตรวจสอบ (strategic scanning) ซึ่งเป็นการผสมผสานวิธีวิจัยหลายวิธีเข้าด้วยกันเพื่อศึกษากรณีศึกษา โดยยึดแนวคิดเชิงปฏิฐานนิยม (positivist tradition) วิธีการตีความหมายข้อมูล (interpretative approach) และประมวลวิธีวิทยาการเชิงคุณภาพ ซึ่งเป็นวิธีที่เกี่ยวข้องกับการสังเกตและการวิเคราะห์หลายพื้นที่โดยการใช้การเปรียบเทียบข้ามกลุ่ม (cross-case comparision) และเทคนิคการสร้างคำอธิบายเพื่อวิเคราะห์ข้อมูล (Josr Audet and Grakd d'Amboise, 2001 อ้างถึงในศุภมาส ลิ้มมาวัฒน์ชัย, 2547)

สรุปได้ว่า แบบแผนการวิจัยเชิงคุณภาพทางการศึกษาประกอบด้วยอย่างน้อย 3 ลักษณะสรุปได้ดังนี้

1. การศึกษารายกรณี (Case Studies) หมายถึง การทำวิจัยที่ศึกษาในสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพียงกรณีเดียว เช่น สถานการณ์ สถานศึกษา บุคคลและแหล่งเก็บเอกสารที่เฉพาะเจาะจง ได้แก่ การศึกษารายกรณีประวัติองค์กร การสังเกตรายกรณีประวัติชีวิต เป็นต้น

2. การศึกษาพหุกรณี (Multiple Case Studies) หมายถึง งานวิจัยที่ทำการศึกษาเกี่ยวกับบุคคล สถานการณ์หรือเวลา องค์กรหรือหน่วยงานต่าง ๆ ตั้งแต่ 2 กรณีขึ้นไป แบบแผนลักษณะนี้มักจะแสดงให้เห็นถึงว่าผู้วิจัยต้องการที่จะเปรียบเทียบระหว่างรายกรณีต่าง ๆ ที่ทำการศึกษาว่ามีความแตกต่างหรือเหมือนกันอย่างไร ตามประเด็นที่ศึกษาในกรณีศึกษาพหุกรณีนี้อาจดำเนินการได้โดยเริ่มการศึกษารายกรณีไปพร้อม ๆ กันก็ได้ และโดยทั่วไปแล้วผลงานวิจัยที่ได้รับจากการศึกษาพหุกรณีจะมีความครอบคลุมมากกว่าสามารถนำไปสรุปอ้างอิงได้มากกว่าการศึกษารายกรณี

3. การศึกษาพหุสถานที่ (Multi Site Studies) หมายถึง งานวิจัยที่ทำการศึกษาปัญหาเดียวกันในหลาย ๆ พื้นที่ โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะสร้างทฤษฎีพื้นที่ (Grounded Theory) เพื่อนำไปอธิบายที่เป็นปรากฏการณ์ทางสังคมในเรื่องใดเรื่องหนึ่งได้อย่างถูกต้องมากขึ้น

4.1.2 องค์ประกอบและขั้นตอนการทำวิจัยคุณภาพ

นิตา ชูโต (2548) ได้เสนอแผนภาพองค์ประกอบและขั้นตอนในการวางแผนการวิจัยคุณภาพ สามารถสรุปได้ดังนี้

1. การวางแผน ผู้วิจัยควรที่จะมีการตั้งปัญหาชั่วคราว มีการคิดวางแผนล่วงหน้าถึงการเลือกพื้นที่ในการศึกษา กำหนดระยะเวลาในการศึกษาที่แน่นอนและที่สำคัญคือ ควรที่จะทราบว่าตัวแปรที่ผู้วิจัยสนใจจะศึกษาจริง ๆ แล้วคือตัวแปรอะไร

2. สมมติฐานในการทำงาน เมื่อผู้วิจัยเลือกพื้นที่และตัวแปรที่สนใจจะศึกษาได้แล้ว ขั้นตอนต่อมาต้องมีการตั้งสมมติฐานชั่วคราว เพื่อเป็นแนวทางในการหาคำตอบของปัญหา งานวิจัยที่เราตั้งหรือสงสัยได้

3. การเก็บข้อมูล โดยส่วนมากแล้วผู้วิจัยนิยมใช้วิธีการสัมภาษณ์ สังเกตและมีส่วนร่วม และใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเอกสาร ควบคู่กันไปเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วน

4. การวิเคราะห์ข้อมูลและแปลผล ในงานวิจัยเชิงคุณภาพการวิเคราะห์ข้อมูลและการแปลผล นิยมใช้การลดทอนข้อมูล จัดทำให้เป็นระบบ การตรวจสอบสมมติฐานเพื่อสร้างทฤษฎีและเพื่อหาข้อสรุป

5. การเขียนรายงาน ในการเขียนรายงานจะต้องมีรูปแบบ การพิมพ์ ให้เหมือนกัน

ขั้นตอนแรกของการเริ่มงานวิจัย คือ การเตรียมตัวในสนามซึ่งเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญมาก “สนาม ในการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ ปรัชญาการณีสังคมที่เราจะศึกษานั้นเกิดขึ้น” (สุภางค์ จันทวานิช, 2543) เป็นปรัชญาการณที่เป็นจริงโดยธรรมชาติ ปรัชญาการณในสนามประกอบด้วย ฉาก (Setting) ทั้งทางกายภาพที่ไม่มีชีวิต เช่น สถานที่ตั้งบ้านเรือน ถนน หมู่บ้านหรือโรงเรียน เป็นต้นและสิ่งมีชีวิตอันได้แก่ ผู้คน กลุ่มคน (Actors) ซึ่งจะรวมทั้งตัวหลักและตัวรองหรือตัวประกอบต่าง ๆ ซึ่งมีบทบาท (Role) ปฏิสัมพันธ์ (Interactive) และการแสดงออกกิจกรรมต่าง ๆ ในโอกาสและเหตุการณ์ต่าง ๆ กัน (Activities And Events) (นิศา ชูโต, 2548)

4.1.3 เทคนิคการวิจัยภาคสนาม

1) การเลือกสนามวิจัย

การเลือกสนามหรือสถานที่วิจัย ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายประการ ทั้งที่เกี่ยวกับตัวแปรที่ศึกษาว่าเหมาะสมกับสถานที่วิจัย และ/หรือนักวิจัยจะสามารถเข้าไปเก็บข้อมูลได้หรือไม่ รวมทั้งนักวิจัยมีความรู้เดิมคุ้นเคยเกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ มาก่อน การเลือกสนามในช่วงระยะแรก ๆ และการให้เหตุผลในการเลือกส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องราวของความเหมาะสมและเหตุผลทางหลักการทั่ว ๆ ไปและหลังจากเข้าไปสำรวจ “สนาม” แล้ว บางครั้งอาจเกิดการเปลี่ยนแปลงได้ ดังนั้นประเด็นสำคัญในการเลือกสนามจึงขึ้นอยู่กับว่า

1. นักวิจัยสามารถจะเข้าไปศึกษาในสถานที่ หรือสนามที่ตั้งใจจะเข้าไปศึกษานั้นได้หรือไม่

2. บทบาทที่จะเป็น หรือบทบาทที่จะสวมเข้าไปในสถานการณ์นั้น ๆ จะช่วยทำให้เข้าถึงข้อมูลที่สนใจได้มากน้อยพอเพียงหรือไม่

นักวิจัยไม่มีทางรู้เกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ดังกล่าวมาก่อน จนกว่าจะได้ทดลองเข้าไปสำรวจดูช่องทางความเป็นไปได้ด้วยตนเองก่อน พร้อมทั้งประยุกต์ใช้วิธีการต่าง ๆ ในการเข้าถึง “สนาม” ให้ได้ (นิศา ชูโต, 2548)

2) การใช้เวลาในสนาม

การใช้เวลาในสนาม นักวิจัยต้องหาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับการจัดช่วงเวลาที่อยู่ในสนาม คือ จะเข้าสนามช่วงไหน ใช้เวลานานเท่าใด และจะออกจากสนามช่วงเวลาใด นักวิจัยต้องคำนึงถึงกิจกรรมของชุมชนที่ตนควรเข้าไปมีส่วนร่วม (สุภางค์ จันทวานิช, 2543)

3) การเตรียมตัวเข้าสู่สนาม

การเตรียมตัวเข้าสู่สนาม คือ การพยายามที่จะเข้าไปอยู่ในสนามอย่างดีที่สุดผสมผสานกลมกลืนที่สุดและพร้อมที่สุด สิ่งที่ต้องเตรียม คือ ภาษา ในกรณีที่ผู้วิจัยไม่ได้ใช้ภาษาเดียวกับที่ใช้ในสนาม การแต่งกายนักวิจัยควรแต่งกายให้เหมือนกับคนในสังคมที่เราจะเข้าไปศึกษา เพื่อให้คนในสังคมนั้นยอมรับ เตรียมอุปกรณ์อื่น ๆ ที่จำเป็นในการปฏิบัติงานภาคสนาม เช่น กล้องถ่ายรูป เทปบันทึกเสียง อุปกรณ์เหล่านี้ช่วยให้การเก็บบันทึกข้อมูลสมบูรณ์ขึ้น (สุภาวงศ์ จันทวานิช, 2543)

4) ยุทธวิธีเข้าสู่สนาม

นักวิจัยมียุทธวิธีใหญ่ ๆ 2 แบบอย่างในการแสดงออกถึงสถานภาพของนักวิจัย ได้แก่ แบบเปิดเผย คือ นักวิจัยขออนุญาตเข้าไปเก็บข้อมูลในสถานที่ใดสถานที่หนึ่งโดยเปิดเผยสถานภาพการเป็นนักวิจัย และแบบปกปิดสถานภาพนักวิจัย เมื่อต้องการได้ข้อมูลสนามแบบ “ปิด” ต่อคนภายนอกกรณีดังกล่าว นักวิจัยจะสวมบทบาทเป็นคนอื่นปะปนเข้าสนามโดยไม่แจ้งให้ผู้คนในสนามรู้บทบาทที่แท้จริงของตัวเอง (นิศา ชูโต, 2548) การเลือกบทบาทชนิดเปิดเผยหรือปกปิดขึ้นกับการคาดการณ์ว่า ถ้าคนในชุมชนทราบบทบาทของนักวิจัยแล้วจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงข้อมูลหรือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของชาวบ้านหรือไม่ (สุภาวงศ์ จันทวานิช, 2543)

5) การสร้างสัมพันธภาพในสนาม

เมื่อนักวิจัยได้รับอนุญาตเข้าไปในสนามแล้ว สิ่งสำคัญที่จะทำให้การเก็บข้อมูลราบรื่นและได้ข้อมูลที่มีคุณภาพขึ้นอยู่กับการสร้างสัมพันธภาพ การปฏิบัติตนให้เข้ากับบรรยากาศของสนามไม่ว่าจะเป็นเรื่องการแต่งกาย กิริยาวาจา การประพฤติ การปฏิบัติตนซึ่งไม่ควรจะมากหรือน้อยเกินมาตรฐานของบุคคลในสนามที่ศึกษาอยู่ (นิศา ชูโต, 2548) ในวันแรก ๆ ของการเตรียมตัวทำงานภาคสนาม เทคนิคที่จะช่วยให้นักวิจัยสร้างความสัมพันธ์ได้ดีมีดังนี้ (สุภาวงศ์ จันทวานิช, 2543)

1. วางท่าที่สงบเสถียร ไม่ทำตัวให้เด่นจนผิดสังเกต
2. หลีกเลี่ยงการถามคำถามที่จะทำให้ผู้ตอบรู้สึกอึดอัด และจำเป็นต้องปกป้องตนเอง
3. อย่าทำตัวทัดเทียมผู้นำของชุมชน
4. พยายามเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน แต่เกี่ยวข้องอย่างสงบและพร้อมที่จะช่วยเหลือจะทำให้ได้รับการยอมรับจากชาวบ้านเร็วขึ้น
5. หาใครคนหนึ่งเป็นผู้แนะนำให้เรารู้จักกับชาวบ้าน
6. เมื่อมีความรู้สึกอึดอัดให้เข้าใจว่าเป็นความรู้สึกปกติธรรมดา เพราะเรากำลังเข้ามาอยู่ในสิ่งแวดล้อมใหม่
7. ให้ถือว่าสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสนามโดยเฉพาะการกระทำของเราไม่ใช่เรื่องส่วนตัวแต่เป็นเรื่องของงาน

8. อย่าคาดหวังว่าจะทำอะไรได้มากในวันแรก ๆ การสร้างความสัมพันธ์ใช้เวลาเป็นเดือน ๆ

9. เป็นมิตรกับทุกคน

6) การรวบรวมข้อมูลในสนาม

ยุทธวิธีสำคัญในการเก็บรวบรวมข้อมูลในสนามคือ การสังเกต การสัมภาษณ์แบบลุ่มลึก และการวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับสนามการวิจัยเชิงคุณภาพ การเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลจะกระทำควบคู่กันไป กล่าวคือเมื่อได้ข้อมูลมาไม่ว่าจะได้จากเอกสาร สังเกตหรือสัมภาษณ์ นักวิจัยจะวิเคราะห์ตรวจสอบความถูกต้องจากแหล่งต่าง ๆ ในสนาม โดยการสังเกตสัมภาษณ์จากแหล่งผู้ให้ข้อมูลหลายคนด้วยวิธีการหลาย ๆ วิธีการ แล้วค่อย ๆ ปรับสมมติฐานชั่วคราวไปเรื่อย ๆ จนกระทั่งเกิดความชัดเจนในข้อมูลและการตีความหมาย (นิศา ชูโต, 2548)

7) การจากสนามวิจัย

ระยะเวลาของการอยู่ในสนามจะนานเท่าไรนั้น ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบทางทรัพยากร ความสนใจและความต้องการของนักวิจัยแต่ละคน นักวิจัยควรจะอยู่ในสนามเป็นระยะเวลานาน นานพอที่จะรับรู้ เข้าใจ อย่างชัดเจน ดังนั้นจึงไม่ใช่เรื่องตายตัวว่าจะอยู่นานเท่าใด แต่ขึ้นอยู่กับว่า นักวิจัยแต่ละคนว่าสามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างเพียงพอ และครอบคลุมหรือไม่ นักวิจัยเป็นผู้ที่ ชาติได้ว่า เมื่อไรเขาจะเข้าใจและเห็นภาพต่าง ๆ ได้อย่างทะลุปรุโปร่ง

การจากสนามเป็นเรื่องที่นักวิจัยตัดสินใจเอง ว่าควรสิ้นสุดเมื่อไร และควรจะทำอย่างไร จึง จะเหมาะสมสำหรับนักวิจัยเอง และผู้ให้ข้อมูลก็เริ่มจะเบื่อหน่าย ในกรณีที่ไม่เกิดปัญหา ระยะเวลาการออกจากสนามนี้นักวิจัยหลาย ๆ คนมักจะไม่มีรายงานเกี่ยวกับประเด็นที่เป็นเหตุผล ของการออกจากสนาม แต่จะบอกสั้น ๆ เกี่ยวกับความสัมพันธ์ ว่าหลังจบภาคสนามแล้วยังมี ความสัมพันธ์ติดต่อกันอย่างไร เช่น มีการเลี้ยงอำลา เป็นต้น

4.1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการจำแนกหมวดหมู่ของข้อมูลให้เป็น ระบบ เพื่อทำให้เกิดความเข้าใจในความหลากหลาย ความหมายและความสัมพันธ์ของข้อมูลใน บริบททางสังคมและวัฒนธรรมหนึ่ง การอธิบายความหมายและความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์ ต่าง ๆ เพื่อให้เห็นความหลากหลายของปรากฏการณ์มากกว่าที่จะเสนอความสัมพันธ์และความ คล้ายคลึงที่วัดได้ด้วยค่าทางสถิติ ความหลากหลายของปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่มีลักษณะเกี่ยวข้อง กันเพราะเชื่อมโยงกัน ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์ที่มีอยู่จริงในสังคมทุก ๆ ด้านเพื่อให้ ได้ภาพรวม การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพอาจทำได้หลายวิธีตามลักษณะงานวิจัย

แนวการวิเคราะห์ข้อมูลสนามในการวิจัยเชิงคุณภาพนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการวิจัย แนวคิดทฤษฎีในการวิเคราะห์ข้อมูลภาคสนามส่วนใหญ่นั้นอยู่บนพื้นฐานของแนวคิดของทฤษฎีใหม่ ๆ ทางปรากฏการณ์วิทยา วัฒนธรรมการเรียนรู้ ดังนั้นแนวคิดในการวิเคราะห์ข้อมูลภาคสนามจึงเป็นเรื่องที่นักวิจัยจะนำรายละเอียดและประสบการณ์ในสนามมาแสดงให้เห็นความเกี่ยวข้องกับปัญหาวิจัยอย่างไรโดยวิเคราะห์ให้เห็นรายละเอียดที่ลึกซึ้งให้เห็นรูปแบบประสบการณ์ วิธีคิด กรอบของวัฒนธรรมสนามหรือเพียงแต่ต้องการแสดงภาพตัวอย่างเพื่อประกอบการวิเคราะห์เชิงปริมาณ เพื่อให้เห็นเปรียบเทียบความเหมือนความแตกต่างของแต่ละกรณี และ/หรือต้องการศึกษาเพื่อพัฒนาทฤษฎีเฉพาะจากข้อมูลรูปธรรม ซึ่งจะนำไปสู่การได้มาซึ่งทฤษฎีอื่น ๆ ได้ คำอธิบายใหม่ ทฤษฎีใหม่ ๆ ต่อไป

เมื่อตระหนักในความคิดดังกล่าวแล้วนักวิจัยก็สามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ สรุปรสร้างทฤษฎีจากข้อมูลรูปธรรมในสนามเป็นข้อมูลนามธรรมได้ โดยวิธีการอุปนัยต่อไปว่าจะวิเคราะห์ข้อมูลในระดับใด ระดับอธิบายปรากฏการณ์จะเชื่อมโยงความคิดคนใน – คนนอกจะจัดทำสารบบคำ วิธีคิดจะสร้างเป็นรูปแบบหรือทฤษฎี และการเขียนรายงานการวิจัยก็เป็นผลผลิตของรูปแบบการวิเคราะห์ที่ได้คิดสร้างตามแนวที่ได้วางไว้นั่นเอง (นิศา ชูโต, 2548)

การวิจัยเชิงคุณภาพนั้นขณะที่เก็บข้อมูลไม่ว่าจะเป็นการสังเกต การสัมภาษณ์ ข้อมูลเอกสารในสนามนั้น นักวิจัยจะใช้เวลาวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ควบคุมกันไปและนำผลการวิเคราะห์มาใช้ในการปรับ แนวคิด ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล และวิธีการเก็บข้อมูลให้ครบถ้วนเพิ่มความแม่นยำของการวิจัยยิ่งขึ้นดังนั้นช่วงการเก็บข้อมูลกับการวิเคราะห์จึงมิได้แยกออกจากกันอย่างเด็ดขาดเป็นสองช่วงแต่เป็นกระบวนการที่ควบคุมกันไป เพียงแต่ความเข้มข้นของกิจกรรมในแต่ละช่วงแตกต่างกัน (Lofland, 1971 อ้างถึงใน นิศา ชูโต, 2548) กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ จึงเริ่มกระทำไปเรื่อย ๆ ตั้งแต่อยู่ในสนามและหลังจากเก็บข้อมูลเสร็จก็เป็นช่วงที่นำเอาแนวคิดต่าง ๆ ที่ได้พัฒนาไว้ก่อนมาวิเคราะห์ทำเป็นระบบอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งจะทำให้งานวิเคราะห์เป็นระบบและทำได้สะดวกไม่ยุ่งยาก

สิ่งสำคัญที่นักวิจัยพึงระมัดระวัง คือ อย่าทิ้งให้ข้อมูลกองไว้เป็นตั้ง ๆ โดยมีได้วิเคราะห์หรือแม้แต่อ่าน นักวิจัยจะต้องอ่านบันทึกต่าง ๆ ที่เขียนบันทึกไว้ในสนามไม่ว่าจะเป็นบันทึกสนามที่เขียนเองหรือบันทึกสนามที่ผู้ช่วยวิจัยหรือผู้ร่วมวิจัยเขียน ข้อมูลบันทึกสัมภาษณ์ที่พิมพ์ถ่ายทอดจากเทปบันทึกและข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ การอ่านเพื่อวิเคราะห์นั้นจะต้องอ่านแล้วอ่านอีกหลายครั้ง อ่านวิเคราะห์ เชื่อมโยงและอ่าน อาจจะเป็น 4 หรือ 5 ครั้งถ้าจำเป็น และถ้าคิดว่ายัง “สกัดแก่นสาระ” จากข้อมูลได้ไม่ครบถ้วน การอ่าน คิด วิเคราะห์ เชื่อมโยง สังเคราะห์ หลาย ๆ ครั้งนี้

เปรียบเสมือนการซักถามพูดคุยกับข้อมูลจนรู้อย่างทะลุปรุโปร่ง การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ต้องใช้เวลาและความละเอียด นักวิจัยไม่มีทางลัดอื่น ๆ ให้อีกนอกจากจะอุทิศเวลาและพลังกำลัง ให้งานนี้ยิ่งย่ำลึ้มว่า “การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเป็นกระบวนการค้นหาค้นคิดที่ต่อเนื่อง ตลอดเวลาในการวิจัย” (นิศา ชูโต, 2548)

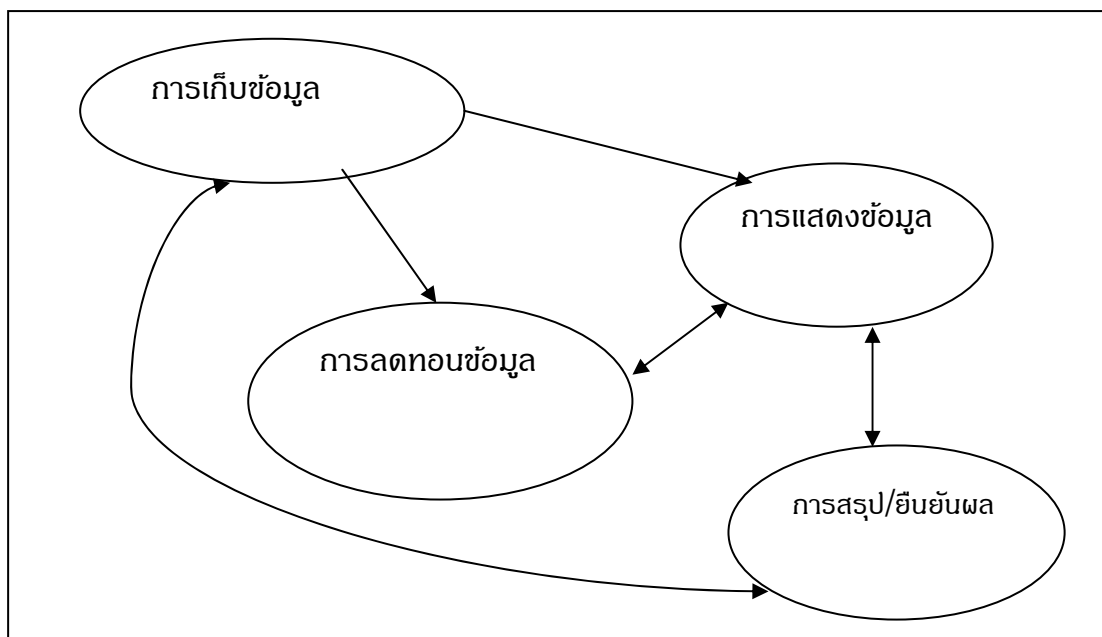
การจัดระบบเอกสารข้อมูล

ในขณะที่เก็บข้อมูลนักวิจัยมีเอกสารมากมาย จึงต้องจัดทำเอกสารเหล่านี้ให้เป็นระบบ โดยสร้างระบบแยกเป็นหมวดหมู่ (File) เพื่อการสืบค้นได้ง่าย เมื่อแยกเป็นหลายหมวดหลาย แฟ้มก็ต้องทำสำเนาหลายชุดและจะต้องเก็บต้นฉบับทุกสิ่งทุกอย่างไว้ 1 ชุด ในแฟ้มต้นฉบับ เก็บไว้ในที่ปลอดภัย ต้นฉบับทุกชนิดไม่ว่าจะเป็นเอกสารหรือเทปบันทึกต่าง ๆ เมื่อนำออกไป จากแฟ้มต้นฉบับเพื่อทำสำเนาเสร็จแล้วต้องรีบเก็บทันที เมื่อมีข้อมูลใหม่ก็ต้องรีบทำสำเนา ต้นฉบับเข้าแฟ้มต้นฉบับทันที แฟ้มสำคัญที่ควรจัดทำนอกจากแฟ้มต้นฉบับแล้ว ควรจัดทำ แฟ้มข้อมูลดังนี้ (นิศา ชูโต, 2548)

1. หมวดเรื่องทั่ว ๆ ไป เพื่อติดตามเรื่องราวต่าง ๆ ได้สะดวกรวดเร็วควรแยกเป็นแฟ้ม บุคคล สถานที่ องค์กร เอกสาร รู้ได้ว่าอะไรเกิดขึ้นกับใครที่ไหนอย่างไร
2. หมวดข้อมูลสนาม นักวิจัยควรแยกแฟ้มข้อมูลการสังเกต แฟ้มการสัมภาษณ์ และแฟ้ม บันทึกเกี่ยวกับกระบวนการในการเก็บรวบรวมข้อมูลไว้โดยเฉพาะ เพื่อช่วยในการเขียนวิธีการและ กระบวนการเก็บข้อมูลสำหรับรายงานการวิจัย
3. หมวดการวิเคราะห์ ในขณะที่เก็บข้อมูลและเริ่มต้นวิเคราะห์ นักวิจัยก็เริ่มจะมีแนวคิด เกี่ยวกับ หัวเรื่อง หัวข้อเกิดขึ้นแล้วจึงสามารถเริ่มทำแฟ้มหัวเรื่องต่าง ๆ แยกเก็บเหตุการณ์และ บันทึกความคิดในการวิเคราะห์ ฯลฯ เมื่อเวลาเก็บข้อมูลผ่านไปแฟ้มการวิเคราะห์ก็จะเพิ่มจำนวน เอกสารและหัวเรื่องมากขึ้น ๆ ถ้านักวิจัยมีงบประมาณเพียงพอจะทำสำเนาเรื่องต่าง ๆ เรื่องละ แผ่นแยกเข้าแฟ้ม แต่ถ้างบประมาณจำกัดก็ใช้ดินสอดเขียนหรือใส่หัวเรื่องไว้ แล้วแยกคิด ปะติด เก็บใส่ในแต่ละแฟ้มหัวเรื่องการยกแฟ้มไว้เป็นหมวดหมู่ให้เป็นระบบนี้ จะช่วยในการวิเคราะห์และ เขียนต่อไป แม้ว่าการแยกและเก็บแฟ้มจะต้องใช้เวลามากก็ตามแต่ถ้าทำให้เป็นระบบเสียแต่แรก จะประหยัดเวลาในภายหลัง

กิจกรรมการวิเคราะห์ข้อมูล

กิจกรรมการวิเคราะห์นั้นประกอบด้วย กิจกรรมการลดทอนขนาดและปริมาณข้อมูล (Data Reduction) การเลือกข้อมูลเพื่อแสดงหลักฐาน (Data display) การสร้างข้อสรุปและการ ทดสอบยืนยันผลสรุป (Conclusion and Verification) กิจกรรมทั้ง 3 นี้ ต้องต่อเนื่องและเกี่ยวของ สัมพันธ์กัน ดังแผนภาพที่ 3(Miles and Huberman, 1967 อ้างถึงใน นิศา ชูโต, 2548)

แผนภาพที่ 2.3 ความต่อเนื่องและเกี่ยวข้องสัมพันธ์ของการวิเคราะห์ข้อมูล

ที่มา: นิตา ชูโต (2548)

1. การลดทอนข้อมูล (Data Reduction)

การลดทอนข้อมูล หมายถึง วิธีการ “เลือกเฟ้นหาจุดที่น่าสนใจ อันจะทำให้เข้าใจง่ายสรุปย่อ ปรับข้อมูลดิบที่เก็บจากสนาม” การปรับลดทอนข้อมูลดิบนั้นนักวิจัยทำอยู่ตลอดเวลาตั้งแต่การเลือกสนาม การตัดสินใจว่าจะเก็บข้อมูลอะไรที่จะแสดงแนวคิดและในช่วงการเก็บข้อมูลก็กระทำเช่นเดียวกัน คือ การลงรหัส การทดสอบแนวคิด รวมเป็นกลุ่มแบ่งเป็นส่วน ๆ เขียนข้อสรุปชั่วคราวและแปลงข้อมูลอยู่ตลอดเวลา จนกระทั่งเขียนรายงานเสร็จ นักวิจัยเป็นผู้ตัดสินใจว่าข้อมูลกลุ่มไหนจะลงรหัส กลุ่มไหนจะใช้สรุป กลุ่มไหนไม่ใช้เพราะซ้ำกับกลุ่มก่อน ฯลฯ การลดทอนข้อมูลจึงเป็นส่วนหนึ่งของการวิเคราะห์ เพื่อให้เกิดความชัดเจน เป็นพวก เป็นประเภท เป็นรูปแบบหาจุดที่น่าสนใจและปรับลด เพิ่ม หาข้อมูลใหม่ จนกระทั่งได้ผลสรุปและพิสูจน์บทสรุปจนเป็นที่น่าสนใจ

2. การแสดงผลข้อมูล (Data display)

การแสดงผลข้อมูล หมายถึง “กระบวนการวิเคราะห์ การจัด เลือกเฟ้นสรรหาตัวอย่างข้อมูลหรือสารสนเทศ ไม่ว่าจะเป็นการสรุปจากรายงาน การสังเกต คำพูดจากการสัมภาษณ์หรือการกระทำหรือการแสดงพฤติกรรมของ บุคคลสำคัญ ฯลฯ แสดงประกอบเป็นหลักฐานของข้อสรุปชั่วคราว” เพื่อแสดงตัวอย่างให้เห็น และก่อให้เกิดความเข้าใจว่า เกิดอะไรขึ้นก่อนหลังอย่างไรและทำไม อันจะโยงไปสู่การวิเคราะห์และสรุปผลต่อไป

3. การสร้างข้อสรุปและยืนยันผลสรุป (Conclusion and Verification)

การวิเคราะห์ในส่วนนี้ หมายถึง “การสังเคราะห์ ประติบัติข้อสรุปย่อย ๆ ในช่วงแรก ๆ เข้าด้วยกันเป็นบทสรุปและตรวจสอบยืนยันเป็นผลสรุปการวิจัยในช่วงสุดท้าย” เมื่อนักวิจัยได้ข้อมูลมาในช่วงแรกและเริ่มวิเคราะห์เขาจะมองเห็นความหมาย ความคล้ายคลึง ความแตกต่างความอาจจะเป็นไปได้และรูปแบบต่าง ๆ ได้ชั่วคราว ซึ่งควรต้องสรุปเก็บไว้พลาง ๆ ก่อนแล้วจึงค่อย ๆ เก็บข้อมูลต่อเนื่อง ทดสอบแนวคิดของการสรุปชั่วคราวนั้น ๆ ไปเรื่อย ๆ อีก เพราะข้อสรุปยังไม่มั่นคงหรือยังเคี้ยวไม่ตก “ตะกอน” ยังต้องการหลักฐานพิสูจน์ยืนยันให้ชัดเจนการพัฒนาข้อสรุปย่อย ๆ ไปสู่ข้อสรุปใหญ่ ๆ เรื่อยๆ ขึ้นไปนี้เป็นก้าวย่อย ๆ ก้าวแรกของการพัฒนาทฤษฎีการสภาพเฉพาะไปสู่ข้อสรุป (Generalized) ทั่ว ๆ ไป นั่นคือ กระบวนการประมวลความคิดอันเกิดจากข้อมูลรูปธรรมในสนามไปสู่แบบที่เป็นนามธรรมจนเป็นแนวคิดทฤษฎี (Grounded Theory) ตามวิธีการแบบอุปนัย (Inductive) นั่นเองจะเห็นได้ว่า กิจกรรมทั้ง 3 ประการ ในช่วงการวิเคราะห์ข้อมูลนั้นเชื่อมโยงซึ่งกันและกันเกี่ยวเนื่องไปยังช่วงในการเก็บข้อมูล เมื่อเก็บข้อมูลแล้วก็ต้องลดทอนลง จนได้ความคิดแล้วนำไปสู่การแสดงข้อมูลไปสู่การสรุปชั่วคราว พร้อมทั้งเพื่อทดสอบเก็บข้อมูล ลดทอน สรุป แสดงหลักฐานอีกจนกว่าจะได้ข้อสรุปที่ชัดเจนมั่นคง

4.2 เทคนิควิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยใช้เทคนิคในการเก็บรวบรวมข้อมูล ทั้งหมด 4 เทคนิค คือ

- 4.2.1 การสังเกต
- 4.2.2 การสัมภาษณ์
- 4.2.3 การสนทนากลุ่ม
- 4.2.4 การวิเคราะห์เอกสาร

4.2.1 การสังเกต (Observation)

การสังเกต หรือการสังเกตการณ์ของผู้วิจัยเชิงคุณภาพ เน้นที่ความสัมพันธ์ของคนในสังคมมากกว่าสังเกตตัวคนแต่ละคน การสังเกตพฤติกรรมทางสังคมจึงต้องทำอย่างต่อเนื่องด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยเชิงคุณภาพจึงต้องพักอยู่ในชุมชนที่ตนทำการวิจัย การสังเกตมี 2 แบบ (สุภางค์ จันทวานิช, 2543) คือ

1) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (participant observation) คือ การเข้าไปเกี่ยวข้องกับหรือร่วมกิจกรรมด้วย เช่น ไปร่วมในพิธีแต่งงาน ผู้วิจัยจะเห็นพฤติกรรมหรือขั้นตอนต่าง ๆ ผู้วิจัยจะพบเห็นแบบแผนพฤติกรรม ความสัมพันธ์ของบุคคลและความหมายของพฤติกรรมนั้น ๆ ในขณะเดียวกันผู้วิจัยก็ควรพูดคุยและสัมภาษณ์ ชักถามพร้อม ๆ กันไปเช่นเดียวกัน

2) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (non - participant observation) เป็นการสังเกตโดยที่ผู้วิจัย ไม่ได้เข้าไปเกี่ยวข้องกับกิจกรรม ผู้วิจัยเป็นคนที่อยู่นอกกิจกรรมที่เกิดขึ้น จึงไม่สามารถเก็บข้อมูลได้ละเอียดเหมือนการสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมจึงเหมาะในการเข้าสู่สนามในช่วงแรก ๆ หรือขึ้นอยู่กับสถานการณ์

การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมอาจเกี่ยวเนื่องกันได้ เช่น ระยะเวลาแรก ๆ ใช้วิธีการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม แต่เมื่อผู้วิจัยคุ้นเคยกับชุมชนดีแล้วอาจขออนุญาตเข้าไปสังเกตแบบมีส่วนร่วมได้ ผู้วิจัยจึงต้องตระหนักว่าจะสังเกตอะไรปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มคนเป็นอย่างไร เพื่อให้เห็นความเป็นจริงที่เกิดขึ้น ส่วนการบันทึกนั้นถ้าเป็นการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมก็สามารถทำได้ ในขณะที่สังเกตแต่ถ้าเป็นการสังเกตแบบมีส่วนร่วมการบันทึกอาจจะไม่สะดวก ควรบันทึกเมื่อเสร็จจากการสังเกตแล้ว ในขณะที่สังเกตหรือบันทึกนั้นผู้วิจัยต้องคิด (หรือตีความ) และตรวจสอบลักษณะต่าง ๆ ของกิจกรรมไปด้วย การสังเกตจะให้ประโยชน์แก่ผู้วิจัย คือ ทำให้เห็นพฤติกรรมที่เป็นธรรมชาติ ทำให้ได้ข้อมูลที่คนไม่ยอมบอกหรือไม่อาจตอบได้และจะเป็นการตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์

การสังเกต หมายถึง การเฝ้าดูหรือการศึกษาเหตุการณ์หรือเรื่องราวโดยละเอียด ซึ่งนักวิจัยไม่สามารถจะสังเกตทุกสิ่งทุกอย่างที่เกิดขึ้นในสนามได้หมด ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีศูนย์กลางของการสังเกต กรอบของปรากฏการณ์ในฉากสนาม (Social Setting) ไม่ว่าจะเป็นป้อมตำรวจ โรงเรียน ชุมชน มุมถนน ฯลฯ ซึ่งสามารถแยกย่อยออกเป็นศูนย์กลางของการสังเกตตั้งแต่เล็กไปหาใหญ่ได้ ประมาณ 6 หน่วย (Lofland, 1971 อ้างถึงใน นิศา ชูโต, 2548) ดังนี้

1) การกระทำ (Acts) หมายถึง พฤติกรรมของบุคคลในสถานการณ์หนึ่งในช่วงเวลาสั้น ๆ คือ ตั้งแต่ วินาที นาที ไปจนถึงชั่วโมง

2) กิจกรรม (Activities) หรือการกระทำของหลาย ๆ คนในฉากซึ่งแสดงความสำคัญและความผูกพันการกระทำที่เกี่ยวข้องกับหลายคนมากกว่าเป็นส่วนบุคคล หรือส่วนตัวซึ่งใช้เวลาเป็นหน่วยวัน สัปดาห์ เดือนหรือเป็นช่วงฤดู ปลูก หว่านไถ เป็นต้น

3) ความหมาย (Meanings) คือการให้ความหมายของการกระทำหรือกิจกรรม โดยคำพูดที่แสดงออกของผู้ให้ข้อมูล (Actor's Verbal) อธิบายให้คำจำกัดความและทิศทางของการกระทำต่อสิ่งของ เหตุการณ์และคุณลักษณะต่าง ๆ ของมนุษย์ เช่น ทำตามนวัตกรรม ความเชื่อความเข้าใจ อุดมการณ์ ภาพตายตัวหรือภาพเหมารวม (stereotype) อคติต่าง ๆ ทั้งทางบวกและทางลบ

4) การมีส่วนร่วม (Participation) ของบุคคลต่าง ๆ ในสถานการณ์หรือฉากที่เราศึกษา ซึ่งอาจเป็นการแสดงออกถึงการมีส่วนร่วมของบุคคลในองค์การที่มีรูปแบบอยู่แล้วในฉากเช่น ร่วมอยู่

ในที่มันักกีฬา เป็นกรรมการกลุ่มอาชีพ ทำหน้าที่เป็นกรรมการทำงานในโรงงาน กลุ่มผู้ด้อยโอกาส กลุ่มผู้ใช้แรงงานหรืออาจเป็นรูปแบบอันเกิดจากการคิดสร้าง โดยคุณสมบัติอันเป็นส่วนร่วมในฉากหนึ่ง ๆ (Constructing Pattern)

5) ความสัมพันธ์ (Relationship) ของบุคคลต่าง ๆ ลักษณะของความสัมพันธ์ อันเกิดขึ้นในช่วงเวลาที่มีอิทธิพลต่อกันและกัน ความสัมพันธ์ของกิจกรรม ที่เชื่อมโยงในรูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นทางแนวตั้งหรือแนวนอน ทางมิตรหรือปรปักษ์ ทางปกป้องหรือละเลย ฯลฯ รวมทั้ง ด้านความตระหนักในเรื่องราวเกี่ยวกับสถานการณ์ของมนุษย์ เช่น ความเจ็บป่วยในกลุ่มผู้เป็นโรคเอดส์ ความตาย ฯลฯ

6) สถานที่ (Setting) รูปแบบทุกสิ่งทุกอย่างภายใต้ “สภาพศึกษา” ซึ่งถือเป็นหน่วย การวิเคราะห์ อาจเป็นสถาบันรูปแบบต่าง ๆ เช่น โรงเรียน โรงงาน โรงพยาบาล โรงแรม ฯลฯ หรืออาจเป็นระบบ เช่น ระบบราชการ ระบบเอกชน ฯลฯ ซึ่งถ้ามีหลายหน่วยงานการวิเคราะห์ ก็อาจแยกเป็นอนุระบบ (Sub Setting) เช่น การศึกษาเต็มรูปแบบของโรงเรียนราษฎร์หรือโรงเรียนขนาดเดียวกันหรือประเภทเดียวกันเมื่อสามารถแตกปรากฏการณ์ทางสังคมออกเป็นหน่วยย่อย ๆ แล้ว เราก็จะสามารถบอกได้ว่า ภายใต้สภาพการณ์ศึกษาของเรา เราสังเกตคุณลักษณะใด รูปแบบใด ช่วงเวลาใด ใช้บุคคลหรือกลุ่ม หรือสถานที่ใดเป็นหน่วยการวิเคราะห์ ภายใต้หน่วยย่อย เราให้ภาพนิ่ง (Static) ณ จุดเวลาหนึ่งเหมือน “รูปถ่าย” หรือจะแสดงภาพต่อเนื่องเหมือน “ภาพยนตร์” ในช่วงระยะเวลาสั้นเท่าใด วิเคราะห์รูปแบบใด ฯลฯ ทั้งนี้ย่อมขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการวิจัยแต่ละเรื่อง

ช่วงระยะเวลาของการสังเกต

การสังเกตสนาม อย่างมีระบบนั้น Spradley (1980 อ้างถึงใน นิศา ชูโต, 2548) แบ่งการสังเกตในสนามไว้เป็น 3 ช่วงระยะเวลา คือช่วงระยะแรก การสังเกตทั่ว ๆ ไป (Descriptive) ของทุกสิ่งทุกอย่างในฉาก เช่น โครงสร้างด้านกายภาพ สถานที่ต่าง ๆ บ้านเรือน การแต่งกายของบุคคล ฯลฯ ซึ่งเป็นเรื่องที่เห็นได้ง่ายชัดเจนในช่วงนี้ นักวิจัยจะสังเกตและจัดเตรียมทำแผนผังของเขตแผนที่ สถานที่ต่าง ๆ ของฉากช่วงระยะสอง การสังเกตแบบมีศูนย์กลาง (Focused) หลังจากคุ้นเคยกับสนาม ฉากและบุคคลต่าง ๆ รวมทั้งมีโอกาสได้เข้าถึงฉากต่าง ๆ ทางสังคมมากขึ้นแล้ว อาจมุ่งประเด็นสังเกตเฉพาะบางกิจกรรมที่สนใจเท่านั้น ซึ่งต้องอาศัยการสัมภาษณ์ผู้รู้หรือผู้ให้ข้อมูลเข้ามาช่วยด้วย เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของเกณฑ์การสังเกต เมื่อเปรียบเทียบกับช่วงแรกแล้วช่วงนี้จะเป็นระบบมากกว่าช่วงระยะสาม การสังเกตแบบเลือกเฟ้น (Selective) เป็นการสังเกตต่อจากช่วงที่สองโดยเน้นประเด็นประเภทของกิจกรรมแต่ช่วงนี้จะมุ่งประเด็นเรื่องความแตกต่างของกิจกรรมเพื่อตรวจสอบให้เกิดความชัดเจนยิ่งขึ้นนั่นเองส่วนใหญ่การสังเกตจะทำได้

กับการสัมภาษณ์บางกรณีอาจจะสังเกตโดยอิสระได้ เช่น พฤติกรรมหรือการกระทำที่ไม่มีภาษาเกี่ยวข้องกับหรือเรื่องพิเศษที่ต้องรอจังหวะช่วงเวลาของการสังสม การกระทำหลาย ๆ เรื่อง การเลื่อนฐานะทางสังคมของบุคคลในสนามหรือการเปลี่ยนแปลงของบริบทของสนาม เป็นต้น

4.2.2 การสัมภาษณ์ (Interview)

การสัมภาษณ์เป็นวิธีการศึกษาค้นคว้าที่ใช้กันโดยทั่วไปในแขนงวิชาทางสังคมศาสตร์เป็นการสนทนาอย่างมีจุดมุ่งหมายเป็นหลัก ฉะนั้นจึงใช้ได้ทั่วไปโดยไม่จำกัดว่าผู้ให้ข้อมูลจะมีระดับการศึกษาสูงต่ำเพียงใด ลักษณะสำคัญของการสัมภาษณ์คือ มีความยืดหยุ่นผู้สัมภาษณ์มีโอกาสอธิบายขยายความหรือซักถามคำถามเพิ่มเติมต่อกัน เพื่อให้ผู้ตอบเข้าใจจุดประสงค์ของผู้สัมภาษณ์ ลักษณะสำคัญอีกประการหนึ่ง คือ ในขณะที่สัมภาษณ์สามารถสังเกตพฤติกรรมต่าง ๆ ของผู้ตอบได้ ผู้สัมภาษณ์มีโอกาสสังเกตสีหน้าท่าทาง ความรู้สึกปฏิกิริยาที่ซ่อนเร้นไว้ในใจที่แสดงออกมาในขณะที่พูดไม่พูด (สุภาวงศ์ จันทวานิช, 2543)

ประเภทของการสัมภาษณ์

การสัมภาษณ์เพื่อการวิจัยอาจแบ่งออกได้เป็นประเภทต่าง ๆ ดังนี้

1. การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured interview) หรือการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (Formal Interview) การสัมภาษณ์แบบนี้มีลักษณะคล้ายกับการใช้แบบสอบถาม และเป็นวิธีที่ใช้ได้ค่อนข้างง่ายสำหรับนักสัมภาษณ์เพราะคำถามต่าง ๆ ได้ถูกกำหนดเป็นแบบสัมภาษณ์ขึ้นไว้ประกอบกับการสัมภาษณ์ไว้ล่วงหน้า

2. การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured interview) หรือการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal Interview) การสัมภาษณ์แบบนี้เป็นวิธีการที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ และเป็นแบบที่มักจะควบคู่กับการสังเกตแบบมีส่วนร่วมมักจะใช้กับการวิจัยทางชาติพันธุ์วรรณา ซึ่งต้องการข้อมูลที่ละเอียดลึกซึ้งเกี่ยวกับวัฒนธรรมของกลุ่มชน ข้อมูลที่ได้ต้องถูกนำมาศึกษาวิเคราะห์ เพื่อให้เห็นภาพและเข้าใจปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรม

ขั้นตอนของการสัมภาษณ์

การเตรียมการสัมภาษณ์ ควรเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ไปสัมภาษณ์ เตรียมงานขั้นต้นเกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่างวางแผนการสัมภาษณ์โดยเตรียมคำถามไว้ล่วงหน้า กำหนดเวลาสัมภาษณ์ให้เหมาะสม ซ้อมสัมภาษณ์บุคคลอื่น ๆ เพื่อจะได้แก้ไขคำถามให้สมบูรณ์ถูกต้อง เตรียมอุปกรณ์จดบันทึกให้เหมาะสมกับสถานการณ์ ติดต่อกับผู้ถูกสัมภาษณ์โดยนัดหมายไว้ล่วงหน้า ขั้นเริ่มการสัมภาษณ์มีขั้นตอนคือ แนะนำตนเองของผู้ถูกสัมภาษณ์ สร้างบรรยากาศให้รู้สึกเป็นกันเอง บอกวัตถุประสงค์ในการสัมภาษณ์พร้อมให้คำสัญญาว่าจะเก็บข้อมูลเป็นความลับ ถ้าจำเป็นต้องจด

บันทึกหรือใช้เครื่องบันทึกเสียงต้องแจ้งให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ทราบชั้นสัมภาษณ์ นักวิจัยควรปฏิบัติ ดังนี้ ใช้คำถามที่เตรียมไว้ล่วงหน้า ควรเป็นนักฟังที่ตั้งใจฟังและติดตาม ใช้ภาษาที่สุภาพเข้าใจง่าย ทำให้ผู้สัมภาษณ์รู้สึกว่าจะเปิดเผยระหว่างการสัมภาษณ์เป็นเรื่องพิเศษเฉพาะตัวชั้นบันทึก ข้อมูลและสิ้นสุดการสัมภาษณ์ ควรจดบันทึกข้อมูลตามความเป็นจริง รีบทำบันทึกการสัมภาษณ์ ให้สมบูรณ์หลังจากการสัมภาษณ์เสร็จสิ้นทันที รวบรวมข้อมูลและเอกสารต่าง ๆ ที่ได้จากการสัมภาษณ์แนบไว้กับบันทึกการสัมภาษณ์ด้วย วิธีการสัมภาษณ์มีจุดเด่นตรงที่เป็นวิธีการที่ใช้ได้กับผู้ใช้ข้อมูลทุกคนไม่ว่าจะอ่านออกเขียนได้หรือไม่ เป็นวิธีที่นักวิจัยได้เผชิญหน้ากับผู้ให้สัมภาษณ์ทำให้สามารถอธิบายคำถามให้ผู้ตอบเข้าใจ ชัดเจนได้ และใช้คำถามเพิ่มเติม หรือ ตระล่อมถามเพื่อให้ได้คำตอบที่ชัดเจนได้มากขึ้นและสามารถสังเกตพฤติกรรมของผู้ตอบได้ด้วย

4.2.3 การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

การสนทนากลุ่ม เป็นวิธีการหนึ่งในการวิจัยเชิงคุณภาพ ที่มีวิวัฒนาการมาจากการนั่งสนทนากลุ่มย่อย (Small Group Discussion) ของนักวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการวิจัยเพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับความคิดและพฤติกรรมของมนุษย์ ตลอดจนปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการแสดงพฤติกรรมนั้น ๆ ข้อมูลที่ได้จากการสนทนาจะเป็นคำตอบที่แสดงทั้งเหตุผล และอารมณ์ (Emotion) เป็นกระบวนการที่สลับซับซ้อนกับการชี้แจง (Evaluation) และการตัดสินใจ (Decision)

การสนทนากลุ่มเป็นการสนทนาในชั้นละเอียดลึกซึ้ง โดยมีผู้ร่วมสนทนา 8 – 10 คน เป็นอย่างมาก และผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการ หัวข้อที่สนทนาจะเป็นเรื่องสำคัญต่อโครงการหรือกิจกรรมที่กำลังดำเนินการอยู่ ผู้สนทนาได้รับเลือกให้เป็นตัวแทนของคุณสมบัติของกลุ่มเป้าหมายของโครงการหรืองานวิจัยนั้น”

โดยสรุป การสนทนากลุ่ม หมายถึงการรวบรวมข้อมูลจากการสนทนานั้นระหว่างผู้วิจัยกับผู้ให้ข้อมูล (Key informants) เป็นกลุ่ม ซึ่งกลุ่มผู้ร่วมสนทนาจากการเลือกสรรตามหลักเกณฑ์ที่นักวิจัยกำหนดว่า สามารถตอบคำถามตรงประเด็นและตอบวัตถุประสงค์ที่สนใจศึกษามากที่สุด และจะต้องมีลักษณะต่าง ๆ ใกล้เคียงกันมากที่สุด (Homogenous) ซึ่งจะเสนอรายละเอียดดังนี้

1. องค์ประกอบในการจัดสนทนากลุ่ม

การสนทนากลุ่มมีองค์ประกอบสำคัญ ดังนี้

1.1 กำหนดแนวทางในการสนทนา ประกอบด้วย เรื่องที่จะสนทนาและแนวคำถามหรือกรอบคำถาม ซึ่งแนวทางการสนทนากลุ่ม จะต้องนำคำถามที่ร่างไว้มาเรียงลำดับ หรือ ผูกเป็นเรื่องราวเพื่อนำการสนทนาให้เป็นขั้นตอน โดยจัดตามลำดับความคิดเป็นหมวดหมู่ เช่น คำถามเกี่ยวกับเรื่องในอดีต สถานการณ์ในปัจจุบัน เป็นต้น

1.2 การคัดเลือกผู้เข้าร่วมกลุ่มสนทนา เป็นแนวทางในการคัดเลือกบุคคลที่เป็นตัวแทนเพื่อเข้าร่วมการสนทนาในกลุ่ม ซึ่งถือว่าเป็นผู้ที่สามารถตอบคำถามในการศึกษาครั้งนี้ได้ตรงประเด็นและตรงตามวัตถุประสงค์ ของการศึกษามากที่สุด การคัดเลือก อาจทำแบบสอบถามย่อย ๆ หรืออาจทำเป็นตารางคัดเลือกก็ได้ ขึ้นอยู่กับเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนด

1.3 บุคคลที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย

1.3.1 พิธีกร (Moderator) เป็นผู้ถามคำถามและเป็นผู้นำการสนทนาของกลุ่มให้เป็นตามแนวทางของหัวข้อศึกษา พิธีกรต้องเป็นผู้ที่พูดและฟังภาษาถิ่นได้ มีบุคลิกภาพดี สุภาพอ่อนน้อม และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี

1.3.2 ผู้จดบันทึกการสนทนา (Note taker) เป็นผู้คอยจดบันทึกคำสนทนาตลอดจนอาจทำปกริยาท่าทางของสมาชิกทุกคนที่เข้าร่วมกลุ่ม เช่น สีหน้า แววตา การพยักหน้า การส่ายหน้า การยิ้ม การหัวเราะ ก็เป็นการแสดงออกถึงคำตอบได้และเพื่อประโยชน์ในการวิเคราะห์ในภายหลัง ผู้บันทึกจะต้องพูดและฟังภาษาถิ่นได้ด้วย หน้าที่อีกอย่าง คือคอยสะกิดเตือนพิธีกร กรณีลืมถามคำถามสำคัญ

1.3.3 เจ้าหน้าที่บริการทั่วไป เป็นบุคคลที่คอยอำนวยความสะดวกให้กับผู้เข้าร่วมสนทนา คือคอยบริการน้ำดื่ม ขนม บันทึกลงเทป เปลี่ยนเทป ตลอดจนคอยกันคนที่ไม่ได้รับเชิญเข้ามาในวงสนทนา

1.4 อุปกรณ์ในการรวบรวมข้อมูล เป็นสิ่งที่ช่วยเก็บรวบรวมรายละเอียดต่าง ๆ ในวงสนทนาที่ผู้บันทึกไม่สามารถสังเกตหรือจดบันทึกได้ทัน ได้แก่ เทปบันทึกเสียง กล้องถ่ายภาพ เทปบันทึกเสียงควรมี 2 เครื่อง บันทึกข้อมูลเหลือมกันประมาณ 5 นาที

1.5 อุปกรณ์เสริมการสนทนา เป็นอุปกรณ์ที่ช่วยเสริมให้บรรยากาศในวงสนทนาเป็นไปอย่างราบรื่น ดูเป็นธรรมชาติไม่เครียด ได้แก่ น้ำดื่ม ขนม หรือของขบเคี้ยวเล็ก ๆ น้อย ๆ

1.6 สถานที่จัดสนทนา กลุ่ม ควรกำหนดให้แน่นอน เป็นที่มีอากาศถ่ายเทสะดวก ไม่ร้อน ไม่มีเสียงรบกวนหรือไม่มีแมลงคอยตอมหรือกัด และเป็นสถานที่ที่ผู้เข้าร่วมสนทนารู้จักดี

1.7 ของที่ระลึก มอบไว้ก่อนจากกันเพื่อเป็นสิ่งขอบคุณสมาชิกที่เสียสละเวลา มาร่วมวงสนทนาไม่ใช่ค่าจ้าง แต่มอบให้รำลึกถึงกันว่าครั้งหนึ่งเราเคยมานั่งสนทนาถกประเด็นปัญหาด้วยกัน ข้อควรระวัง ควรให้ตามความเหมาะสม อย่าให้เป็นเงื่อนไขที่จะต้องให้ตลอด

1.8 ระยะเวลา ควรใช้เวลาในการสนทนาประมาณไม่เกิน 2 ชั่วโมง 15 นาที นับแต่เริ่มคำถามแรก เพราะถ้านานกว่านี้สมาชิกจะเมื่อยล้า คำตอบที่ได้เป็นการตอบไม่ได้ตั้งใจ เพียงแต่เพื่อให้เสร็จสิ้นการสนทนา

2. บทบาทหน้าที่ของการเป็นผู้นำสนทนาที่ดี

ผู้นำการสนทนาที่ดีควรมีบทบาทหน้าที่ ดังนี้

- 2.1 ต้องแนะนำตัว อธิบายถึงจุดมุ่งหมาย วัตถุประสงค์ของการสนทนา และบอกให้ผู้ร่วมสนทนาทราบว่ามีการบันทึกเทปตลอดการอภิปราย
- 2.2 เกริ่นนำด้วยคำถามอุ้มน้ำเพื่อสร้างบรรยากาศให้เป็นกันเอง
- 2.3 มีความเชื่อมั่น การดำเนินการสนทนาอย่าเกรงว่าจะมีข้อผิดพลาด ไม่ควรกังวลหรือเสียใจกับเรื่องที่ผ่านมาไป
- 2.4 สร้างบรรยากาศให้ผู้เข้าร่วมวงสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน
- 2.5 ต้องไม่ซักถามคนใดคนหนึ่งจนเกินไปหรือถ้าไม่จำเป็นไม่ควรซักถามรายตัว เว้นแต่ต้องการคำตอบต่อเนื้อเรื่องให้ซักรายละเอียดเชิงเหตุผลออกมาให้ได้ และต้องควบคุมให้อยู่ในประเด็น
- 2.6 ต้องเป็นผู้ที่พูดเก่ง มีการเว้นจังหวะการถามที่ดี ถามซ้ำ ๆ ละเอียดและการพูดแทรกตลกอย่างเหมาะสมเพื่อช่วยให้บรรยากาศในการสนทนากลุ่มสนุกไม่เมื่อยล้า
- 2.7 ต้องพยายามคุมเกมให้ได้ อย่าให้เกิดการข่มทางความคิดหรือชักนำให้คนอื่นเห็นคล้อยตามกับผู้พูดเก่ง (Dominate)
- 2.8 ต้องปิดการสนทนาก่อนเวลา เพื่อได้เชื่อมโยงความคิดของผู้ร่วมสนทนา เข้าด้วยกันเป็นข้อสรุป
- 2.9 ต้องประเมินตนเองหลังสิ้นสุดการสนทนา เพื่อเรียนรู้ข้อดี ข้อบกพร่องของตนเองและนำไปพัฒนาให้ดีขึ้นต่อไป

3. วัตถุประสงค์ของการสนทนากลุ่ม

การสนทนากลุ่มมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

- 3.1 เพื่อสร้างความรู้และสมมติฐานใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้น
- 3.2 เพื่อสำรวจความคิดเห็น ทศนคติ ของกลุ่มประชากรต่อปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นที่สนใจศึกษา
- 3.3 เพื่อทดสอบแนวคิดและสร้างความเข้าใจที่ตรงกัน
- 3.4 เพื่อประเมินผลวิจัยต่าง ๆ หรือโครงการพัฒนา
- 3.5 เพื่อค้นหาคำตอบที่ยังคลุมเครือหรือไม่แน่ชัด โดยนำคำตอบจากการสนทนากลุ่มไปอธิบายเสริม
- 3.6 เพื่อประโยชน์ในการทำการศึกษานำร่อง (Pilot Study)

4. ข้อดีของการจัดสนทนากลุ่ม

การสนทนากลุ่มมีข้อดี คือ ทำให้ผู้วิจัยได้ข้อมูลที่แท้จริงจากผู้รู้หลาย ๆ คน ซึ่งเป็นการตรวจสอบข้อมูลไปในตัว ได้ข้อมูลที่ชัดเจนและลึก ได้คำตอบเชิงเหตุผล และยังช่วยในการประหยัดเวลาและงบประมาณ

5. ข้อจำกัดของการสนทนากลุ่ม

การสนทนากลุ่มมีข้อจำกัด ดังนี้

5.1 หากกำหนดประเด็นไม่ชัดเจนหรือคลุมเครือ จะได้คำตอบที่ไม่สอดคล้องกับสิ่งที่อยากรู้จริง ๆ

5.2 ถ้าเรียบเรียงคำถามไม่ดีววน หรือไม่มีการทดสอบคำถามก่อนนำไปใช้จริงจะทำให้การสนทนาไม่ราบรื่น คนถามก็รู้สึกเบื่อหน่ายคนร่วมกลุ่มสนทนาก็ไม่เข้าใจคำถาม ความคิดกระโดดไปกระโดดมา และไม่ทราบว่าจะถึงเรื่องอะไรกันแน่

5.3 การเลือกสมาชิกผู้เข้าร่วมวงสนทนา หากเป็นบุคคลที่ไม่เป็นมิตรกันมาก่อน จะทำให้วงสนทนาแตก หรือแก่งัดคำตอบซึ่งกันและกัน หากเป็นญาติกันก็จะได้คำตอบที่เอนเอียงเข้าข้างกัน

5.4 กรณีเป็นพฤติกรรมหรือความคิดเห็นหรือทัศนคติในบางเรื่องไม่เป็นที่ยอมรับของชุมชนอาจไม่ได้รับการเปิดเผยในวงสนทนากลุ่ม ต้องใช้วิธีการนั่งสนทนาแบบตัวต่อตัว นอกวงสนทนากลุ่มแทนจึงจะได้คำตอบ

5.5 ผู้เป็นพิธีกรหากไม่พร้อมหรือไม่มีความชำนาญพอจะทำให้การสนทนาไม่ราบรื่น คุมเกมสนทนาได้ไม่นาน การถามคำถามไม่ชัดเจนทำให้ผู้ตอบเข้าใจคำถามต่างกัน แต่ละคนตอบไปคนละทิศทาง สรุปไม่ได้

5.6 ความเหมาะสมของพิธีกร บางครั้งต้องเพศชายหรือเพศหญิงเท่านั้น เช่น การสนทนาเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัวและการคุมกำเนิด หากเป็นเรื่องเกี่ยวกับสตรี พิธีกรก็ควรเป็นผู้หญิงจะไม่ได้เขินอาย

5.7 ภาษาที่ใช้ในการพูด พิธีกรควรพูดภาษาท้องถิ่นของสมาชิกในกลุ่มสนทนา หรือในพื้นที่ที่ทำการศึกษ เพราะเป็นการง่ายต่อการสื่อสาร และสร้างบรรยากาศเป็นกันเอง ดังนั้นการสนทนากลุ่มจึงเป็นวิธีที่ผู้วิจัยนำไปใช้ในการศึกษามีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อพัฒนาโรงเรียนป่าซางสู่มาตรฐานโรงเรียนในฝันอย่างมีประสิทธิภาพ และเพื่อนำข้อมูลที่นำไปสนับสนุนการเขียนรายงานในเชิงคุณภาพต่อไป

4.2.4 การวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis)

การวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) หรือเรียกว่า การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) หมายถึง การสกัดเนื้อหาสาระ (Content Message) ที่ผู้เขียนสื่อความหมายทั้งทางตรงและทางอ้อมแก่ผู้อ่าน บางครั้งก็เรียกวิธีนี้ว่า การวิเคราะห์เนื้อหา Holsti (1969 อ้างถึงใน นิศา ชูโต, 2548) ได้กล่าวไว้ว่า การวิเคราะห์เนื้อหา มีองค์ประกอบสำคัญ คือ

1. ความเป็นปรนัย (Objectivity) ความเป็นระบบ (Systematic) ระเบียบแบบแผน เป็นวิธีวิจัยวิทยา
2. เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูลมีความเป็นปรนัย เชื่อถือได้ (Reliability) คือมีเกณฑ์ในการวิเคราะห์เมื่อผู้วิจัยนำเครื่องมือไปใช้ในสภาพแตกต่างกัน คือ ผู้ใช้ต่างคนหรือคนเดียวกันในเวลาต่างกัน ผลที่ได้จะคล้ายคลึงกัน หรือได้สิ่งเดียวกัน
3. มีการแสดงปริมาณที่เป็นตัวเลข (Quantitative) ได้ตลอดจนแสดงผลด้านคุณภาพ (Qualitative) ได้ กล่าวคือ มีความตรงตามธรรมชาติของสาระของสารได้

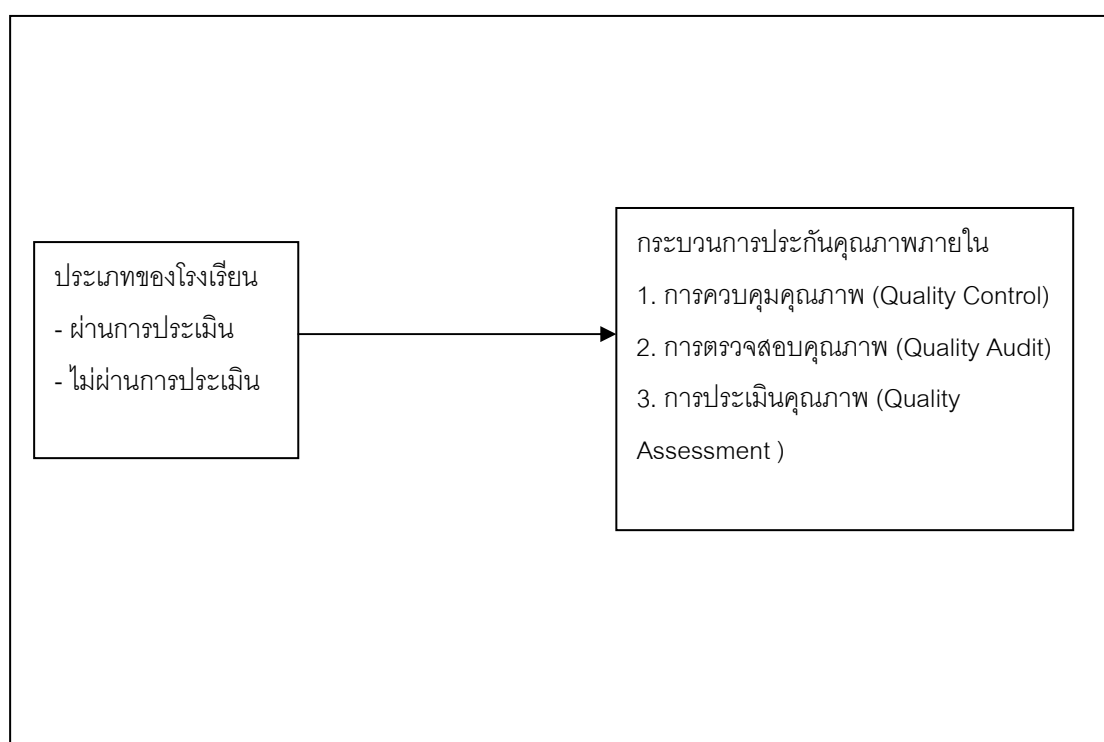
การวิเคราะห์เนื้อหาจากเอกสาร

เนื่องจากผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เอกสาร (Written Document) ประกอบกับการสัมภาษณ์ การสังเกต และการสนทนากลุ่ม วิธีการวิเคราะห์เอกสารมีดังนี้

1. หน่วยการวัด (Unit of Measurement, Unit of Analysis) ต้องแสดงให้เห็นถูกต้อง ชัดเจน เช่น เวลา ช่วงการตอบ หรือเป็น การตีความ ตลอดจนบริบทของการตอบ (Context Unit) ว่าเป็นอย่างไร เช่น การโต้ตอบในธรรมชาติ เป็นการลอก (Copy) หรือการตีความเพื่อดูสาระ ของเรื่องดังกล่าว
2. บ่งบอกว่าคำที่แสดงคุณลักษณะว่าหมายความว่าอย่างไร เป็นบวกหรือลบหรือเป็นกลางให้ชัดเจนให้ผู้ลงรหัสจะได้ลงรหัสได้อย่างถูกต้อง เป็นแนวเดียวกัน
3. ตรวจสอบวิเคราะห์เพื่อจัดประเภทข้อมูลว่าเกิดผลจริง ๆ เป็นอย่างไร (Impact Analysis) ในบริบทอะไรให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย
4. ตรวจสอบกับสมมติฐานของเราว่าเป็นอย่างไร บริบทอะไร คำตอบเป็นเนื้อหาได้ใหม่ หรือเปรียบเทียบกับมาตรฐานหรือคุณค่าต่าง ๆ และประเภทต่าง ๆ ว่าเป็นอย่างไร และควรจัดประเภทข้อมูลที่บันทึกไว้ว่าขัดแย้งกับข้อมูลในการสัมภาษณ์หรือการสังเกตหรือไม่ ในบริบทอะไร เพื่อจดหลักฐานไว้
5. ควรตรวจสอบความเชื่อมั่นระหว่างผู้ลงรหัส (Coder) ตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป (Inter-consistency) หรือผู้ลงรหัสคนเดียวแต่ทั้งช่วงเวลาไว้แล้ว

ตอนที่ 5 กรอบแนวคิดการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบกระบวนการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานระหว่างโรงเรียนที่ได้รับผลการประเมินดีมากและระดับปรับปรุง จาก การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยจะศึกษาถึงกระบวนการประกันคุณภาพภายใน และปัจจัยที่ส่งผลต่อกระบวนการประกันคุณภาพภายใน ซึ่งส่งผลต่อผลการประเมินที่ได้ในระดับดี มากและระดับปรับปรุง สามารถสรุปได้ดัง แผนภาพที่ 2.4

แผนภาพที่ 2.4 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบพหุกรณีศึกษา (Multiple case study research) โดยการสังเกตสภาพบริบททั่วไปของโรงเรียนและห้องเรียน การสัมภาษณ์ผู้บริหาร ครู และนักเรียน การสนทนากลุ่มและการวิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis) ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงกับสภาพความเป็นจริงมากที่สุดโดยผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลในโรงเรียนด้วยตนเอง โดยแบ่งการศึกษาออกเป็น 4 ระยะเวลา คือ ระยะเวลาแรกเป็นการศึกษาก่อนลงภาคสนาม เพื่อกำหนดกรอบในการสังเกต การวิเคราะห์เอกสาร และแนวคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล ระยะเวลาที่สอง เป็นการศึกษาภาคสนาม ระยะเวลาที่สาม ทำการตรวจสอบ วิเคราะห์และสรุปกระบวนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน ปัจจัยที่สนับสนุน ปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไขปัญหาจากกระบวนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน ระยะเวลาที่สี่ เป็นการนำเทคนิคการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ตรวจสอบผลจากการกระบวนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการประกันคุณภาพและเสนอแนะแนวทางในการพัฒนากระบวนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน

1. การคัดเลือกกรณีศึกษา

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษาแบบพหุกรณีศึกษา โรงเรียนกรณีศึกษาได้มาโดยการคัดเลือกจากโรงเรียนที่ได้รับผลการประเมินภายนอกสถานศึกษาระดับชั้นพื้นฐานรอบ 2 จำนวน 7,811 โรงเรียน ผู้วิจัยได้คัดเลือกโรงเรียนกรณีศึกษาจำนวน 4 โรงเรียน โดยกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกเพื่อให้ได้โรงเรียนกรณีศึกษาดังต่อไปนี้

1. เป็นโรงเรียนตั้งอยู่ในบริบทที่แตกต่างกัน แบ่งออกเป็น 2 บริบท ได้แก่
 - 1) โรงเรียนที่ตั้งอยู่กรุงเทพฯ
 - 2) โรงเรียนที่ตั้งอยู่ต่างจังหวัด
2. เป็นโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ได้รับผลการประเมินภายนอกในรอบ 2 ผ่านเกณฑ์และไม่ผ่านเกณฑ์
3. เป็นโรงเรียนที่สอนในระดับชั้น อนุบาล 1-ประถมศึกษาปีที่ 6
4. ผู้บริหารและบุคลากรในโรงเรียน ให้ความร่วมมือ เต็มใจ และให้ความช่วยเหลือในการเก็บข้อมูล

จากเกณฑ์ในการคัดเลือกดังกล่าว ผู้วิจัยได้สอบถามขอคำแนะนำจากหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการประเมินสถานศึกษา ศึกษาเอกสารการประกันคุณภาพและผลการประเมินคุณภาพนอก

สถานศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน รอบสอง งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน และศึกษาข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียนต่าง ๆ โดยพบว่า โรงเรียนได้รับการประเมินภายนอก สถานศึกษารอบที่ 2 และผ่านเกณฑ์ มีจำนวนทั้งสิ้น 82 โรงเรียน ผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกโรงเรียนกรณีศึกษา โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเป็นสถานศึกษาที่สมัครใจให้ ความร่วมมือและช่วยเหลือในการเก็บข้อมูลในด้านบริบทกรุงเทพฯ 2 โรงเรียนที่ได้รับผลการประเมิน ดีมาก และพอใช้หรือปรับปรุง และด้านบริบทต่างจังหวัด 2 โรงเรียนที่ได้รับผลการประเมินดีมาก และพอใช้หรือปรับปรุง เพราะเป็นบริบทที่แตกต่างกันและสามารถบอกถึงปัจจัยและกระบวนการประกัน คุณภาพภายในที่ส่งผลต่อผลการประเมินภายนอกสถานศึกษาในรอบที่ 2 ได้

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสังเกตแบบมีส่วนร่วม และไม่มีส่วนร่วม การ สัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ และการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ การสนทนากลุ่ม และการ วิเคราะห์เอกสาร โดยใช้อุปกรณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ สมุดบันทึก เทปบันทึกเสียง กล้อง ถ่ายภาพ

การศึกษาก่อนลงสนาม

การศึกษาก่อนลงสนาม เป็นขั้นตอนที่สำคัญ เนื่องจากจะทำให้ผู้วิจัยสามารถมองเห็น ปัญหาได้อย่างชัดเจน ตลอดจนการคัดเลือกสนามที่เหมาะสมเพื่อทำการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมี รายละเอียด ดังนี้

1. การศึกษาก่อนลงภาคสนาม ผู้วิจัยเน้นศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนกรณีศึกษา และค้นคว้า เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ดังนี้

1.1 ศึกษา ค้นคว้าและวิเคราะห์พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

1.2 ศึกษา ค้นคว้าและวิเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อรองรับการประเมินภายนอกและมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.3 ศึกษา ค้นคว้าและวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง โดย เริ่มจากประวัติ วัตถุประสงค์ พันธกิจ หลักการโรงเรียน เป็นต้น

ทั้งนี้เพื่อช่วยให้เกิดความเข้าใจในสภาพโรงเรียน กระบวนการประกันคุณภาพ ภายในก่อนลงไปศึกษาในสนาม และสามารถกำหนดกรอบในการสังเกตและแนวทางในการ สัมภาษณ์และ การทำสนทนากลุ่มได้

2. ผู้วิจัยติดต่อประสานงานกับทางโรงเรียนล่วงหน้า เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ก่อนที่จะจัดส่งหนังสืออย่างเป็นทางการจากคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยตามไปในภายหลัง
3. ผู้วิจัยทำความเข้าใจวิธีการ ขั้นตอนและประเด็นในการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสังเกต การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม
4. จัดเตรียมรายละเอียดต่าง ๆ ในด้านการดำเนินการเก็บข้อมูล เช่น แบบบันทึกการสังเกต แบบบันทึกการสัมภาษณ์ แบบบันทึกเอกสาร เป็นต้น
5. จัดเตรียมอุปกรณ์ที่ต้องใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ได้แก่ สมุดบันทึก แฟ้มรวบรวมข้อมูล เทปบันทึกเสียง เครื่องเล่นเทป กล้องถ่ายรูป คอมพิวเตอร์ และของที่ระลึก
6. เตรียมทำแผนที่ลักษณะทางกายภาพของสนาม แผนที่เวลา เพื่อความสะดวกในการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเข้าสู่สนามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล

เพื่อให้ทราบถึงกระบวนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน ผู้วิจัยต้องเข้าไปเก็บรวบรวมข้อมูลโดยผู้วิจัยเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งนี้เริ่มจากการที่ผู้วิจัยไปสำรวจสถานที่ตั้งของโรงเรียน และเส้นทางในการเดินทางไปเก็บรวบรวมข้อมูลล่วงหน้าก่อนเข้าสู่สนามจริง เพื่อความสะดวกในการเข้าไปเก็บข้อมูลและสร้างความสัมพันธ์กับผู้ให้ข้อมูลในเบื้องต้น โดยจะเก็บข้อมูลที่ละโรงเรียน

การสร้างความสัมพันธ์กับผู้ให้ข้อมูลในกรณีศึกษาทั้ง 4 แห่งนี้ เนื่องจากว่าสถานที่ ที่เก็บข้อมูลเป็นสถานที่ราชการ จึงมีความจำเป็นที่ผู้วิจัยต้องเปิดเผยสถานภาพที่แท้จริง ผู้วิจัยต้องมีการสร้างสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ให้ข้อมูลทั้ง 4 แห่ง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับบุคคล เช่น ผู้บริหารสถานศึกษา อาจารย์ผู้สอน นักเรียน ผู้ปกครอง และบุคลากรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่หลากหลาย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนครอบคลุม เพื่อตอบปัญหาการวิจัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์และถูกต้อง ผู้วิจัยใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลที่หลากหลายเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนและครอบคลุม ซึ่งมีแหล่งข้อมูลและวิธีการเก็บข้อมูล ดังนี้

แหล่งข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วยแหล่งข้อมูล 3 ประเภท คือ

1. แหล่งเอกสาร ได้แก่ รายงานข้อมูลสถานศึกษา แผนกลยุทธ์การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน คู่มือการบริหารงานโรงเรียน แผนการดำเนินงานของโรงเรียน รายงานการประเมินคุณภาพ

ภายนอกสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน แผนการจัดการเรียนการสอนของคุณครู ผลงานของนักเรียนและโรงเรียน รายงานผลการเรียน แฟ้มสะสมงาน เป็นต้น

2. แหล่งบุคคล ได้แก่ ผู้บริหาร ครูผู้สอน และบุคลากรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน

3. แหล่งเหตุการณ์ ได้แก่ การบริหารงานของผู้บริหาร กิจกรรมของคุณครู กิจกรรมของนักเรียน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียน การจัดกิจกรรมนอกชั้นเรียน และกิจกรรมภายในโรงเรียน

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาภาคสนามในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่หลากหลาย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความชัดเจนและครบถ้วน โดยวิธีการที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ คือ การสังเกต การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่มและการวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้อง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. การสังเกต ผู้วิจัยใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม โดยการสังเกตแบบมีส่วนร่วมเป็นการเข้าไปสังเกตสภาพทั่วไปของโรงเรียนและกิจกรรมทั่วไป ลักษณะการสอน และงานการประกันคุณภาพของโรงเรียน เพื่อให้เห็นกระบวนการต่าง ๆ ในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในโรงเรียน โดยทั้งหมดนี้มีหลักในการสังเกตใหญ่ ๆ คือ ต้องมีการวางแผนการสังเกตอย่างชัดเจน มีการรอบที่ชัด มีการจดบันทึกการสังเกตอย่างเป็นระเบียบและเป็นระบบ และมีการระมัดระวังในเรื่องความเที่ยงตรงของข้อมูล

2. การสัมภาษณ์ การสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้สัมภาษณ์และผู้ให้สัมภาษณ์ต้องเผชิญหน้ากัน เป็นวิธีที่ได้รับความนิยมมากที่สุด เพราะเป็นวิธีที่สะดวก รวดเร็ว สามารถซักถามจนเข้าใจ และได้ข้อมูลที่ลึกและสมบูรณ์ อีกทั้งผู้สัมภาษณ์ยังสามารถสังเกตเห็นพฤติกรรม กิริยาท่าทางระหว่างการสัมภาษณ์ ซึ่งช่วยในการตีความหมายและตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์อย่างหนึ่ง (นิศา ชูโต, 2548) โดยผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้อง คือ ผู้บริหาร ครูผู้สอน และนักเรียนเป็นต้น โดยแนวทางในการสัมภาษณ์จะยึดกรอบการดำเนินการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน ขั้นตอนการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในต่าง เป็นต้น

3. การสนทนากลุ่ม เป็นการสนทนาที่เกิดขึ้นกับกลุ่มคนเล็กประมาณ 6 – 8 คนในเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ และใช้ระยะเวลาในการสนทนากลุ่มเพียงเล็กน้อย ซึ่งจะช่วยในการประหยัดเวลาและได้ข้อคิดเห็นและความคิดเห็นที่หลากหลาย

4. การวิเคราะห์เอกสาร เป็นการศึกษาเอกสารต่างที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนหรือเอกสารต่างที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ภายในโรงเรียน เช่น เอกสารที่เกี่ยวข้องกับแผนงาน เป้าหมาย นโยบายของโรงเรียน และเอกสารเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน เป็นต้น

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ จึงมีทั้งตัวผู้วิจัยที่เป็นเครื่องมือสำคัญในการวิจัยและมีเครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้าง โดยมีขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน เพื่อนำมาเป็นกรอบในการสร้างเครื่องมือ

2. สร้างเครื่องมือตามแนวคิดและวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยผู้วิจัยได้ประยุกต์ แนวคำถามในการสัมภาษณ์ซึ่งประกอบไปด้วยบุคคล 2 กลุ่ม คือ ผู้บริหารโรงเรียน ครู

3. นำเครื่องมือที่สร้างให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา และความถูกต้องของภาษาที่ใช้

4. นำเครื่องมือมาปรับแก้ให้ถูกต้องตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา และนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้ง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยทั้งหมด มีจำนวน 4 ชุด ดังนี้

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์เอกสาร คือ แบบบันทึกข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร และหลักฐานที่มีการบันทึกไว้ตามสภาพปกติ ของโรงเรียน ในด้านต่าง ๆ ต่อไปนี้

1.1 ความสำคัญของเอกสาร

1.2 ชนิดของเอกสาร

1.3 แหล่งที่มาของเอกสาร

1.4 เนื้อหาสาระที่สำคัญของเอกสาร

2. เครื่องมือที่ใช้ในการสังเกต คือ แนวทางการสังเกตสภาพทั่วไปของโรงเรียน แนวทางการสังเกตสภาพชั้นเรียน แบบสังเกตสภาพทั่วไปของโรงเรียน และแบบสังเกตสภาพชั้นเรียน โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 สภาพทั่วไปของโรงเรียน เช่น สถานที่ตั้งของโรงเรียน อาคารเรียน ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการหรือโรงฝึกงาน จำนวนบุคลากร จำนวนนักเรียนฯลฯ

2.2 พฤติกรรมในการดำเนินงานของผู้บริหาร พฤติกรรมในการดำเนินงานของครู พฤติกรรมในการดำเนินกิจกรรมของนักเรียน และความสัมพันธ์ของครูกับนักเรียน

2.3 ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหาร ครู นักเรียน

2.4 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร

3. เครื่องมือที่ใช้ในการสัมภาษณ์ คือ แนวทางการสัมภาษณ์ผู้บริหาร แนวทางการสัมภาษณ์ครู

4. แนวการสนทนากลุ่มสำหรับผู้บริหาร ครู และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง โดยมีรายละเอียดดังนี้ ปัจจัยที่ส่งเสริม ปัญหา อุปสรรคในการดำเนินงานกระบวนการประกันคุณภาพภายใน และแนวทางการพัฒนาหรือแก้ปัญหากระบวนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน

4. แผนการศึกษาภาคสนาม

ผู้วิจัยได้วางแผนการเก็บรวบรวมข้อมูลก่อนลงภาคสนาม เพื่อให้การเก็บข้อมูลมีช่วงเวลาที่เหมาะสมและเป็นระบบ ซึ่งช่วงเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลของโรงเรียนแต่ละแห่งได้เปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์จริง บางครั้งจึงมีการปรับเปลี่ยนเพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับการเก็บรวบรวมข้อมูล และเมื่อเก็บข้อมูลจริงผู้วิจัยได้บันทึกช่วงเวลาในการเก็บข้อมูล โดยกำหนดช่วงระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล กิจกรรมที่ต้องดำเนินการ และแหล่งข้อมูล ซึ่งทุกกรณีได้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลวิธีเดียวกัน ดังในตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 แผนปฏิบัติการการศึกษาภาคสนาม

ระยะเวลา	กิจกรรม	แหล่งข้อมูล	เครื่องมือ
ระยะที่ 1	<ol style="list-style-type: none"> สังเกต สภาพทั่วไปของโรงเรียน สัมภาษณ์ผู้บริหารในประเด็นของกระบวนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน สังเกตการเรียนการสอนและกิจกรรมภายในโรงเรียน ศึกษาเอกสารของโรงเรียน เช่น ข้อมูลนักเรียน ข้อมูลบุคลากร ข้อมูลสภาพทั่วไปของโรงเรียนรายงานประจำปี ธรรมนูญโรงเรียน แผนการจัดการเรียนการสอน เป็นต้น 	<ol style="list-style-type: none"> โรงเรียน 1. ผู้อำนวยการโรงเรียน 2. รองผู้อำนวยการโรงเรียน 3. ห้องเรียนและห้องปฏิบัติการ 4. เอกสารข้อมูลสารสนเทศของโรงเรียน 	<ol style="list-style-type: none"> แบบสังเกตสภาพโรงเรียน แนวทางการสัมภาษณ์ผู้บริหาร แบบสังเกตสภาพห้องเรียน แบบบันทึกเอกสาร
ระยะที่ 2	<ol style="list-style-type: none"> สัมภาษณ์ครูเรื่องของกระบวนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน ปัจจัยที่ส่งเสริม ปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างกระบวนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน สังเกตสภาพการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน สังเกตการเรียนการสอนและกิจกรรมภายในโรงเรียน สังเกตความสัมพันธ์ระหว่างครู และนักเรียน 	<ol style="list-style-type: none"> ครู โรงเรียน ห้องเรียนหรือห้องปฏิบัติการ 1. ครู 2. นักเรียน 	<ol style="list-style-type: none"> แนวทางการสัมภาษณ์ครู แบบสังเกตสภาพโรงเรียน แบบสังเกตสภาพห้องเรียน แบบสังเกตความสัมพันธ์ระหว่างครู และนักเรียน
ระยะที่ 3	หลังจากเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบ และวิเคราะห์ข้อมูลว่ามีความครบถ้วนหรือไม่ และเก็บข้อมูลในบางประเด็นที่ไม่ชัดเจน	<ol style="list-style-type: none"> ผู้บริหาร ครู 	<ol style="list-style-type: none"> แนวทางการสัมภาษณ์ผู้บริหาร แนวทางการสัมภาษณ์ครู
ระยะที่ 4	ทำการตรวจสอบข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ซ้ำหรือสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) และการสนทนากลุ่มประกอบไปด้วยผู้บริหาร ครู และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง	<ol style="list-style-type: none"> ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียน ครู 	<ol style="list-style-type: none"> แนวทางการสัมภาษณ์ผู้บริหาร แนวทางการสัมภาษณ์ครู แนวทางการสนทนากลุ่ม

5. การจัดการกระทำข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาจากการขั้นตอนเก็บรวบรวมข้อมูล มาทำลดทอนข้อมูล ตรวจสอบ ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งทั้ง 3 กระบวนการนี้จะทำควบคู่ไปกับกระบวนการในการเก็บรวบรวมข้อมูล และขั้นตอนสุดท้ายนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ มานำเสนอโดยการเขียนรายงานการวิจัย

5.1 การลดทอนของข้อมูล (data reduction) เป็นการหาจุดที่น่าสนใจ สรุปย่อ ปรับข้อมูล ดิบที่ได้จากการเก็บจากสนาม นำข้อมูลที่ได้จากการบันทึกมาทบทวน แล้วเลือกประเด็นเป็นเรื่อง มีการแยกออกเป็นหมวดหมู่ เพื่อง่ายต่อการสืบค้นข้อมูลและเป็นการตรวจสอบความเพียงพอและความตรงของข้อมูล โดยผู้วิจัยต้องทำการปรับลดทอนข้อมูลตลอดเวลาตั้งแต่การเลือกสนาม การตัดสินใจเก็บข้อมูล

5.2 การตรวจสอบข้อมูล เมื่อผู้วิจัยได้ข้อมูลจากสนาม นำข้อมูลที่ได้มาตรวจสอบถึงความครบถ้วนของข้อมูล ความเป็นจริงของข้อมูล และความน่าเชื่อถือของข้อมูล โดยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (triangulation) ประกอบด้วย

5.2.1 การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (data triangulation) เป็นการตรวจสอบ แหล่งข้อมูล ในด้าน เวลา สถานที่ และบุคคล เป็นการตรวจสอบถึงข้อมูลที่ได้จากบุคคลในสถานที่ ๆ ต่างกัน บุคคลที่ต่างกัน จะได้ข้อมูลที่ต่างกันหรือเหมือนกัน

5.2.2 การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล (methodology triangulation) เป็นการใช่วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ กัน เพื่อรวบรวมข้อมูลในเรื่องเดียวกัน โดยส่วนมากใช้การสังเกตและการสัมภาษณ์พร้อมกับการศึกษาข้อมูลจากเอกสารประกอบด้วย

5.3 การวิเคราะห์ข้อมูล ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลหลายลักษณะหลายวิธี มีการศึกษา อย่างต่อเนื่องจึงทำให้การวิเคราะห์ข้อมูลได้ทำการควบคู่กันไปตลอดกระบวนการ การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยวิธีการดังนี้

5.3.1 การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยนำเอกสารและข้อมูลที่รวบรวม ได้มาวิเคราะห์แล้วจัดระบบข้อมูลที่วิเคราะห์ได้ก่อนนำมาสังเคราะห์ แล้วนำเสนอในรูปของการ บรรยาย

5.3.2 การจำแนกข้อมูล (Typological Analysis) ผู้วิจัยได้ใช้การจำแนกข้อมูลเป็น ชนิด ๆ ทั้งโดยใช้แนวคิดแบบทฤษฎี และแบบไม่ใช้ทฤษฎี

5.3.3 การเปรียบเทียบข้อมูล (Constant Comparative Method) คือ การเปรียบเทียบ กระบวนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน ปัจจัยที่ส่งเสริม ปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไขปัญหาจากโรงเรียนในกรณีศึกษาทั้ง 4 กรณี

5.3.4 การสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic Induction) คือ วิธีตีความสร้างข้อสรุป ข้อมูล จากรูปธรรมหรือปรากฏการณ์ที่มองเห็น เมื่อนักวิจัยได้เห็นรูปธรรมหรือเหตุการณ์หลาย ๆ เหตุการณ์แล้วลงมือสร้างข้อสรุป เรียกว่าเป็นสมมติฐานชั่วคราว ถ้าได้รับการยืนยัน โดยการรวบรวมข้อมูลเพิ่มเพื่อพิสูจน์สมมติฐานนั้น ก็จะถือเป็นข้อสรุปที่มีความเป็นนามธรรมมากขึ้น เพื่อนำไปสู่ข้อสรุปของงานวิจัย

6. การนำเสนอข้อมูล

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ข้อมูลที่ได้มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันเนื่องจากเข้าไปศึกษาในขอบเขตเดียวกัน ข้อมูลจึงเป็นลักษณะเชิงพรรณนา (description) และบรรยายเป็นหลัก วิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์การวิจัย ซึ่งแบ่งออกเป็น 7 บทดังนี้

บทที่ 1 บทนำ

บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 3 วิธีการดำเนินงานวิจัย

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลกรณีศึกษาที่ 1 และ 2 (โรงเรียนในบริบทต่างจังหวัด)

บทที่ 5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลกรณีศึกษาที่ 3 และ 4 (โรงเรียนในบริบทกรุงเทพฯ)

บทที่ 6 ผลการเปรียบเทียบกรณีศึกษา

บทที่ 7 สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลกรณีศึกษาโรงเรียนในบริบทต่างจังหวัด

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลกรณีศึกษาที่ 1 และ 2 ซึ่งเป็นโรงเรียนในบริบทต่างจังหวัด ผู้วิจัยให้นามสมมติว่าโรงเรียนกรณีศึกษา A และโรงเรียนกรณีศึกษา B และวิเคราะห์ข้อมูลโดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 กรณีศึกษา A ที่ผ่านการประเมินภายนอกในรอบที่ 2

ส่วนที่ 1 บริบทของโรงเรียน

ส่วนที่ 2 กระบวนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน

ส่วนที่ 3 ปัจจัยส่งเสริม และปัจจัยอุปสรรคที่เกิดขึ้นระหว่างการดำเนินการประกัน

คุณภาพ

ส่วนที่ 4 ปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไขปัญหา

ตอนที่ 2 กรณีศึกษา B ที่ไม่ผ่านการประเมินภายนอกในรอบที่ 2

ส่วนที่ 1 บริบทของโรงเรียน

ส่วนที่ 2 กระบวนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน

ส่วนที่ 3 ปัจจัยส่งเสริม และปัจจัยอุปสรรคที่เกิดขึ้นระหว่างการดำเนินการประกัน

คุณภาพ

ส่วนที่ 4 ปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไขปัญหา

ตอนที่ 3 เปรียบเทียบกรณีศึกษา A และ B

ตอนที่ 1 โรงเรียนกรณีศึกษา A ที่ผ่านการประเมินภายนอกในรอบที่ 2

ส่วนที่ 1 บริบทของโรงเรียนกรณีศึกษา A

ผู้วิจัยขอนำเสนอบริบทของโรงเรียนกรณีศึกษา A ครอบคลุม 6 ด้าน ดังนี้ 1) สภาพทั่วไปของโรงเรียน 2) สภาพทั่วไปของชุมชน 3) ข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียน 4) ระบบการบริหารของโรงเรียน 5) จำนวนนักเรียน และ 6) จุดเด่น จุดด้อย

1. สภาพทั่วไปของโรงเรียน

โรงเรียนกรณีสึกษา A เดิมเป็นโรงเรียนวัด ก่อตั้งเมื่อวันที่ 17 เดือนมิถุนายน 2471 ที่จังหวัดนครนายก สภาพแวดล้อมของชุมชน โดยรอบโรงเรียนเป็นชุมชนที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก นับถือศาสนาพุทธ มีคนไทยเชื้อสายมอญโดยประมาณ 20 % ของประชากรในพื้นที่ โดยมีการผสมผสานประเพณีวัฒนธรรมอย่างใกล้ชิด โดยเริ่มแรกมีอาคารเรียนหนึ่งหลัง มุงจาก สามารถรับนักเรียนได้ 150 คน สอนชั้นมูล ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ต่อมาในปีเดียวกันทางผู้จัดการได้มอบกิจการ ให้ตั้งเป็นโรงเรียนประชาบาล โดยย้ายสถานที่จากเดิมมาเป็นศาลาการเปรียญวัด ปัจจุบันเปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นปฐมวัยที่ 1-2 และระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ตั้งอยู่ในจังหวัดนครนายก

มีอาคารเรียนมีทั้งหมด 3 หลัง และอาคารประกอบทั้งหมด 7 หลัง ประกอบด้วย อาคารอเนกประสงค์ อาคารโรงฝึกงาน และบ้านพักครู ข้อมูลด้านทรัพยากรของโรงเรียนมีดังนี้ มีคอมพิวเตอร์ที่ใช้เพื่อการเรียนการสอน ใช้ในงานบริหาร และมีเพื่อใช้สืบค้นข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต มีห้องที่จัดไว้เพื่อกิจกรรมเฉพาะ ได้แก่ ห้องปฏิบัติการ ห้องวิทยาศาสตร์ ห้องคอมพิวเตอร์

จากการสังเกตสภาพทางกายภาพของโรงเรียนพบว่า อาคารเรียนและอาคารประกอบต่าง ๆ สร้างมาหลายปีแล้ว แต่ก็มีมีการปรับปรุงอยู่เป็นประจำโดยการได้รับความร่วมมือจากชุมชนเป็นอย่างดี นอกจากนี้มีการจัดสวนและแปลงผักเล็ก ๆ ไว้สำหรับให้นักเรียนปลูกผักและเลี้ยงปลาไว้เป็นอาหารกลางวัน นอกจากนี้ ในช่วงของการเกี่ยวข้าว ชาวบ้านได้ใช้สนามฟุตบอลของทางโรงเรียนในการตากข้าว

2. สภาพทั่วไปของชุมชน

2.1 สภาพชุมชน รอบบริเวณโรงเรียนเป็นชุมชนขนาดเล็ก มีวัดอยู่ด้านหน้าและด้านข้างโรงเรียน และมีบ้านเรือนอยู่หน้าทางเข้าโรงเรียน 3-4 หลังคาเรือน ซึ่งตรงทางเข้าของโรงเรียนเป็นคลอง ประชากรประมาณหมื่นคนเศษ อาชีพหลักของชุมชนส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพเกษตรกรรม อาทิเช่น รับจ้าง เลี้ยงกุ้ง ปลูกข้าว ทำสวน เป็นต้น ชุมชนแถบนี้มีทั้งเชื้อสายมุสลิม แต่ส่วนใหญ่ นับถือศาสนาพุทธ

2.2 ผู้ปกครองส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม รายได้เฉลี่ยประมาณ 50,000 – 80,000 บาท / ปี / ครอบครัว

2.3 โอกาสและข้อจำกัดของโรงเรียน

โรงเรียนได้รับแนวทางในการกระจายอำนาจด้านบุคลากร แต่ยังไม่สามารถปฏิบัติได้จริง การให้บริการด้านข้อมูลข่าวสารยังไม่ต่อเนื่อง โรงเรียนมีแหล่งเรียนรู้ไม่เพียงพอต่อการให้บริการนักเรียนและชุมชน ครูมีปัญหาด้านหนี้สินทำให้ขาดขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน

การระดมทุนจากผู้ปกครองยังมีน้อย เนื่องจากอยู่ในเขตชนบท โรงเรียนยังขาดอาคารเรียน และวัสดุอุปกรณ์ เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ เครื่องดนตรีไทย – สากล

3. ข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียน

3.1 **วิสัยทัศน์** คือ นักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรม อ่านคล่อง เขียนคล่องในวิชาภาษาไทย ภาษาอังกฤษ มีทักษะการคิดคำนวณ มีความเป็นเลิศในการใช้คอมพิวเตอร์ ครูเป็นครูมืออาชีพ ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

3.2 พันธกิจ คือ

- 3.2.1 ส่งเสริมการจัดกิจกรรมให้นักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรมที่ดีงาม
- 3.2.2 ส่งเสริมการฝึกทักษะภาษาไทย ภาษาอังกฤษ
- 3.2.3 ส่งเสริมทักษะกระบวนการคิดคำนวณ
- 3.2.4 ส่งเสริมการเรียนการสอนคอมพิวเตอร์ ให้นักเรียนมุ่งสู่ความเป็นเลิศ
- 3.2.5 พัฒนาครูสู่มาตรฐานวิชาชีพ
- 3.2.6 สนับสนุนให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

3.3 เป้าประสงค์ คือ

- 3.3.1 นักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรม
- 3.3.2 นักเรียนมีความสามารถในการอ่านคล่อง เขียนคล่องถูกต้องตามหลักเกณฑ์ทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ
- 3.3.3 นักเรียนมีความสามารถในการคิดคำนวณ
- 3.3.4 นักเรียนมีความสามารถในการใช้คอมพิวเตอร์เป็นเลิศระดับอำเภอ
- 3.3.5 ครูผ่านเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพ
- 3.3.6 ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

3.4 ภารกิจของโรงเรียน

ปัจจุบันโรงเรียนกรรณิศึกษา A เปิดการสอน 2 ระดับ คือ

1. ระดับก่อนประถมศึกษา จำนวน 2 ห้องเรียน มีนักเรียน 37 คน
2. ระดับประถมศึกษา จำนวน 6 ห้องเรียน มีนักเรียน 140 คน

รวมมีนักเรียน 177 คน มีข้าราชการครูรวม 9 คน (รวมผู้บริหารโรงเรียน)

นักการภารโรง 1 คน การจัดการศึกษาเป็นไปตามมาตรา 29 ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา การจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อสนองต่อความต้องการ ความถนัด ความสามารถของผู้เรียน

4. ระบบการบริหารของโรงเรียน

โรงเรียนกำหนดขอบข่ายการบริหารงานโรงเรียน ออกเป็น 4 งาน ดังนี้

- 4.1 การบริหารงานวิชาการ
- 4.2 การบริหารงบประมาณ
- 4.3 การบริหารงานบุคคล
- 4.4 การบริหารงานทั่วไป

ซึ่งสามารถกำหนดโครงสร้างและรายละเอียดของงาน ได้ดังแผนผังนี้

ผู้อำนวยการโรงเรียน

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

วิชาการ

- พัฒนาหลักสูตร
- พัฒนาการเรียนรู้
- วัดผลประเมินผล
- การวิจัย เพื่อพัฒนา
- พัฒนาสื่อ นวัตกรรม
- แหล่งเรียนรู้
- นิเทศการศึกษา
- แนะนำ
- ประกันคุณภาพภายใน
- ส่งเสริมความรู้ชุมชน
- ประสานความร่วมมือกับสถานศึกษาอื่น
- ส่งเสริมสนับสนุนด้านวิชาการทั้งองค์กรอื่น

งบประมาณ

- จัดทำคำขอของงบประมาณ
- จัดสรรงบประมาณ
- ตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผลรายงานการใช้
- ระดมทรัพยากรและการลงทุนการศึกษา
- การบริหารการเงิน
- การบริหารบัญชี
- บริหารพัสดุและสินทรัพย์

บริหารบุคคล

- วางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง
- สรรหาและบรรจุแต่งตั้ง
- เสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ
- วินัยและการรักษาวินัย
- การขอยกเลิกจากราชการ
- การอุทธรณ์ และการร้องทุกข์

บริหารทั่วไป

- งานธุรการ
- พัฒนาเครือข่ายระบบสารสนเทศ
- ประสานพัฒนาเครือข่าย
- บริหาร พัฒนาองค์กร
- เทคโนโลยีสารสนเทศ
- งานสนับสนุนทุกฝ่าย
- อาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อม
- การรับนักเรียน
- ส่งเสริมประสานงานการศึกษาทั้งระบบ
- ทรัพยากรเพื่อการศึกษา
- งานกิจกรรมนักเรียน
- ประชาสัมพันธ์การศึกษา
- ส่งเสริมการศึกษาองค์กรอื่น
- ระบบควบคุมภายใน
- งานบริการสาธารณะ

แผนภาพที่ 4.1 โครงสร้างระบบการบริหารโรงเรียนกรณีศึกษา A

5. จำนวนนักเรียน

โรงเรียนนกรณีศึกษา A เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก มีจำนวนทั้งสิ้น 177 คน มีข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนนักเรียน ดังนี้

5.1 จำนวนนักเรียนจำแนกตามระดับชั้น เพศ และห้องเรียน ดังนี้

ตารางที่ 4.1 จำนวนนักเรียนโรงเรียนนกรณีศึกษา A

ชั้น	ชาย	หญิง	รวม
ปฐมวัยปีที่ 1	11	7	18
ปฐมวัยปีที่ 2	7	12	19
รวม	18	19	37
ประถมศึกษาปีที่ 1	12	11	23
ประถมศึกษาปีที่ 2	10	9	19
ประถมศึกษาปีที่ 3	10	8	18
รวม	32	28	60
ประถมศึกษาปีที่ 4	12	8	20
ประถมศึกษาปีที่ 5	11	13	24
ประถมศึกษาปีที่ 6	16	20	36
รวม	39	41	80
รวมทั้งโรงเรียน	89	88	177

5.2 มีนักเรียนที่มีความบกพร่องเรียนร่วม 2 คน

5.3 มีนักเรียนที่มีภาวะทุพโภชนาการ 2 คน

5.4 มีนักเรียนต้องการความช่วยเหลือเป็นเด็กพิเศษ - คน

5.5 จำนวนนักเรียนต่อห้องเรียน (เฉลี่ย) 22 คน

5.6 อัตราส่วน ครู ต่อ นักเรียน 1: 18

6. จุดเด่น และจุดด้อยของโรงเรียน

ตารางที่ 4.2 วิเคราะห์จุดเด่น และจุดด้อยของโรงเรียน

จุดเด่น	จุดด้อย
การวางผังโรงเรียนดี	มีพื้นที่น้อย ไม่เป็นสัดส่วน
อาคารเรียน อาคารประกอบเพียงพอ	อาคารเรียน อาคารประกอบทรุดโทรม
เป็นที่ตั้งศูนย์วิชาการกลุ่ม	บุคลากรไม่ครบตามเกณฑ์
ชุมชนให้ความร่วมมือดี	ไม่มีแหล่งน้ำไว้ใช้ในฤดูแล้ง
ครูส่วนใหญ่มีประสบการณ์สูง	

ส่วนที่ 2 กระบวนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน

ในการดำเนินการกระบวนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนนั้น โดยส่วนมากแล้วทุกโรงเรียนจะต้องมีการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนทั้งสิ้น เพื่อเป็นการยกระดับของโรงเรียนให้มีมาตรฐานยิ่งขึ้น แต่ยังมีบางโรงเรียนที่ไม่ได้ดำเนินการดำเนินการตามกระบวนการประกันคุณภาพ ซึ่งกระบวนการประกันคุณภาพนั้น ได้แบ่ง ออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ 1) การควบคุมคุณภาพ 2) การตรวจสอบคุณภาพ และ 3) การประเมินคุณภาพ ดังนี้

2.1 การควบคุมคุณภาพ

การควบคุมคุณภาพ คือ การดำเนินงานตามแผนที่วางไว้ทุกขั้นตอนที่วางไว้ โดยตรวจสอบได้จากการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียน การจัดทำธรรมนูญของโรงเรียนซึ่งในปัจจุบันได้เปลี่ยนชื่อเป็น แผนกลยุทธ์ การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาประจำปี แผนปฏิบัติการประจำปี การจัดข้อมูลสารสนเทศ ซึ่งสามารถแยกเป็นหัวข้อได้ดังนี้

1.การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียน

โรงเรียนกรณีศึกษา A ได้ยึดมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน 18 ข้อ เหมือนเดิม แต่ก่อนที่ทางโรงเรียนจะตัดสินใจว่าจะใช้ มาตรฐานการศึกษา 18 ข้อนี้ ได้มีการจัดประชุมบุคลากรภายในโรงเรียน เพื่อดูว่าจะกำหนดเป้าหมายของตนเองเพิ่มเติมได้ ซึ่งสถานศึกษาได้ให้กระบวนการนี้เป็นขั้นตอนที่สำคัญ มีการทำงานแบบมีส่วนร่วม และรู้เป้าหมายปลายทางร่วมกัน เพื่อที่ว่าจะได้บรรลุ และสอดคล้องกับมาตรฐานที่ตั้งไว้

“...ก่อนที่จะตัดสินใจว่าจะใช้มาตรฐานเดิม ผมเรียกครูทุกคนมาประชุมก่อน เพื่อ
ดูว่าโรงเรียนเราสามารถเพิ่มตรงส่วนไหนได้บ้าง ก็โอเคนะครูทุกคนเข้าร่วมประชุมครบ...”

ผู้อำนวยการโรงเรียน. สัมภาษณ์, 3 ธันวาคม 2551.

2. การจัดทำธรรมนูญของโรงเรียน หรือแผนกลยุทธ์

โรงเรียนได้มีการจัดทำแผนกลยุทธ์โรงเรียน ซึ่งเป็นระยะแผน 3 ปี โดยฉบับแรกเริ่มปี
การศึกษา 2542 – 2544 ทั้งนี้ใช้การวิเคราะห์ตนเอง (SWOT) เพื่อการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ
และเป้าประสงค์ เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารงาน ซึ่งในเล่มของทางโรงเรียน ประกอบไปด้วย 9
หมวด ดังนี้

หมวดที่ 1 ภาพรวมของโรงเรียน (School Profile)

หมวดที่ 2 เป้าหมายของโรงเรียน (School Goals)

หมวดที่ 3 จุดเน้นในการพัฒนาโรงเรียน (School Priority)

หมวดที่ 4 ยุทธศาสตร์ในการพัฒนาคุณภาพนักเรียน (Strategic Plane)

หมวดที่ 5 บทบาทของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา (Code of Practice)

หมวดที่ 6 แนวปฏิบัติสำหรับนักเรียน (Student Code of Conduct)

หมวดที่ 7 การกำกับ ติดตาม ประเมินผล ตรวจสอบและรายงานผล (School
Accountability)

หมวดที่ 8 แผนงบประมาณ (Budget Plan)

หมวดที่ 9 สัตยาบัน (Agreement)

โดยที่ หมวดที่ 2 – 4 จะมีแยกย่อยออกเป็น อีก 4 ด้าน คือ ด้านโรงเรียนและสถานศึกษา
ด้านบุคลากร ด้านหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน และด้านการบริหารและการจัดการ

โรงเรียนจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี โดยสอดคล้องกับแผนกลยุทธ์โรงเรียน โดยกำหนด
แนวปฏิบัติในรูปแบบของโครงการ นอกจากนี้ผู้บริหารมีการเรียกประชุมคณะกรรมการสถานศึกษา
บุคลากรที่เกี่ยวข้อง และผู้ปกครองนักเรียน เพื่อร่วมกันวางแผนในการจัดทำแผนกลยุทธ์

“...ผมเชิญผู้ปกครองนักเรียนเข้าร่วมประชุม เพื่อให้ผู้ปกครองเสนอแนะ
แนวทางในการพัฒนา ดูว่าอะไรที่เป็นข้อดีของโรงเรียน ในสายตาของคนนอก หรือพ่อ
แม่เด็ก เพราะว่าบางทีตัวเราเองมองไม่ออกนะ..”

ผู้อำนวยการโรงเรียน. สัมภาษณ์, 3 ธันวาคม 2551.

3. การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาประจำปีและแผนปฏิบัติการประจำปี

โรงเรียนกรณีศึกษา A ได้มีการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาประจำปี โดยตั้งกิจกรรม/โครงการ จากแผนกลยุทธ์มาเขียนเป็นรูปเล่มรายงานออกมา ซึ่งทางโรงเรียนมีขั้นตอนดังนี้

1. เป็นแผนที่ใช้ข้อมูลจากการวิเคราะห์สภาพ ปัญหา และความจำเป็นอย่างเป็นระบบและมีแผนการปฏิบัติการประจำปีรองรับ

2. กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย และสภาพความสำเร็จของการพัฒนาไว้อย่างต่อเนื่อง ชัดเจนและเป็นรูปธรรม

3. กำหนดวิธีการดำเนินงานที่มีหลักวิชาการ หรือผลการวิจัย หรือข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ อ้างอิงได้ ให้ครอบคลุมการพัฒนาด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ ก็ส่งเสริมการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล การพัฒนาบุคลากร และการบริหารจัดการเพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้

4. กำหนดบทบาทหน้าที่ให้บุคลากรของสถานศึกษาทุกคนรวมทั้งผู้เรียนรับผิดชอบ และ ดำเนินงานตามที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. กำหนดแหล่งวิทยากรภายนอกที่ให้การสนับสนุนทางวิชาการ

6. กำหนดบทบาทหน้าที่ให้บิดา มารดา ผู้ปกครองและบุคลากรในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

7. กำหนดการใช้งบประมาณและทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากนั้นยังกำหนดให้สถานศึกษาดำเนินงาน ตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ของสถานศึกษา รวมทั้งมีการกำกับ ติดตามการดำเนินงานให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง และบรรลุเป้าหมายที่กำหนด และในการตรวจสอบทบทวนคุณภาพภายในสถานศึกษาให้มีการตรวจสอบการดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ครอบคลุม วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย การจัดการกระบวนการเรียนรู้ การบริหารจัดการ และการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาที่สถานศึกษากำหนด

“...พอจะครบรอบปีการศึกษา ผอ.จะเรียกประชุมเพื่อวางแผนในการทำงานปีต่อไป พร้อมทั้งรายงานผลการดำเนินงานของตนเอง...”

ครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. สัมภาษณ์, 17 ธันวาคม 2551.

4. การจัดข้อมูลสารสนเทศ

โรงเรียนเริ่มมีการนำระบบสารสนเทศเข้ามาช่วยในโรงเรียนได้ 1 – 2 ปี แต่ยังไม่ชำนาญในการจัดเก็บข้อมูล โดยโรงเรียนใช้ระบบสารสนเทศในการจัดเก็บสถิตินักเรียนแต่ยังไม่มี ความชำนาญมากเท่าที่ควร

“...ถ้าถามว่าทางโรงเรียนมีการนำระบบพวกนี้มาใช้ไหม ก็ยังมีนะ แต่ยังไม่ทำไม่ได้เต็มรูปแบบ ตอนนี้ก็พยายามเก็บพวกจำนวนนักเรียนก่อนนะ...”

ครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 1. สัมภาษณ์, 4 ธันวาคม 2551.

2.2 การตรวจสอบคุณภาพ

การตรวจสอบคุณภาพ คือ การติดตามตรวจสอบคุณภาพของการดำเนินการตามเกณฑ์ที่ตั้งขึ้น โดยตรวจสอบได้จาก การได้รับการตรวจสอบทบทวนจากสำนักงานการศึกษา การประเมินผู้เรียนด้วยเครื่องมือที่ได้มาตรฐาน มีการรายงานการพัฒนาคุณภาพต่อต้นสังกัด และมีการจัดทำรายงานการประเมินตนเอง แยกเป็นแต่ละประเด็นได้ดังนี้

1. การได้รับการตรวจสอบทบทวนจากสำนักงานการศึกษา

ทางโรงเรียนกรณีศึกษา A ได้มีการตรวจสอบผลการประเมินทุกครั้ง และในบางครั้ง สำหรับผลที่ได้ทางโรงเรียนมีความเห็นไม่กับหน่วยงานภายนอก ทั้งสองฝ่ายก็จะมีการพูดคุยเพื่อนำมาปรับให้ตรงกัน และทางโรงเรียนเมื่อได้รับข้อเสนอแนะให้แก้ไข ทางโรงเรียนได้มีการนำมาปรับทุกครั้ง และค่อย ๆ ทำอย่างเป็นขั้นตอน โดยทางผู้บริหารจะมีการเรียกประชุมทุกครั้งเข้ารับฟังข้อเสนอแนะของหน่วยงานภายนอก และหลังจากนั้นจะประชุมเพื่อร่วมกันหาแนวทางแก้ไขภายในโรงเรียน

“...มีบ้างแหละ ที่ผมรู้สึกว่าคุณไม่ได้เห็นสภาพจริงหรอก ผมเลยต้องอธิบายให้พวกเขาฟัง...”

ครูประถมศึกษาปีที่ 3. สัมภาษณ์, 8 ธันวาคม 2551.

2. การประเมินผู้เรียนด้วยเครื่องมือที่ได้มาตรฐาน

โรงเรียนกรณีศึกษา A ได้มีการประเมินผู้เรียนที่หลากหลาย นอกจากที่จะสอบผู้เรียนด้วยการสอบประเมินคุณภาพการศึกษาระดับชั้นพื้นฐาน มีการประเมินผู้เรียนตามสภาพจริง ประเมินผู้เรียนทั้งด้านวิชาการ ด้านบุคลิกภาพ เป็นต้น ซึ่งมีได้ใช้ทั้งแบบสอบถาม แบบสังเกต และแบบวัดผลสัมฤทธิ์ เป็นต้น

“...โรงเรียนมีการประเมินหลายแบบนะ ไม่ใช่เฉพาะดูผลการเรียนอย่างเดียว แต่มีการพฤติกรรมการเรียนในห้องด้วย...”

ครูประถมศึกษาศึกษาปีที่ 2. สัมภาษณ์, 8 ธันวาคม 2551.

3. มีการรายงานการพัฒนาคุณภาพต่อต้นสังกัด

ทางโรงเรียนได้มีการรายงานการพัฒนาคุณภาพต่อต้นสังกัด โดยทางโรงเรียนจะระบุความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา พร้อมหลักฐานข้อมูล และรายงานผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่อต้นสังกัด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยดำเนินการต่อเนื่องและเป็นประจำทุกปี

4. มีการจัดทำรายงานการประเมินตนเอง

โรงเรียนมีการจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง ซึ่งโรงเรียนได้มีการจัดทำหลังจากที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาทำการประเมินผลการดำเนินงานของโรงเรียนเสร็จแล้ว ซึ่งหลังจากนั้นทางโรงเรียนจะมีการจัดทำรายงานผลการประเมินคุณภาพ ซึ่งรายงานนี้ใช้เป็นหลักฐานของการปฏิบัติงานที่ทางโรงเรียนได้ปฏิบัติ ซึ่งผู้บริหารจะจัดประชุมบุคลากรที่เกี่ยวข้องรับผิดชอบในแต่ละแผนงานของตน และนำมาวมกันและทำการวิเคราะห์อีกครั้งร่วมกัน และเมื่อสมบูรณ์ ทางโรงเรียนจึงได้มีการจัดทำเป็นรูปเล่ม

“...ทุกคนต้องรับผิดชอบในการทำรายงานตนเองนะ ทุกคนต้องทำอยู่แล้ว...”

ครูประถมศึกษาศึกษาปีที่ 5. สัมภาษณ์, 15 ธันวาคม 2551.

2.3 การประเมินคุณภาพ

การประเมินคุณภาพ คือ การตัดสินผลการดำเนินงานตามแผนที่วางไว้ว่าเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดไว้หรือไม่ โดยตรวจสอบได้จากการเตรียมตัวเพื่อรองรับการประเมินภายนอก ซึ่งหลังจากที่ทางโรงเรียนได้มีการดำเนินแผนงาน / กิจกรรม / โครงการต่าง ๆ ที่วางไว้ และได้มีการตรวจสอบเรียบร้อยแล้ว ทางสถานศึกษาจะได้มีการจัดรายงานการพัฒนาคุณภาพ จัดทำรายงานการประเมินตนเอง รวมทั้งตรวจสอบแผนงานต่าง ๆ จากแผนปฏิบัติการประจำปี และหลังจากนั้น ทางโรงเรียนได้มีการเตรียมตัวเพื่อรองรับการประเมินคุณภาพจากหน่วยงานภายนอก โดยที่ทางโรงเรียนจะมีการจัดห้องประชุม จัดเตรียมเอกสาร ข้อมูลต่าง ๆ ที่ทางผู้ประเมินต้องใช้ประกอบการประเมิน โดยทางโรงเรียนได้มีการทำชั้นใส่เอกสารแบ่งออกเป็นหมวด ๆ มีการจัดโชว์ ผลงานและรางวัลของนักเรียน ผู้สอน และจัดอาคารสถานที่ให้เรียบร้อย เพื่อเตรียมพร้อมรองรับการประเมินจากหน่วยงานภายนอก

“...ห้องนี้แหละ ห้องที่คุณนั่งทำงาน พวกสมศ.เค้าก็ใช้ห้องนี้แหละในการทำงาน ผมเตรียมทุกอย่างให้พร้อมอยู่แล้ว...”

ผู้อำนวยการโรงเรียน. สัมภาษณ์, 3 ธันวาคม 2551.

“...เราไม่ได้เตรียมนร. ให้เค้านะ เค้าอยากถามเด็กคนนั้นให้เลือกเอาได้เลย ไม่ได้จัดฉากหรือว่าเตรียมเด็กอยู่แล้ว แต่ก็คงมีบางร.มั่งที่ทำแบบนี้...”

(ครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 2. สัมภาษณ์, 8 ธันวาคม 2551.

ส่วนที่ 3 ปัจจัยส่งเสริม และปัจจัยอุปสรรคที่เกิดขึ้นระหว่างการดำเนินการประกันคุณภาพ

การประกันคุณภาพภายในโรงเรียน เป็นกระบวนการที่บุคลากรทุกฝ่ายในสถานศึกษา ร่วมกันวางแผน กำหนดเป้าหมายและวิธีการ ลงมือทำตามแผนในทุกขั้นตอน มีการบันทึกข้อมูล เพื่อร่วมกันตรวจสอบผลงาน หาจุดเด่น จุดที่ต้องปรับปรุง เพื่อร่วมมือกันแก้ไข และพัฒนาใน แผนงานนั้น ๆ ให้ดีขึ้น ซึ่งในการขั้นตอนการดำเนินการตามกระบวนการประกันคุณภาพให้ดีขึ้น มีปัจจัยต่างที่เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น การบริหารการจัดการของโรงเรียน งบประมาณ และอื่นๆ ซึ่งสามารถแยกเป็นปัจจัยที่ส่งเสริม และปัจจัยที่เป็นอุปสรรค สามารถแบ่งได้ ดังนี้

3.1 ปัจจัยส่งเสริมระหว่างการดำเนินการประกันคุณภาพ

ในยุคปฏิรูปการศึกษา หน่วยงานที่สำคัญที่สุดในการปฏิรูปการศึกษาให้สำเร็จได้นั้น คือ โรงเรียน โดยเฉพาะแนวคิดในการบริหารโรงเรียนของโรงเรียนกรณีศึกษา A สอดคล้องตามมาตรา 29 เป็นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา คือ การมีส่วนร่วมตั้งแต่ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ และร่วมรับผลประโยชน์ร่วมกัน ด้วยกระบวนการเรียนรู้และการทำกิจกรรม อย่างมีส่วนร่วม ที่มีลักษณะ ดังนี้

1. มุ่งผลลัพธ์ของการเรียนรู้ ที่นักเรียน ครู ผู้บริหาร ผู้นำชุมชน และภาคีต่าง ๆ จะเกิด ความรู้ความเข้าใจในบางเรื่องบางปัญหาร่วมกัน มากกว่ากิจกรรมของการสร้างวัตถุ (เช่น จัดหา ถึงขยะ การปรับปรุงสวนหย่อม)
2. เน้นการมีส่วนร่วมและบทบาทของชุมชนกับโรงเรียนอย่างเสมอภาค สมานฉันท์ มิใช่ กิจกรรมของโรงเรียนฝ่ายเดียว หรือมีชุมชนเข้าร่วมอย่างจำกัดหรือเป็นครั้งคราว
3. มีแนวโน้มของความยั่งยืนในระยะยาว สามารถขยายผลต่อเนื่องไปได้ มิใช่กิจกรรม ระยะสั้น ที่ทำเสร็จสิ้นไปในช่วงเวลาเฉพาะหน้าเท่านั้น
4. มีเนื้อหาที่สัมพันธ์กับฐานชีวิต ฐานวัฒนธรรมและฐานทรัพยากรของชุมชน
5. เป็นกิจกรรมที่เชื่อมโยงเข้ากับการเรียนการสอน มิได้แยกออกมาต่างหาก
6. เป็นกิจกรรมที่มีลักษณะสร้างสรรค์ สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของ ชุมชนโรงเรียนที่จะดำเนินการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมเช่นนี้ได้ จะต้องทำความรู้จักเข้าใจชุมชน เข้าใจวัฒนธรรม จิตวิญญาณ และศักยภาพของชุมชน

กระบวนการเรียนรู้และการทำกิจกรรมอย่างมีส่วนร่วม จะเป็นการสร้างจิตสำนึกในการ เป็นเจ้าของโรงเรียน เพราะการมีส่วนร่วมทำให้เกิดการเกี่ยวข้อง และการเกี่ยวข้องทำให้เกิดความ ผูกพัน ดังนั้นการบริหารและการจัดการของโรงเรียนจึงเป็นไปตามความต้องการของผู้ที่เกี่ยวข้อง

(ครู โรงเรียน นักเรียน ชุมชน) อันส่งผลไปที่ตัวนักเรียน ด้านผลสัมฤทธิ์ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ คือ ดี เก่ง และมีความสุขในการเรียน

โรงเรียนกรณีศึกษา A มีปัจจัยหลายอย่างที่เป็นโอกาสที่ดีในการพัฒนาโรงเรียน เช่น ความสามัคคีของคณะครูในโรงเรียน ชุมชน ความกระตือรือร้นและความรับผิดชอบต่องานของคณะครูที่ทุ่มเทให้กับงาน ประกอบกับโรงเรียนได้เข้าร่วมโครงการโรงเรียนแกนนำปฏิรูปการเรียนรู้ โรงเรียนเครือข่ายหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 โรงเรียนนำร่องบริหารงานงบประมาณแบบเน้นผลงาน (PBB) การบริหารโรงเรียนในเวลาที่ผ่านมามีประสบความสำเร็จค่อนข้างดี บุคลากรของโรงเรียนมีผลงานได้รับรางวัลและได้รับการยกย่อง ซึ่งสามารถแบ่งปัจจัยออกเป็นแต่ละด้านได้ดังนี้

1. ด้านบุคลากร

สถานศึกษามีบุคลากรที่ตั้งใจทำงาน มีความสามารถในการปฏิบัติงาน ด้วยการได้รับการพัฒนาในลักษณะการอบรม ดูงาน ตามขั้นตอนของโรงเรียนที่เข้าโครงการโรงเรียนแกนนำปฏิรูปการเรียนรู้ โรงเรียนเครือข่ายหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 มีผลการปฏิบัติงานในระดับดี ได้รับการยกย่องและรางวัลต่าง ๆ ทำให้มีขวัญและกำลังใจในการทำงานสูง

“...โรงเรียนเราได้รางวัลเยอะนะ คุณลองดูสิ ครูที่นี่ไม่ค่อยว่างหรือ ทำงานตลอดเวลา ดูงานต่าง ๆ ตลอด ส่งผลงานบ้างละ แต่สิ่งที่ได้กับมาคือความภูมิใจ...”

ครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. สัมภาษณ์, 15 ธันวาคม 2551.

อีกทั้งคณะครูยังมีความสามัคคีร่วมมือกันทำงาน ยอมสละเวลาส่วนตัวมาช่วยกัน นอกเหนือจากเวลางาน เพื่อร่วมมือกันแก้ไขและพัฒนาโรงเรียนให้ดียิ่งขึ้น อีกทั้งในด้านของระบบการบริหารของโรงเรียนผู้สอนรู้เป้าหมายของหลักสูตร และเป้าหมายของการจัดการศึกษา ส่งผลให้ผู้สอนสามารถพัฒนาผู้เรียนได้ตรงตามเป้าหมายที่ตนเองต้องการ และให้สอดคล้องกับเป้าหมายของโรงเรียน ซึ่งครูที่ดีจะต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถนำทฤษฎี หรือบทเรียน มาจัดเป็นกิจกรรมการเรียนการสอน ที่น่าสนใจ มีเป้าหมายในการสอนรายชั่วโมงที่ชัดเจน ทำให้นักเรียนทุกคนอยากเรียน อยากมาโรงเรียน อยากร่วมกิจกรรมการเรียนการสอน จนเกิดการเรียนรู้อย่างไม่รู้ตัว

“...ครูทุกคนมีความรู้ทุกคน เพียงแต่ว่าจะอดทนกับการสอนหรือกับนักเรียน ได้มากน้อยแค่ไหน เพราะเด็กแต่ละคนก็แตกต่างกันไป แต่ก็คิดซะว่านักเรียนก็เหมือนลูก เหมือนหลานของเราเอง...”

ครูประถมศึกษาปีที่ 3. สัมภาษณ์, 8 ธันวาคม 2551.

“...ก็มีบ้างนะ มะฐู่จะกระตุ้นความสนใจเด็กยังไง บางครั้งก็เลยใช้วิธีถามตอบ และบอกว่า ใครตอบได้ให้ 1 คะแนน...”

ครูประถมศึกษาปีที่ 1. สัมภาษณ์, 4 ธันวาคม 2551.

ครูที่ดี ต้องใจดี หมายความว่าตั้งแต่ครูต้องเป็นแบบอย่าง เป็นตัวอย่างที่ดีให้นักเรียน ทั้ง ใน และนอกเวลาสอน ต้องเป็นผู้ที่มีจิตใจอ่อนโยน มีความอดทนต่อความไม่รู้ของนักเรียน มีความเอาใจใส่นักเรียนเป็นรายบุคคล มีความเป็นกันเอง จนนักเรียนทุกคนเกิดความเชื่อมั่น ให้ความเคารพ นับถือ เชื่อฟังและปฏิบัติตาม

“...เด็กจะสนุกกับการเรียนได้ อย่างแรกเราต้องกระตุ้นให้เด็กสนใจก่อน ซึ่งเราเอง ก็ต้องพยายามสอนให้สนุกด้วย เล่นิทานบ้าง ไม้บ้างตามประสา...”

ครูประถมศึกษาปีที่ 1. สัมภาษณ์, 4 ธันวาคม 2551.

คณะครูมีความผูกพันต่อโรงเรียนสูง โดยเป็นผู้ที่ยินดีที่จะอุทิศแรงกาย แรงใจ เพื่อ ปฏิบัติงานในหน้าที่ของตนให้ดีที่สุด ซึ่งการที่จะเกิดความผูกพันได้ก็ต่อเมื่อจุดมุ่งหมายของคณะ ครูได้รับการตอบสนองจากโรงเรียน จึงเป็นหน้าที่ของผู้บริหารของโรงเรียนที่จะพยายามสร้าง ทำศนคติที่ดีต่อโรงเรียน เพื่อให้คณะครูคงอยู่กับโรงเรียนอย่างมีคุณค่า ด้วยการสร้างให้คณะครูเกิด ความผูกพันเกิดการจงรักภักดีต่อโรงเรียน ทั้งนี้เพื่อประโยชน์สูงสุดจะได้เกิดแก่โรงเรียน

“...โหยคุณ ช่วงก่อนการประเมินนะ ทำงานหนักมาก กลับบ้าน อาบน้ำ และก็มา ทำงานต่อที่โรงเรียน บางวันยังทำกับข้าวกินกันในโรงเรียนเลย แต่จะทำไ้ได้อีกยากให้ โรงเรียนได้มาตรฐาน มีคุณภาพ ก็แบบนี้แหละ ช่วย ๆ กันไป...”

ครูประถมศึกษาปีที่ 3. สัมภาษณ์, 8 ธันวาคม 2551.

2. ด้านผู้บริหารและการจัดการ

ผู้บริหารสถานศึกษามีการกำหนดเป้าหมายและนโยบายในการจัดการศึกษาที่ชัดเจน มีพื้นฐานทางการบริหารและภาวะผู้นำ มนุษย์สัมพันธ์กับชุมชนที่ดี มีวิสัยทัศน์ในการจัดการศึกษาให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง มีภาวะผู้นำมีมนุษย์สัมพันธ์อันดีเป็นที่ยอมรับของบุคลากรในโรงเรียน และผู้บังคับบัญชาต้นสังกัด มีความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน สามารถนำทีมงานพัฒนาโรงเรียนได้ ประสพผลสำเร็จค่อนข้างดี โดยนำสถานศึกษาเข้าร่วมโครงการต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง โดยได้รับผลดี ทำให้บุคลากรได้รับการพัฒนาและมีการทำงานเป็นทีมอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งยังบริหารงานโรงเรียนมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นปัจจัยส่งผลให้คณะครู ชุมชนสามัคคีร่วมมือกัน กระตือรือร้นทุ่มเทพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน นอกจากนี้ผู้บริหารเป็นผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์มุ่งมั่นพัฒนาตนเองตลอดเวลา ปฏิบัติตนอยู่ในกรอบศีลธรรมอันดีงาม จนเป็นแบบอย่างแก่บุคลากรและชุมชน จนสามารถพัฒนาสถานศึกษาให้ได้มาตรฐานเป็นที่ยอมรับจากทุกองค์กร สังเกตได้จากรางวัลหรือโครงการต่าง ๆ ที่โรงเรียนได้รับรางวัล เช่น โครงการสุชนาผู้ใช้ ได้รับโล่รางวัลชนะเลิศการประกวด ระดับกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข โครงการประกวดโรงเรียนรางวัลพระราชทาน ได้รับรางวัลโรงเรียนพระราชทานระดับประถมศึกษาขนาดกลาง โครงการพัฒนาตนเองของผู้บริหาร ได้รับรางวัลผู้บริหารดีเด่น โครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ได้รับเกียรติบัตรโรงเรียนส่งเสริมระดับทอง และโครงการสิ่งแวดล้อมได้รับเกียรติบัตร การประเมินอาคารสถานที่ ผู้บริหารได้ทำงานอย่างโปร่งใสในการจัดการบริหาร สามารถตรวจสอบและมีหลักฐานในการยืนยันการทำงานได้ ทำให้ชุมชนศรัทธาท่วมเทใจ ให้ความร่วมมือพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

“...ก็พอจะเริ่มเข้ารอบของการประเมินใหม่ ทางเราก็จะจัดประชุมบ้าง อบรมบ้าง หรือไม่กี่ส่งครูไปดูงานตามโรงเรียนต่าง ๆ ที่เด่นในแต่ละเรื่อง และที่^๑ได้รับผลการประเมินดี มาก ก็พวกเขาจะได้นำมากลับใช้กับโรงเรียนของเราได้....”

ครูประถมศึกษาปีที่ 5. สัมภาษณ์, 15 ธันวาคม 2551.

ผู้บริหารได้มีการกำหนดนโยบาย หรือแนวทางในการพัฒนาโรงเรียน โดยมุ่งเน้นไปที่คณะครู ส่งเสริมให้คณะครู ตระหนักถึงความสำคัญในการพัฒนาโรงเรียน ซึ่งการที่จะทำให้คณะครูยอมรับและปฏิบัติได้นั้น โรงเรียนจะมีการพัฒนาคณะครูให้มีการเรียนรู้และทำความเข้าใจกับสิ่งที่คณะครูต้องการ กับสิ่งที่โรงเรียนต้องการ ตลอดจนมี การกำหนดวิสัยทัศน์ของโรงเรียนและวิสัยทัศน์ของคณะครูให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งจะทำให้คณะครูในโรงเรียนมีความคิดไปใน

แนวทางเดียวกัน และนำไปสู่ผลงานที่มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังจะต้องมีการพัฒนาบุคลากรในด้านต่างๆ เช่น การฝึกอบรมให้คณะครู การส่งเสริมให้คณะครูศึกษาต่อ การสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงาน การสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงาน รวมทั้งส่งเสริมด้านการบริหารจัดการ บุคลากรให้มีความรักความผูกพันขององค์กรอันจะทำให้โรงเรียนมีการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารโรงเรียนที่ดี ต้องยึดมั่นในงานวิชาการเป็นหลัก มีความเข้าใจในหลักการ และกระบวนการพัฒนาหลักสูตร มีความเอาใจใส่ และสนับสนุนในทุกๆ ด้าน เพื่อเป็นการพัฒนางานทางด้านวิชาการ และงานอื่น ๆ ที่จะมาสนับสนุนงานวิชาการ

“...แรก ๆ กังวลเหมือนกัน แต่ลองศึกษาดูไม่ยากอะไรมาก ยิ่งไงทุกโรงเรียนก็ต้องทำ เริ่มจากความไม่รู้เหมือนกับเรานะแหละ ดังนั้นยิ่งเราไม่รู้ เราต้องสนใจมากขึ้น ศึกษา ค้นคว้ามากขึ้น หรือไม่ก็ไปขอตัวอย่างจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาก็ได้...”

ผู้อำนวยการโรงเรียน. สัมภาษณ์, 3 ธันวาคม 2551.

ผู้บริหารที่ดี ต้องเป็นผู้มีอัธยาศัย ยิ้มแย้มแจ่มใส มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ง่ายต่อการที่จะเข้าพบ หรือปรึกษาหารือด้านการปฏิบัติงาน อย่างไม่ต้องสั่งนักแล้ว เป็นผู้มีความรับผิดชอบที่ชัดเจน ในการที่จะนำพาโรงเรียนดำเนินกิจการไปเพื่อเป็นการตอบสนองความต้องการของชุมชน และสังคมที่แท้จริง ต้องสามารถเป็นผู้นำ เป็นตัวอย่าง และแบบอย่างที่ดีในด้านพฤติกรรมกรรมการบริหาร ด้านความสัมพันธ์กับชุมชน และมีครอบครัวที่อบอุ่น ไม่มีปัญหาด้านชู้สาว หรือสารเสพติด อีกทั้งต้องให้ความสำคัญกับเสียงสะท้อนของผู้ปกครอง และชุมชน ที่เอาใจใส่บุตรหลาน เมื่อมีปัญหาจากการเรียนการสอน หรือพฤติกรรมที่ไม่ถูกต้อง ผู้บริหารต้องนำมาเป็นประเด็น เพื่อแก้ปัญหาทันที สามารถตอบปัญหาให้แก่ผู้ปกครอง และชุมชนให้ได้

“...ไม่ต้องห่วงหรอก บางวันผมก็ไปเยี่ยมรับนักเรียนตอนเช้าเองเลย อย่างน้อยเวลาที่ผู้ปกครองมาส่งนักเรียน เค้าอยากรู้ปัญหาอะไรของตัวเด็ก หรือทางโรงเรียนมีอะไรจะแจ้งให้ทราบ ก็จะได้ประชาสัมพันธ์ไปในตัว และผมว่านะผู้ปกครองก็ชอบกับการที่ผมไปเยี่ยมรับนักเรียน เพราะว่าจะได้สอบถามปัญหาหรือการเรียนของลูกได้โดยตรง...”

ครูประถมศึกษาปีที่ 6. สัมภาษณ์, 17 ธันวาคม 2551.

โรงเรียนได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพโรงเรียนสำหรับผู้บริหาร ได้นำไปสู่การปฏิบัติ ดังนี้ 1. พัฒนาระบบวางแผนและการบริหารจัดการโรงเรียนให้มีการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ เชื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 2. พัฒนาระบบการเรียนการสอนและการประกันคุณภาพการศึกษาด้วยการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก 3. เสริมสร้างความพร้อมและความเข้มแข็งของโรงเรียนด้วยการจัดทำมาตรฐานโรงเรียนขนาดเล็ก ด้านบุคลากร งบประมาณ สถานที่เรียน สภาพแวดล้อม ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนแม้กระทั่งอัตรากำลังครูตามเกณฑ์ 4. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ในการจัดการศึกษา ด้วยการพัฒนาคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีศักยภาพ สร้างเครือข่ายผู้ปกครองให้เข้มแข็ง ส่งเสริมให้องค์กรภาครัฐ องค์กรเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้ปกครอง ชุมชน องค์กรวิชาชีพหรือสถาบันสังคมอื่นได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก ทั้งหมดทั้งปวงนี้ ผู้บริหารโรงเรียน ผู้ที่เปรียบเสมือนหัวเรือใหญ่ในการพัฒนาโรงเรียนด้วยการนำแนวนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการไปสู่การปฏิบัติรวมถึงการพัฒนาตนเองในทุกๆด้านเพื่อการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กไปสู่จุดหมายของสังคมต่อไป.

นอกจากนี้ในด้านการบริหารงานนั้นโรงเรียนใช้แนวทางในการบริหารโรงเรียน โดยยึดหลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม และการบริหารงานแบบประชาธิปไตย ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ในการร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมรับผิดชอบ มีการติดตามการดำเนินงานตามกิจกรรมโครงการอย่างต่อเนื่องเป็นระยะ ส่งเสริมการสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ บุคลากรมีความเป็นเจ้าของหน่วยงาน ซึ่งในตอนแรกทางโรงเรียนได้มีการแบ่งโครงสร้างการบริหารงานโรงเรียนออกเป็น 6 งาน คือ งานวิชาการ งานบุคลากร งานกิจการนักเรียน งานธุรการ การเงินและพัสดุ งานอาคารสถานที่ และงานสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โดยแบ่งครูให้มีหน้าที่รับผิดชอบ งานละ 3 คน โดยดำเนินโครงการตามแผนงานมีการรายงานผลการดำเนินการเพื่อร่วมปรับปรุงแก้ไขให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพ ซึ่งหลังจากที่มีการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ทำให้เกิดข้อเปรียบเทียบในการบริหารงาน ทำให้ในปัจจุบันได้จัดรวมระบบการบริหารงาน เป็น 4 งาน คือ งานวิชาการ งานงบประมาณ งานบริหารทั่วไป และงานบริหารบุคคล

“...ผมเต็มทีกับการทำงาน ผมว่าถ้าผมใส่ใจ มีความรับผิดชอบ เป็นแบบอย่างที่ดี ครูจะเกิดความเกรงใจ และจะเกิดความกระตือรือร้นตามมา”

ผู้อำนวยการโรงเรียน. สัมภาษณ์, 3 ธันวาคม 2551.

“...ก็มีการแข่งขันกันบ้างระหว่างโรงเรียน ผมเองก็สนับสนุนเต็มที่ อยากให้โรงเรียนชนะเหมือนกันกับโรงเรียนอื่น...”

ผู้อำนวยการโรงเรียน. สัมภาษณ์, 3 ธันวาคม 2551.

“...ผมคิดว่าผู้บริหารของโรงเรียนเรามีความสามารถที่จะพัฒนาโรงเรียน แต่ก็ต้องมีบางแหละที่จะที่บ้างด้านจะให้ครบ 100% คงเป็นไปได้ ซึ่งพอด้านใดด้านหนึ่งได้ไม่เต็ม ก็กลายเป็นปัญหาขึ้นมาทันที...”

ครูประถมศึกษาปีที่ 4. สัมภาษณ์, 11 ธันวาคม 2551.

3. ด้านชุมชน

ชุมชนโดยรวมยังเป็นชุมชนกึ่งชนบท ดำรงชีพและมีรายได้จากอาชีพในท้องถิ่น มีแหล่งเรียนรู้ทางธรรมชาติที่หลากหลาย เป็นสังคมเอื้ออาทร และตั้งแต่วัยปู่ย่า ตายาย ก็มักที่จะส่งบุตรหลานเข้าโรงเรียนนี้ เนื่องจากว่าครูผู้สอนก็เป็นบุคคลในพื้นที่ เกิดความไว้วางใจว่าทางครูและโรงเรียนจะสามารถช่วยดูแล บุตรหลานของตนเองได้ ดังนั้นไม่ว่าจะมีกิจกรรมหรือเมื่อทางโรงเรียนขอความช่วยเหลือจากชุมชนโดยวิธีใดก็ตาม ทำให้ชุมชนให้ความร่วมมือและเต็มใจช่วยเป็นอย่างดี และโรงเรียนมีการดำเนินโครงการพัฒนากระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสู่การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจ ตระหนักในคุณค่า เกิดความรักและห่วงใยในชุมชนของตนเอง โดยผู้เรียนได้ศึกษาข้อมูลพื้นฐานของชุมชนมาทำความเข้าใจอย่างถ่องแท้จนสามารถกำหนดประเด็นของปัญหา ศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นในเชิงลึก แล้วจึงนำปัญหาที่ได้มาวิเคราะห์ ศึกษาและเลือกทางเลือกในการแก้ปัญหา ตลอดจนร่วมกับชุมชนลงมือปฏิบัติการแก้ไขปัญหาในท้องถิ่นจากสถานการณ์จริง โดยมีครูหรือผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านเป็นผู้คอยแนะนำช่วยเหลือและมีชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้

“...ปู่ ย่า ตา ยาย หรือแม่กระทั่งพ่อแม่ของเด็ก ก็เรียนที่นี้มาตั้งแต่แรกอยู่แล้วจะไม่แปลกหรอก ที่เค้าจะส่งลูกเค้าเรียนที่นี้ต่อ อีกอย่างตัวครูเองก็เป็นคนที่นี้เหมือนกัน มีปัญหาอะไร ก็ขับรถไปคุยกับพ่อแม่เด็ก ถึงบ้านเลย บางทีนะ เจอกันระหว่างทางยังมีเลย...”

ครูประถมศึกษาปีที่ 4. สัมภาษณ์, 11 ธันวาคม 2551.

“...ผู้ปกครองเด็กที่นี้ใจดีคุณ บางอย่างเค้าก็มาเป็นวิทยากรให้นะ อย่างเช่น มาสอนดนตรีไทย ตั้งเป็นวงดนตรี กลายเป็นสร้างรายได้ให้กับนักเรียนเลยนะ เพราะเด็กเขาไปใช้ประกอบอาชีพด้วย...”

ครูประถมศึกษาปีที่ 3. สัมภาษณ์, 8 ธันวาคม 2551.

“...คุณไม่เห็นหรอ ช่วงนี้มีการปลูกข้าว โรงเรียนเราก็ให้พื้นที่แก่ชาวบ้านนะในการตากข้าว และเค้าก็มีน้ำใจ บางทีก็ให้ข้าวกับเราในการประกอบอาหารกลางวันของโรงเรียนด้วย...”

ครูประถมศึกษาปีที่ 6. สัมภาษณ์, 17 ธันวาคม 2551.

“...ง่าย ๆ เลยนะ ตอนใกล้จะเปิดเทอม ชาวบ้านแถวนี้รวมถึงผู้ปกครอง เค้าจะพร้อมใจกันมาช่วยทำความสะอาดโรงเรียน ซ่อมแซมอาคารให้บ้าง โต๊ะ เก้าอี้บ้าง...”

ครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 2. สัมภาษณ์, 8 ธันวาคม 2551.

3.2 ปัจจัยอุปสรรคระหว่างการดำเนินการประกันคุณภาพ

ระบบสารสนเทศและการสื่อสาร ยังเป็นไปอย่างไม่ทั่วถึง ซึ่งเกิดจากคอมพิวเตอร์มีไม่เพียงพอต่อความต้องการ และที่มีอยู่ก็ขาดการบำรุงรักษา รวมทั้งไม่อยู่ในสภาพที่ใช้การได้ อาจเนื่องมาจากโรงเรียนอยู่ในท้องถิ่นที่ห่างไกล และมีครูใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อพัฒนาทักษะวิชาชีพครูน้อย แสดงให้เห็นว่าครูยังต้องได้รับการพัฒนาด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ส่วนด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อพัฒนาการบริหารจัดการและให้บริการทางการศึกษา สถานศึกษายังขาดรูปแบบระบบสารสนเทศ ผู้บริหารให้มีความรู้ความเข้าใจในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในระดับเบื้องต้น แสดงให้เห็นว่าสถานศึกษา ยังไม่มีระบบข้อมูลสารสนเทศที่เป็นรูปธรรมที่ชัดเจน ผู้บริหารต้องได้รับการพัฒนาด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อให้เกิดความตระหนักและเห็นความสำคัญของการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่จะนำมาพัฒนาการบริหารจัดการและการบริการทางการศึกษา และด้านการผลิตและพัฒนาบุคลากรด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ การพัฒนาตนเองของครูด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศยังขาดความต่อเนื่อง บางคนใน 3 ปีที่ผ่านมาไม่เคยไปเข้ารับการฝึกอบรมด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารเลย แสดงให้เห็นว่า ครูได้รับการพัฒนาด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารยังไม่ทั่วถึงเพราะมีครูอีกจำนวน

หนึ่งในรอบ 3 ปีที่ผ่านมา ยังไม่เคยได้รับการอบรมด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเลย

“...พุดยากนะ ชั้นก็พึ่งจะมาใช้คอมพิวเตอร์เป็นเองอะ...”

ครูประถมศึกษาปีที่ 6. สัมภาษณ์, 17 ธันวาคม 2551.

“...ครูบางคนอะ ไม่เอาเลยนะพิมพ์งานโดยใช้คอมพิวเตอร์ บอกว่าเขียนเอาสบายใจกว่า ผิดก็ลบ ใช้คอมพิวเตอร์มันยุ่งยากอะ แก่แล้วด้วย ไม่เป็นไรหรอก...”

ครูประถมศึกษาปีที่ 4. สัมภาษณ์, 11 ธันวาคม 2551.

“...เป็นเรื่องปกติอยู่แล้วครับสำหรับปัญหา ไม่ว่าจะที่ไหนก็ต้องมีกันหมดแหละครับ อยู่ที่ว่าจจะรับ มือกับมันได้ไหม อย่างของเรา ซึ่งเป็นโรงเรียน ต่างจังหวัด ห่างไกลความเจริญ ก็คงไม่ทันเรื่อง เทคโนโลยี ต่างๆ ที่ยังไม่ได้ คุณภาพ และก็ ขาด คนที่มีความรู้ความสามารถ พุดง่าย ๆ ก็คงไม่มีใคร เข้ามาพัฒนา ประมาณนั้น...”

ผู้อำนวยการโรงเรียน. สัมภาษณ์, 3 ธันวาคม 2551.

“...เรื่อง คอมพิวเตอร์ เทคโนโลยี ต่างๆคนมีความรู้มีน้อย ครับ เรื่องพวกนี้ น่าจะจัดส่งครูเข้าไปอบรมบ้าง จะได้กลับมาพัฒนา...”

ครูประถมศึกษาปีที่ 1. สัมภาษณ์, 4 ธันวาคม 2551.

“...ผมว่า ถ้าพุดถึงปัญหา คงเป็น เรื่อง ระบบการจัดเก็บข้อมูลของนักเรียน เท่าที่เคยคุยกับเพื่อน ครูที่ ตาม กรุงเทพ เค้ามี่มีการจัดระบบและใช้คอมในการ เก็บข้อมูล แต่ของเรายังทำไม่ได้ ขนาดนั้น...”

ครูประถมศึกษาปีที่ 3. สัมภาษณ์, 8 ธันวาคม 2551.

ส่วนที่ 4 ปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไขปัญหา

4.1 ปัญหา อุปสรรคจากการดำเนินการประกันคุณภาพ

1. ด้านผู้เรียน

ผู้เรียนส่วนมากยังขาดค่านิยมที่ดีในเรื่องของความประหยัด การใช้จ่ายพลังงาน ไม่ว่าจะเป็นการเปิด – ปิด ไฟและน้ำ หรือแม้กระทั่งในเรื่องของค่าขนม และการอดออม

“...ก็เค้ายังเด็กนะคุณ หมดชั่วโมงที่ ก็รีบออกจากห้อง ไป เลย อะ มะปิดหอก หายตัวไปเลย....”

ครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. สัมภาษณ์, 15 ธันวาคม 2551.

“...คงต้องให้ฝึกพวกเรื่องการประหยัด เด็กๆ จะได้ช่วยแบ่งเบาภาระทางบ้าน และยัง ทำให้ เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การเรียนรู้ต่าง ๆ ...”

ครูประถมศึกษาปีที่ 4. สัมภาษณ์, 11 ธันวาคม 2551.

“...อาจจะมี การจัดโครงการ พวก ริไซเคิลกระดาษ หรือการแยกขยะ จะช่วยในการฝึกทักษะของการประหยัด...”

(ครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 2: สัมภาษณ์, 8 ธันวาคม 2551)

ยังขาดความละเอียดรอบคอบ ความขยันและอดทน และปัญหาที่สำคัญที่สุด คือ ขาดทักษะในด้านการคิด การสรุปและจับใจความ

“....ถ้าไม่ใช้นิทานที่พวกเค้าเคยได้ยินนะ เค้าคิดตามไม่ทันหรอก ว่าได้ข้อคิดหรือ สอนอะไรเราบ้าง...”

ครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. สัมภาษณ์, 15 ธันวาคม 2551.

“...คุณเด็กนี้คุ่มยากนะ เดี่ยวลูก เดี่ยวทะเลาะกัน บางทีบอกว่า ครูครับปวดฉี่ ขอไปห้องน้ำครับ ... แล้วเค้าก็จะเดินออกจากห้องเรียนไปเลย...”

ครูประถมศึกษาปีที่ 3. สัมภาษณ์, 8 ธันวาคม 2551.

“...คงต้องให้เด็กๆ เคঁา ฝึกเรียนรู้กันเอง จะได้ ฝึก การเรียนรู้และ วิเคราะห์ ประเด็นในการเรียนรู้ได้ ดียิ่งขึ้น...”

ครูประถมศึกษาปีที่ 6. สัมภาษณ์, 17 ธันวาคม 2551.

“...ถ้าเด็กๆ รู้ว่าตัวเองต้องการอะไรแล้ว เด็ก เคঁาจะให้ความสนใจ ในเรื่องนั้นๆ มากขึ้น ฉะนั้นการแก้ไขคงต้องเริ่มจากวิเคราะห์หว่าเด็กแต่ละคนต้องการอะไร ฝึกให้เด็กๆ คิดว่าเคঁาต้องการอะไร แล้วค่อย แนะนำแนวทางให้ เด็ก พวกนั้น แทนที่จะใช้วิธีการ จับ ยัด ให้เด็ก ทุกคนเหมือน ๆ กัน...”

ครูประถมศึกษาปีที่ 1. สัมภาษณ์, 4 ธันวาคม 2551.

2. ด้านระบบสารสนเทศ

ระบบข้อมูลสารสนเทศยังไม่มี ความทันสมัย และยังไม่เพียงพอต่อความต้องการในด้าน ของการใช้งานในด้านการบริหาร การประกันคุณภาพ และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ขาด การประชาสัมพันธ์ที่ดี ในการให้ข้อมูลสารสนเทศ หรือแม้การแจ้งข่าวสารของทางโรงเรียน ให้ ผู้ปกครองและชุมชนได้ทราบ

“...ถึงแม้ว่าจะประชาสัมพันธ์กับนักเรียนไปแล้ว แต่ถ้าไม่มีจดหมายส่งตามไป ผู้ปกครองบางก็ไม่ทราบ...”

ครูประถมศึกษาปีที่ 6. สัมภาษณ์, 17 ธันวาคม 2551.

4.2 แนวทางการแก้ไขปัญหา

จากปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างการดำเนินกระบวนการคุณภาพภายใน ผู้วิจัยขอเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาที่ได้จากการวิเคราะห์เอกสาร การสังเกต และการ สัมภาษณ์ ดังนี้

1. ด้านผู้เรียน

โรงเรียนกรณีศึกษา A ที่ผู้เรียนมีวินัย มีความรับผิดชอบ ปฏิบัติตามระเบียบและ หลักธรรมเบื้องต้นของศาสนา ชื่อสัตย์สุจริต มีความเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละเพื่อ ส่วนรวม มีทักษะต่าง ๆ ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตประจำวันได้ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ ดีต่อครู เพื่อนนักเรียน และบุคคลทั่วไป แต่สิ่งที่ควรพัฒนาเพิ่มเติม คือ ผู้เรียนควรได้รับการฝึกใน เรื่องของความประหยัด ในการใช้สิ่งของและทรัพย์สินต่าง ๆ ในเรื่องของวิชาการจะเป็นด้าน

ความสามารถในการสรุปประเด็นจากการเรียนรู้ ควรฝึกในด้านความขยัน อดทน และละเอียด รอบคอบ ทั้งนี้ อาจจะมีการจัดโครงการที่ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนได้ฝึกในด้านต่างๆ เช่น การจัดโครงการกระต่ายไร้ไซเคิล การจัดกิจกรรมคัดแยกขยะ เป็นต้น ซึ่งการเป็นนักเรียนที่ดี จะเป็นตัวกระตุ้นที่สำคัญ ที่จะทำให้เกิดกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลาย และน่าสนใจ ดังนั้น นักเรียนที่ดี ต้องเป็นผู้ที่มีเป้าหมายในชีวิตที่ชัดเจน รู้ว่าเราเรียนไปทำไม เรียนไปเพื่ออะไร เพื่อใคร นักเรียนที่ดี ต้องมีจินตนาการ มีความใฝ่ฝันถึงอนาคตของตนเอง ของครอบครัว รวมถึงของชุมชน และสังคมในส่วนรวม นักเรียนที่ดี ต้องสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ไม่ต้องรอให้ครูมาเป็นผู้บอก ความรู้ แต่มีความกระตือรือร้นในตัวเอง ที่อยากเรียน อยากรู้ อยากประสบผลสำเร็จ เป็นผู้มองเห็นว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคม มีความสำคัญที่จะกำหนดชีวิต และสังคมของตนเองให้มีความหมาย และน่าอยู่ มีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ และต่อเนื่อง

“...ฝึกเด็กให้เก็บขยะ บอกว่า 1 ชิ้นต่อ 1 คะแนน...”

ครูประถมศึกษาปีที่ 4. สัมภาษณ์, 11 ธันวาคม 2551.

“...โรงเรียนจัดโครงการตาวิเศษ โดยการแบ่งนักเรียนออกเป็นสี่ ทั่ววันนี้สี่ไหนดูแล ส่วนในโรงเรียน และจะมีอีกสี่ที่เป็นผู้ไปตรวจการทำงาน ทำแบบนี้ทุกวัน ก็เห็นว่า นอกจากเด็กจะเก็บขยะมากขึ้น ยังรู้จักหน้าที่ของตนเองอีกด้วย...”

(ครูประถมศึกษาปีที่ 3: สัมภาษณ์, 8 ธันวาคม 2551)

“...เด็กที่นี้มันเด็กบ้านนอกนะคุณ คิดไงก็พูดแบบนั้น บางทีนะพูดตัดหน้าครูเลย ว่า มึงรดน้ำในแปลงผักยัง ถ้าไม่รดเดี๋ยวผักตายนะ วันนี้เวรมึงด้วย...”

ครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 2. สัมภาษณ์, 8 ธันวาคม 2551.

2. ด้านระบบสารสนเทศและการสื่อสาร

สถานศึกษาควรพัฒนาในด้านการมีระบบข้อมูลสารสนเทศครบถ้วน ถูกต้องครบถ้วน ต้องการและทันต่อการใช้งาน มีการนำข้อมูลและผลการประเมินไปใช้ในการตัดสินใจและปรับปรุงงาน เพิ่มวิธีและพัฒนาสื่อในการประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนและผู้ปกครองทราบความก้าวหน้าทางการศึกษา ความเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาตลอดจนการให้ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับชุมชนให้มากขึ้น มีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของสถานศึกษา ต่อชุมชนอย่างสม่ำเสมอ เช่น การประกาศเสียงตาม

สาย หรือแจ้งกับชุมชนโดยผ่านผู้ใหญ่บ้านให้ช่วยกระจายข่าวของทางโรงเรียน นอกจากการฝากนักเรียนหรือจดหมายข่าวเชิญชวน มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ รู้จักศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองโดยภูมิปัญญาท้องถิ่น การอาจใช้เทคโนโลยีและสื่อการเรียนการสอนที่สามารถนำมาประยุกต์ได้ เช่น คอมพิวเตอร์ เป็นต้น

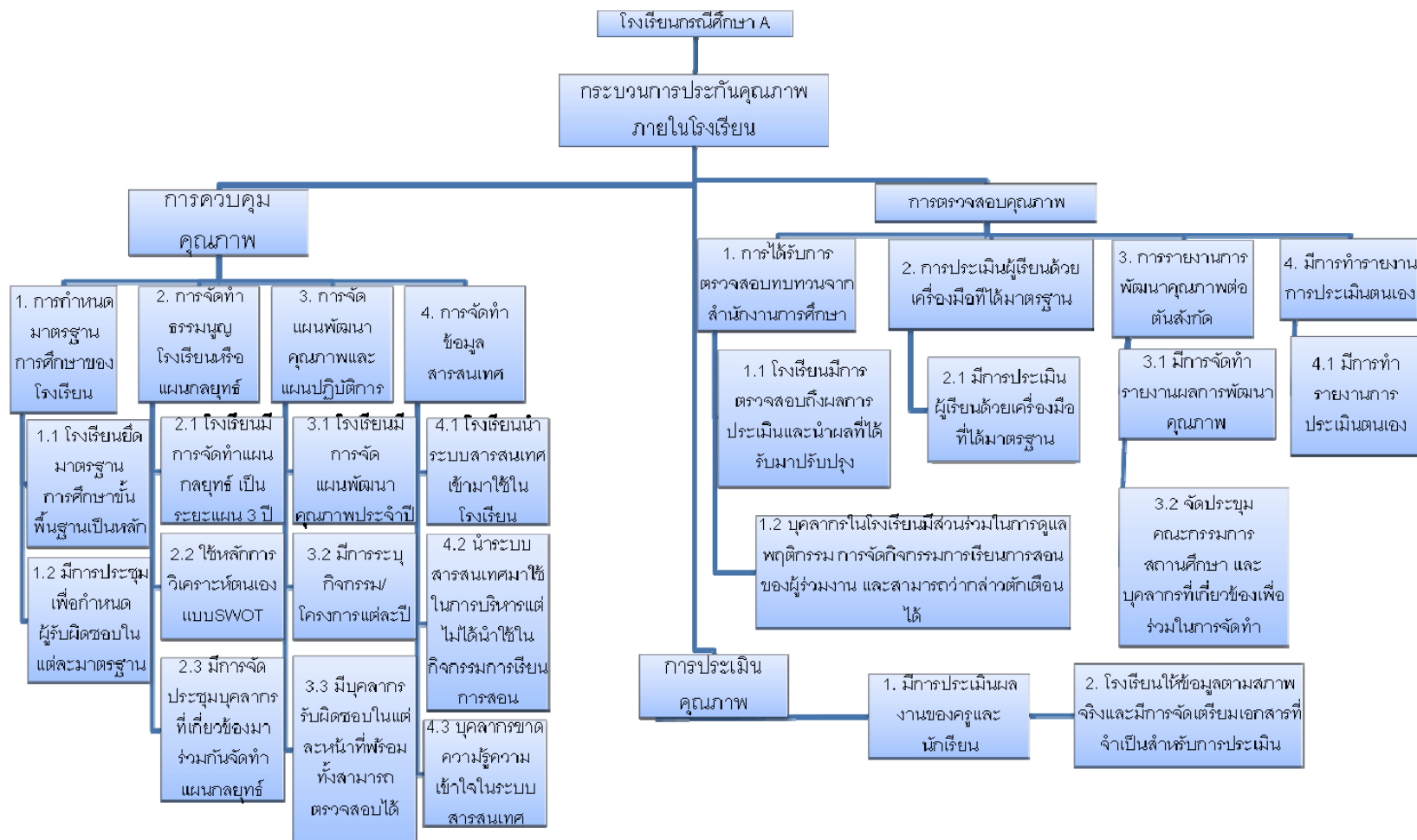
นอกจากนี้ควรมีการพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารและการเรียนการสอนของโรงเรียน จัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศที่ทันสมัย และเพียงพอต่อการปฏิบัติงาน โดยในการปฏิบัติงานควรนำข้อมูลจากผลการประเมินไปใช้ในการตัดสินใจในการปรับปรุงงาน มีระบบที่เชื่อมโยงกันทั้งโรงเรียนและสามารถเชื่อมต่อกับหน่วยงานทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องได้ ด้วยการมีเครื่องคอมพิวเตอร์ที่มีจำนวนมากพอที่จะสามารถนำไปใช้พัฒนา และตั้งประจำอยู่ในห้องเรียนได้ โดยพัฒนาครูทุกคนในสถานศึกษาให้เก็บข้อมูลและนำมาใช้ประโยชน์ในการเรียนการสอนได้ โดยให้บุคลากรทุกคนมีความเข้าใจระบบข้อมูลของโรงเรียนและสามารถนำไปปฏิบัติงานได้จริงและมากขึ้น และต้องมีความเข้าใจเครื่องมือวัดและประเมินผล จะต้องเน้นประโยชน์ในการนำมาปรับปรุงการทำงาน การกำหนดตัวชี้วัด

“...ตอนนี้ที่โรงเรียนก็มีการติดตั้งอินเทอร์เน็ตภายในโรงเรียน เพื่อที่ว่าครูจะได้สืบค้นข้อมูลได้สะดวกขึ้น ผมเองก็ได้หาข้อมูลในด้านวิชาการได้มากขึ้นด้วย...”

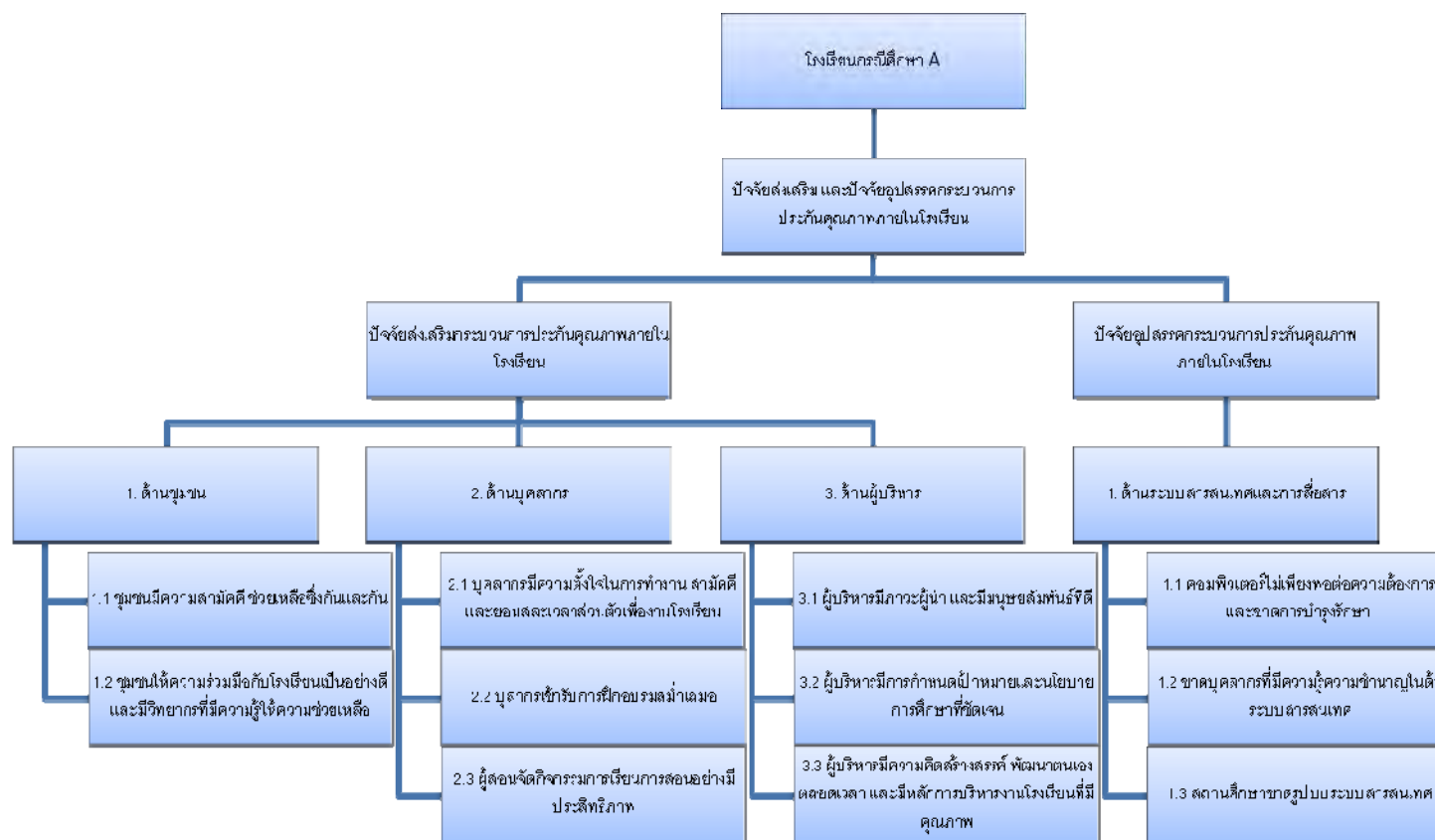
ผู้อำนวยการโรงเรียน. สัมภาษณ์, 3 ธันวาคม 2551.

“...ผอ. เค่าส่งเราไปอบรมนะ พยายามให้เราใช้เทคโนโลยีมากขึ้น...”

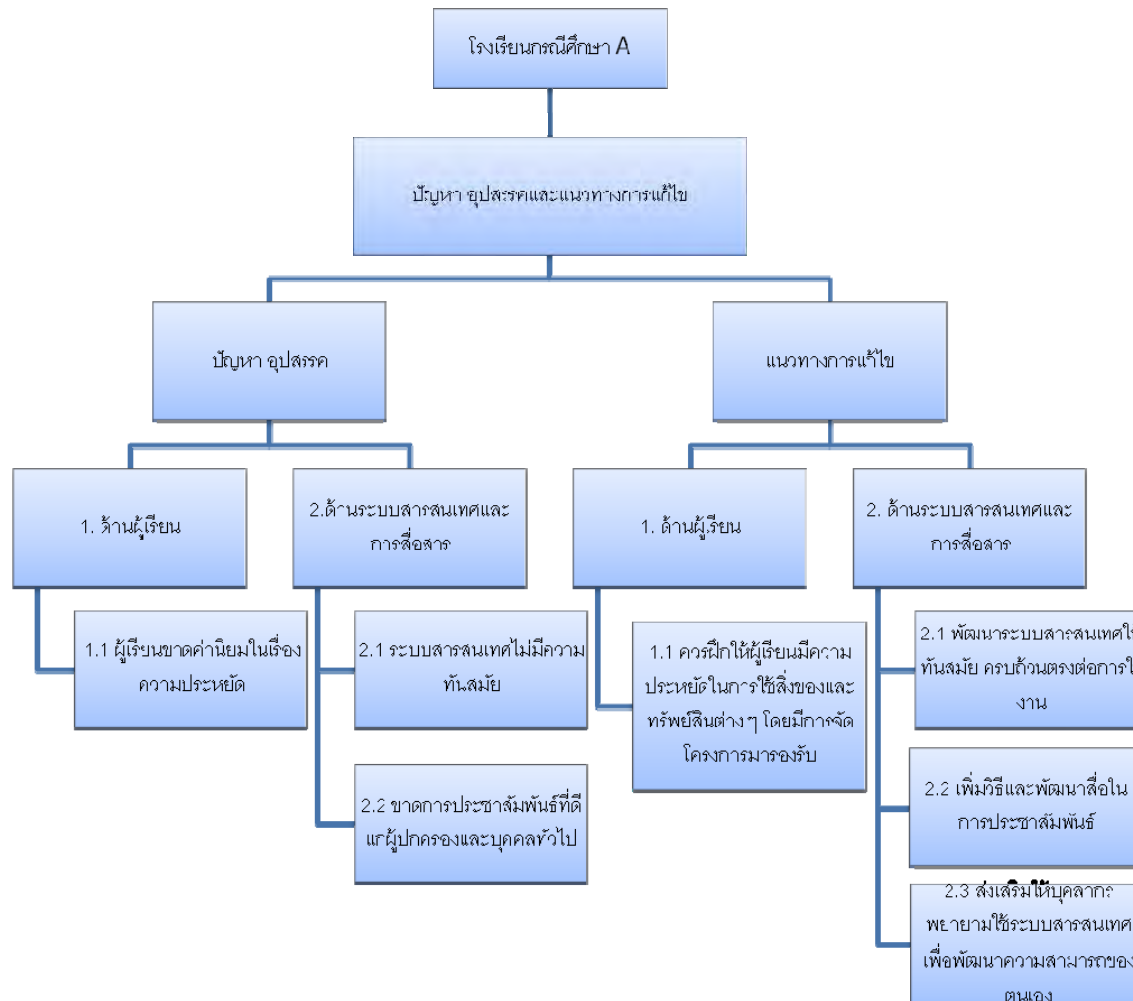
ครูประถมศึกษาปีที่ 6. สัมภาษณ์, 17 ธันวาคม 2551.

แผนภาพที่ 4.2 กระบวนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน ของโรงเรียนกรณีศึกษา A

แผนภาพที่ 4.3 ปัจจัยส่งเสริมและปัจจัยอุปสรรคกระบวนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน ของโรงเรียน

แผนภาพที่ 4.4 ปัญหาอุปสรรคและแนวทางแก้ไข ของโรงเรียนกรณีศึกษา A

ตอนที่ 2 โรงเรียนกรณีศึกษา B

ส่วนที่ 1 บริบทของโรงเรียนกรณีศึกษา B

ผู้วิจัยขอนำเสนอบริบทของโรงเรียนกรณีศึกษา B ครอบคลุม 6 ด้าน ดังนี้ 1) สภาพทั่วไปของโรงเรียน 2) สภาพทั่วไปของชุมชน 3) ข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียน 4) ระบบการบริหารของโรงเรียน 5) จำนวนนักเรียน และ 6) จุดเด่น จุดด้อย

1. สภาพทั่วไปของโรงเรียน

โรงเรียนกรณีศึกษา B สอนตั้งแต่ระดับชั้นปฐมวัยที่ 1-2 และระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัชวาทย์ สังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

ในด้านทรัพยากรของโรงเรียน มีคอมพิวเตอร์ทั้งหมด 6 เครื่อง ใช้เพื่อการเรียนการสอน 4 เครื่อง ใช้เพื่อสืบค้นข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตได้ 4 เครื่อง และใช้งานบริหาร 2 เครื่อง มีห้องไว้ใช้ปฏิบัติกิจกรรมเฉพาะทั้งหมด 4 ห้อง ได้แก่ ห้องวิทยาศาสตร์ ห้องศิลปะ ห้องปฏิบัติการทางภาษา ห้องสมุด

นอกจากนี้ยังมีแหล่งการเรียนรู้ภายในโรงเรียน (นอกจากห้องสมุดแล้ว) มีห้องปฏิบัติการทางภาษา (Sound lab) ห้องคอมพิวเตอร์ ห้องวิทยาศาสตร์ ห้องดนตรี ห้องศิลปะ ห้องสหกรณ์ สนามเด็กเล่น โรงอาหาร สวนสมุนไพร โรงเรือนผักปลอดสารพิษ โรงเรือนหล่อเสาคอนกรีตเสริมเหล็ก ห้องเรียนธรรมชาติ และมีแหล่งการเรียนรู้ภายนอกโรงเรียน เช่น วัด สถานีนามัย ร้านตัดผมชาย บ้านทำไข่เค็ม น้ำพริก ขนมหจิม แผลงเกษตรทฤษฎีใหม่ กลุ่มทอผ้า

ในด้านอาคารสถานที่ โรงเรียนประกอบไปด้วยอาคารเรียน 3 หลัง อาคารเอนกประสงค์ 1 หลัง และโรงอาหาร 1 หลัง และมีห้องเรียนทั้งหมด 8 ห้อง ประกอบไปด้วย ชั้นอนุบาล 1-2 จำนวน 2 ห้อง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 จำนวน 6 ห้อง

2. สภาพทั่วไปของชุมชน

2.1 สภาพชุมชนรอบบริเวณโรงเรียน มีลักษณะเป็นชุมชนที่มีคนอาศัยอยู่ไม่หนาแน่น สภาพพื้นที่เป็นที่เพาะปลูกอ้อยและมันสำปะหลัง มีประชากรประมาณ 800 คน บริเวณใกล้เคียงโดยรอบโรงเรียนได้แก่ วัด และหมู่บ้าน อาชีพหลักของชุมชน คือ เกษตรกรรม เช่น การทำอ้อย ไร่มันสำปะหลัง เพราะพื้นที่เหมาะกับการทำไร่ นอกจากนี้ชุมชนบริเวณนี้ส่วนใหญ่ นับถือศาสนาพุทธ ประเพณี/ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เป็นที่รู้จักโดยทั่วไป คือ ประเพณีสงกรานต์ การบวชนาค การแต่งงาน

2.2 ผู้ปกครองส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา และร้อยละ 80 ประกอบอาชีพรับจ้างทำไร่ ร้อยละ 95 นับถือศาสนาพุทธ และร้อยละ 5 นับถือศาสนาคริสต์ ฐานะทางเศรษฐกิจ/รายได้โดยเฉลี่ย ต่อครอบครัว ต่อปี 8,000 บาท และจำนวนคนเฉลี่ยต่อครอบครัว 5 คน

2.3 โอกาสและข้อจำกัดของโรงเรียน

ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ได้ส่งเสริมให้ครูรู้จักผู้ทรงคุณวุฒิในท้องถิ่น ผู้ปกครองและโรงเรียนได้จัดครูที่มีความสามารถด้านชุมชนเข้าไปร่วมกิจกรรมในชุมชนให้มากขึ้น ผู้ปกครองเข้าร่วมกิจกรรมมากขึ้น ชุมชนมีความเข้าใจในโรงเรียนดีขึ้น โรงเรียนมีวัดในเขตบริการจำนวน 2 วัด สถานีนอนามัย 1 แห่ง โรงเรียนได้รับการสนับสนุนจากทางวัด และสถานีนอนามัยเป็นอย่างดี และไม่อยู่ใกล้สถานที่แหล่งอบายมุขหรือสถานที่เสี่ยงต่อยาเสพติด แต่โรงเรียนกรณีศึกษา B จัดได้ว่าตั้งอยู่ในที่ไกลความเจริญเป็นอย่างมาก และประชาชนในชุมชนมีสภาพเศรษฐกิจที่ไม่ค่อยดี ดังนั้นเรื่องการจัดหาระดมทุนทรัพย์ในการจัดสร้างอาคารเรียนต่าง ๆ จึงทำได้ยากมาก โดยเฉพาะปัจจุบันประสบปัญหาในเรื่องห้องน้ำ ห้องส้วมเก่า ชำรุด ทุดโทรมมาก ทำเรื่องของบประมาณในการจัดสร้าง แต่ก็ยังไม่ได้รับการอนุมัติเลย และอีกหนึ่งปัญหาคืองบประมาณในด้านการสนับสนุนสื่อ เทคโนโลยี (คอมพิวเตอร์) มิได้รับจาก อบจ.จำนวน 5 เครื่อง และเครือข่ายโรงเรียนในฝัน จำนวน 1 เครื่อง ทำให้ไม่เพียงพอต่อการเรียนการสอน เฉลี่ยคอมพิวเตอร์ 1 เครื่อง ต่อนักเรียน 6 คน

3. ข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียน

3.1 **วิสัยทัศน์** คือ บริหารจัดการตามมาตรฐานการศึกษา โดยมีส่วนร่วมจากชุมชน ครูทุกคนได้รับการพัฒนา นักเรียนเป็นคนดีมีคุณธรรมและอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

3.2 พันธกิจ คือ

3.2.1 จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้แก่นักเรียนอย่างมีคุณภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม

3.2.2 พัฒนาโรงเรียนโดยชุมชนมีส่วนร่วม

3.2.3 ครูมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

3.3 **เป้าประสงค์** คือ นักเรียนทุกคนได้รับการพัฒนา มีสุขภาพดี มีคุณธรรมและมีความเป็นเลิศทางวิชาการในระดับดี ตามเกณฑ์มาตรฐาน ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพทางการศึกษา สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข

3.4 ภารกิจของโรงเรียน

ปัจจุบันโรงเรียนกรรณิศึกษา B เปิดการสอน 2 ระดับ คือ

1. ระดับก่อนประถมศึกษา จำนวน 2 ห้องเรียน มีนักเรียน 37 คน
2. ระดับประถมศึกษา จำนวน 6 ห้องเรียน มีนักเรียน 120 คน

รวมมีนักเรียน 157 คน มีข้าราชการครูรวม 9 คน (รวมผู้บริหารโรงเรียน)

นักการภารโรง 1 คน การจัดการศึกษาเป็นไปตามมาตรา 29 ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา การจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อสนองต่อความต้องการ ความถนัด ความสามารถของผู้เรียน

3.5 ปรัชญาทางการศึกษา

สุชา สงสมสุส สามัคคี : ความพร้อมเพียงของหมู่ทำให้เกิดสุข

4. ระบบการบริหารของโรงเรียน

โรงเรียนกำหนดขอบข่ายการบริหารงานโรงเรียน ออกเป็น 4 งาน ดังนี้

- 4.1 การบริหารงานวิชาการ
- 4.2 การบริหารงบประมาณ
- 4.3 การบริหารงานบุคคล
- 4.4 การบริหารงานทั่วไป

ผู้บริหารยึดหลักการบริหาร / เทคนิคการบริหารแบบ P D C A ซึ่งสามารถกำหนดโครงสร้างและรายละเอียดของงาน ได้ดังแผนผังนี้

ผู้อำนวยการโรงเรียน

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

วิชาการ

1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
2. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
3. การวัดผล ประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน
4. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
5. การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี
6. การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้
7. การนิเทศการศึกษา
8. การแนะแนวการศึกษา
9. การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
10. ส่งเสริมความรู้ทางด้านวิชาการแก่ชุมชน
11. ประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษา
12. ส่งเสริม สนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัวยุติธรรม หน่วยงานและสถาบันอื่น ๆ ที่จัดศึกษา

งบประมาณ

1. จัดทำและเสนองบประมาณ
2. การจัดสรรงบประมาณ
3. การตรวจสอบ ติดตามประเมินผล และรายงานผลการใช้เงิน และผลการดำเนินการ
4. การระดมทรัพยากร และการลงทุนทางการศึกษา
5. การบริหารการเงิน
6. การบริหารบัญชี
7. การบริหารพัสดุ และสินทรัพย์

บริหารบุคคล

1. การวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง
2. การสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง
3. การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ
4. วินัยและการรักษาวินัย
5. การออกราชการ

16. งานประสานราชการกับเขตพื้นที่การศึกษาและหน่วยงานอื่น
17. การระบบการควบคุมในหน่วยงาน
18. การบริการสาธารณะ
19. งานที่ไม่ได้ระบุในหน่วยงานอื่น ๆ

บริหารทั่วไป

1. การดำเนินงานธุรการ
2. งานเลขานุการคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. งานพัฒนาระบบ และเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ
4. การประสานและพัฒนาเครือข่ายการศึกษา
5. การจัดระบบบริหารและการพัฒนาองค์กร
6. งานเทคโนโลยีสารสนเทศ
7. การส่งเสริม สนับสนุนด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากรและบริหารทั่วไป
8. การดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม
9. การจัดทำสำมะโนผู้เรียน
10. การรับนักเรียน
11. ส่งเสริม และประสานงานการศึกษาในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย
12. การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา
13. งานส่งเสริมกิจกรรมนักเรียน
14. การประชาสัมพันธ์งานการศึกษา
15. งานส่งเสริม สนับสนุนและประสานงานการศึกษาของบุคคล ชุมชน องค์กร หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา (ต่อ)

แผนภาพที่ 4.5 โครงสร้างระบบการบริหารงานของโรงเรียนกรณีศึกษา B

5. จำนวนนักเรียน

โรงเรียนนกรณศึกษา B เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก มีจำนวนทั้งสิ้น 157 คน มีข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนนักเรียน ดังนี้

5.1 จำนวนนักเรียนจำแนกตามระดับชั้น เพศ และห้องเรียน ดังนี้

ตารางที่ 4.3 จำนวนนักเรียนโรงเรียนนกรณศึกษา B

ชั้น	ชาย	หญิง	รวม
ปฐมวัยปีที่ 1	7	14	21
ปฐมวัยปีที่ 2	6	10	16
รวม	13	24	37
ประถมศึกษาปีที่ 1	10	7	17
ประถมศึกษาปีที่ 2	15	11	26
ประถมศึกษาปีที่ 3	12	8	20
รวม	37	26	63
ประถมศึกษาปีที่ 4	7	11	18
ประถมศึกษาปีที่ 5	10	10	20
ประถมศึกษาปีที่ 6	11	8	19
รวม	28	29	57
รวมทั้งโรงเรียน	78	79	157

5.2 มีนักเรียนที่มีความบกพร่องเรียนร่วม 3 คน

5.3 มีนักเรียนที่มีภาวะทุพโภชนาการ 10 คน

5.4 มีนักเรียนต้องการความช่วยเหลือเป็นเด็กพิเศษ 1 คน

5.5 จำนวนนักเรียนต่อห้องเรียน (เฉลี่ย) 20 คน

5.6 อัตราส่วน ครู ต่อ นักเรียน 1 : 17

6. จุดเด่น และจุดด้อยของโรงเรียน

ตารางที่ 4.4 วิเคราะห์จุดเด่น และจุดด้อยของโรงเรียน

จุดเด่น	จุดด้อย
โรงเรียนมีการจัดระบบโครงสร้างที่เป็นระบบที่ชัดเจน	โรงเรียนขาดแคลนครูบางสาขา เช่น นาฏศิลป์ สังคมศึกษา ดนตรี เป็นต้น
มีคณะกรรมการที่เข้มแข็ง	ครูส่วนมากต้องสอนหลายวิชา ทำให้การจัดการเรียนการสอนได้ไม่เต็มศักยภาพ
บุคลากรภายในโรงเรียนมีความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน	ด้านงบประมาณได้รับการจัดสรรน้อยไม่เพียงพอ ทำให้ขาดแคลนวัสดุ อุปกรณ์ สื่อการสอนต่าง ๆ
มีการเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา	

ส่วนที่ 2 กระบวนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน

การดำเนินการกระบวนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนนั้น โดยส่วนมากแล้วทุกโรงเรียนจะต้องมีการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนทั้งสิ้น เพื่อเป็นการยกระดับของโรงเรียนให้มีความมาตรฐานยิ่งขึ้น แต่ยังมีบางโรงเรียนที่ไม่ได้ดำเนินการดำเนินการตามกระบวนการประกันคุณภาพ ซึ่งกระบวนการประกันคุณภาพนั้น ได้แบ่ง ออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ 1) การควบคุมคุณภาพ 2) การตรวจสอบคุณภาพ และ 3) การประเมินคุณภาพ ดังนี้

2.1 การควบคุมคุณภาพ

การควบคุมคุณภาพ คือ การดำเนินงานตามแผนที่วางไว้ทุกขั้นตอนที่วางไว้ โดยตรวจสอบได้จากการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียน การจัดทำธรรมนูญของโรงเรียนซึ่งในปัจจุบันได้เปลี่ยนชื่อเป็น แผนกลยุทธ์ การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาประจำปี แผนปฏิบัติการประจำปี การจัดข้อมูลสารสนเทศ ซึ่งสามารถแยกเป็นหัวข้อได้ดังนี้

1.การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียน

โรงเรียนกรณิศศึกษา B ได้ยึดมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นหลัก แต่มีการเรียกประชุมบุคลากรภายในโรงเรียน เพื่อหาข้อสรุปของมาตรฐานการศึกษาว่าจะเพิ่มด้านใดอีก และมีงบประมาณที่ทำได้ และอยากจะเพิ่มตัวบ่งชี้ใดเพื่อให้ตรงกับบริบทและความสามารถของผู้สอน

“...ก็มีประชุมคุณนะ จริง ๆ โรงเรียนของเราน่าจะเพิ่มได้บ้างแหละ แต่ศักยภาพของเด็กมันจะไม่ถึงนะคุณ...”

ครูประถมศึกษปีที่ 1. สัมภาษณ์, 25 ธันวาคม 2551.

2. การจัดทำธรรมนูญขอโรงเรียน หรือแผนกลยุทธ์

โรงเรียนกรณีศึกษา B ได้มีการจัดทำธรรมนูญโรงเรียน หรือแผนกลยุทธ์ โดยเริ่มที่ปีการศึกษา 2542 ถึง ปีการศึกษา 2544 ประกอบด้วย ภาพรวมของ โรงเรียน ได้แก่ ข้อมูลเกี่ยวกับ ประวัติความเป็นมา ลักษณะขนาดของโรงเรียน จำนวนครู นักเรียน อาคาร สถานที่ อุปกรณ์ ที่ตั้ง ปรัชญาและหลักสูตรการสอน ภาระงานของโรงเรียน ได้แก่ การพัฒนาและใช้หลักสูตร การบริหาร การจัดการ การบริหารกิจการนักเรียน การบริหารทรัพยากร การพัฒนาอาคาร สถานที่ การติดตามผลและรายงานความก้าวหน้าการจัดการศึกษา แผนยุทธศาสตร์ ข้อกำหนดของบุคลากร ในโรงเรียน และข้อกำหนดและหลักปฏิบัติของนักเรียน

และในช่วงเวลาที่ผู้วิจัยได้เข้าไปทำการเก็บข้อมูล โรงเรียนกรณีศึกษา B ไม่ได้มีการจัดทำธรรมนูญโรงเรียน แต่ช่วงเวลาที่ผู้วิจัยกำลังเก็บข้อมูล ได้มีศึกษานิเทศก์เข้ามาตรวจสอบโรงเรียน และได้ให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงโรงเรียน ทำให้ปัจจุบันทางโรงเรียนได้มีการจัดทำแผนกลยุทธ์ ประจำปี 2551 -2553 ขึ้น โดยภายในประกอบไปด้วย 3 หมวด คือ

หมวดที่ 1 สภาพทั่วไปของสถานศึกษา

หมวดที่ 2 เป้าหมายของโรงเรียน

หมวดที่ 3 ยุทธศาสตร์ในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

แต่ในหมวดที่ 3 ยุทธศาสตร์ในการพัฒนาคุณภาพนักเรียนทางโรงเรียนไม่ได้มีการจัดทำตัวชี้วัด ซึ่งทำให้ไม่สามารถวัด ประเมิน และติดตามได้ เนื่องจากไม่มีเกณฑ์มาจับ

“...ถ้าคุณมาเจอโรงเรียนก่อนหน้านี้นะ คุณจะตกใจ เพราะว่าโรงเรียนไม่มีอะไรเลยจริง ๆ เอกสารก็ไม่พร้อม...”

ศึกษานิเทศก์. สัมภาษณ์, 18 ธันวาคม 2551.

3. การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาประจำปีและแผนปฏิบัติการประจำปี

โรงเรียนกรณีศึกษา B ได้มีการจัดทำแผนปฏิบัติงานประจำปีการศึกษา 2546 จัดทำเพื่อเป็นการปฏิบัติของโรงเรียนในการทำงานในปีการศึกษานี้ โดยได้รับความร่วมมือจากครูกรรมการศึกษาในการจัดทำเป็นอย่างดี แต่ช่วงระยะเวลาระหว่างการประเมินคุณภาพสถานศึกษารอบที่ 1 และรอบที่ 2 ทางโรงเรียนไม่ได้มีการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาประจำปี และหลังจากที่ศึกษานิเทศก์ทางสถานศึกษาจึงได้จัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีการศึกษา 2551 ขึ้น เพื่อใช้เป็นแนวในการดำเนินงานตามโครงการ/กิจกรรม ที่จะดำเนินการในปีการศึกษานี้ โดยได้รับความร่วมมือจากคณะครู บุคลากรภายในโรงเรียน กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และชุมชนเป็นอย่างดี ซึ่งภายในประกอบไปด้วยสภาพทั่วไปของโรงเรียน แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยจัดทำระหว่างปีการศึกษา 2549 – 2551 โดยมีกิจกรรม/โครงการและตัวชี้วัดความสำเร็จตามโครงการ โดยแบ่งออกเป็นเป้าหมายต่าง ๆ และระบุโครงการที่จัดทำขึ้นภายในปีการศึกษานั้น

“...อ้อกิจกรรมนี้พี่เป็นคนทำนะ และก็มีครูท่านนั้นอะเข้ามาช่วยดู พวกค่าใช้จ่ายบ้าง ว่ากันไปนะ...”

ครูประถมศึกษปีที่ 2. สัมภาษณ์, 6 มกราคม 2552.

4. การจัดข้อมูลสารสนเทศ

โรงเรียนกรณีศึกษา B ยังไม่ได้มีการจัดระบบข้อมูลสารสนเทศในการ จัดสารสนเทศ พบว่าบุคลากรในสถานศึกษายังถือว่างานสารสนเทศเป็นภาระงานที่เสริมเข้ามา จึงไม่ให้ความสำคัญกับงานสารสนเทศเท่าที่ควร และมีการใช้ประโยชน์จากสารสนเทศค่อนข้างน้อย

“...ครูที่นี่ก็มีแต่แก่ ๆ ที่พอจะใช้คอมพิวเตอร์เป็นก็ไม่กี่คน...”

ครูประถมศึกษปีที่ 6. สัมภาษณ์, 14 มกราคม 2552.

2.2 การตรวจสอบคุณภาพ

การตรวจสอบคุณภาพ คือ การติดตามตรวจสอบคุณภาพของการดำเนินการตามเกณฑ์ที่ตั้งขึ้น โดยตรวจสอบได้จาก การได้รับการตรวจสอบทบทวนจากสำนักงานการศึกษา การประเมินผู้เรียนด้วยเครื่องมือที่ได้มาตรฐาน มีการรายงานการพัฒนาคุณภาพต่อต้นสังกัด และมีการจัดทำรายงานการประเมินตนเอง แยกเป็นแต่ละประเด็นได้ดังนี้

1. การได้รับการตรวจสอบทบทวนจากสำนักงานการศึกษา

โรงเรียนกรณีศึกษา B ได้มีการตรวจสอบถึงผลการประเมินทุกครั้ง แต่ไม่ได้นำข้อเสนอแนะจากหน่วยงานมาปรับใช้แก้ไขเพื่อพัฒนาโรงเรียน ทำให้โรงเรียนไม่เกิดการพัฒนาในทางที่ดีขึ้น และเมื่อมีการประเมินภายนอกในรอบที่ 2 ส่งผลให้โรงเรียนกรณีศึกษา B ไม่ผ่านการประเมิน นอกจากนี้บุคลากรภายในโรงเรียนไม่ได้มีการตรวจสอบเพื่อนร่วมงาน ไม่มีการนิเทศระหว่างบุคลากรและเพื่อนร่วมงาน

“...สอนก็สอนเหมือน ๆ กัน เลยไม่ค่อยได้เข้าไปดูเวลาสอนเท่าไร และอีกอย่างครูว่าครูทุกคนรู้ว่าอะไรควรทำ เลยไม่ต้องมานั่งตรวจหรือดูแลตลอดหรอก...”

ครูประถมศึกษาปีที่ 1. สัมภาษณ์, 25 ธันวาคม 2551.

2. การประเมินผู้เรียนด้วยเครื่องมือที่ได้มาตรฐาน

โรงเรียนกรณีศึกษา B มีการประเมินผู้เรียนด้วยเครื่องมือที่ได้มาตรฐานซึ่งนั่นก็คือ สอบผู้เรียนด้วยการสอบประเมินคุณภาพการศึกษาระดับชั้นพื้นฐานเพียงอย่างเดียว

“...โรงเรียนใช้ผล NT อย่างเดียวนะ นาน ๆ ที่จะออกข้อสอบเอง...”

ผู้อำนวยการโรงเรียน. สัมภาษณ์, 23 ธันวาคม 2551.

3. มีการรายงานการพัฒนาคุณภาพต่อต้นสังกัด

ทางโรงเรียนได้มีการรายงานการพัฒนาคุณภาพต่อต้นสังกัด โดยทางโรงเรียนได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากคณะครู นักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง ตลอดจนบุคลากรภายในชุมชนโดยร่วมกันผลานความคิดเห็นเป็นแนวทางปฏิบัติร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ซึ่งภายในประกอบด้วย บทที่ 1 ข้อมูลพื้นฐาน บทที่ 2 แผนพัฒนาคุณภาพ

การศึกษาประจำปี บทที่ 3 ผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในรอบปี บทที่ 4 สรุปผลการพัฒนา และการนำผลไปใช้

4. มีการจัดทำรายงานการประเมินตนเอง

โรงเรียนมีการจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง ซึ่งโรงเรียนได้มีการจัดทำหลังจากที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาทำการประเมินผลการดำเนินงานของโรงเรียนเสร็จแล้ว ซึ่งหลังจากนั้นทางโรงเรียนจะมีการจัดทำรายงานผลการประเมินคุณภาพ ซึ่งรายงานนี้ใช้เป็นหลักฐานของการปฏิบัติงานที่ทางโรงเรียนได้ปฏิบัติ ซึ่งผู้บริหารจะจัดประชุมบุคลากรที่เกี่ยวข้องรับผิดชอบในแต่ละแผนงานของตน และนำมารวมกันและทำการวิเคราะห์อีกครั้งร่วมกัน และเมื่อสมบูรณ์ ทางโรงเรียนจึงได้มีการจัดทำเป็นรูปเล่มซึ่งภายในประกอบด้วย บทที่ 1 ข้อมูลสถานศึกษา บทที่ 2 การดำเนินงานการจัดการศึกษาของโรงเรียน บทที่ 3 ผลการประเมินตามมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ บทที่ 4 รายละเอียดวิธีการและแนวทางพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ (14 มาตรฐาน) บทที่ 5 แนวทางการพัฒนาสถานศึกษาในอนาคต บทที่ 6

“...ครูที่นี้ทำกันทุกคน ถึงจะทำไม่ครบ แต่ก็พยายามช่วยกันทำนะ...”

ครูประถมศึกษาปีที่ 3. สัมภาษณ์, 8 มกราคม 2552.

2.3 การประเมินคุณภาพ

การประเมินคุณภาพ คือ การตัดสินผลการดำเนินงานตามแผนที่วางไว้ว่าเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดไว้หรือไม่ โดยตรวจสอบได้จากการเตรียมตัวเพื่อรองรับการประเมินภายนอก ซึ่งทางโรงเรียนกรณีศึกษา B ไม่ได้มีการเตรียมตัวเพื่อรองรับการประเมินภายนอก เอกสารที่ใช้ในการเก็บเป็นหลักฐานทางโรงเรียนไม่ได้จัดเตรียมไว้ให้ ขาดความพร้อมในการเตรียมตัว และไม่พร้อมที่จะรองรับการประเมินในรอบที่ 2

“...ให้คุณเค้ามามาตอนรร.เพิ่งเปิดเทอมเลยนะ จะให้เตรียมทุกอย่างให้ครบได้ไง และอีกอย่างก็บอกล่วงหน้าไม่กี่วันเอง...”

ผู้อำนวยการโรงเรียน. สัมภาษณ์, 23 ธันวาคม 2551.

“...ทางผู้ประเมินมาล่วงหน้านะ ไม่บอกกับพวกเราก่อน รู้ตัวไม่กี่วันเอง
เอกสารเลยหาให้ไม่ทัน รู้ตัวว่าผิดนะ แต่ก็ทำไม่ทัน..”

ครูประถมศึกษาปีที่ 2. สัมภาษณ์, 6 มกราคม 2552.

ส่วนที่ 3 ปัจจัยส่งเสริม และปัจจัยอุปสรรคที่เกิดขึ้นระหว่างการดำเนินการประกัน คุณภาพ

จากการศึกษาสภาพการดำเนินการตามกระบวนการประกันคุณภาพของทางโรงเรียน
กรณีศึกษา B พบว่าปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการดำเนินการประกันคุณภาพของโรงเรียน
กรณีศึกษา B เป็นในด้านงบประมาณ ด้านการผู้บริหารและการจัดการ ด้านบุคลากร ด้านชุมชน
เป็นต้น ซึ่งสามารถแยกเป็นปัจจัยที่ส่งเสริม และปัจจัยที่เป็นอุปสรรค ได้ดังนี้

3.1 ปัจจัยส่งเสริมระหว่างการดำเนินการประกันคุณภาพ

1. ด้านชุมชน

โรงเรียนกรณีศึกษา B ตั้งอยู่ในชุมชนที่มีประเพณีวัฒนธรรม มีสภาพชุมชนที่เอื้อต่อการ
เรียนการสอน มีแหล่งการเรียนรู้หลายอย่าง เช่น การทอผ้า วัต อนามัย นอกจากนี้ยังมีวิทยากร
ภายนอกที่เป็นผู้เชี่ยวชาญในอาชีพของตนมาให้ความรู้แก่ผู้เรียน และยังมีโครงสร้างการดำรงชีวิต
ที่ดี ถึงแม้ว่าจะมีความแตกต่างทางเชื้อชาติอย่างเห็นได้ชัด อาทิ เชื้อสายไทย เชื้อสายมอญ เชื้อ
สายลาว แต่บุคคลในชุมชนยังสามารถพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันได้เป็นอย่างดี ซึ่งเป็นจุดเด่นอีกข้อ
หนึ่ง ที่ทำให้ผู้เรียนให้ซึมซับประเพณีและวัฒนธรรมที่หลากหลายนอกจากนี้ยังเป็นการส่งเสริมให้
นักเรียนมีนิสัยรักความสามัคคีทางอ้อมอีกด้วย นอกจากนี้โรงเรียนจัดกระบวนการเรียนรู้ ฝึก
ปฏิบัติจริงจากแหล่งเรียนรู้ในชุมชน โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภายใต้การปลูกฝังคุณธรรม
จริยธรรม และประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้เด็กไม่หลงลืมวิถีชีวิต บรรพบุรุษของ
ตนเอง รวมทั้งจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ ทั้งพัฒนาสุขภาพกายและ
สุขภาพจิต เพราะเด็กต้องได้รับการดูแลที่ดี สภาพแวดล้อมที่ดี อบอุ่น ด้งบ้านของเขา ทำให้พวก
เขามีความสุข พร้อมทั้งจะเรียนรู้ในสิ่งที่ครูถ่ายทอดให้ การเรียนรู้ร่วมกัน ระหว่างครูกับเด็ก เป็นการ
ยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางด้านวิชาภาษาไทย อังกฤษ วิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์ ได้อย่างดีเยี่ยม

“...เด็กที่นี้ต่างจากที่อื่นนะ พุดจาสำเนียงแปลก ๆ เพราะว่ามีหลายเชื้อชาติ แต่เด็กเค้ารักกันนะ เรียนรู้วัฒนธรรมของแต่ละฝ่าย แบบว่าแลกเปลี่ยนความรู้ที่เด็กแต่ละคนได้จากที่พ่อแม่สอน...”

ครูประถมศึกษาปีที่ 1. สัมภาษณ์, 25 ธันวาคม 2551.

3.2 ปัจจัยอุปสรรคระหว่างการค้าดำเนินการประกันคุณภาพ

1. ด้านบุคลากร

บุคลากรที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนไม่ว่าจะเป็น ครู อาจารย์ที่ปฏิบัติหน้าที่สายผู้สอนไม่เพียงพอต่อความต้องการ เกิดปัญหาครูไม่ครบชั้นเรียนทำให้เกิดปัญหาในการจัดการเรียนการสอน ผู้บริหารต้องลงมาดูแลและเข้าสอนเอง ส่งผลให้ขาดบุคลากรที่จะเข้ามาปฏิบัติภาระงานประกันคุณภาพ นอกจากนี้ปัญหาครูไม่เพียงพอต่อสายการสอนแล้ว ยังมีคุณวุฒิ ความรู้ความสามารถที่ไม่ไปตามเกณฑ์ คือ สอนไม่ตรงวิชาเอกที่เรียนมา ยังขาดบุคลากรที่สอนในวิชาภาษาต่างประเทศ ดนตรี นาฏศิลป์ และคอมพิวเตอร์

“...เดือนหน้าครูก็ย้ายออกอีกแระ สนใจจะมาเป็นครูที่นี้ไหมละ...”

ผู้อำนวยการโรงเรียน. สัมภาษณ์, 23 ธันวาคม 2551.

“...ตอนนี้ก็ต้องช่วยๆกันสอนละน้อง ทำไ้ได้ นี้ก็รอกทางต้นสังกัดส่งตัวครูมา...”

ครูประถมศึกษาปีที่ 5. สัมภาษณ์, 13 มกราคม 2552.

“...วันนี้ผู้บริหารลงสอนสองชั้นควบเลยนะ สอนเลขอะ แต่ดูแล้วนักเรียนไม่ค่อยกลัวสักเท่าไร เพราะว่าผู้บริหารใจดี...”

ครูประถมศึกษาปีที่ 2. สัมภาษณ์, 6 มกราคม 2552.

“...คอมพิวเตอร์เรามีพร้อมนะ แต่ขาดคนสอน ต้องสอนวน ๆ กัน...”

ครูประถมศึกษาปีที่ 3. สัมภาษณ์, 8 มกราคม 2552.

นอกจากนี้ในด้านการพัฒนาตัวบุคลากร บุคลากรยังขาดความกระตือรือร้น ขาดการได้รับการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากว่าสถานศึกษาไม่ได้จัดให้มีการอบรมให้ความรู้ครู ไม่จัดครูเข้ารับการอบรมจากหน่วยงานอื่น ไม่จัดส่งครูไปศึกษาดูงาน และไม่มีกรณีศึกษาใน อีกทั้งขาดความรู้ความสามารถในการพัฒนาหลักสูตร นอกจากนี้ยังพบว่าครูทุกคนเขียนแผนการสอน แต่มีส่วนน้อย ที่ครูจะทำบันทึกหลังการสอน ทำให้ขาดหลักฐานในการตรวจสอบจากผู้ที่มาประเมิน และการวัดผลประเมินผลตามสภาพจริง

“...ก็ทำไปเรื่อย ๆ นะและคุณ ผมก็รู้ว่าต้องส่งครูเข้าอบรม แต่เวลาก็ไม่มี...”

ครูประถมศึกษาปีที่ 6. สัมภาษณ์, 14 มกราคม 2552.

“...รู้และว่าต้องจดบันทึกหลังการสอน หรือทำวิจัย แต่ไม่รู้จะเขียนอะไร...”

ครูประถมศึกษาปีที่ 1. สัมภาษณ์, 25 ธันวาคม 2551.

2. ด้านการบริหารการจัดการและด้านผู้บริหาร

สถานศึกษาขาดความพร้อมในการจัดทำแผนกลยุทธ์ ขาดการทำแผนพัฒนาคุณภาพประจำปี ทำให้ในวันที่มีการประเมินจากหน่วยงานภายนอก เอกสารและข้อมูลที่ต้องส่งไม่ครบ อีกทั้งสภาพห้องที่ใช้ในการปฏิบัติงานประกันคุณภาพ ใช้ห้องทำงานร่วมกับฝ่ายวิชาการ ไม่มีสถานที่ทำงานเป็นเอกเทศ อุปกรณ์และเครื่องใช้สำนักงาน ไม่มีส่วนที่เป็นของงานประกันคุณภาพการศึกษาใช้ร่วมกับฝ่ายวิชาการ ไม่มีการจัดหมวดหมู่ของเอกสาร นอกจากนี้ผู้บริหารขาดความกระตือรือร้นในการทำงาน ขาดการประสานงานที่ดี ขาดการบริหารงานอย่างเป็นระบบ ถึงแม้ว่าจะมีระบบโครงสร้างกาสร้างการบริหารงาน ออกเป็น 6 ฝ่าย ได้แก่ 1. งานวิชาการ 2. งานบุคลากร 3. งานธุรการ การเงิน แลละพัสดุ 4. งานกิจการนักเรียน 5.งานอาคารสถานที่ และ 6. งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน แต่งขาดการบริหารงาน ให้มีความสะดวกรวดเร็ว และประสิทธิภาพของจัดระบบข้อมูล ที่สามารถตรวจสอบได้ ขาดความร่วมมือกันในการทำงานที่ดี ขาดการติดตามและประเมินผลในตัวผู้สอนและโครงการที่จัดขึ้นต่าง ๆ

“...ผมว่าผมต้องจัดห้องใหม่แล้ว วันที่ศึกษานิเทศก์มา เขาก็บอกให้ผมจัด มันดูไม่เป็นสัดส่วน คงต้องรื้อใหม่เยอะ...”

ครูประถมศึกษาปีที่ 2. สัมภาษณ์, 6 มกราคม 2551.

“...รู้เนาะว่าโรงเรียนต้องมี แต่มันทำไม่ทัน และไม่เคยทำมาก่อนอะ..”

ครูประถมศึกษาปีที่ 3. สัมภาษณ์, 8 มกราคม 2552.

“...ก็เพื่อนร่วมงานไม่ทำ รอ ๆ และทำไปพร้อมกันเลย จะได้เหมือน ๆ กัน...”

ครูประถมศึกษาปีที่ 4. สัมภาษณ์, 9 มกราคม 2552.

3. ด้านงบประมาณ

งบประมาณที่ใช้ในการประกันคุณภาพ ได้รับไม่เพียงพอ ขาดการสนับสนุนจากต้นสังกัด ทำให้ไม่สามารถพัฒนาโรงเรียนได้อย่างเต็มที่ เนื่องจากต้องแบ่งงบประมาณไปในด้านวิชาการที่ต้องเร่งแก้ไขและพัฒนาอย่างเร่งด่วน และเมื่องบประมาณของทางโรงเรียนไม่พอต่อความต้องการ ส่งผลให้สื่อการเรียนการสอนและเทคโนโลยีไม่หลากหลายและทันสมัย

“...ผมเคยของบไปแล้ว จะเอามาทำห้องสุขา แต่ไม่เคยได้สักที่บางที่ได้คิวแรก แต่ไป ๆ มา ๆ โดนดันเป็นอันดับ 2 ให้โรงเรียนขนาดเล็กก่อน เพราะว่าเค้ากำลังพัฒนากลายเป็นว่าโรงเรียนขนาดเล็กของผมก็เลยต้องรอ...”

ครูประถมศึกษาปีที่ 3. สัมภาษณ์, 8 มกราคม 2552.

“...จะให้ผมไปขอจากที่ไหน พ่อแม่เด็กส่วนก็ทำไร ทำสวน ที่ก็ไม่ใช่ของพวกเค้าเอง ต้องไปเช่าเค้าทำ แคนนี่ก็ลำบากพอแล้ว...”

ครูประถมศึกษาปีที่ 1. สัมภาษณ์, 25 ธันวาคม 2551.

ส่วนที่ 4 ปัญหา อุปสรรคแนวทางแก้ไขปัญหา

4.1 ปัญหา อุปสรรคจากการดำเนินการประกันคุณภาพ

1. ด้านบุคลากร

ขาดบุคลากรในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ผู้สอนไม่เพียงพอ และขาดความชำนาญในการสอน เนื่องจากต้องสอนแทนบุคลากรในส่วนที่ขาด นอกจากนี้คือ บุคลากรขาดการประเมินตนเอง ไม่มีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในเรื่องการจัดการเรียนการสอน ทำให้ไม่ทราบข้อบกพร่องของตนเองในการทำงาน และที่สำคัญขาดการความชำนาญในการประเมินผู้เรียน และไม่ได้ทำวิจัยในชั้นเรียน เป็นต้น ครูทุกคนต้องร่วมกันปรับวิธีการเรียน เปลี่ยนวิธีสอน โดยร่วมกัน

จัดทำแผนการสอน เพื่อบูรณาการทุกวิชาเข้าด้วยกัน เพราะการป้อนให้เด็กเก่ง และเป็นคนดีได้ ครูทุกคน ผู้บริหาร และทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องร่วมมือกัน เริ่มตั้งแต่ภายในสาขาวิชาที่สอน จนขยายไปถึงระดับโรงเรียน ไม่ใช่ทำงานแบบตัวใครตัวมัน มุ่งแต่หารายได้ ยศ ตำแหน่งให้แก่ตนเอง เพราะเด็กจะดีได้ ต้องมาจากครูทุกคนในโรงเรียนที่ช่วยกันสนับสนุน เพิ่มเติมความรู้ ปลูกฝังความเป็นคนดี

“...ครูที่นี้ยังใช้การสอนแบบเดิมนะ สอนเรื่อย ๆ เท่าที่มี...”

ครูประถมศึกษาปีที่ 5. สัมภาษณ์, 13 มกราคม 2552.

“...วันนี้สอนรวบชั้นเลย เหนื่อยมาก เพราะว่าเด็กชน ครูขาด นี่ก็พึ่งย้ายไปอีกคนละ..”

ครูประถมศึกษาปีที่ 1. สัมภาษณ์, 25 ธันวาคม 2551.

“...ตอนนี้ก็ปิดไปสองห้องแล้ว แต่ไม่เป็นไรมากเพราะเป็นส่วนของอบต. ครูไม่พอกับแบบนี้ละหนู ครูบ้านนอกนะ..”

ครูประถมศึกษาปีที่ 4. สัมภาษณ์, 9 มกราคม 2552.

2. ด้านผู้บริหาร

ผู้บริหารขาดความรู้ความเข้าใจในการทำ แผนพัฒนาโรงเรียน รายงานการประเมินตนเอง ไม่เข้าใจในหลักการ เกณฑ์ และระบบวงจรคุณภาพ PDCA และที่สำคัญผู้บริหารไม่เข้าใจถึงขั้นตอนการเตรียมตัว การวางแผนงาน เพื่อรองรับการประเมินภายนอก

“...บางเรื่องผู้บริหารก็ดูยังไม่เข้าใจนะ ดูจากเวลาที่มีศึกษานิเทศก์ หรือผู้ประเมินภายนอกมาประเมิน..”

ครูประถมศึกษาปีที่ 2. สัมภาษณ์, 6 มกราคม 2552.

“...ตอนผู้ประเมินมา ก็ไม่มีอะไรให้ผู้ประเมินดู...และอีกอย่างมาแบบไม่รู้ตัวด้วย ฟังเปิดเทอม จะเอาเวลาไหนเตรียมได้ทัน..”

ครูประถมศึกษาปีที่ 6. สัมภาษณ์, 14 มกราคม 2552.

ผู้บริหารขาดภาวะผู้นำ และความกระตือรือร้นในการทำงาน ไม่มีการติดตามและประเมินโครงการ หรือกิจกรรมต่าง ๆ

“...ผมว่าภาวะผู้นำเป็นสิ่งสำคัญนะ ถ้าผู้นำไม่เริ่มที่จะพัฒนา ผู้ตามก็ไม่สามารถดำเนินการเองได้หรอก...”

ศึกษานิเทศก์. สัมภาษณ์, 18 ธันวาคม 2551.

“...คุณสังเกตไหมว่า ตอนที่ผมมาตรวจโรงเรียน ผมยังให้คุณนั่งหน้าเลย ซึ่งคนเป็นผู้บริหารต้องกล้าที่จะเผชิญความจริง และพร้อมรับฟังปัญหา...”

ศึกษานิเทศก์. สัมภาษณ์, 18 ธันวาคม 2551.

“...อีกไม่กี่ปี ผมก็เกษียณแล้ว ไม่รู้จะได้ทันกับการประเมินอีกรอบไหม ก็ทิ้งหน้าที่ให้คนต่อไปแล้วกัน...”

ผู้อำนวยการโรงเรียน. สัมภาษณ์, 23 ธันวาคม 2551.

4.2 แนวทางการแก้ไขปัญหา

จากปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างการดำเนินการตามกระบวนการประกันคุณภาพ หรือปัญหาที่เกิดจากหลังดำเนินการแล้วก็ตาม ล้วนแต่ต้องได้รับการแก้ไขทั้งสิ้น โดยได้แบ่งแนวทางการแก้ปัญหาไว้แต่ละด้าน ดังนี้

1. ด้านบุคลากร

จากพรบ.การศึกษา พ.ศ. 2544 ได้ระบุว่าควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งอย่างแรกต้องให้ผู้สอนทำความเข้าใจถึงหลักการ แนวคิด วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ อาจทำให้โดยการจัดพาคณะครูไปดูงานสถานศึกษาที่ประสบความสำเร็จในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โรงเรียนที่ได้รับผลการประเมินคุณภาพสถานศึกษา ในระดับดีมาก อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาตนเอง และเป็นการกระตุ้นความตั้งใจไปในทางอ้อม และควรให้ครูได้ทดลองรูปแบบการสอนใหม่ ๆ และสอนตามสภาพจริงของธรรมชาติวิชา อาจจะมีการประยุกต์เอาสิ่งรอบตัวมาสอน เพื่อช่วยให้นักเรียนเห็นภาพจริง

“...ตอนนี้ได้ใช้วิธีการสอนแบบยกตัวอย่าง หรือพาออกนอกห้องเรียน เพื่อที่จะได้เข้าใจในเนื้อหามากขึ้น....”

ครูประถมศึกษาปีที่ 3. สัมภาษณ์, 8 มกราคม 2552.

นอกจากด้านการเรียนการสอนที่ผู้สอนต้องพัฒนาแล้วนั้น ผู้สอนควรจะสอนในวิชาที่ตนเองถนัด 1 หรือ 2 วิชา ไม่ควรทำกิจกรรมบ่อยเกินไป นอกจากนี้ควรมีการแลกเปลี่ยนความรู้ความคิดเห็นในเรื่องการเรียนการสอน การทำงาน ระหว่างผู้สอนร่วมกันจริงจังก่อนอย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง เพื่อให้ผู้สอนเห็นจุดบกพร่องในการทำงานของตนเอง และเมื่อมีการให้ผู้สอนทำการประเมินตนเองแล้วนั้น ถ้าจะให้เห็นผลชัดเจนมากกว่านี้ ควรที่จะมีการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีการประเมินผู้สอนบ้างอย่างน้อย ปีละ 1 ครั้ง เพื่อให้ผู้สอนจะได้เห็นข้อบกพร่องของตัวเอง และสำหรับตัวผู้เรียนเองผู้สอนควรที่จะให้มีการประเมินผู้สอนที่หลากหลาย ให้ผู้สอนหรือสถานศึกษาได้ทำการจัดทำข้อสอบเอง ดำเนินการทดสอบและประเมินผลด้วยตนเอง

“...ตอนนี้ผู้สอนก็พยายามสอบเด็กด้วยวิธีที่หลากหลายมากขึ้น แต่ก็ยังได้ไม่ดีเท่าที่ควร...”

ครูประถมศึกษาปีที่ 2. สัมภาษณ์, 6 มกราคม 2552.

สำหรับในวิชาที่ขาดผู้สอน หรือขาดความชำนาญในเนื้อหาวิชานั้น ๆ ควรที่จะมีการจัดหาผู้สอนมาเพิ่มเติม เช่น วิชาคณิตศาสตร์ ดนตรี คอมพิวเตอร์ หรือเชิญวิทยากรพิเศษมาช่วยสอน

“...ตอนนี้ทางโรงเรียนก็จ้างคนมาสอนบ้างนะ เป็นรายวิชาไป..”

ครูประถมศึกษาปีที่ 1. สัมภาษณ์, 25 ธันวาคม 2551.

2. ด้านผู้บริหาร

สถานศึกษาต้องมีการจัดทำมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียนให้มีความสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติแล้ว ทางสถานศึกษาต้องมีการจัดทำธรรมนูญโรงเรียนหรือแผนกลยุทธ์ ทั้งนี้ผู้บริหารควรที่จะมีการจัดทำวิสัยทัศน์ของโรงเรียน เป้าหมายการพัฒนาสถานศึกษาโดยที่มาจากความต้องการของผู้เรียนและชุมชนท้องถิ่น จะได้ตรงกับความต้องการของผู้เรียนและตรงกับสภาพบริบทของชุมชน และสอดคล้องกับพรบ.การศึกษาที่ต้องการให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและเน้นความสำคัญของผู้เรียน

“...อย่างแรกเลยที่ต้องแก้ไขคือ ควรจำมาตรฐานให้สอดคล้องซึ่งตอนนั้นก็กำลังพยายามกันอยู่...”

ครูประถมศึกษาปีที่ 6. สัมภาษณ์, 14 มกราคม 2552.

ผู้บริหารควรบริหารระบบแบบให้ครูและชุมชนมีส่วนร่วมโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ทั้งนี้ผู้บริหารและครูยอมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยที่ผู้บริหารต้องทำให้ชุมชนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของสถานศึกษา ผู้บริหารควรมีการจัดองค์กรโครงสร้างการบริหารงานใหม่ให้เข้ากับบริบทสถานศึกษาของตนเอง พัฒนาระบบการบริหารงานให้เป็นระบบคุณภาพครบวงจร โดยยึดวงจร PDCA นอกจากนี้แล้วผู้บริหารควรที่จะมีการจัดสัมมนา จัดอบรมครู เพื่อกระตุ้นให้ครูเกิดความตื่นตัวและพัฒนาตนเอง โดยการพาคณะครูไปศึกษาดูงานโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จในการบริหารอย่างเป็นระบบครบวงจร เช่น โรงเรียนที่ผ่านการประเมิน และได้รับผลการประเมิน ดีมาก เป็นต้น

“...ตอนนี้ได้เริ่มเอาผลมาพัฒนาบ้างแล้ว เพื่อเตรียมตัวในการประเมินรอบหน้า...”

ครูประถมศึกษาปีที่ 5. สัมภาษณ์, 13 มกราคม 2552.

ในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ผู้บริหารควรที่จะจัดประชุมครูวางแผนการสอนที่จะนำไปสู่การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญร่วมกันทุกวิชา โดยควรเสนอให้ครูจัดหาสื่อที่ใช้ในการฝึกทักษะความสามารถแทนการอธิบายตามหนังสือ ให้ครูจัดกิจกรรมที่สนุกสนาน แปลกใหม่ ทำท่าย เพื่อเป็นการกระตุ้นให้นักเรียนสนใจเรียน ไม่เกิดความเบื่อหน่ายใน

วิชาที่เรียน และมีการจัดการแข่งขันให้ครูประเมินผลระหว่างเรียน หลังเรียน ตามสภาพจริง ด้วยวิธีการที่หลากหลาย

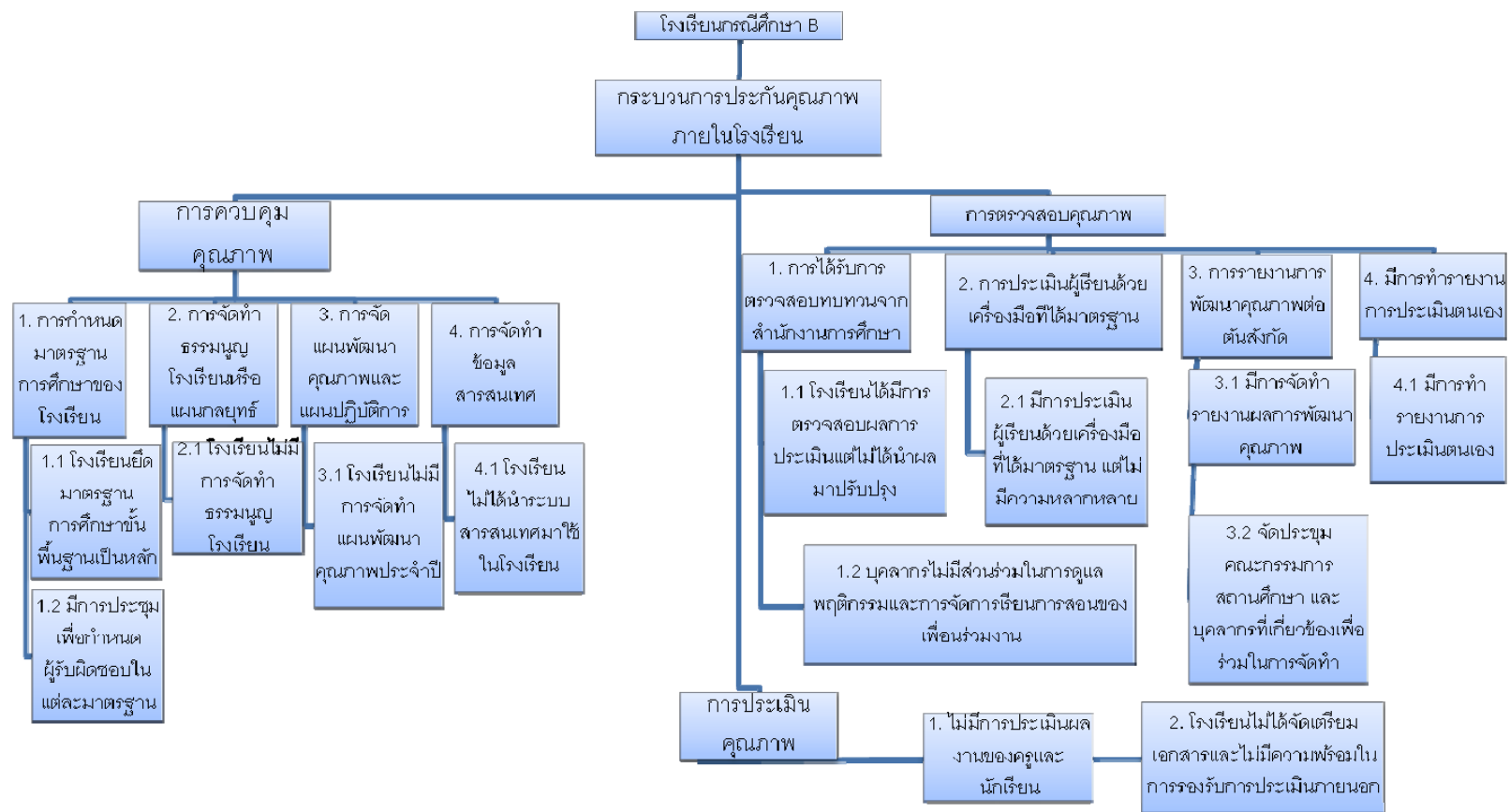
“...พยายามเน้นให้ครูสอนแบบหลากหลาย และประเมินผู้เรียนบ่อย...”

ครูประถมศึกษาศึกษาปีที่ 6. สัมภาษณ์, 14 มกราคม 2552.

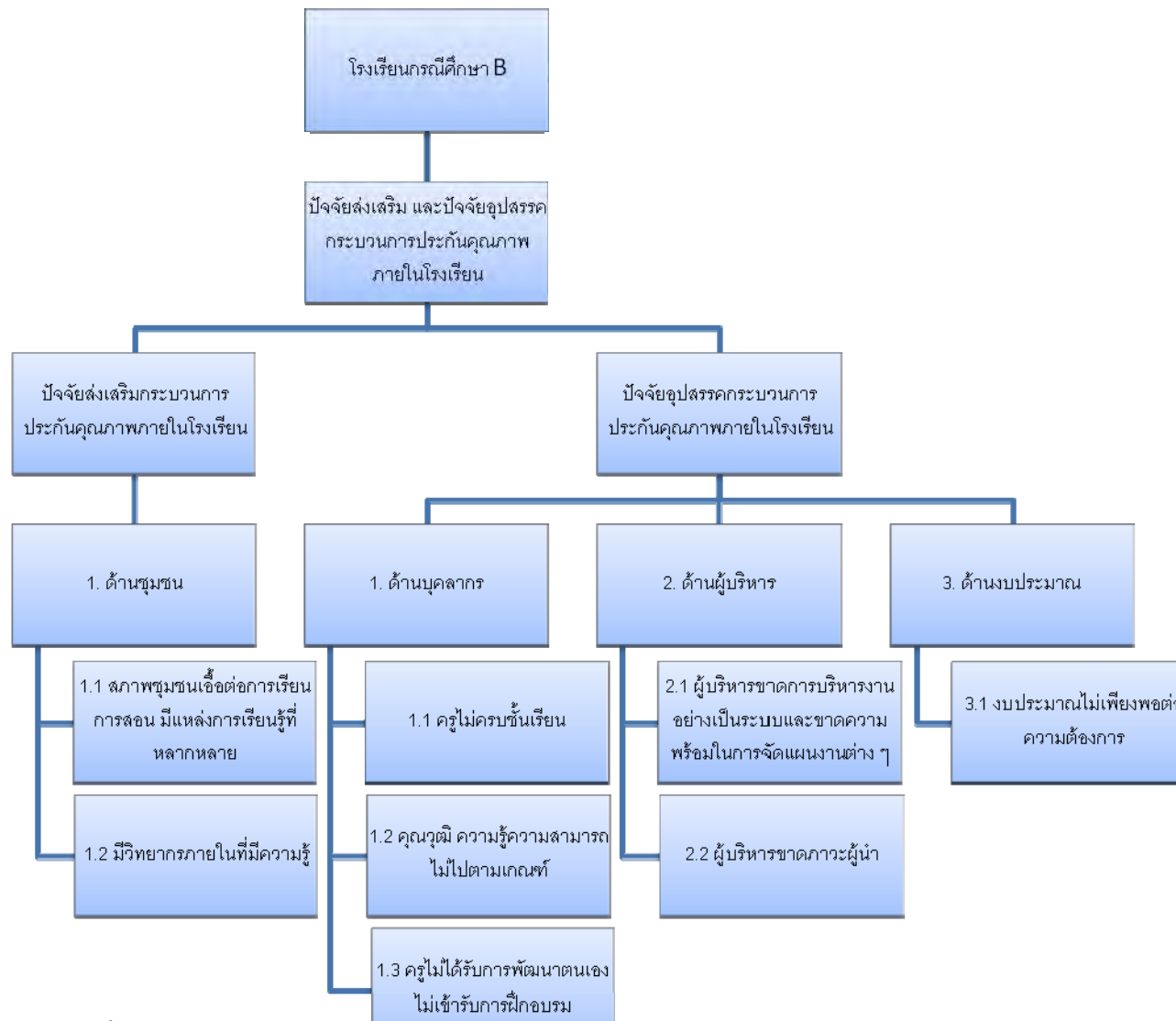
บทบาทของผู้บริหารจึงมีผลต่อการพัฒนาโรงเรียนเป็นอย่างยิ่ง ถ้าผู้บริหารหรือผู้นำมีความสามารถและเป็นผู้นำที่ตืออองค้การนั้น ๆ ก็จะไปประสบความสำเร้จ ดังนั้นการจะเป็นผู้บริหารหรือผู้นำที่ดีได้ จำเป็นต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ และคุณสมบัติอันเหมาะสม เป็นตัวอย่างที่ดีแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา มีบุคลิกภาพที่เหมาะสม มีคุณธรรมจริยธรรมและความยุติธรรม ในการปกครองผู้ใต้บังคับบัญชา มีศรัทธาต่องานและเพื่อนร่วมงาน สิ่งที่ผู้บริหารควรตระหนักอย่างยิง ก็คือความเป็นผู้มีคุณธรรมและภาวะผู้นำ ถ้าผู้บริหารขาดคุณสมบัติดังกล่าว นอกจากจะไม่สามารถบริหารงานให้บรรลุผลสำเร้จแล้ว ยังอาจจะไม่เป็นที่ยอมรับของผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงานและบุคคลโดยทั่วไป อันจะก่อให้เกิดการขาดศรัทธาในตัวผู้บริหารและเสียการปกครองไปในที่สุด

“...อย่างแรกเลยผู้บริหารต้องปรับวิธีการทำงาน ปรับทัศนคติต่อการทำงานของตน...”

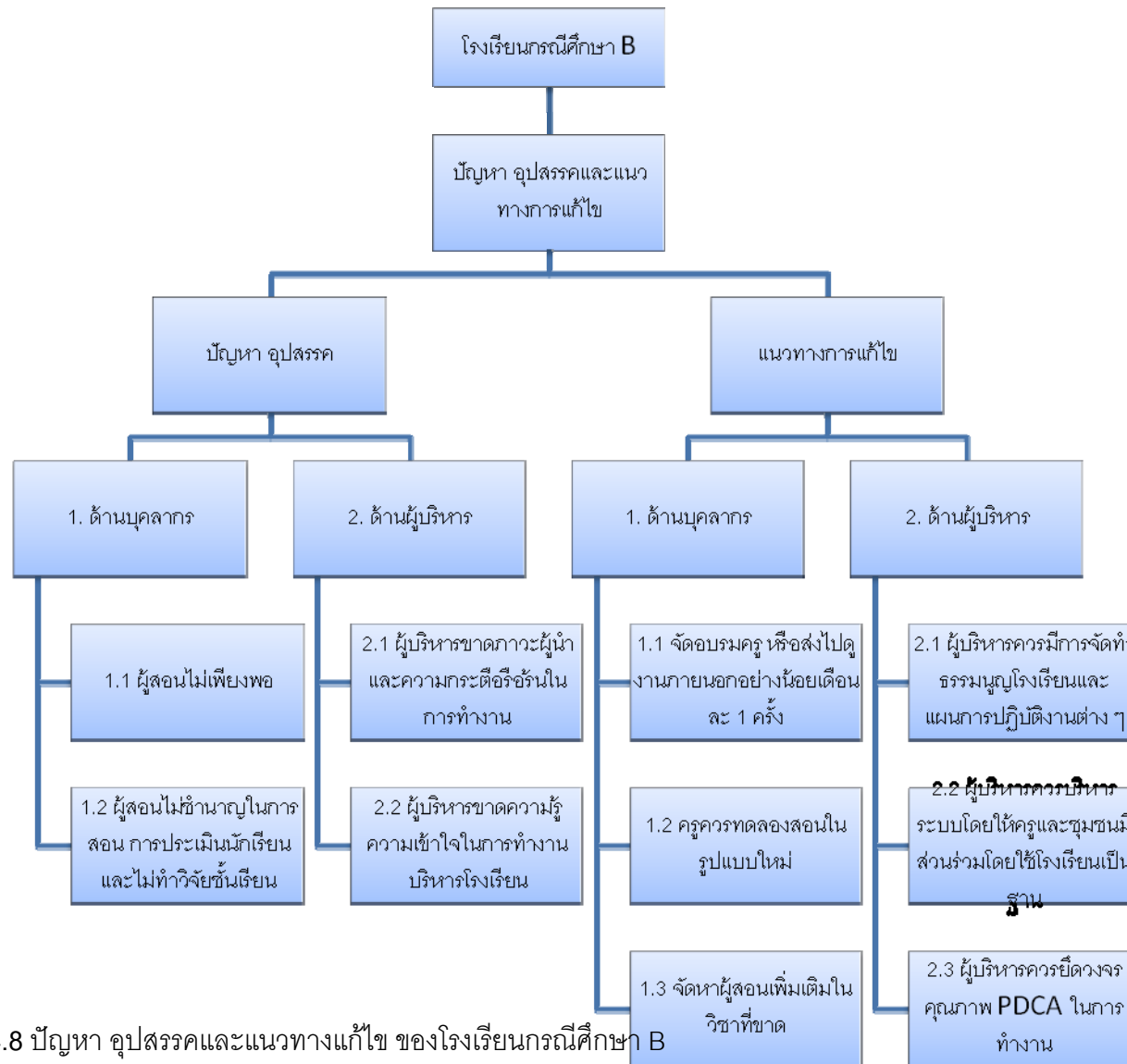
ศึกษานิเทศก์. สัมภาษณ์, 18 ธันวาคม 2551.

แผนภาพที่ 4.6 กระบวนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน ของโรงเรียนกรณีศึกษา B

แผนภาพที่ 4.7 ปัจจัยส่งเสริมและปัจจัยอุปสรรคกระบวนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนของโรงเรียนกรณีสึกษา B

แผนภาพที่ 4.8 ปัญหา อุปสรรคและแนวทางแก้ไข ของโรงเรียนกรณีศึกษา B

ตอนที่ 3 เปรียบเทียบกรณีศึกษา A และ B

ขอเสนอการเปรียบเทียบกระบวนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนระหว่างโรงเรียนกรณีศึกษา A ที่ผ่านการประเมินภายนอกในรอบที่ 2 ได้ระดับดีมาก และโรงเรียนกรณีศึกษา B ที่ไม่ผ่านการประเมินภายนอกในรอบที่ 2 ได้ระดับปรับปรุง โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

3.1 กระบวนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน

ตารางที่ 4.5 การเปรียบเทียบกระบวนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนที่ผ่านและไม่ผ่านการประเมินภายนอกในรอบที่ 2

ประเด็นการศึกษา	โรงเรียนกรณีศึกษา A	โรงเรียนกรณีศึกษา B	ความเหมือน	ความต่าง
ส่วนที่ 1	1. การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียน			
	1.1 โรงเรียนยึดมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นหลัก	1.1 โรงเรียนยึดมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นหลัก	โรงเรียนยึดมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นหลัก	
	1.2 มีการประชุมเพื่อกำหนดผู้รับผิดชอบในแต่ละมาตรฐาน	1.2 มีการประชุมเพื่อกำหนดผู้รับผิดชอบในแต่ละมาตรฐาน	มีการประชุมเพื่อกำหนดผู้รับผิดชอบในแต่ละมาตรฐาน	
การควบคุมคุณภาพ	2. การจัดทำธรรมนูญโรงเรียนหรือแผนกลยุทธ์			
	2.1 โรงเรียนมีการจัดทำแผนกลยุทธ์เป็นระยะแผน 3 ปี	2.1 โรงเรียนไม่มีการจัดทำธรรมนูญโรงเรียน		โรงเรียนกรณีศึกษา B ไม่มีการจัดทำ แต่โรงเรียนกรณีศึกษา A มีการจัดทำ ใช้หลักการวิเคราะห์ตนเองแบบ SWOT มีการจัดประชุมบุคลากรที่เกี่ยวข้องมาร่วมกันจัดทำแผนกลยุทธ์
	2.2 ใช้หลักการวิเคราะห์ตนเองแบบ SWOT			หลักการวิเคราะห์ตนเองแบบ SWOT มีการจัดประชุมบุคลากรร่วมกันวางแผน
	2.3 มีการจัดประชุมบุคลากรที่เกี่ยวข้องมาร่วมกันจัดทำแผนกลยุทธ์			

ตารางที่ 4.5 การเปรียบเทียบกระบวนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนที่ผ่านและไม่ผ่านการประเมินภายนอกในรอบที่ 2 (ต่อ)

ประเด็นการศึกษา	โรงเรียนกรณีศึกษา A	โรงเรียนกรณีศึกษา B	ความเหมือน	ความต่าง
ส่วนที่ 1	3. การจัดแผนพัฒนาคุณภาพประจำปีและแผนปฏิบัติการประจำปี			
	3.1 โรงเรียนมีการจัดแผนพัฒนาคุณภาพประจำปี	3.1 โรงเรียนไม่มีการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพประจำปี		โรงเรียนกรณีศึกษา B ไม่มีการจัดทำ แต่โรงเรียนกรณีศึกษา A มีการจัดทำ มีการระบุกิจกรรมและบุคลากรที่รับผิดชอบ
	3.2 มีการระบุกิจกรรม/โครงการแต่ละปี			
	3.3 มีบุคลากรรับผิดชอบในแต่ละหน้าที่พร้อมทั้งสามารถตรวจสอบได้			
การควบคุมคุณภาพ	4. การจัดทำข้อมูลสารสนเทศ			
	4.1 โรงเรียนนำระบบสารสนเทศเข้ามาใช้ในโรงเรียน	4.1 โรงเรียนไม่ได้นำระบบสารสนเทศเข้ามาใช้ในโรงเรียน		โรงเรียนกรณีศึกษา B ไม่ได้นำระบบสารสนเทศเข้ามาใช้ แต่โรงเรียนกรณีศึกษา A มีการนำมาใช้ในการบริหาร
	4.2 นำระบบสารสนเทศมาใช้ในการบริหารแต่ไม่ได้นำไปใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอน			
	4.3 บุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจในระบบสารสนเทศ			

ตารางที่ 4.5 การเปรียบเทียบกระบวนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนที่ผ่านและไม่ผ่านการประเมินภายนอกในรอบที่ 2 (ต่อ)

ประเด็นการศึกษา	โรงเรียนกรณีศึกษา A	โรงเรียนกรณีศึกษา B	ความเหมือน	ความต่าง
ส่วนที่ 1 การตรวจสอบคุณภาพ	1. การได้รับการตรวจสอบทบทวนจากสำนักงานการศึกษา			
	1.1 โรงเรียนมีการตรวจสอบถึงผลการประเมินและนำผลที่ได้รับมาปรับปรุง	1.1 โรงเรียนได้มีการตรวจสอบผลการประเมินแต่ไม่ได้นำผลมาปรับปรุง	โรงเรียนมีการตรวจสอบผลการประเมิน	โรงเรียนกรณีศึกษา B ไม่นำผลมาปรับปรุง แต่โรงเรียนกรณีศึกษา A นำผลที่ได้มาปรับปรุง
	1.2 บุคลากรในโรงเรียนมีส่วนร่วมในการดูแลพฤติกรรม การจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนของผู้ร่วมงาน และสามารถกล่าวตักเตือนได้	1.2 บุคลากรไม่มีส่วนร่วมในการดูแลพฤติกรรมและการจัดการเรียนการสอนของเพื่อนร่วมงาน		โรงเรียนกรณีศึกษา B ไม่มีส่วนร่วมในการดูแลพฤติกรรมเพื่อนร่วมงาน แต่โรงเรียนกรณีศึกษา A มีการดูแล
	2. การประเมินผู้เรียนด้วยเครื่องมือที่ได้มาตรฐาน			
	2.1 มีการประเมินผู้เรียนด้วยเครื่องมือที่ได้มาตรฐานและหลากหลาย ทั้งการประเมินตามสภาพจริง การสังเกต การสัมภาษณ์และแบบสอบถามต่าง ๆ	2.1 มีการประเมินผู้เรียนด้วยเครื่องมือที่ได้มาตรฐาน แต่ไม่มีความหลากหลาย	มีการประเมินผู้เรียนด้วยเครื่องมือที่ได้มาตรฐาน	โรงเรียนกรณีศึกษา B เครื่องมือไม่หลากหลาย แต่โรงเรียนกรณีศึกษา A มีเครื่องมือที่หลากหลาย
	3. การรายงานการพัฒนาคุณภาพต่อต้นสังกัด			
3.1 มีการจัดทำรายงานผลการพัฒนาคุณภาพ	3.1 มีการจัดทำรายงานผลการพัฒนาคุณภาพ	มีการจัดทำรายงานผลการพัฒนาคุณภาพ		

ตารางที่ 4.5 การเปรียบเทียบกระบวนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนที่ผ่านและไม่ผ่านการประเมินภายนอกในรอบที่ 2 (ต่อ)

ประเด็นการศึกษา	โรงเรียนกรณีศึกษา A	โรงเรียนกรณีศึกษา B	ความเหมือน	ความต่าง
ส่วนที่ 1	3. การรายงานการพัฒนาคุณภาพต่อต้นสังกัด			
การตรวจสอบคุณภาพ	3.2 จัดประชุมคณะกรรมการสถานศึกษา และบุคลากรที่เกี่ยวข้องเพื่อร่วมในการจัดทำ	3.2 จัดประชุมคณะกรรมการสถานศึกษา และบุคลากรที่เกี่ยวข้องเพื่อร่วมในการจัดทำ	จัดประชุมคณะกรรมการสถานศึกษา และบุคลากรที่เกี่ยวข้องเพื่อร่วมในการจัดทำ	
	4. มีการทำรายงานการประเมินตนเอง			
	4.1 มีการทำรายงานการประเมินตนเอง	4.1 มีการทำรายงานการประเมินตนเอง	มีการทำรายงานการประเมินตนเอง	
การประเมินคุณภาพ	1. มีการประเมินผลงานของครูและนักเรียน 2. โรงเรียนให้ข้อมูลตามสภาพจริงและมีการจัดเตรียมเอกสารที่จำเป็นสำหรับการประเมิน	1. ไม่มีการประเมินผลงานของครูและนักเรียน 2. โรงเรียนไม่ได้จัดเตรียมเอกสารและไม่มีความพร้อมในการรองรับการประเมินภายนอก		โรงเรียนกรณีศึกษา B ไม่มีการประเมินผลงานครูและนักเรียน แต่โรงเรียนกรณีศึกษา A มีการประเมินผลงานครูและนักเรียน โรงเรียนกรณีศึกษา B ไม่มีความพร้อมไม่มีการเตรียมข้อมูล แต่โรงเรียนกรณีศึกษา A มีความพร้อมและมีการเตรียมข้อมูลสำหรับการประเมินภายนอก

จากการศึกษาเปรียบเทียบกระบวนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนพบว่า โรงเรียนกรณีศึกษา A ที่ผ่านการประเมินภายนอกในรอบที่ 2 และโรงเรียนกรณีศึกษา B ที่ไม่ผ่านการประเมินภายนอกในรอบที่ 2 มีสิ่งที่เหมือนกัน คือด้านการควบคุมคุณภาพ โรงเรียนยึดมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นหลัก มีการประชุมเพื่อกำหนดผู้รับผิดชอบในแต่ละมาตรฐานด้านการตรวจสอบคุณภาพ มีการตรวจสอบผลการประเมินมีการประเมินผู้เรียนด้วยเครื่องมือที่ได้มาตรฐาน มีการจัดทำรายงานผลการพัฒนาคุณภาพ จัดประชุมคณะกรรมการสถานศึกษา และบุคลากรที่เกี่ยวข้องเพื่อร่วมในการจัดทำ มีการทำรายงานการประเมินตนเอง กระบวนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนที่แตกต่างกัน คือ ด้านการควบคุมคุณภาพ โรงเรียนกรณีศึกษา B ไม่มีการจัดทำ แต่โรงเรียนกรณีศึกษา A มีการจัดทำและใช้หลักการวิเคราะห์ตนเองแบบ SWOT มีการจัดประชุมบุคลากรร่วมกันวางแผน โรงเรียนกรณีศึกษา B ไม่มีการจัดทำ แต่โรงเรียนกรณีศึกษา A มีการจัดทำ มีการระบุกิจกรรมและบุคลากรที่รับผิดชอบ โรงเรียนกรณีศึกษา B ไม่ได้นำระบบสารสนเทศเข้ามาใช้ แต่โรงเรียนกรณีศึกษา A มีการนำมาใช้ในการบริหาร ด้านการตรวจสอบคุณภาพ โรงเรียนกรณีศึกษา B ไม่นำผลมาปรับปรุง แต่โรงเรียนกรณีศึกษา A นำผลที่ได้มาปรับปรุง โรงเรียนกรณีศึกษา B ไม่มีส่วนร่วมในการดูแลพฤติกรรมเพื่อนร่วมงาน แต่โรงเรียนกรณีศึกษา A มีการดูแล โรงเรียนกรณีศึกษา B เครื่องมือไม่หลากหลาย แต่โรงเรียนกรณีศึกษา A มีเครื่องมือที่หลากหลาย และด้านการประเมินคุณภาพ โรงเรียนกรณีศึกษา B ไม่มีการประเมินผลงานครูและนักเรียน แต่โรงเรียนกรณีศึกษา A มีการประเมินผลงานครูและนักเรียน โรงเรียนกรณีศึกษา B ไม่มีความพร้อมไม่มีการเตรียมข้อมูล แต่โรงเรียนกรณีศึกษา A มีความพร้อมและมีการเตรียมข้อมูลสำหรับการประเมินภายนอก

3.2 ปัจจัยส่งเสริม และปัจจัยอุปสรรคกระบวนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน

ตารางที่ 4.6 การเปรียบเทียบปัจจัยส่งเสริม และปัจจัยอุปสรรคกระบวนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนที่ผ่านและไม่ผ่านการประเมินภายนอกในรอบปีที่ 2

ประเด็นการศึกษา	โรงเรียนกรณีศึกษา A	โรงเรียนกรณีศึกษา B	ความเหมือน	ความต่าง
ส่วนที่ 2	ปัจจัยส่งเสริมกระบวนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน			
ปัจจัยส่งเสริม และปัจจัยอุปสรรคกระบวนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน	<p>1. ด้านชุมชน</p> <p>1.1 ชุมชนมีความสามัคคี ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน</p> <p>1.2 ชุมชนให้ความร่วมมือกับโรงเรียนเป็นอย่างดี และมีวิทยากรที่มีความรู้ให้ความช่วยเหลือ</p> <p>2. ด้านบุคลากร</p> <p>2.1 บุคลากรมีความตั้งใจในการทำงาน สามัคคี และยอมสละเวลาส่วนตัวเพื่องานโรงเรียน</p> <p>2.2 บุคลากรเข้ารับการฝึกอบรมสม่ำเสมอ</p> <p>2.3 ผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ</p>	<p>1. ด้านชุมชน</p> <p>1.1 สภาพชุมชนเอื้อต่อการเรียนการสอน มีแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย</p> <p>1.2 มีวิทยากรภายในที่มีความรู้</p>	<p>มีชุมชนที่ให้ความร่วมมือ และมีวิทยากรที่มีความรู้คอยให้ความช่วยเหลือ</p>	<p>โรงเรียนกรณีศึกษา B มีปัจจัยส่งเสริม คือ ด้านผู้เรียน แต่โรงเรียนกรณีศึกษา A ปัจจัยส่งเสริม คือ ด้านบุคลากร และด้านผู้บริหาร</p>

ตารางที่ 4.6 การเปรียบเทียบปัจจัยส่งเสริม และปัจจัยอุปสรรคกระบวนการประกันคุณภาพ ภายในโรงเรียนที่ผ่านและไม่ผ่านการประเมินภายนอกในรอบปีที่ 2 (ต่อ)

ประเด็นการศึกษา	โรงเรียนกรณีศึกษา A	โรงเรียนกรณีศึกษา B	ความเหมือน	ความต่าง
ส่วนที่ 2	ปัจจัยส่งเสริมกระบวนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน			
	<p>3. ด้านผู้บริหาร</p> <p>3.1 ผู้บริหารมีภาวะผู้นำและมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี</p> <p>3.2 ผู้บริหารมีการกำหนดเป้าหมายและนโยบายการศึกษาที่ชัดเจน</p> <p>3.3 ผู้บริหารมีความคิดสร้างสรรค์พัฒนาตนเองตลอดเวลา และมีหลักการบริหารงานโรงเรียนที่มีคุณภาพ</p>			
	ปัจจัยอุปสรรคกระบวนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน			
ปัจจัยส่งเสริมและปัจจัยอุปสรรคกระบวนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน	<p>1. ด้านระบบสารสนเทศและการสื่อสาร</p> <p>1.1 คอมพิวเตอร์ไม่เพียงพอต่อความต้องการ และขาดการบำรุงรักษา</p> <p>1.2 ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความชำนาญในด้านระบบสารสนเทศ</p>	<p>1. ด้านบุคลากร</p> <p>1.1 ครูไม่ครบชั้นเรียน</p> <p>1.2 คุณวุฒิ ความรู้ความสามารถไม่ไปตามเกณฑ์</p> <p>1.3 ครูไม่ได้รับการพัฒนาตนเอง ไม่เข้ารับการฝึกอบรม</p>		โรงเรียนกรณีศึกษา B มีปัจจัยอุปสรรค คือ ด้านบุคลากร ด้านผู้บริหาร และด้านงบประมาณ แต่โรงเรียนกรณีศึกษา A ปัจจัยอุปสรรค คือ ด้านระบบสารสนเทศ

ตารางที่ 4.6 การเปรียบเทียบปัจจัยส่งเสริม และปัจจัยอุปสรรคกระบวนการประกันคุณภาพ ภายในโรงเรียนที่ผ่านและไม่ผ่านการประเมินภายนอกในรอบที่ 2 (ต่อ)

ประเด็นการศึกษา	โรงเรียนกรณีศึกษา A	โรงเรียนกรณีศึกษา B	ความเหมือน	ความต่าง
ส่วนที่ 2	ปัจจัยอุปสรรคกระบวนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน			
ปัจจัยส่งเสริม และปัจจัยอุปสรรคกระบวนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน	1. ด้านระบบสารสนเทศและการสื่อสาร 1.3 สถานศึกษาขาดรูปแบบระบบสารสนเทศ	2. ด้านผู้บริหาร 2.1 ผู้บริหารขาดการบริหารงานอย่างเป็นระบบและขาดความพร้อมในการจัดแผนงานต่าง ๆ 2.2 ผู้บริหารขาดภาวะผู้นำ 3. ด้านงบประมาณ 3.1 งบประมาณไม่เพียงพอต่อความต้องการ		

จากการศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยส่งเสริม และปัจจัยอุปสรรคกระบวนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนพบว่า โรงเรียนกรณีศึกษา A ที่ผ่านการประเมินภายนอกในรอบที่ 2 และโรงเรียนกรณีศึกษา B ที่ไม่ผ่านการประเมินภายนอกในรอบที่ 2 มีสิ่งที่เหมือนกัน คือ ปัจจัยส่งเสริม มีชุมชนที่ให้ความร่วมมือ และมีวิทยากรที่มีความรู้คอยให้ความช่วยเหลือ และสิ่งที่ต่างกัน คือ โรงเรียนกรณีศึกษา A ปัจจัยส่งเสริม คือ ด้านบุคลากร และด้านผู้บริหาร และปัจจัยอุปสรรคที่ต่างกัน คือ โรงเรียนกรณีศึกษา B มีปัจจัยอุปสรรค คือ ด้านบุคลากร ด้านผู้บริหาร และด้านงบประมาณ แต่โรงเรียนกรณีศึกษา A ปัจจัยอุปสรรค คือ ด้านระบบสารสนเทศ

3.3 ปัญหา อุปสรรคและแนวทางการแก้ไข

ตารางที่ 4.7 การเปรียบเทียบปัญหา อุปสรรคและแนวทางแก้ไขระหว่างโรงเรียนที่ผ่านและไม่ผ่านการประเมินภายนอกในรอบที่ 2

ประเด็นการศึกษา	โรงเรียนกรณีศึกษา A	โรงเรียนกรณีศึกษา B	ความเหมือน	ความต่าง
ส่วนที่ 3	ปัญหา อุปสรรค			
ปัญหา อุปสรรค และ แนวทางการแก้ไข	1. ด้านผู้เรียน 1.1 ผู้เรียนขาดค่านิยมในเรื่องความประหยัด 2.ด้านระบบสารสนเทศและการสื่อสาร 2.1 ระบบสารสนเทศไม่มี ความทันสมัย 2.2 ขาดการประชาสัมพันธ์ที่ดีแก่ผู้ปกครองและบุคคลทั่วไป	1. ด้านบุคลากร 1.1 ผู้สอนไม่เพียงพอ 1.2 ผู้สอนไม่ชำนาญในการสอน การประเมินนักเรียน และ ไม่ทำวิจัยชั้นเรียน 2. ด้านผู้บริหาร 2.1 ผู้บริหารขาดภาวะผู้นำและความกระตือรือร้นในการทำงาน 2.2 ผู้บริหารขาดความรู้ความเข้าใจในการทำงานบริหารโรงเรียน		โรงเรียนกรณีศึกษา B มีปัญหา อุปสรรคในด้านบุคลากรและด้านผู้บริหาร แต่โรงเรียนกรณีศึกษา B มีปัญหา อุปสรรคในด้านผู้เรียนและด้านระบบสารสนเทศและการสื่อสาร
	แนวทางการแก้ไข			
	1. ด้านผู้เรียน 1.1 ควรฝึกให้ผู้เรียนมีความประหยัดในการใช้สิ่งของและทรัพย์สินต่าง ๆ โดยมีการจัดโครงการมารองรับ	1. ด้านบุคลากร 1.1 จัดอบรมครู หรือ ส่งไปดูงานภายนอกอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง 1.2 ครูควรทดลองสอนในรูปแบบใหม่ 1.3 จัดหาผู้สอนเพิ่มเติมในวิชาที่ขาด		โรงเรียนกรณีศึกษา B ควรแก้ไขในด้านบุคลากรและด้านผู้บริหาร แต่โรงเรียนกรณีศึกษา B ควรแก้ไขในด้านผู้เรียนและด้านระบบสารสนเทศและการสื่อสาร

ตารางที่ 4.7 การเปรียบเทียบปัญหา อุปสรรคและแนวทางแก้ไขระหว่างโรงเรียนที่ผ่านและไม่ผ่าน
การประเมินภายนอกในรอบที่ 2 (ต่อ)

ประเด็นการศึกษา	โรงเรียน กรณีศึกษา A	โรงเรียน กรณีศึกษา B	ความเหมือน	ความต่าง
ส่วนที่ 3	แนวทางการแก้ไข			
ปัญหา อุปสรรค และแนวทาง การแก้ไข	2. ด้านระบบ สารสนเทศและการ สื่อสาร 2.1 พัฒนาระบบ สารสนเทศให้ ทันสมัย ครบถ้วน ตรงต่อการใช้งาน 2.2 เพิ่มวิธีและ พัฒนาสื่อในการ ประชาสัมพันธ์ 2.3 ส่งเสริมให้ บุคลากรพยายาม ใช้ระบบสารสนเทศ เพื่อพัฒนา ความสามารถของ ตนเอง	2. ด้านผู้บริหาร 2.1 ผู้บริหารควรมี การจัดทำธรรมนูญ โรงเรียนและ แผนการปฏิบัติงาน ต่าง ๆ 2.2 ผู้บริหารควร บริหารระบบโดยให้ ครูและชุมชนมีส่วน ร่วมโดยใช้โรงเรียน เป็นฐาน 2.3 ผู้บริหารควรยึด วงจรคุณภาพ PDCA ในการ ทำงาน		

จากการศึกษาเปรียบเทียบปัญหา อุปสรรคและแนวทางแก้ไขพบว่า โรงเรียนกรณีศึกษา A ที่ผ่านการประเมินภายนอกในรอบที่ 2 และโรงเรียนกรณีศึกษา B ที่ไม่ผ่านการประเมินภายนอกในรอบที่ 2 มีปัญหา อุปสรรคและแนวทางที่แก้ไขแตกต่างกัน คือ โรงเรียนกรณีศึกษา B มีปัญหา อุปสรรคในด้านบุคลากรและด้านผู้บริหาร แต่โรงเรียนกรณีศึกษา B มีปัญหา อุปสรรคในด้านผู้เรียนและด้านระบบสารสนเทศและการสื่อสาร โรงเรียนกรณีศึกษา B ควรแก้ไขในด้านบุคลากรและด้านผู้บริหาร แต่โรงเรียนกรณีศึกษา B ควรแก้ไขในด้านผู้เรียนและด้านระบบสารสนเทศและการสื่อสาร

บทที่ 5

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลกรณีศึกษาโรงเรียนในบริบทกรุงเทพฯ

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลกรณีศึกษาที่ 3 และ 4 ซึ่งเป็นโรงเรียนในบริบทต่างจังหวัด ผู้วิจัยให้นามสมมติว่าโรงเรียนกรณีศึกษา C และโรงเรียนกรณีศึกษา D และวิเคราะห์ข้อมูลโดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 กรณีศึกษา C ที่ผ่านการประเมินภายนอกในรอบที่ 2

ส่วนที่ 1 บริบทของโรงเรียน

ส่วนที่ 2 กระบวนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน

ส่วนที่ 3 ปัจจัยส่งเสริม และปัจจัยอุปสรรคที่เกิดขึ้นระหว่างการดำเนินการประกัน

คุณภาพ

ส่วนที่ 4 ปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไขปัญหา

ตอนที่ 2 กรณีศึกษา D ที่ผ่านการประเมินภายนอกในรอบที่ 2

ส่วนที่ 1 บริบทของโรงเรียน

ส่วนที่ 2 กระบวนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน

ส่วนที่ 3 ปัจจัยส่งเสริม และปัจจัยอุปสรรคที่เกิดขึ้นระหว่างการดำเนินการประกัน

คุณภาพ

ส่วนที่ 4 ปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไขปัญหา

ตอนที่ 3 เปรียบเทียบกรณีศึกษา C และ D

ตอนที่ 1 กรณีศึกษา C ที่ผ่านการประเมินภายนอกในรอบที่ 2

ส่วนที่ 1 บริบทของโรงเรียนกรณีศึกษา C

ผู้วิจัยขอนำเสนอบริบทของโรงเรียนกรณีศึกษา C ครอบคลุม 6 ด้าน ดังนี้ 1) สภาพทั่วไปของโรงเรียน 2) สภาพทั่วไปของชุมชน 3) ข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียน 4) ระบบการบริหารของโรงเรียน 5) จำนวนนักเรียน และ 6) จุดเด่น จุดด้อย

1. สภาพทั่วไปของโรงเรียน

โรงเรียนกรณีศึกษา C เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ประกอบด้วยอาคารสถานที่ โรงเรียนมีอาคารเรียน 2 หลัง มีอาคารประกอบ ที่ประกอบไปด้วย โรงอาหาร 1 หลัง ประกอบด้วยสถานที่ประกอบอาหาร ที่ตั้งสำนักงานศูนย์ฟุตบอลเยาวชน ห้องประชุมคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ห้องส้วม มีสนามเด็กเล่น สนามกีฬา และสถานที่จัดกิจกรรม ซึ่งประกอบด้วย แปลงปลูกสมุนไพร ส่วนย้อม เป็นต้น

2. สภาพทั่วไปของชุมชน

2.1 สภาพชุมชนรอบบริเวณโรงเรียนมีลักษณะเป็นชุมชนที่อพยพมาตั้งถิ่นฐานใหม่ มีประชากรประมาณ 1,000 คน บริเวณใกล้เคียงโดยรอบโรงเรียน ได้แก่ หมู่บ้านเกิดใหม่ วัดอาชีพหลักของชุมชน คือ รับจ้างทั่วไป เนื่องจากอพยพย้ายถิ่นมาจากต่างจังหวัด มีวุฒิการศึกษาต่ำ ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ประเพณี / วัฒนธรรมท้องถิ่นที่รู้จักโดยทั่วไป คือ แห่เทียนพรรษา ลอยกระทง งานบวช

ด้านสังคมและวัฒนธรรม ชุมชนประกอบอาชีพหลากหลาย ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีฐานะยากจน มีอาชีพรับจ้างทั่วไป ไม่มีที่อยู่เป็นของตัวเองและไม่มีเวลาเลี้ยงดูบุตรทำให้ครอบครัวขาดความอบอุ่น ชุมชนให้ความสนใจ ด้านการจัดการศึกษาตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 เห็นความสำคัญของการอนุรักษ์ประเพณีและวัฒนธรรมชุมชน และนำความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีชุมชนมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน

ด้านเทคโนโลยี ชุมชนมีเทคโนโลยีด้านการสื่อสารอย่างทั่วถึงแทบทุกหลังคาเรือน มีโทรทัศน์ วิทยุ คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต ทำให้การติดต่อสื่อสารสะดวก รวดเร็ว นักเรียนได้รับความรู้ ข้อมูลข่าวสารได้รวดเร็ว กว้างไกลและใช้เทคโนโลยีในการประกอบอาชีพ ส่งผลดีในความเป็นอยู่ของนักเรียน ส่งผลดีในความเป็นอยู่ของนักเรียน แต่อย่างไรก็ตาม เทคโนโลยีได้นำมาใช้ในทางที่ไม่เหมาะสม เช่น รายการโทรทัศน์บางรายการ อินเทอร์เน็ต เกม คอมพิวเตอร์ที่ไม่สร้างสรรค์ และมอมเมานักเรียน ซึ่งส่งผลกระทบต่อนักเรียนบ้าง

2.2 ด้านเศรษฐกิจ ผู้ปกครองส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับชั้นพื้นฐาน ร้อยละ 80 ประกอบอาชีพ รับจ้างโดยทั่วไป ค่าขาย รับราชการ ฐานะทางเศรษฐกิจ/รายได้โดยเฉลี่ยต่อปี 60,000 – 80,000 บาท ส่งผลให้มีรายได้ต่ำกว่ารายจ่าย ซึ่งส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของนักเรียนและมีบางส่วนที่มีฐานะมั่นคง

ด้านการเมืองและการปกครอง โรงเรียนได้รับการสนับสนุนจากมูลนิธิไทยรัฐ องค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน ให้มีการสนับสนุนด้านวัสดุ อุปกรณ์ ทุนการศึกษา การบริหารการจัดการศึกษา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่งผลให้ดำเนินงานการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ.2542

2.3 โอกาสและข้อจำกัดของโรงเรียน

โรงเรียนกรณีศึกษา C ได้รับความอนุเคราะห์จากสำนักเขต ให้ความร่วมมือในการอำนวยความสะดวก การรักษาความสะอาดของโรงเรียน ทางเข้าโรงเรียน ฯลฯ ชุมชนให้ความช่วยเหลืออย่างดี

3. ข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียน

3.1 วิสัยทัศน์

ภายในปี พ.ศ. 2551 โรงเรียนกรณีศึกษา C จะเป็นผู้ดำเนินการจัดการศึกษา การวิจัย การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นแหล่งบริการทางวิชาการและแหล่งเรียนรู้ของชุมชน อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สืบสาน ส่งเสริมความเป็นไทยและนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการเรียนรู้

สร้างและพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีคุณภาพ จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์มีสุขภาพจิตสมบูรณ์ รักท้องถิ่น ภูมิใจในความเป็นไทย มีจิตอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความรู้ตามมาตรฐานและมาตรฐานสากล

3.2 พันธกิจ คือ

4.2.1 ส่งเสริม/สนับสนุน ให้ใช้กระบวนการวิจัยในการพัฒนา/แก้ปัญหา กิจกรรมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ

4.2.2 ส่งเสริมให้ครูและนักเรียนใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัด กิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อความก้าวหน้าการเปลี่ยนแปลงของโลก

4.2.3 จัดทำหลักสูตรท้องถิ่น การใช้ภูมิปัญญา สถานประกอบการและ แหล่งการเรียนรู้โดยชุมชนมีส่วนร่วม เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนสอดคล้อง คล้องกับความ ต้องการของผู้เรียนและชุมชน

4.2.4 เสริมสร้างและพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดีของสังคมและชุมชน มี วินัย มีคุณธรรมและจริยธรรม มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์ ใฝ่รู้ใฝ่เรียน รัก การอ่าน

3.3 เป้าประสงค์ คือ

- 3.3.1 เป็นคนดี มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมอันพึงประสงค์
- 3.3.2 มีสุขภาพกาย และสุขภาพจิตสมบูรณ์
- 3.3.3 มีความรู้ตามมาตรฐานชาติ และมาตรฐานสากล สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงและประกอบอาชีพได้
- 3.3.4 มีทักษะและกระบวนการที่จำเป็นในความเป็นมนุษย์ ได้แก่ ทักษะความคิด ทักษะการทำงาน ทักษะการจัดการ ทักษะการสื่อสาร ทักษะการแสวงหาความรู้ ทักษะทางสังคม และทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ
- 3.3.5 รักท้องถิ่น ภูมิใจในความเป็นไทย
- 3.3.6 มีจิตอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- 3.3.7 เห็นคุณค่าของตนเองและผู้อื่น มีความมุ่งมั่นสู่ความสำเร็จ

3.4 ภารกิจของโรงเรียน

โรงเรียนกรณีศึกษา C จัดการเรียนการสอนตั้งแต่ ระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษา (ช่วงชั้นที่ 3)

1. ระดับก่อนประถมศึกษา ใช้แนวการจัดประสบการณ์แบบเตรียมความพร้อมแบบบูรณาการ โดยใช้แนวการจัดประสบการณ์พัฒนาตามวัยเด็ก ทางด้านสติปัญญา ร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคม จัดกลุ่มประสบการณ์ มีตารางกิจกรรมประจำวันทั้งในและนอกห้องเรียน เป็นประสบการณ์ในรูปแบบกิจกรรมที่สนองความต้องการและความสนใจของเด็ก ปลูกฝังให้เด็กมีพื้นฐานที่ดีด้านคุณธรรมและจริยธรรม

2. ระดับประถมศึกษา-มัธยมศึกษา ใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551

3.5 ปรัชญา / คำขวัญ

ปรัชญา คิดเป็นระบบ เคารพกติกา พัฒนาตน เน้นคนทำงาน สื่อสารก้าวไกล

คิดเป็นระบบ	หมายถึง มีกระบวนการคิดที่เป็นระบบ
เคารพกติกา	หมายถึง เคารพกติกาของโรงเรียนและสังคม
พัฒนาตน	หมายถึง พัฒนาตนเองให้ก้าวหน้าอย่างต่อเนื่องอยู่เสมอ
เน้นคนทำงาน	หมายถึง มีประสิทธิภาพในการทำงาน
สื่อสารก้าวไกล	หมายถึง สื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพและทันต่อเหตุการณ์

4. ระบบการบริหารของโรงเรียน

โรงเรียนกำหนดขอบข่ายการบริหารงานโรงเรียน ออกเป็น 4 งาน ดังนี้

4.1 การบริหารงานวิชาการ

4.2 การบริหารงบประมาณ

4.3 การบริหารงานบุคคล

4.4 การบริหารงานทั่วไป

ซึ่งสามารถกำหนดโครงสร้างและรายละเอียดของงาน ได้ดังแผนผังนี้

ผู้อำนวยการโรงเรียน

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

วิชาการ

- 1.งานสำนักงานกลุ่มบริหารและวิชาการ
- 2.งานบริหารกลุ่มสาระการเรียนรู้
- 3.งานพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
- 4.งานวัดผล ประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียนรู้
- 5.งานวิจัยพัฒนาคุณภาพการศึกษา
- 6.งานพัฒนาสื่อและนวัตกรรมเทคโนโลยีทางการศึกษา
- 7.งานพัฒนาแหล่งการเรียนรู้
- 8.งานนิเทศการศึกษา
- 9.งานแนะแนวการศึกษา
- 10.งานประสาน ส่งเสริม และสนับสนุนงานวิชาการแก่ครอบครัว ชุมชน องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษาในระบบ นอก ระบบและตามอัธยาศัย
11. งานการรับนักเรียน
- 12.งานทะเบียนนักเรียนและจัดทำสำมนักเรียน
- 13.งานพัฒนาระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ
- 14.งานห้องสมุด
- 15.งานอื่น ๆ

งบประมาณ

- 1.งานสำนักงานกลุ่มบริหารงบประมาณ
- 2.งานสำนักงานผู้อำนวยการโรงเรียน
- 3.งานวิเคราะห์และจัดทำแผนของสถานศึกษา
- 4.งานจัดตั้งเสนอขอและจัดสรรงบประมาณ
- 5.งานตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผล และรายงานการใช้จ่ายเงินและการดำเนินงาน
- 6.งานระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา
- 7.งานบริการการเงิน
- 8.งานบริหารการบัญชี
- 9.งานบริหารพัสดุและสินทรัพย์
- 10.งานจัดทำข้อตกลงทางปฏิบัติราชการ
- 11.งานตรวจสอบภายใน
- 12.งานจัดระบบควบคุมภายในหน่วยงาน
- 13.งานพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษา
- 14.งานเทคโนโลยีสารสนเทศ
- 15.งานอื่น ๆ

บริหารบุคคล

- 1.งานสำนักงานกลุ่มบริหารงานบุคคล
- 2.งานวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง
- 3.งานสรรหา บรรจุ แต่งตั้ง ลงเวลาและการออกจากราชการ
- 4.งานทะเบียนประวัติและบำเหน็จความชอบ
- 5.งานวินัยและการรักษาวินัย
- 6.งานพัฒนาบุคลากรและเสริมสร้างประสิทธิภาพการปฏิบัติราชการ
- 7.งานส่งเสริมกิจการนักเรียน
- 8.งานระบอบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
- 9.งานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม
- 10.งานส่งเสริมประชาธิปไตย
- 11.งานระดับชั้นคณะสี และครูที่ปรึกษา
- 12.งานป้องกันและแก้ไขปัญหาสิ่งเสพติด เฮดส์ และอบายมุข
- 13.งานวินัยและความประพฤตินักเรียน
- 14.งานประสานและพัฒนาเครือข่ายการศึกษา
- 15.งานอื่น ๆ

บริหารทั่วไป

- 1.งานสำนักงานกลุ่มบริหารทั่วไป
- 2.งานธุรกิจ
- 3.งานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม
- 4.งานประชาสัมพันธ์
- 5.งานยานพาหนะและบริการสาธารณะ
- 6.งานสัมพันธ์ชุมชน
- 7.งานโภชนาการ
- 8.งานอนามัยโรงเรียน
- 9.งานสวัสดิการ
- 10.งานโสตทัศนศึกษา
- 11.งานอื่น ๆ

แผนภาพที่ 5.1 โครงสร้างระบบบริหารของโรงเรียนกรณีศึกษา C

5. จำนวนนักเรียน

โรงเรียนนกรณศึกษา C เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก มีจำนวนทั้งสิ้น 536 คน มีข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนนักเรียน ดังนี้

5.1 จำนวนนักเรียนจำแนกตามระดับชั้น เพศ และห้องเรียน ดังนี้

ตารางที่ 5.1 จำนวนนักเรียนโรงเรียนนกรณศึกษา C

ชั้น	ชาย	หญิง	รวม
ปฐมวัยปีที่ 1	19	10	29
ปฐมวัยปีที่ 2	12	20	32
รวม	31	30	61
ประถมศึกษาปีที่ 1	29	20	49
ประถมศึกษาปีที่ 2	29	35	64
ประถมศึกษาปีที่ 3	32	28	60
ประถมศึกษาปีที่ 4	37	41	78
ประถมศึกษาปีที่ 5	48	30	78
ประถมศึกษาปีที่ 6	48	32	80
รวม	223	186	409
มัธยมศึกษาปีที่ 1	43	23	66
รวม	43	23	66
รวมทั้งโรงเรียน	297	239	536

5.2 มีนักเรียนที่มีความบกพร่องเรียนร่วม – คน

5.3 นักเรียนที่ภาวะทุพโภชนาการ – คน

5.4 มีนักเรียนปัญญาเลิศ – คน

5.5 มีนักเรียนต้องการความช่วยเหลือเป็นพิเศษ 5 คน

5.6 จำนวนนักเรียนต่อห้อง (เฉลี่ย) 35 คน

5.7 อัตราส่วน ครู : นักเรียน 1 : 25 คน

5.8 จำนวนนักเรียนที่ลาออกกลางคัน (ปีปัจจุบัน) – คน

5.9 สถิติการขาดเรียน / เดือน – คน

6. จุดเด่น และจุดด้อยของโรงเรียน

ตารางที่ 5.2 วิเคราะห์จุดเด่น และจุดด้อยของโรงเรียน

จุดเด่น	จุดด้อย
โรงเรียนมีที่ตั้งในทำเล ที่มีบรรยากาศเป็นธรรมชาติ	สภาพครอบครัวนักเรียนมีความแตกต่างกัน ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างบ้านกับโรงเรียน ประสานกันอย่างไม่เต็มที่
ผู้บริหารเป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี	โรงเรียนกรณีศึกษา C เป็นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาแต่ยังขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะทาง
โรงเรียนได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐและองค์กรเอกชนทั้งด้านวิชาการงบประมาณ อาคารสถานที่	

ส่วนที่ 2 กระบวนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน

ในการดำเนินการกระบวนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนนั้น โดยส่วนมากแล้วทุกโรงเรียนจะต้องมีการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนทั้งสิ้น เพื่อเป็นการยกระดับของโรงเรียนให้มีมาตรฐานยิ่งขึ้น แต่ยังมีบางโรงเรียนที่ไม่ได้ดำเนินการดำเนินการตามกระบวนการประกันคุณภาพ ซึ่งกระบวนการประกันคุณภาพนั้น ได้แบ่ง ออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ 1) การควบคุมคุณภาพ 2) การตรวจสอบคุณภาพ และ 3) การประเมินคุณภาพ ดังนี้

2.1 การควบคุมคุณภาพ

การควบคุมคุณภาพ คือ การดำเนินงานตามแผนที่วางไว้ทุกขั้นตอนที่วางไว้ โดยตรวจสอบได้จากการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียน การจัดทำธรรมนูญของโรงเรียนซึ่งในปัจจุบันได้เปลี่ยนชื่อเป็น แผนกลยุทธ์ การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาประจำปี แผนปฏิบัติการประจำปี การจัดข้อมูลสารสนเทศ ซึ่งสามารถแยกเป็นหัวข้อได้ดังนี้

1.การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียน

ในการจัดมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียนกรณีศึกษา C ได้ยึดมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน 18 ข้อเหมือนเดิม แต่ก่อนที่ทางโรงเรียนจะยึดมาตรฐานขั้นพื้นฐาน ผู้บริหารได้มีการเรียกประชุมบุคลากรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อสอบถามความเห็นว่าจะเพิ่มหรือลดตัวชี้วัดใด

“...แค่ 18 มาตรฐานก็เยอะอยู่แล้ว ยังทำได้จะไม่ครบเลยคุณ...”

ผู้อำนวยการโรงเรียน. สัมภาษณ์, 20 มกราคม 2552.

“...มีส่วนร่วมในการจัดทำนะ แต่ทางโรงเรียนไม่ได้ทำอะไรเพิ่ม แต่จะมีการประชุมกันว่าจะเพิ่มหรือลดตัวชี้วัดอะไร ตัวไหนทำได้หรือไม่ได้ เพราะเราอยากให้ผลที่ได้ออกมาสอดคล้องกับสิ่งที่เราต้องการจริง...”

ครูประถมศึกษาปีที่ 2. สัมภาษณ์, 26 มกราคม 2552.

2. การจัดทำธรรมนูญของโรงเรียน หรือแผนกลยุทธ์

โรงเรียนมีการจัดทำธรรมนูญโรงเรียน ซึ่งเป็นแผนแม่บทในการจัดการศึกษา ใช้เวลาในการจัดทำ 1 ปีครึ่ง โดยใช้เทคนิค SWOT มีแบบสอบถามความคิดเห็นในการพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนจากครู นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน นำข้อมูลมาสรุปความคิดเห็นและมีการประชุมแสดงความคิดเห็นหลายครั้ง จัดทำฉบับร่างและปรับปรุง จัดพิมพ์เป็นรูปเล่ม ประกาศใช้โดยมีคณะกรรมการลงนาม จากนั้นได้จัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีที่สอดคล้องกับธรรมนูญของโรงเรียน

ปัจจุบันโรงเรียนนฤมิตรศึกษา C ใช้แผนยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551–2554 โดยฉบับนี้จัดทำขึ้นเพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการจัดการศึกษาของโรงเรียน ตามแนววิธีการบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน (Performance Based Budgeting - PBB) โดยได้รับความร่วมมือกับบุคลากรภายในโรงเรียน ร่วมกับตัวแทนผู้ปกครองนักเรียน ผู้นำท้องถิ่น ผู้ทรงคุณวุฒิ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และนักเรียน ในการรวบรวมข้อมูล สภาพปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับจัดการศึกษา ทั้งที่เป็นสภาพเอื้อและไม่เอื้อ ที่มีผลกระทบต่อการทำงาน แล้วนำมาวิเคราะห์เพื่อใช้ประกอบในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ กำหนดทิศทางของสถานศึกษา วิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าประสงค์ในการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ เกิดประสิทธิผลสู่มาตรฐานคุณภาพ โดยมีขั้นตอนในการจัดคร่าว ๆ ดังนี้

1. ทำการประเมินมาตรฐานผู้เรียนเพื่อให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน และตัวชี้วัดเพื่อความเป็นไปได้ในการพัฒนาผู้เรียน

2. ทำการวิเคราะห์ปัจจัยด้านต่าง ๆ ว่าเป็นอย่างไร แล้วนำมาวิเคราะห์ร่วมกับสภาพทั่วไปของโรงเรียน โดยมีการจัดทำเป็นขั้นตอน เริ่มตั้งแต่สถานภาพของสถานศึกษา วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ ซึ่งในการจัดทำแผนกลยุทธ์ต้องมีความสอดคล้องกับแผนปฏิบัติการประจำปี

3. การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาประจำปีและแผนปฏิบัติการประจำปี ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนตามปรัชญา วิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายการพัฒนา / มาตรฐานระดับสถานศึกษา โรงเรียนได้กำหนดยุทธศาสตร์ และจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพ

สถานศึกษาระหว่างปีการศึกษา 2547- 2550 โดยมีกิจกรรม / โครงการ และตัวชี้วัดความสำเร็จ
ซึ่งมีวิธีดำเนินการดังนี้

1. องค์ประกอบต่างๆ ในแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ต้องมีความสอดคล้องรับ
กันอย่างสมเหตุสมผล โดยจะมีการประชุมคณะกรรมการสถานศึกษาว่าควรจะเห็นชอบหรือ
เสนอแนะในด้านใดบ้าง โดยที่ต้องประกอบไปด้วย

- วิสัยทัศน์และภารกิจต้องมีความชัดเจน เป็นที่เข้าใจและยอมรับร่วมกันจากทุก
ฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

- การวางแผนและการออกแบบกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน เช่น การจัดกิจกรรม
การเรียนการสอน การวัดและประเมินผล อีกทั้งตัวผู้บริหารเองต้องบริหารจัดการต้อง
ประสานสัมพันธ์และมีความสอดคล้องกัน เพื่อมุ่งสู่เป้าหมายเดียวกันและทำงานร่วมกัน
อย่างเป็นระบบ

2. มีการระบุระบบการสนับสนุนภายในผู้บริหารของโรงเรียน อาจารย์ บุคลากร
ทุกฝ่ายในโรงเรียน รวมถึงบุคลากรทั้งหมดต้องมีความเห็นที่ตรงกันกับแผนพัฒนาคุณภาพ
การศึกษาของโรงเรียน และต้องให้ความร่วมมืออย่างจริงจัง

3. บุคลากรภายในโรงเรียนทำการกำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์และตัวบ่งชี้ใน
แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของทางโรงเรียน โดยต้องทำเป็นลักษณะที่ทางโรงเรียนวัดผลได้

4. กำหนดถึงยุทธศาสตร์และเทคนิควิธีการต่าง ๆ ที่ใช้ในการระดมการเรียน
การสอน การวัดและประเมินผล ตลอดจนการบริหารการจัดการ ต้องตั้งอยู่บนรากฐานของวิชาการ
ที่ถูกต้อง

5. บุคลากรร่วมกันกำหนดรูปแบบและวิธีการพัฒนาบุคลากรให้มีประสิทธิภาพ
และตกลงร่วมกันถึงการปฏิบัติตามแผนงานที่วางไว้

6. ร่วมกันระดมทรัพยากรภายนอกที่จะให้ความร่วมมือและสนับสนุนทางวิชาการ
ซึ่งทางโรงเรียนโชคดีที่ได้วิทยากร จากทางมูลนิธิไทยรัฐมาให้ความรู้ด้านสารสนเทศและเทคโนโลยี
ต่าง ๆ แก่ผู้เรียน และบุคลากรภายในโรงเรียนด้วย

7. มีการเชิญผู้ปกครองและชุมชนให้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วม และมีบทบาท
สำคัญในกิจกรรมต่าง ๆ ตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน

8. โรงเรียนมีการประสานสัมพันธ์และระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อนำมา
สนับสนุนการดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน ซึ่งโรงเรียนกรณีศึกษา C
ได้ทรัพยากรเหล่านี้ จากมูลนิธิ

9. มีการกำหนดเครื่องมือ การวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ และผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนให้มีความสอดคล้อง

“...อย่างแรกเลย ครูจะเรียกประชุมบุคลากรที่เกี่ยวข้องทั้งหมดมาคุยกันว่าจะจัดทำแผนพัฒนาอย่างไรบ้าง มีใครจะเสนอแนวทางอะไรบ้าง แล้วลงมติดกัน...”

ครูประถมศึกษาปีที่ 5. สัมภาษณ์, 2 กุมภาพันธ์ 2552.

“...เอาง่าย ๆ เลยนะ อย่างน้อยโรงเรียนต้องมีการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาในลักษณะที่เป็นการวิเคราะห์สภาพของโรงเรียน บอกวิสัยทัศน์ เป้าหมาย ตัวชี้วัดความสำเร็จแค่นี้ก็พอแล้ว...”

ครูประถมศึกษาปีที่ 3. สัมภาษณ์, 27 มกราคม 2552.

ซึ่งเมื่อได้แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาแล้ว ขั้นตอนต่อไปของทางโรงเรียนก็จะเป็นแผนปฏิบัติการประจำปีซึ่งเป็นการนำกิจกรรม / โครงการต่าง ๆ มาวางแผนว่าจะจัดในช่วงใด มีใครเป็นผู้รับผิดชอบโครงการ ใช้งบประมาณเท่าไร ใครเป็นผู้ตรวจสอบ ซึ่งแผนปฏิบัติการประจำปีเป็นเอกสารที่กำหนดวิธีการ รายละเอียดการดำเนินงานในปีนั้น ๆ โดยต้องทำให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนกรณีศึกษา C เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพในทิศทางหรือสิ่งที่คาดหวังต้องการให้เกิดขึ้นภายในระยะเวลาที่กำหนด ซึ่งภายในจะคล้าย ๆ แผนพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา แต่แผนปฏิบัติการจะประกอบไปด้วย ส่วนที่ 1 บทนำ ประกอบไปด้วยสภาพปัจจุบันของสถานศึกษา และสภาพปัจจุบันและความต้องการ ส่วนที่ 2 ประกอบด้วย ทิศทางของสถานศึกษา วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ และกลยุทธ์ในการพัฒนาการจัดการศึกษา ส่วนที่ 3 ประกอบด้วย กลยุทธ์ต่าง ๆ เช่น 1) กลยุทธ์คุณธรรมนำความรู้ นำมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ส่งเสริมปฏิบัติ 2) กลยุทธ์ขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างกว้างขวางและทั่วถึง 3) กลยุทธ์พัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ 4) กลยุทธ์ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน ภาคเอกชน และท้องถิ่นในการจัดการศึกษา 5) กลยุทธ์การกระจายอำนาจและส่งเสริมความเข้มแข็งให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา 6) กลยุทธ์เร่งพัฒนาการศึกษาในเขตเฉพาะกิจ จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งแต่ละกลยุทธ์จะมีโครงการหรือแผนงานมารองรับ ซึ่งแต่ละโครงการต้องมีความสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาด้วย มีผู้รับผิดชอบโครงการ มีระยะเวลา หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ เป้าหมาย งบประมาณ

และการประเมินผลรายละเอียดของแผนงาน / โครงการ และส่วนที่ 4 การกำกับติดตาม ประเมินผลงานและรายงาน ซึ่งทางโรงเรียนได้มีการตรวจสอบภายใน โดยโรงเรียนจะมีการ ประเมินตนเองเป็นภายใน เพื่อตรวจสอบขั้นต้น และมีการตรวจสอบภายนอกโรงเรียนจะ ดำเนินการเพื่อให้ได้คุณภาพจากองค์กรภายนอก มีการประเมินโครงการโดยมีการประเมินก่อน การดำเนินการ ระหว่างการดำเนินการ หลังการดำเนินโครงการ สุดท้ายเป็นการรายงานโดยเรียน ได้จัดทำรายงานผลการจัดการศึกษาประจำปี และรายงานผลการจัดการศึกษาต่อหน่วยงานต้น สังกัด ประชาชนและผู้เกี่ยวข้องทั่วไปให้ทราบ

“...ครูที่นี้รู้หน้าที่ของตน รู้ว่าตัวเองรับผิดชอบโครงการอะ ใครทำหน้าที่ อะไร และเมื่อมีปัญหาก็สามารถแก้ไขได้...”

ครูประถมศึกษาปีที่ 2. สัมภาษณ์, 26 มกราคม 2552.

“...โอเคนะ ทำงานโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ คือ ถ้าผอ.ไม่เข้าใจตรง เงินส่วนไหน ครูก็สามารถชี้แจงได้นะ ทุกคนสามารถตรวจสอบได้เลย...”

ครูประถมศึกษาปีที่ 6. สัมภาษณ์, 4 กุมภาพันธ์ 2552.

4. การจัดข้อมูลสารสนเทศ

โรงเรียนมีการจัดทำข้อมูลสารสนเทศ ใช้สารสนเทศในการบริหารวิชาการ ส่วน ใหญ่มีการจัดทำข้อมูลครูในหมวดวิชาต่างๆ การวัดผลประเมินผลการเรียน ข้อมูลผลการเรียน การ จัดแผนการเรียน/ชั้นเรียน อุปกรณ์การสอน แหล่งข้อมูลเรียนรู้ ระเบียบสะสม ตารางสอน ความ หลากหลาย ในวิธีและการใช้เครื่องมือประเมิน การวางแผนการวัดและประเมินผลการเรียน นำไป พัฒนาผู้เรียน การพิจารณากิจกรรมแนะแนว กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การวิจัยในชั้นเรียน

“...ทางโรงเรียนโชคดีที่ครูที่นี้ส่วนมากใช้คอมพิวเตอร์เป็น เลยทำให้ สามารถนำพวกผลการเรียน หรือการวัดผลต่าง ๆ มาใช้ในคอมพิวเตอร์ได้...”

ครูประถมศึกษาปีที่ 1. สัมภาษณ์, 22 มกราคม 2552.

“...ก็เรียกข้อมูลนักเรียน หรือการผลการตัดเกรดจากข้อมูลในนี้ได้เลย...”

ครูประถมศึกษาปีที่ 3. สัมภาษณ์, 27 มกราคม 2552.

2.2 การตรวจสอบคุณภาพ

การตรวจสอบคุณภาพ คือ การติดตามตรวจสอบคุณภาพของการดำเนินการตามเกณฑ์ที่ตั้งขึ้น โดยตรวจสอบได้จาก การได้รับการตรวจสอบทบทวนจากสำนักงานการศึกษา การประเมินผู้เรียนด้วยเครื่องมือที่ได้มาตรฐาน มีการรายงานการพัฒนาคุณภาพต่อต้นสังกัด และมีการจัดทำรายงานการประเมินตนเอง แยกเป็นแต่ละประเด็นได้ดังนี้

1. การได้รับการตรวจสอบทบทวนจากสำนักงานการศึกษา

โรงเรียนกรณีศึกษา C ได้มีการดูแลความประพฤติ การทำงานของบุคลากรภายในโรงเรียน โดยเฉพาะผู้บริหารจะลงมาดูแลในเรื่องนี้เป็นอย่างดี รับฟังปัญหาทั้งเรื่องงาน เรื่องส่วนตัว แม้กระทั่งเรื่องที่บุคลากรภายในโรงเรียนเกิดความซุ่นข้องหมองใจ ผู้บริหารจะลงมาดูแลในเรื่องนี้ด้วยตัวเองในทุก ๆ ด้าน

“...ก็มีนะ ที่เค้าประเมินหรือจะเรียกว่าไงดีละ ดูว่าอะไรเหมาะหรือไม่เหมาะ แต่บางทีก็กลายเป็นว่าทะเลาะกัน ครูเลยต้องลงไปพูดคุยให้ แต่จะเป็นลักษณะการเล่านิทานนะเพื่อที่ว่าทั้ง 2 ฝ่ายจะได้ลดทิฐิลง รับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน และจะรู้ว่าสิ่งที่ตัวเองทำเหมาะหรือไม่ เพราะพฤติกรรมบางอย่าง เค้าจะแสดงออกมาโดยที่เค้าไม่รู้ตัว...”

ผู้อำนวยการโรงเรียน. สัมภาษณ์, 20 มกราคม 2552.

“...ทางครูด้วยกัน ก็จะมีการตักเตือนนะว่าอะไรสมควรหรือไม่สมควร แต่ที่ว่าครูที่นี้ทุกคนรู้ว่าอะไรสมควร เลยไม่ค่อยมีปัญหาอะไรมาก...”

ครูประถมศึกษาปีที่ 2. สัมภาษณ์, 26 มกราคม 2552.

ในด้านของการตรวจสอบถึงผลการประเมินทางโรงเรียนได้มีการตรวจสอบถึงผลการประเมินทุกครั้งไม่ว่าจะเป็นผลการประเมินจากหน่วยงานต้นสังกัด และผู้ประเมินคุณภาพภายนอก โดยผู้บริหารจะเรียกบุคลากรที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมฟังผลการประเมิน เพื่อตรวจสอบถึงกับผลความประเมินให้สอดคล้องกับความเป็นจริง และสำหรับในด้านที่เห็นสมควรว่าควรได้รับการปรับปรุง ทางผู้บริหารจะเรียกประชุมเพื่อรับทราบถึงข้อเสนอแนะ และร่วมกันหาแนวทางในการแก้ไขให้ดีขึ้น

“...ทุกคนเข้าฟังผลการประเมิน มีบางครั้งที่ทางเราเห็นว่าที่ประเมินมาไม่ตรงกับความจริง ก็มีแย้ง ๆ ไปบ้าง...”

ครูประถมศึกษาปีที่ 5. สัมภาษณ์, 2 กุมภาพันธ์ 2552.

“...ผอ.เรียกครูเข้าฟัง เราทุกคนจะได้รู้ข้อบกพร่อง ซึ่งในบางเรื่องครูก็มองไม่เห็นเหมือนที่พวกเค้ามองกัน...”

ครูประถมศึกษาปีที่ 4. สัมภาษณ์, 29 มกราคม 2552.

2. การประเมินผู้เรียนด้วยเครื่องมือที่ได้มาตรฐาน

ทางโรงเรียนได้มีการประเมินผู้เรียนที่หลากหลายนอกเหนือจากการมีการสอบประเมินคุณภาพการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน มีการประเมินผู้เรียนตามสภาพจริง จัดให้ผู้เรียนได้ทดสอบตามสนามทดสอบต่าง ๆ และมีการวัด ประเมินผลด้วยเกณฑ์ที่ได้มาตรฐาน นอกจากนี้ยังมีการประเมินสภาพจริง มีแบบสังเกต สัมภาษณ์

“...แหมคุณ โรงเรียนเรานะ ประเมินผู้เรียนบ่อยจะตาย ไม่ได้แค่วัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างเดียวนะ ยังมีการประเมินตามสภาพจริงด้วย...”

ครูประถมศึกษาปีที่ 2. สัมภาษณ์, 26 มกราคม 2552.

3. มีการรายงานการพัฒนาคุณภาพต่อต้นสังกัด

การจัดทำรายงานการพัฒนาคุณภาพการศึกษาประจำปี เป็นภาระงานที่โรงเรียนต้องดำเนินการเพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขงานที่บกพร่อง และรักษาคุณภาพของงานที่ประสบความสำเร็จเชิงประจักษ์ยืนยันต่อไป เพื่อเกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน และเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา และรองรับการประเมินคุณภาพภายนอก

การปฏิบัติงานภายใต้แผนยุทธศาสตร์ของโรงเรียนกรณีศึกษา C โดยสอดคล้องกับยุทธศาสตร์สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารุงเทพมหานคร เขต 2 และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ประสบความสำเร็จ เกิดจากความร่วมมือของคณะครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เครือข่ายผู้ปกครอง และนักเรียน เจ้าหน้าที่ทุกคนในโรงเรียนอย่างต่อเนื่องทำให้เกิดเป็นรายงานพัฒนาคุณภาพการศึกษาประจำปีที่มีคุณภาพ

“...โรงเรียนเรามีการรายงานผลการพัฒนาเป็นประจำอยู่แล้ว เพราะว่านอกจากจะรายงานให้ทางต้นสังกัดทราบแล้ว เราต้องรายงานไปยังมูลนิธิของเราด้วย ว่าเด็กนักเรียนมีพัฒนาการอย่างไร ซึ่งตรงนี้ก็ส่งผลต่อการขอของงบประมาณในครั้งต่อ ๆ ไป ด้วยเหมือนกันนะ...”

ผู้อำนวยการโรงเรียน. สัมภาษณ์, 20 มกราคม 2552.

“...ทุกคนร่วมกันทำรายงานพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา แบ่งหน้าที่กัน แต่ทุกคนต้องรู้ว่าภายในรายงานมีอะไรบ้าง...”

ครูประถมศึกษาปีที่ 3. สัมภาษณ์, 27 มกราคม 2552.

4. มีการจัดทำรายงานการประเมินตนเอง

ทางโรงเรียนมีการจัดทำรายงานการประเมินตนเอง ซึ่งขั้นตอนในการจัดเป็น 3 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอนย่อย คือ ขั้นแรก ก่อนที่จะมีการปฏิบัติตามแผนงาน / โครงการ ต้องมีการประเมินโครงการก่อน ขั้นที่สอง ทำการประเมินระหว่างปฏิบัติโครงการ ขั้นที่สาม สุดท้ายทำการประเมินหลังจากที่โครงการสิ้นสุด ขั้นที่ 2 คือ มีการประชุมคณะกรรมการทั้งหมด 4 ฝ่าย คือ ผู้บริหาร กรรมการสถานศึกษา ครู และนักเรียน และทั้ง 4 ฝ่ายประชุมร่วมกันโดยดูว่าผลการประเมินเป็นอย่างไร โดยใช้หลักการ SWOT เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไข และพัฒนาให้ดีขึ้น ขั้นที่ 3 คือ ทำการแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อทำการจัดบุคลากรเพื่อเขียนรายงาน และหลังจากนั้นทำการขออนุมัติเพื่อขอเผยแพร่ออกสู่สาธารณชน และหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

“...ครูทุกคนทำ พี่ก็ต้องทำ แล้วมาคุยกัน สุดท้ายพี่เป็นคนตรวจดูว่าเห็นสมควรหรือยัง พี่ต้องเข้าไปร่วมทุกขั้นตอน...”

ผู้อำนวยการโรงเรียน. สัมภาษณ์, 20 มกราคม 2552.

“...ครูทุกคนต้องรู้ทุกเรื่องนะ แม้กระทั่งว่าใครรับผิดชอบงานอะไรบ้าง ไม่อย่างนั้นเวลามีคนมาตรวจโรงเรียนเราจะตอบไม่ได้...”

ครูประถมศึกษาปีที่ 1. สัมภาษณ์, 22 มกราคม 2552.

2.3 การประเมินคุณภาพ

การประเมินคุณภาพ คือ การตัดสินผลการดำเนินงานตามแผนที่วางไว้ว่าเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดไว้หรือไม่ โดยตรวจสอบได้จากการเตรียมตัวเพื่อรองรับการประเมินภายนอก โดยที่ทางโรงเรียนได้มีการจัดห้องประชุมเพื่อนำเสนอถึงรางวัล กิจกรรมที่ทางโรงเรียนได้มา ทั้งที่เป็นรางวัลของสถานศึกษา รางวัลของผู้บริหาร ครู และนักเรียน นอกจากนี้ยังมีการจัดเตรียมเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการประเมินให้พร้อม

“...ห้องนี้และเตียงพวงนี้จะมีคนมาดูงานที่โรงเรียน เราก็จัดห้องนี้ให้พวกเขา ดูงาน ห้องเดียวกันกับที่พวกเขาประเมินมาดูนะ และเราก็เตรียมเอกสาร ป้ายต่าง ๆ รางวัล และสื่อต่าง ๆ ไว้พร้อมแล้ว...”

ครูประถมศึกษาปีที่ 4. สัมภาษณ์, 29 มกราคม 2552.

ส่วนที่ 3 ปัจจัยส่งเสริม และปัจจัยอุปสรรคที่เกิดขึ้นระหว่างการดำเนินการประกันคุณภาพ

จากการศึกษาสภาพการดำเนินการตามกระบวนการประกันคุณภาพของทางโรงเรียนกรณีศึกษา C พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อกระบวนการดำเนินการประกันคุณภาพของโรงเรียนกรณีศึกษา C เป็นในด้านการผู้บริหาร ด้านบุคลากร ด้านนักเรียน เป็นต้น ซึ่งสามารถแยกเป็นปัจจัยที่ส่งเสริม และปัจจัยที่เป็นอุปสรรค ได้ดังนี้

3.1 ปัจจัยส่งเสริมระหว่างการดำเนินการประกันคุณภาพ

1. ด้านบุคลากร

บุคลากรของโรงเรียนกรณีศึกษา C มีความพร้อมในการทำงาน บุคลากรส่วนใหญ่รู้เป้าหมายของหลักสูตร และเป้าหมายของการจัดการศึกษาเป็นอย่างดี รู้บทบาทหน้าที่ของครูยุคปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 สามารถนำความรู้และความสามารถของตนเอง ออกมาใช้ได้อย่างดี สามารถพัฒนาหลักสูตรและการจัดทำแผนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญได้ค่อนข้างดี และบุคลากรของโรงเรียนเป็นนักพัฒนาตนเอง (Self Developer) โดยมุ่งมั่นสร้างสรรคิให้เกิดความรู้ความเชี่ยวชาญในการสอน ตลอดจนสามารถสร้างสรรคิผลงาน และแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างต่อเนื่อง ด้วยความเป็นผู้มีความกระตือรือร้น สนใจ ใฝ่หาที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ อยู่เสมอ มีความปรารถนาที่จะเรียนรู้เพื่อเพิ่มศักยภาพของตน มุ่งสู่จุดหมายและความสำเร็จที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งการเป็นนักพัฒนาตนเองนอกจากจะเป็นการเพิ่มศักยภาพให้ตนเองแล้ว ยังพัฒนาให้

เกิดความเป็นเลิศทางวิชาชีพอีกด้วย และการทำงานที่จะเป็น นักพัฒนาตนเองที่ดีนั้น จะต้องมีความพร้อม กระทำทั้งทางกาย อารมณ์ และสติปัญญา ควบคู่ไปพร้อมๆ กัน

นอกจากนี้ทางโรงเรียนได้เน้นให้บุคลากรมีวิสัยทัศน์ร่วมกันในการทำงาน ซึ่งวิสัยทัศน์จะเป็นแรงผลักดันให้การปฏิบัติงานมุ่งเป้าสู่เป้าหมายอย่างมีเจตจำนง บนพื้นฐานของค่านิยม ปรัชญา ความคิดความเชื่อที่คล้ายคลึงกันส่งผลให้มีการร่วมกันทำกิจกรรมที่มีจุดมุ่งหมาย เดียวกันในที่สุด และจากการที่บุคลากรมีวัฒนธรรมการเรียนรู้ในโรงเรียน ส่งผลให้บุคลากรมีนิสัย ใฝ่รู้ศึกษา ค้นคว้าและเผยแพร่ต่อกันอันมีตรมีแนว จูงใจที่จะสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ อยู่เสมอ และ ได้รับการสนับสนุนวัฒนธรรมโรงเรียน คือ ความเชื่อ ค่านิยม การถือปฏิบัติ พิธีการ และกิจวัตร ของโรงเรียน ซึ่งจะช่วยสร้างความเหมาะสมและวางแนวทางของพฤติกรรมของบุคลากร และสิ่ง ที่นิยมปฏิบัติกันในโรงเรียน

“...เราต้องดูแล ครูในสังกัดให้ดี เพราะถ้าครูดีแล้วการพัฒนาทั้งตัวนักเรียนกับ โรงเรียนเองก็จะมีการพัฒนาได้ดีด้วย...”

ผู้อำนวยการโรงเรียน. สัมภาษณ์, 20 มกราคม 2552.

“...รู้สึกว่ ถ้าโรงเรียน อื่นเข้าทำได้ ทำไมโรงเรียนเราจะทำบ้างไม่ได้ อยากให้ โรงเรียนของเราได้อยู่ในระดับแนวหน้าของประเทศด้วย...”

ครูประถมศึกษาปีที่ 5. สัมภาษณ์, 2 กุมภาพันธ์ 2552.

“...ตัวครูเองจะหยุดอยู่กับที่ไม่ได้หรอกครับ ต้องมีการพัฒนา ตามโลกโลกาภิวัตน์ไม่จ้่นก็ตาม พวกนักเรียนเค้าไม่ทัน...”

ครูประถมศึกษาปีที่ 1. สัมภาษณ์, 22 มกราคม 2552.

“...ผมเห็นด้วยกับคำพูดที่ว่า ถ้าครูไม่เดินหน้าแล้วจะพานักเรียนให้พัฒนาได้ อย่างไร ฉะนั้น พวกเราเองจึงต้อง กระตือรือร้น ใฝ่ศึกษาหาความรู้ใหม่ๆ เสมอ...”

ครูประถมศึกษาปีที่ 2. สัมภาษณ์, 26 มกราคม 2552.

“...ผมจะดีใจมากเลยนะครับที่ได้ เห็น นักเรียน ชยัน แล้ว สิ่งต่างๆ เหล่านี้แหละครับ เป็นตัวกระตุ้นให้ผม ตั้งใจ สอน...”

ครูประถมศึกษปีที่ 3. สัมภาษณ์, 27 มกราคม 2552.

2. ด้านผู้บริหาร

สถานศึกษามีการจัดการโครงสร้างการบริหารที่ชัดเจน ซึ่งผลของการที่สถานศึกษามีคุณภาพ มีระบบการบริหารงานที่ดี มีโครงสร้างที่ชัดเจนนั้น มาจากการที่ผู้บริหารของโรงเรียนกรณีศึกษา C มีภาวะผู้นำและมีความเป็นประชาธิปไตย ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีหลักจิตวิทยาที่ดี ในการปรับความเข้าใจในปัญหาของบุคลากร เป็นครุต้นแบบให้คำปรึกษาหารือในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และมีการให้กำลังใจผู้ใต้บังคับบัญชา มีความสามารถในการส่งเสริมการทำงานเป็นทีม ส่งเสริมให้มีการปฏิบัติงานตามแผนที่กำหนดไว้ นอกจากนี้ยังมีการนิเทศ ติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานและสามารถนำผลการประเมินมาใช้ในการตัดสินใจ และปรับปรุงงานได้อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ผู้บริหารยังมีความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน สังเกตได้จากการที่มีการประชุมคณะกรรมการประจำโรงเรียน การจัดประชุม หรือจากการร่วมกิจกรรมของโรงเรียน เป็นต้น ส่งผลให้โรงเรียนได้รับความร่วมมือจากคณะกรรมการสถานศึกษาและชุมชน ในการพัฒนาหลักสูตร การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ผู้บริหารของโรงเรียนมีพลังความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ โดยเป็นผู้นำที่มีบทบาทเป็นนักออกแบบ คือ มีความรู้ความเข้าใจอย่างถ่องแท้ ว่าสิ่งใดควรพัฒนาขึ้นมาใหม่ ด้วยรูปแบบ วิธีการคิด เจตคติ ทศนคติ กระบวนทัศน์ผู้นำ และผู้บริหารโรงเรียนมีการบริหารโอกาส ด้วยแง่มุมที่มีรูปแบบวิธีคิด การมองเห็นโอกาสนั้นๆ นอกจากนี้แล้วยังให้ความสำคัญไปที่ “ระดับการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง” ที่จะก้าวไปสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียน

ผู้บริหารของโรงเรียนมีการสร้างความเชื่อมั่น ผูกพัน ให้บุคลากรเห็นความสำคัญต่อการเรียนรู้ทุกระดับการเรียนรู้ของบุคลากรในโรงเรียน เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นได้ เนื่องจากพลังร่วมมือร่วมใจกัน ผู้บริหารมีนโยบายที่เด่นชัดกับการส่งเสริมการเรียนรู้อย่างมีจุดหมายถือเป็นค่านิยมหลักของโรงเรียน มีการจัดสรรงบประมาณการฝึกอบรม การเรียนรู้ มีนโยบายการให้รางวัล การเรียนรู้แก่องค์กรที่ดีเด่น ได้รับการยกย่องเชิดชู บุคลากรต่างๆ ได้รับการฝึกฝนเปิดโอกาสให้มีความรู้ มีระบบฐานข้อมูลที่เอื้อต่อการแบ่งปันข้อมูล มีการแจกแจงเผยแพร่ มีสื่อเทคโนโลยีที่ช่วยสนับสนุนการเรียนรู้ด้วยวิธีการ สนับสนุนให้มีการระดมสมอง การคิดค้นหาทางเลือกปฏิบัติที่ดี

และเหมาะสมที่สุด อาจมีการเปรียบเทียบมาตรฐานอ้างอิง (Benchmarking) เพื่อการถ่ายโอนวิธีการหรือเทคโนโลยีที่สนับสนุนกิจกรรมหรือสมรรถนะหลักของโรงเรียน

นอกจากนี้ผู้บริหารยังเป็นผู้ที่มีความสามารถเป็นผู้ริเริ่มนำสถานศึกษาเข้าสู่นโยบายการพัฒนาโรงเรียนเข้าสู่ต้นแบบโรงเรียนในฝัน โดยการดำเนินการร่วมกับคณะกรรมการสถานศึกษาในการวางระบบภาคีเครือข่ายผู้เชี่ยวชาญ พี่เลี้ยง ภูมิปัญญาท้องถิ่นและศึกษานิเทศก์ การจัดการบริหารสถานศึกษาให้เป็นระบบอินทราเน็ต และบริหารงานสถานศึกษาแบบ e-office เช่น smart card / OBEC / OBEC74 / OBEC Smis / ห้องโสตทัศนศึกษา รวมทั้งมีการจัดสถานศึกษาให้เป็นห้องเรียนแบบ e – classroom และยังมีพัฒนาครูให้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบ e – book / e – learning นอกจากนี้ยังเป็นผู้ริเริ่มโครงการเส้นทางความคิด โดยการสร้างทางเดินเข้าโรงเรียนให้มีหลังคากันแดดกันฝนได้ และจัดนิทรรศการทางวิชาการไว้ให้ผู้เรียนศึกษาหาความรู้ทุกวัน

“...เราต้องเป็นตัวอย่างที่ดี สำหรับพวก ครู ๆ ทั้งหมดเพราะว่า คำกำลังมองเรา อยู่ว่าเราจะวางตัวทำตัวอย่างไร เมื่อทำให้เข้าใจเราได้แล้วการบริหารงานหรือการทำงาน จะง่ายขึ้น...”

ผู้อำนวยการโรงเรียน. สัมภาษณ์, 20 มกราคม 2552.

“...ผอ.ของเราเก่ง นะ มีความรู้ความเข้าใจ ระบบดี ส่งเสริมการศึกษาการพัฒนาโรงเรียน เป็น แบบอย่างที่ดี สำหรับ ครู ในโรงเรียน...”

ครูประถมศึกษาปีที่ 4. สัมภาษณ์, 29 มกราคม 2552.

“...ถ้าผู้บริหารมีการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ทำให้มองเห็นมุมกว้าง...”

ครูประถมศึกษาปีที่ 5. สัมภาษณ์, 2 กุมภาพันธ์ 2552.

“...การที่ได้รับการสนับสนุนทางด้านเทคโนโลยีนี้แหละ ปัจจัยสำคัญของการพัฒนาอยู่ในโลกยุคปัจจุบันเลยละค่ะ...”

ครูประถมศึกษาปีที่ 2. สัมภาษณ์, 26 มกราคม 2552.

“...เมื่อทำอะไรดีดีออกมาแล้ว ผู้บริหาร ควรจะมอบ รางวัลให้สะท้อนย จะได้เป็นขวัญกำลังใจในการทำงาน แล้ว จะเกิดการแข่งขันกัน ทำให้ต่างคนต่างต้องพัฒนาตัวเอง...”

ครูประถมศึกษปีที่ 1. สัมภาษณ์, 22 มกราคม 2552.

“...การประชุมผู้บริหาร บ่อยๆ บางครั้งก็ดี เพราะว่าจะได้ เอาความคิดเห็นหรืออะไรพวกนี้มาพัฒนา แต่ ถ้าประชุมแล้วผลการประชุมเงียบหายไป คงไม่มีประโยชน์ ดังนั้น หลังจากการประชุมแล้วควรที่จะ ประกาศผลการประชุมให้ผู้ปฏิบัติรับทราบด้วย...”

ครูประถมศึกษปีที่ 3. สัมภาษณ์, 27 มกราคม 2552.

3. ด้านงบประมาณ

สถานศึกษามีชุมชนที่เข้มแข็งได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายทุกด้านความช่วยเหลือทางด้านกิจกรรมการเรียนการสอน โครงการหรือแม้กระทั่งในเรื่องงบประมาณที่ทางโรงเรียนได้มูลนิธิ ที่เข้ามามีส่วนช่วยเหลือทางโรงเรียน นอกจากงบประมาณที่ทางโรงเรียนได้จากส่วนกลาง ซึ่งจากงบประมาณที่ทางโรงเรียนได้ช่วยให้โรงเรียนสามารถพัฒนาสื่ออุปกรณ์และเทคโนโลยีต่าง ๆ ให้ครบเพียงพอต่อความต้องการและมีประสิทธิภาพได้ ซึ่งทางโรงเรียนมีการทำงานงบประมาณเป็นขั้นตอนเพื่อการวางแผนงานของโรงเรียน โดยได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายในการวางแผน และปฏิบัติตามแผนเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จโดยมีการควบคุมและวัดผลการปฏิบัติงาน ด้วยการเปรียบเทียบผลงานที่เกิดขึ้นจริง กับงบประมาณ ซึ่งงบประมาณเป็นเครื่องมือที่ช่วยผู้บริหารในการวางแผนและควบคุมการดำเนินงานของโรงเรียนให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกิจการอย่างมีประสิทธิภาพ (Efficiency) คือ การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด และประสิทธิผล (Effectiveness) คือ ใช้ทรัพยากรให้ได้รับผลสำเร็จตามเป้าหมาย

“...โรงเรียน เราได้รับการ สนับสนุน อย่างดีจากทั้ง ส่วนกลางและมูลนิธิ ส่งผลให้สามารถพัฒนา หลาย ๆ สิ่ง หลาย ๆ อย่างได้...”

ผู้อำนวยการโรงเรียน. สัมภาษณ์, 20 มกราคม 2552.

“...มีการวางแผนการ จัดการเรื่อง งบประมาณ ดีมากครับโรงเรียนของเรา ใช้ทรัพยากรได้อย่างมีคุณค่า และเต็มประสิทธิภาพ...”

ครูประถมศึกษปีที่ 6. สัมภาษณ์, 4 กุมภาพันธ์ 2552.

ส่วนที่ 4 ปัญหา อุปสรรคและแนวทางแก้ไขปัญหา

4.1 ปัญหา อุปสรรคจากการดำเนินการประกันคุณภาพ

1. ด้านผู้เรียน

ผู้เรียนของทางโรงเรียนมีจำนวนที่ไม่แน่นอน เนื่องจากว่ามีการย้ายเข้า – ออก ตลอดเวลา ทำให้เป็นปัญหาในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ไม่ตรงตามเกณฑ์ ปัญหาเรื่อง คณิตศาสตร์ และภาษาต่างประเทศ เรียนไม่ทันเพื่อน ซึ่งส่วนหนึ่งมาจากการที่ผู้ปกครองของ นักเรียนประกอบอาชีพรับจ้าง ทำให้มีการย้ายถิ่นฐานตลอดเวลา

“...ทำไงได้ โรงเรียนเราจะให้มาตัดเด็กเป็นไปไม่ได้หรอก ยังไงเราก็ต้องรับหมด ทำให้ไม่สามารถคิดเรื่องการเรียนได้...”

ผู้อำนวยการโรงเรียน. สัมภาษณ์, 20 มกราคม 2552.

นักเรียนที่มีภาวะซึมเศร้ามีสาเหตุของปัญหามาจากด้านสังคมและจิตใจ มีรายละเอียด ที่บ่งบอกความมีปัญหาอยู่ที่ครอบครัวแตกแยก ครอบครัวมีฐานะยากจนทำให้นักเรียนขาด ความอบอุ่น ไม่เชื่อมั่นในตนเอง มีปมด้อย ทำให้คิดมาก ไม่อยากคบเพื่อน เก็บกด เก็บตัว ในที่สุด ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีผลกระทบต่อภาวะซึมเศร้าของนักเรียน คือ ครอบครัวแตกแยก ความสัมพันธ์ไม่ดีกับผู้ปกครอง บิดามารดาไม่ได้เป็นผู้เลี้ยงดู นักเรียนที่มีค่าใช้จ่ายต่อเดือน ไม่เพียงพอ

“...สภาพจิตใจของเด็กนั้น ค่อยข้างแย่ เนื่องจาก ภาวะทางครอบครัว ที่ค่อนข้างมี ปัญหาทำให้ ไม่มีความ ใส่ใจในการศึกษา...”

ครูประถมศึกษาปีที่ 6. สัมภาษณ์, 4 กุมภาพันธ์ 2552.

4.2 แนวทางการแก้ไข้ปัญหา

ในส่วนของโรงเรียนกรณีศึกษา C ปัญหาเด่นชัดที่ควรได้รับการแก้ไข้ไม่มาก แต่ควรที่จะได้รับการปรับปรุง แก้ไขและพัฒนา มีดังนี้

1. ด้านผู้เรียน

ถึงแม้ว่าทางโรงเรียนจะมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ แต่ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนยังไม่ได้เท่าที่ควรนัก โดยเฉพาะควรพัฒนาด้านวิชาการให้แก่ผู้เรียนในวิชาคณิตศาสตร์และภาษาอังกฤษ ควรพัฒนาทักษะทางด้านกระบวนการคิด พยายามให้ผู้เรียนได้ใช้ทักษะการคิดต่าง ๆ ควบคู่ไปกับกิจกรรมการเรียนการสอนของผู้สอน และควรส่งเสริมให้ผู้เรียนทำงานเป็นลำดับขั้นตอนและมีความละเอียดรอบคอบ โดยการฝึกหัดผู้เรียนรู้จักจัดระบบความคิดของตนเอง อาจใช้วิธีง่าย ๆ คือ การทำ Mind Mapping เป็นต้น

โรงเรียนควรเล็งเห็นถึงสภาพปัญหาและเข้าใจปัญหาที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับตัวนักเรียน โดยจัดให้มีระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนขึ้นมา เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไข้ปัญหาอย่างเร่งด่วน โดยทางโรงเรียนได้มีการจัดการประชุมปรึกษาหารือร่วมกับคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครองและชุมชน ส่วนแนวทางแก้ไข้ปัญหาของนักเรียนที่อยู่ในภาวะซึมเศร้า โดยใช้วิธีการแก้้ปัญหาความยากจนให้นักเรียนได้ทำงานหารายได้ฝึกอาชีพต่าง ๆ สร้างทักษะสังคมให้กับนักเรียนใช้เทคนิคการให้คำปรึกษา สร้างความเข้าใจ ขอความร่วมมือกับผู้ที่เกี่ยวข้อง จัดกิจกรรมให้กับนักเรียน เพื่อให้เห็นคุณค่าในตนเอง ในการพัฒนาและส่งเสริมพฤติกรรมของนักเรียนที่มีภาวะซึมเศร้า โดยการจัดกิจกรรม ฝึกอาชีพที่นักเรียนมีความสนใจ ฝึกให้นักเรียนรักและเห็นคุณค่าในตนเองโดยจัดกิจกรรมระดมใจ ฝึกนักเรียนให้มีทักษะทางสังคมโดยจัดกิจกรรมต่าง ๆ ฝึกความเป็นผู้นำโดยเป็นผู้ช่วยวิทยากรหรือผู้ช่วยครูในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ พัฒนาด้านการเรียนด้วยวิธีการต่าง ๆ กิจกรรม ในเชิงสร้างสรรค์ การมองโลกในแง่ดี ฝึกทักษะชีวิต ฝึกทักษะทางสังคม

“...ต้อง ให้ครู ตั้งใจมากขึ้นละคะ เพราะ เป็นผู้ที่ใกล้ชิดและจะเข้าถึง ตัวนักเรียน ได้มากที่สุด ต้องทำให้ นักเรียนไว้ใจ คุณครูของเรา...”

ผู้อำนวยการโรงเรียน. สัมภาษณ์, 20 มกราคม 2552.

“...จัดให้มีกิจกรรมที่ต้องให้ ตัวเด็ก ๆ มีส่วน ร่วมในการศึกษาไม่ใช่จับเด็กมานั่งท่อง เป็นนกแก้วนกขุนทอง...”

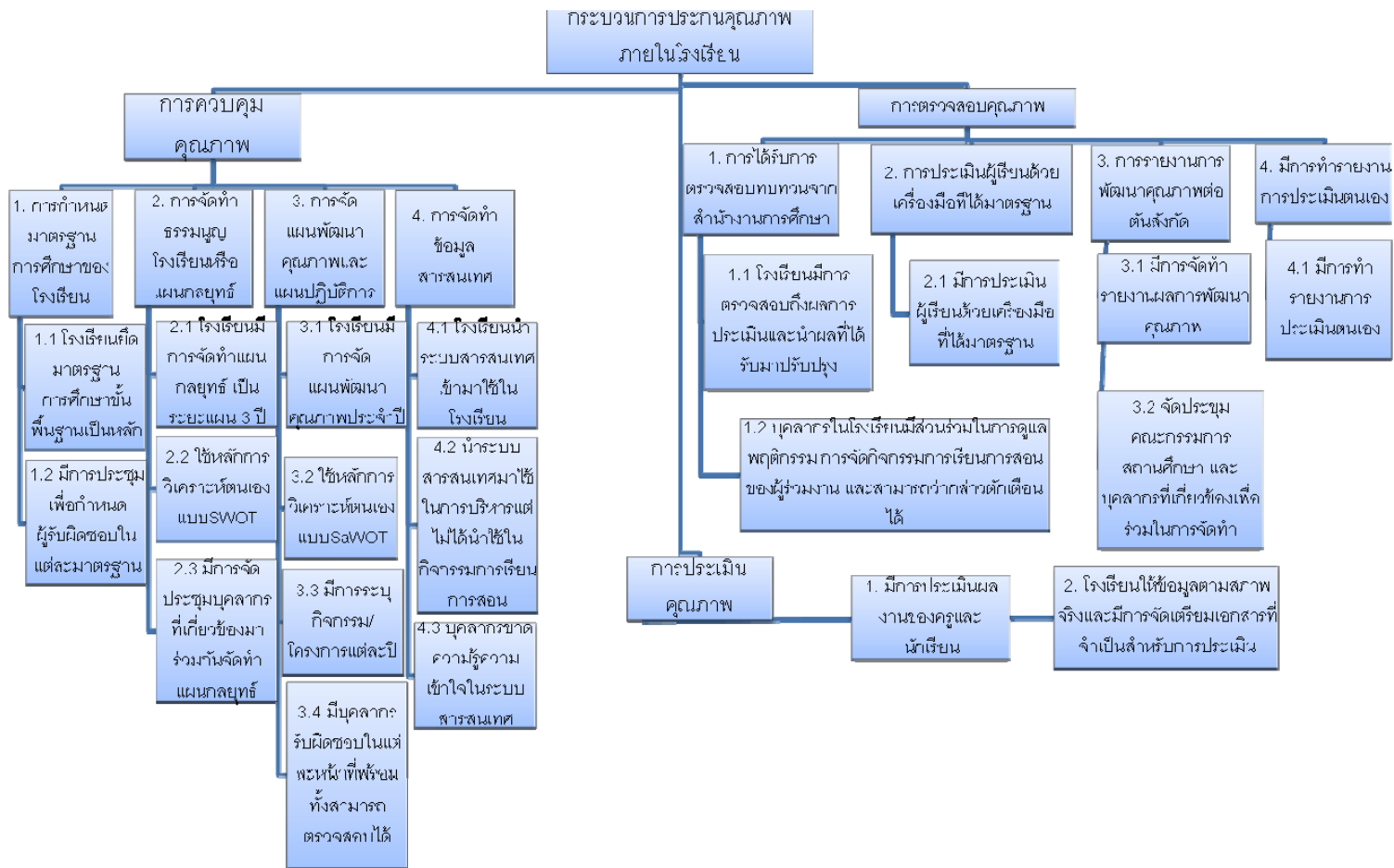
ครูประถมศึกษาปีที่ 1. สัมภาษณ์, 22 มกราคม 2552.

“...พัฒนาความคิดของตัวนักเรียนเองให้ เค้ารู้จักวางแผน ในการดำเนินชีวิต....”

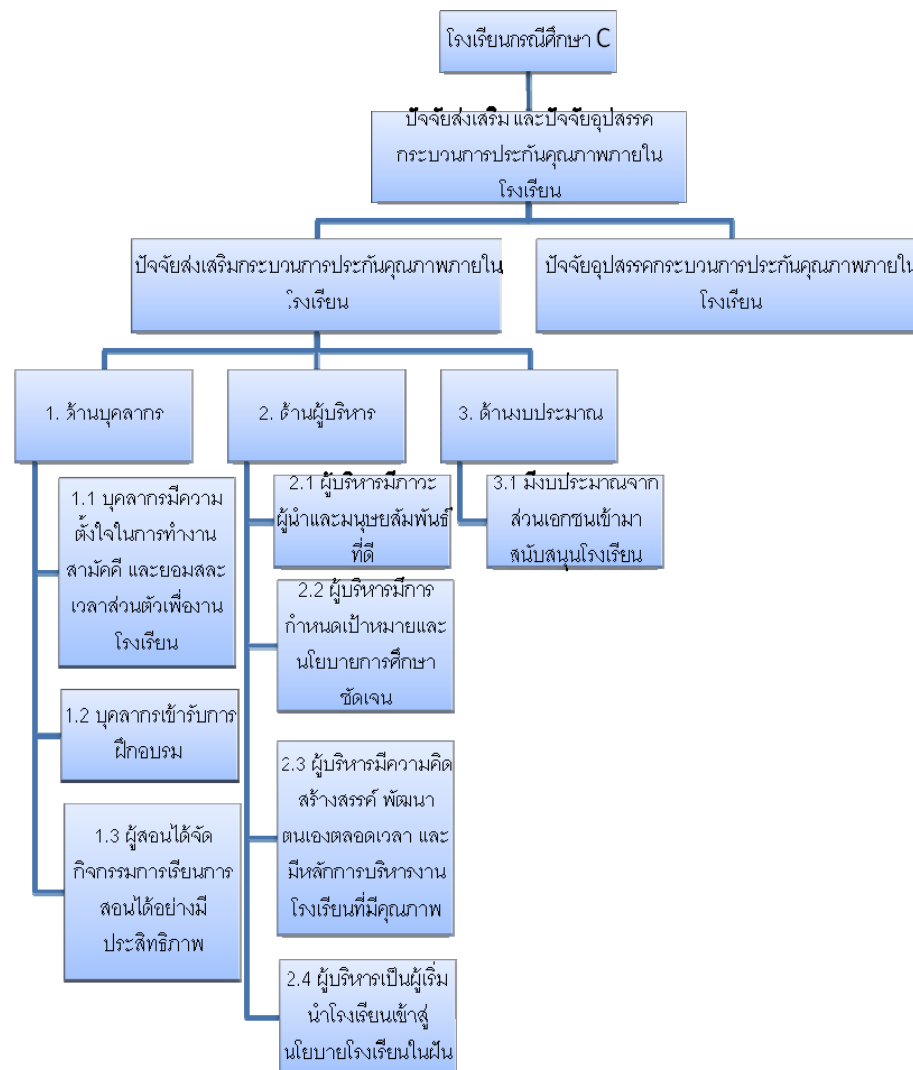
ครูประถมศึกษาปีที่ 5. สัมภาษณ์, 2 กุมภาพันธ์ 2552.

“...ต้องให้ผู้ปกครองเข้าใจถึงปัญหาของ เด็กแต่ละคน ผมเองก็ต้องเข้าถึงผู้ปกครอง เพื่อจะได้เข้าถึงตัว เด็ก และตัวปัญหา จะได้นำมาเป็นแนวทางแก้ไขได้....”

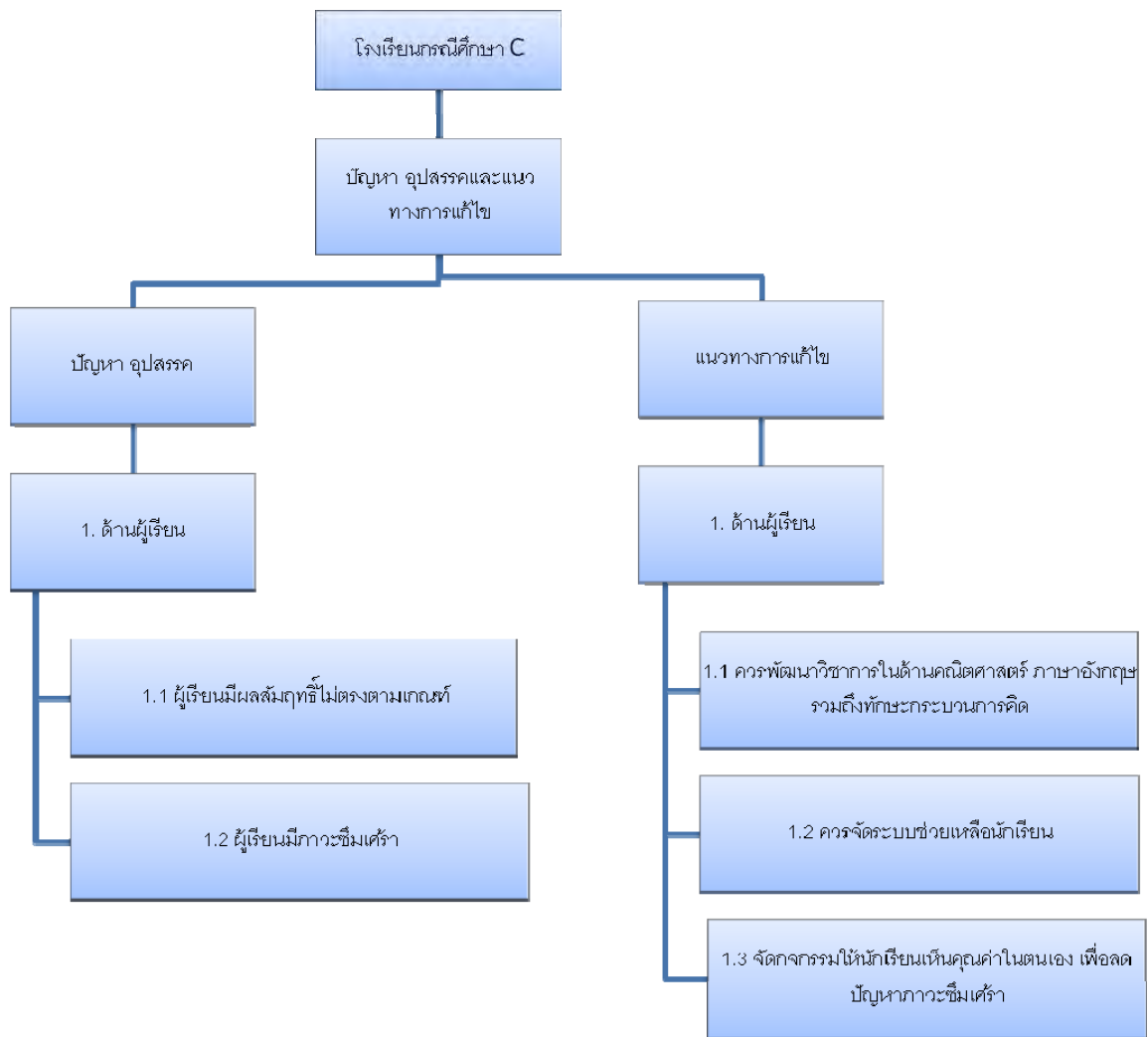
ครูประถมศึกษาปีที่ 2. สัมภาษณ์, 26 มกราคม 2552.

แผนภาพที่ 5.2 กระบวนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน ของโรงเรียนกรณีศึกษา C

แผนภาพที่ 5.3 ปัจจัยส่งเสริมและปัจจัยอุปสรรคกระบวนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนของโรงเรียนนครนศึกษา B

แผนภาพที่ 5.4 ปัญหา อุปสรรคและแนวทางการแก้ไข ของโรงเรียนกรณีศึกษา C

ตอนที่ 2 กรณีศึกษา D ที่ผ่านการประเมินภายนอกในรอบที่ 2

ส่วนที่ 1 บริบทของโรงเรียนกรณีศึกษา D

ผู้วิจัยขอนำเสนอบริบทของโรงเรียนกรณีศึกษา D ครอบคลุม 6 ด้าน ดังนี้ 1) สภาพทั่วไปของโรงเรียน 2) สภาพทั่วไปของชุมชน 3) ข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียน 4) ระบบการบริหารของโรงเรียน 5) จำนวนนักเรียน และ 6) จุดเด่น จุดด้อย

1. สภาพทั่วไปของโรงเรียน

สภาพปัจจุบัน ปีการศึกษา 2551 โรงเรียนกรณีศึกษา D จัดการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาล จำนวน 3 ห้องเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 จำนวน 9 ห้องเรียน มีเด็กพิการเรียนร่วม (บกพร่องทางการได้ยิน) ในห้องเรียนปกติ จำนวน 3 คน รวมมีจำนวนห้องเรียน 15 ห้องเรียน ชาย 182 คน หญิง 176 คน รวม 358 คน ข้าราชการครู จำนวน 16 คน นักการภารโรง 3 คน ครูอัตราจ้างสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 3 คน และครูที่โรงเรียนจ้างสอน จำนวน 2 คน ครูพี่เลี้ยง จำนวน 1 คน พี่เลี้ยงจำนวน 4 คน แม่ครัว จำนวน 3 คน มีอาคารเรียนเป็นตึก 4 ชั้น จำนวน 2 หลัง โรงเรียนตั้งอยู่บนเนื้อที่ของวัด จำนวน 1 ไร่ 3 งาน 42 ตารางวา และมีสนามคอนกรีตหน้าอาคารเรียนซึ่งใช้เป็นสนามวอลเลย์บอล และสนามกีฬาอื่น ๆ ได้

สภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน ในด้านสถานที่ โรงเรียนมีการจัดทำสวนหย่อมบริเวณโรงเรียนให้มีความร่มรื่น สวยงาม จัดแหล่งการเรียนรู้ภายในโรงเรียน เช่น สวนสมุนไพร มีบริเวณนั่งเล่น ที่พักผ่อน มีความสวยงาม สะอาดและเป็นระเบียบ มีห้องน้ำ ห้องส้วมที่ถูกสุขลักษณะเพียงพอกับจำนวนนักเรียน มีโรงอาหารที่เป็นสัดส่วนสะอาด และเพียงพอกับจำนวนนักเรียน จัดห้องประชุมเป็นห้องเอนกประสงค์อย่างเป็นสัดส่วน และจัดอาคารเรียน อาคารประกอบการและห้องเรียน มีครุภัณฑ์ ตู้ โต๊ะ เก้าอี้ ที่เพียงพอกับจำนวนนักเรียน ด้านการส่งเสริมการเรียนการสอน มีห้องสื่อเทคโนโลยีที่นักเรียนสามารถเรียนรู้ด้าน ICT อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น ห้องปฏิบัติการทางภาษา (Sound Lab) ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ ห้องปฏิบัติการคณิตศาสตร์ และห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ ห้องดนตรี ห้องสมุดเป็นศูนย์วิชาการและแหล่งเรียนรู้เพื่อการค้นคว้าของนักเรียน ห้องจริยธรรม ห้องพิเศษเด็กที่บกพร่องทางการได้ยิน (เรียนร่วม) และห้องสื่อการเรียนการสอน

ในด้านอาคารเรียน มี 2 หลัง ไม่มีอาคารประกอบ มีจำนวนห้องเรียนทั้งหมด 11 ห้องเรียน มีห้องที่จัดไว้ใช้สำหรับปฏิบัติการเฉพาะทั้งหมด 10 ห้อง ได้แก่ ห้องสมุด ห้องดนตรี ห้องศิลปะ ห้องคณิตศาสตร์ ห้องวิทยาศาสตร์ ห้องคอมพิวเตอร์ ห้องปฏิบัติการทางภาษา ห้องจริยธรรม ห้องฝึกพูด

นักเรียนบกพร่องทางการได้ยิน (หู) และกึ่งหัดถกรรมดอกไม้ผ้าใยบัว อีกทั้งมีพื้นที่สำหรับปฏิบัติกิจกรรม / นันทนาการ เช่น สนามกีฬา สนามเด็กเล่น (เครื่องเล่นสนาม) และห้องประชุม

2. สภาพทั่วไปของชุมชน

2.1 สภาพชุมชนรอบบริเวณโรงเรียน มีลักษณะทั้งชุมชนแออัด บ้านเช่า อาคารพาณิชย์ วัด สถานศึกษามีอาชีพหลากหลาย เช่น รับจ้าง ค้าขายแผงลอย ค้าขายในอาคารพาณิชย์ และรับราชการ รายได้ประชากรค่อนข้างต่ำ ชุมชนมีความสัมพันธ์กับโรงเรียนดี แต่ไม่ค่อยจะมีส่วนร่วมเนื่องจากเป็นคนท้องถิ่นน้อย ส่วนใหญ่เป็นคนต่างจังหวัด อพยพไปอพยพมาเพียง 1-2 ปี และสภาวะทางเศรษฐกิจไม่ค่อยดีนัก สภาพชุมชนมีปัญหาครอบครัวแตกแยก เล่นการพนัน สิ่งเสพติด การลักขโมย บุคคลในชุมชนขาดสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกัน ไม่ค่อยมีเวลาดูแลบุตรหลานในด้านการศึกษาและการเลี้ยงดูทำให้มีปัญหาด้านการเรียนของนักเรียน

2.2 การศึกษาของผู้ปกครองส่วนใหญ่ต่ำกว่าปริญญาตรี มีบางครอบครัวที่ผู้ปกครองจบการศึกษาระดับปริญญาตรี หรือปริญญาโท แต่ก็ไม่มากนัก

อาชีพของผู้ปกครองส่วนมาก ประกอบอาชีพรับจ้าง รองลงค้าขาย รับราชการหรือรัฐวิสาหกิจ ตามลำดับ ซึ่งส่งผลต่อรายได้ต่อเดือน ซึ่งโดยส่วนมากมีรายได้ประมาณ 5,000-10,000 บาท รองลงมา ต่ำกว่า 5,000 บาท และมากกว่า 10,000 บาท ตามลำดับ

สถานภาพของผู้ปกครอง ส่วนมากบิดามารดาอาศัยอยู่รวมกัน รองลงแยกกันอยู่ และอื่น ๆ นอกจากนี้ผู้ปกครองส่วนมากนับถือศาสนาพุทธ รองลงมา คือ อิสลาม และคริสต์ ตามลำดับ

2.3 โอกาสและข้อจำกัดของโรงเรียน

โรงเรียนอยู่บริเวณวัด ได้รับการสนับสนุนจากเจ้าอาวาสน้อย เพราะวัดไม่มีกิจกรรมอื่น และอยู่ห่างไกลแหล่งเรียนรู้ ขาดพาหนะนำนักเรียนไปศึกษาค้นคว้า เป็นโรงเรียนที่ไม่อยู่ในกลุ่มเสี่ยงต่อยาเสพติด รายได้และพื้นฐานการศึกษาของผู้ปกครองน้อย จึงไม่สามารถให้การสนับสนุนการศึกษาของบุตรหลานได้เต็มที่

3. ข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียน

3.1 วิสัยทัศน์

อนุรักษ์ไทย ก้าวไกลเทคโนโลยี ผู้เรียนเก่ง ดี มีคุณธรรม น้อมนำสุขบุคคลากรหมั่นพัฒนาตนเอง ชุมชนร่วมบริหาร กิจกรรมบรรลุเป้าหมาย

3.2 พันธกิจ คือ

3.2.1 จัดและส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้แก่ประชาชน

3.2.2 พัฒนาบุคคลในสถานศึกษา ได้แก่ นักเรียน ครู-อาจารย์ เจ้าหน้าที่ ให้สามารถจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

3.2.3 ส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชน องค์กรท้องถิ่น ภูมิปัญญาชาวบ้าน เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียน

3.2.4 ส่งเสริม พัฒนา สนับสนุนระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข รวมถึงพัฒนาคุณภาพทางคุณธรรม จริยธรรม ระเบียบวินัย และพลานามัยที่ดีตามเกณฑ์มาตรฐานของกระทรวงสาธารณสุข

3.2.5 ส่งเสริมการพัฒนาระบบการบริหาร และการจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพทั้งด้านสิ่งแวดล้อมและนวัตกรรมเทคโนโลยี ICT ที่ทันสมัย

3.3 เป้าประสงค์ คือ

3.3.1 ด้านบริหารและการจัดการ (PROCESS)

1. มีระบบโครงสร้างการบริหารโรงเรียนให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545

2. มีการบริหารการจัดการที่บุคลากรทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการบริหารด้วยระบบสร้างผู้นำและพัฒนาทีมงาน

3. มีกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานที่ถูกต้อง ชัดเจน สามารถติดตามตรวจสอบได้

4. มีระบบนิเทศ ติดตาม ประเมิน พัฒนา ปรับปรุงแก้ไขให้สอดคล้องกับเป้าหมาย

5. มีระบบสารสนเทศครบถ้วน สามารถนำมาใช้ประโยชน์สำหรับการบริหารได้อย่างมีประสิทธิภาพ

6. พัฒนาการเรียนการสอน โดยจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ และพัฒนาตามศักยภาพ โดยใช้สื่อเทคโนโลยีและกิจกรรมที่หลากหลาย ดำเนินการสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545

7. จัดประสบการณ์การเรียนรู้ ให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

8. ใช้ปัญญา และสภาพแวดล้อมของชุมชน เพื่อส่งเสริมให้เป็นพลเมืองดี มีการพัฒนาด้านคุณภาพ สุขภาพกายและสุขภาพจิต ความรู้ ความคิด คุณธรรม สุนทรียภาพ ทักษะการเรียนรู้ เน้นการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน และทักษะการทำงาน

9. มีการพัฒนารูปแบบ และวิธีการประเมินผลที่สอดคล้องกับ คุณลักษณะและศักยภาพของผู้เรียน โดยวิธีที่หลากหลาย

10. สร้างความเข้าใจ สร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และสร้างพลังร่วมระหว่าง โรงเรียน คณะกรรมการสถานศึกษา และชุมชน เพื่อร่วมกันพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนให้มี คุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน

3.3.2 ด้านปัจจัย (INPUT)

1. ปรับปรุงและพัฒนา วิเคราะห์จุดประสงค์ให้เหมาะสมกับศักยภาพ ของนักเรียน สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นและหลักการของหลักสูตรตาม พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

2. สนับสนุน และส่งเสริมพัฒนาเอกสาร วัสดุอุปกรณ์ นวัตกรรม เทคโนโลยีที่ทันสมัยเอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอนครู ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม ปัจจุบันและอนาคต

3. แสวงหารวบรวมข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับศักยภาพของชุมชน แหล่ง การเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่เอื้อต่อการเรียนการสอน และสร้างความภูมิใจในความเป็นไทย

4. มีบรรยากาศภายในโรงเรียนและห้องเรียนให้เอื้อประโยชน์ต่อการ เรียนรู้ของนักเรียนและเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ที่มีผู้เรียนสามารถแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง

5. ผู้บริหารและครูมีการพัฒนาตนเอง พัฒนางานและพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมเป็นแบบอย่างที่ดีของบุคลากรในโรงเรียน

6. ส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรทุกฝ่าย ให้ทำงานจริงจังตามเกณฑ์ มาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณครู

7. ประสานงานกับผู้บังคับผู้บัญชาทุกระดับ ให้ได้บุคลากรที่มีความสามารถมาปฏิบัติงานตามความถนัด และมีมาตรการเหมาะสมในการแก้ปัญหาของ บุคลากรที่ขาดแคลน

3.3.3 ด้านการผลิต (OUTPUT)

1. นักเรียนสามารถใช้ภาษาไทยได้ดี มีความรู้พื้นฐานภาษาต่างประเทศอย่างน้อย 1 ภาษา
2. รู้จักแสวงหาความรู้ เรียนรู้จากแหล่งต่าง ๆ มีการพัฒนาตนเองให้ก้าวหน้า มีเหตุผล แยกแยะสิ่งที่ดี คิดวิเคราะห์เชิงสร้างสรรค์ ทำงานร่วมกับเพื่อนได้ดี มีผลการเรียนผ่านเกณฑ์การประเมินตามหลักสูตร
3. นักเรียนมีระเบียบวินัย รับผิดชอบต่อหน้าที่ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ กตัญญู มีค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ คือ ชยัน ประหยัด เสียสละ เห็นคุณค่า และภาคภูมิใจในเอกลักษณ์ของความเป็นไทยทุกรูปแบบ รู้จักหลีกเลี่ยงจากอบายมุข และสิ่งมอมเมา
4. นักเรียนมีความชื่นชม รักและสนใจ ด้านศิลปะ ดนตรี กีฬา มีความสามารถพื้นฐานด้านใดด้านหนึ่ง
5. มีสุขนิสัย สุขภาพกาย สุขภาพจิตที่ดี

3.4 ภารกิจของโรงเรียน

ปัจจุบันโรงเรียนกรรณิศึกษา D เปิดการสอน 2 ระดับ คือ

1. ระดับก่อนประถมศึกษา จำนวน 2 ห้องเรียน มีนักเรียน 73 คน
2. ระดับประถมศึกษา จำนวน 9 ห้องเรียน มีนักเรียน 244 คน

รวมมีนักเรียน 317 คน มีข้าราชการครูรวม 29 คน (รวมผู้บริหารโรงเรียน) นักการภารโรง 3 คน การจัดการศึกษาเป็นไปตามมาตรา 29 ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา การจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อสนองต่อความต้องการ ความถนัด ความสามารถของผู้เรียน

4. ระบบการบริหารของโรงเรียน

โรงเรียนกำหนดขอบข่ายการบริหารงานโรงเรียน ออกเป็น 4 งาน ดังนี้

- 4.1 การบริหารงานวิชาการ
- 4.2 การบริหารงบประมาณ
- 4.3 การบริหารงานบุคคล
- 4.4 การบริหารงานทั่วไป

ซึ่งสามารถกำหนดโครงสร้างและรายละเอียดของงาน ได้ดังแผนผังนี้

ผู้อำนวยการโรงเรียน

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

วิชาการ

1. งานบริหารกลุ่มสาระการเรียนรู้
2. งานพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
3. งานวัดผล ประเมินผลและเทียบโอนผลงานการเรียนรู้
4. งานวิจัยและพัฒนาคุณภาพการศึกษา
5. งานพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา
6. งานพัฒนาแหล่งการเรียนรู้
7. งานนิเทศการศึกษา
8. งานแนะแนวการศึกษา
9. งานประสาน ส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่ครอบครัว ชุมชน องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา
10. งานการรับนักเรียน
11. งานทะเบียนนักเรียนและจัดทำสำมะโนนักเรียน
12. งานพัฒนาระบบเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ
13. งานห้องสมุดโรงเรียน
14. งานอื่น ๆ

งบประมาณ

1. งานวิเคราะห์และจัดทำแผนของสถานศึกษา
2. งานจัดตั้ง เสนอและจัดสรรงบประมาณ
3. งานตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผล รายงานผล การใช้เงินและผลการดำเนินงาน
4. งานระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา
5. งานบริหารการเงิน
6. งานบริหารบัญชี
7. งานบริหารพัสดุและสินทรัพย์
8. งานจัดทำข้อตกลงการปฏิบัติราชการ
9. งานเทคโนโลยีสารสนเทศ
10. งานตรวจสอบภายใน
11. งานจัดระบบการควบคุมภายใน
12. งานพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
13. งานอื่น ๆ

บริหารบุคคล

1. งานวางแผนอัตรากำลังและการกำหนดตำแหน่ง
2. งานสรรหา บรรจุแต่งตั้ง ย้ายและการออกจากราชการ
3. งานทะเบียนประวัติและบำเหน็จความชอบ
4. งานวินัยและการรักษาวินัย
5. งานพัฒนาบุคลากรและเสริมสร้างประสิทธิภาพการปฏิบัติราชการ
6. งานส่งเสริมกิจการนักเรียน
7. งานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
8. งานส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมนักเรียน
9. งานส่งเสริมประชาธิปไตย
10. งานระดับชั้นและครูที่ปรึกษา
11. งานป้องกันและแก้ปัญหาสิ่งเสพติด เอดส์และอบายมุข
12. งานวินัยและความประพฤตินักเรียน
13. งานประสานและพัฒนาเครือข่ายการศึกษา
14. งานอื่น ๆ

บริหารทั่วไป

1. งานธุรการ
2. งานประสานงานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. งานอาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อม
4. งานส่งเสริมและประสานงานการศึกษาในระบบ นอก ระบบ และตามอัธยาศัย
5. งานประชาสัมพันธ์
6. งานยานพาหนะ และบริการ สาธารณะ
7. งานสัมพันธ์ชุมชน
8. งานโภชนาการ
9. งานอนามัยโรงเรียน
10. งานสวัสดิการ
11. งานวิทยุสื่อสาร
12. งานโสตทัศนศึกษา
13. งานอื่น ๆ

แผนภาพที่ 5.5 โครงสร้างระบบการบริหารของโรงเรียนกรณีศึกษา D

5. จำนวนนักเรียน

โรงเรียนนกรณีศึกษา D เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก มีจำนวนทั้งสิ้น 317 คน มีข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนนักเรียน ดังนี้

5.1 จำนวนนักเรียนจำแนกตามระดับชั้น เพศ และห้องเรียน ดังนี้

ตารางที่ 5.3 จำนวนนักเรียนโรงเรียนนกรณีศึกษา D

ชั้น	ชาย	หญิง	รวม
ปฐมวัยปีที่ 1	18	13	31
ปฐมวัยปีที่ 2	21	21	42
รวม	39	34	73
ประถมศึกษาปีที่ 1	23	17	40
ประถมศึกษาปีที่ 2	19	23	42
ประถมศึกษาปีที่ 3	16	20	36
ประถมศึกษาปีที่ 4	14	15	29
ประถมศึกษาปีที่ 5	30	21	51
ประถมศึกษาปีที่ 6	22	24	46
รวม	124	120	244
รวมทั้งโรงเรียน	163	154	317

5.2 มีนักเรียนที่มีความบกพร่องเรียนร่วม 3 คน

5.3 มีนักเรียนที่มีภาวะทุพโภชนาการ 10 คน

5.4 มีนักเรียนปัญญาเลิศ – คน

5.5 มีนักเรียนที่ต้องการความช่วยเหลือพิเศษ – คน

5.6 จำนวนนักเรียนต่อห้อง (เฉลี่ย) 34 : 1

5.7 สัดส่วนครู : นักเรียน 1 : 25

5.8 จำนวนนักเรียนที่ลาออกกลางคัน (ปีปัจจุบัน) 5 คน

5.9 สถิติการขาดเรียน : เดือน – คน

6. จุดเด่น และจุดด้อยของโรงเรียน

ตารางที่ 5.4 วิเคราะห์จุดเด่น และจุดด้อยของโรงเรียน

จุดเด่น	จุดด้อย
โรงเรียนมีการจัดสภาพแวดล้อมและแหล่งการเรียนรู้ พร้อมทั้งห้องปฏิบัติการได้เพียงพอและเหมาะสม	สื่อเทคโนโลยียังไม่เพียงพอ
คณะครูผู้ทำงานมีความตั้งใจและพร้อมทำงานอย่างเต็มที่	ขาดครูสายผู้สอนเฉพาะสาขาวิชาเอก
	ไม่ได้รับความร่วมมือจากชุมชน

ส่วนที่ 2 กระบวนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน

ในการดำเนินการกระบวนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนนั้น โดยส่วนมากแล้วทุกโรงเรียนจะต้องมีการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนทั้งสิ้น เพื่อเป็นการยกระดับของโรงเรียนให้มีมาตรฐานยิ่งขึ้น แต่ยังมีบางโรงเรียนที่ไม่ได้ดำเนินการดำเนินการตามกระบวนการประกันคุณภาพ ซึ่งกระบวนการประกันคุณภาพนั้น ได้แบ่ง ออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ 1) การควบคุมคุณภาพ 2) การตรวจสอบคุณภาพ และ 3) การประเมินคุณภาพ ดังนี้

2.1 การควบคุมคุณภาพ

การควบคุมคุณภาพ คือ การดำเนินงานตามแผนที่วางไว้ทุกขั้นตอนที่วางไว้ โดยตรวจสอบได้จากการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียน การจัดทำธรรมนูญของโรงเรียนซึ่งในปัจจุบันได้เปลี่ยนชื่อเป็น แผนกลยุทธ์ การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาประจำปี แผนปฏิบัติการประจำปี การจัดข้อมูลสารสนเทศ ซึ่งสามารถแยกเป็นหัวข้อได้ดังนี้

1.การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียน

โรงเรียนกรณีศึกษา D ไม่ได้กำหนดมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียนขึ้นมาเพิ่มเติม นอกเหนือจากมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยยังยึดหลักและใช้มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียนอีกด้วย เพียงแต่ว่าจะมีเรียกประชุมบุคลากรที่เกี่ยวข้องทั้งหมดภายในโรงเรียนเข้ามาประชุมร่วมกัน โดยปรึกษาถึงว่าจะมีการเพิ่มมาตรฐานใดหรือไม่ และคิดว่ามีตัวชี้วัดของมาตรฐานใดที่ทางโรงเรียนจะเพิ่มเติม

“...ใช้ 18 มาตรฐานของเค้าเหมือนเดิม และทางเราก็จะมาแบ่งกันว่าใคร
รับผิดชอบมาตรฐานไหน ซึ่งมาตรฐานละ 2 – 3 คน แล้วแต่มาตรฐาน...”

ครูประถมศึกษปีที่ 6. สัมภาษณ์, 25 กุมภาพันธ์ 2552.

2. การจัดทำธรรมนูญขอโรงเรียน หรือแผนกลยุทธ์

ทางโรงเรียนกรณีศึกษา D ไม่ได้มีการจัดทำธรรมนูญโรงเรียน หรือแผนกลยุทธ์

“...โรงเรียนมีการจัดทำแต่นานมาแล้ว นี่ตอบตามจริงเลยนะ...”

ผู้อำนวยการโรงเรียน. สัมภาษณ์, 9 กุมภาพันธ์ 2552.

“...ตอบตรง ๆ เลยนะ ธรรมนูญโรงเรียนนะ เราไม่มีหรอก เพราะว่ามันไม่
จำเป็น มันก็คล้าย ๆ กับการแผนปฏิบัติการประจำปีนะแหละ เพียงแต่มันต่างกันตรงที่
เขียนเป็นแผนระยะยาวแค่นั้นเอง...”

ครูประถมศึกษปีที่ 1. สัมภาษณ์, 10 กุมภาพันธ์ 2552.

3. การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาประจำปีและแผนปฏิบัติการประจำปี

โรงเรียนกรณีศึกษา D ได้มีการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ 2552
โรงเรียนกรณีศึกษา D จัดทำขึ้นเพื่อเป็นคู่มือในการปฏิบัติงานของผู้บริหารและคณะครูโรงเรียน
กรณีศึกษา D เพื่อให้การปฏิบัติงานทุกด้านเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล ส่งผลถึงการจัด
กิจกรรมการเรียนการสอนของครู และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนให้สูงขึ้น การจำ
แผนปฏิบัติการประจำปีครั้งนี้ได้ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลของ
โรงเรียนในงบประมาณปีที่ผ่านมา ให้สอดคล้องกับนโยบายของสำนักเขตพื้นที่การศึกษา
กรุงเทพมหานคร และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษขั้นพื้นฐาน เป็นกรอบแนวทางการกำหนด
วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติตามกิจกรรม
ของโครงการต่าง ๆ ที่คณะครูได้จัดทำขึ้น โดยภายในแบ่งออกเป็น 4 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 บทนำ ส่วน
ที่ 2 ทิศทางของสถานศึกษา ส่วนที่ 3 รายละเอียดของแผนงาน / โครงการ ส่วนที่ 4 การกำกับ
ติดตาม ประเมินผล และรายงานผล และสุดท้ายภาคผนวกซึ่งกล่าวถึงคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการ
สรุปแผนงาน จัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ

“...ไม่ต้องห่วง ครูที่นี่ทุกคนมีหน้าที่ในการรับผิดชอบ ไม่ก้าวล่วงงานของแต่ละฝ่าย แต่มันก็มีทั้งข้อดีและข้อเสียนะ ข้อเสีย คือ ไม่สามารถทำหน้าที่แทนกันได้ หน่วยงานภายนอกถามอะไรตอบไม่ได้เพราะไม่รู้ในเรื่องของงานฝ่ายอื่น...”

ผู้อำนวยการโรงเรียน. สัมภาษณ์, 9 กุมภาพันธ์ 2552.

“...ครูรับผิดชอบในส่วนงบประมาณ และก็ดูในส่วนของการอนุมัติเงินว่าเห็นสมควรไหม ทุกอย่างต้องมีใบเสร็จนะ ไม่ใช่ให้เงินง่าย ๆ...”

ครูประถมศึกษาปีที่ 5. สัมภาษณ์, 23 กุมภาพันธ์ 2552.

4. การจัดข้อมูลสารสนเทศ

โรงเรียนกรณีศึกษา D ได้มีการจัดระบบสารสนเทศไว้ใช้สำหรับการจัดการเรียนการสอน สื่อและเทคโนโลยีต่าง ๆ นอกจากนี้ยังใช้ในการจัดเก็บฐานข้อมูลของนักเรียน บุคลากรภายในโรงเรียน แต่ยังไม่ได้พัฒนาเพื่อให้ใช้ได้ถึงการวัดและการประเมินผลการเรียน และผลสัมฤทธิ์

“...โรงเรียนของเรามีระบบสารสนเทศที่ค่อนข้างดี แต่ยังไม่เป็นระบบเท่าที่ควร ต้องค่อย ๆ พัฒนากันไป ค่อย ๆ สอนครูทุกคน เดียวก็ใช้กันเป็นหมด...”

ผู้อำนวยการโรงเรียน. สัมภาษณ์, 9 กุมภาพันธ์ 2552.

“...ดีหน่อยที่เราเก็บฐานข้อมูลนักเรียนในคอมพิวเตอร์ทำให้เรียกดูข้อมูลได้ง่าย แต่พวกตัดเกรด คิดเองสบายใจแะมันใจมากกว่า...”

ครูประถมศึกษาปีที่ 4. สัมภาษณ์, 18 กุมภาพันธ์ 2552.

2.2 การตรวจสอบคุณภาพ

การตรวจสอบคุณภาพ คือ การติดตามตรวจสอบคุณภาพของการดำเนินการตามเกณฑ์ที่ตั้งขึ้น โดยตรวจสอบได้จาก การได้รับการตรวจสอบทบทวนจากสำนักงานการศึกษา การประเมินผู้เรียนด้วยเครื่องมือที่ได้มาตรฐาน มีการรายงานการพัฒนาคุณภาพต่อต้นสังกัด และมีการจัดทำรายงานการประเมินตนเอง แยกเป็นแต่ละประเด็นได้ดังนี้

1. การได้รับการตรวจสอบทบทวนจากสำนักงานการศึกษา

โรงเรียนได้มีการตรวจสอบถึงผลการประเมินแต่ทางโรงเรียนได้มีการนำผลการประเมินมาปรับใช้และแก้ไขในส่วนที่ตนเองบกพร่อง โดยผู้บริหารจะเรียกตัวแทนที่รับผิดชอบในแต่ละฝ่ายมารับฟังผลการประเมิน เพื่อดูความสอดคล้อง และในส่วนของ การควบคุมดูแลพฤติกรรมเพื่อนร่วมงาน ยังไม่ค่อยให้ความสำคัญมากนัก จะเป็นลักษณะในการนิเทศการสอนเป็นส่วนใหญ่

“...บางครั้งมันก็พูดยาก โท ๆ กันแล้ว เค้าคงไม่ชอบให้เราไปจับผิดหรอก แต่ถ้าดูการสอน ก็มีนะ เทอมละครั้งซะส่วนมาก แต่ไม่ค่อยได้ทำหรอกไม่ค่อยมีเวลาว่าง...”

ครูประถมศึกษาศึกษาปีที่ 2. สัมภาษณ์, 12 กุมภาพันธ์ 2552.

2. การประเมินผู้เรียนด้วยเครื่องมือที่ได้มาตรฐาน

โรงเรียนได้มีการประเมินผู้เรียนด้วยเครื่องมือที่ได้มาตรฐาน มีการประเมินผู้เรียนจากสภาพจริง ให้นักเรียนได้ลงมือทำงานและประเมินในทันที นอกจากนี้จะมีแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ ยังมีการทดสอบด้านอารมณ์ การสัมภาษณ์ และการสังเกตโดยที่ผู้เรียนไม่รู้ตัว

“...โรงเรียนเรามีการประเมินที่ค่อนข้างหลากหลายนะ เพราะว่าเรามีนักเรียนร่วมด้วย แต่เราก็มั่นใจว่าเครื่องมือหรือแบบสอบต่าง ๆ ของเราได้มาตรฐาน...”

ผู้อำนวยการโรงเรียน. สัมภาษณ์, 9 กุมภาพันธ์ 2552.

“...ประเมินนะคุณ ประเมินบ่อยเลย ระหว่างเรียน และหลังจากสอนเสร็จแล้ว เราจะได้รู้ว่านักเรียนเราเรียนได้อะไรไปบ้างจากที่เราสอน เด็กบางคนเก่งนะ เอาที่เราสอนไปสอนรุ่นน้องอีก...”

ครูประถมศึกษาศึกษาปีที่ 6. สัมภาษณ์, 25 กุมภาพันธ์ 2552.

3. มีการรายงานการพัฒนาคุณภาพต่อต้นสังกัด

โรงเรียนกรณีศึกษา D มีการจัดทำรายงานการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่องเป็นประจำทุกปี ซึ่งจัดทำเพื่อแสดงภารกิจ การดำเนินงานและรายงานผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 48 ให้โรงเรียนจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

ที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยทางโรงเรียนกรณีศึกษา D ได้มีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพคุณภาพและได้มาตรฐานการศึกษา ซึ่งมีการเรียกประชุมและแบ่งหน้าที่ในการรับผิดชอบในแต่ละฝ่าย และสุดท้ายจะมีอีกกลุ่มทำการสังเคราะห์เพื่อทำการเขียนเป็นรูปเล่มรายงาน และเสนอต่อผู้บริหารและคณะกรรมการ เพื่อทำการเผยแพร่

“...โรงเรียนของเรามีการทำเป็นทุกปี และทุกคนร่วมใจกันทำอย่างเต็มที่...”

ผู้อำนวยการโรงเรียน. สัมภาษณ์, 9 กุมภาพันธ์ 2552.

“...ครูรับผิดชอบในส่วนที่เป็นคนรวบรวมการทำงานของคนและมาสังเคราะห์ร่วมกับผู้บริหารอีกรอบนะ...”

ผู้อำนวยการโรงเรียน. สัมภาษณ์, 9 กุมภาพันธ์ 2552.

4. มีการจัดทำรายงานการประเมินตนเอง

โรงเรียนกรณีศึกษา D ได้มีการจัดทำรายงานการประเมินตนเอง โดยที่บุคลากรที่ทำหน้าที่รับผิดชอบในแต่ละฝ่าย แต่ละมาตรฐานได้ทำการจัดทำในส่วนของตนเอง และนำมาทำการรวบรวมอีกครั้งเพื่อถามความคิดเห็นของแต่ละคนว่าเห็นสอดคล้องกันหรือไม่ ซึ่งภายในประกอบด้วย ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของสถานศึกษา ตอนที่ 2 ผลการประเมินตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ตอนที่ 3 พัฒนาการผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ซึ่งใช้หลักการวิเคราะห์แบบ SWOT หลังจากนั้นเป็นภาคผนวกที่บอกถึงผลการประเมินย้อนหลัง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นต้น

“...ครูทุกคนมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัจจัยภายในและภายนอกพร้อมกัน...”

ครูประถมศึกษาปีที่ 1. สัมภาษณ์, 10 กุมภาพันธ์ 2552.

“...ตอนวิเคราะห์นะ จำไม่ได้หรอกว่าใช้หลักอะไร แต่ก็ต้องดูจุดเด่น จุดด้อย โอกาสและอุปสรรคในการดำเนินงาน...”

ครูประถมศึกษาปีที่ 6. สัมภาษณ์, 25 กุมภาพันธ์ 2552.

2.3 การประเมินคุณภาพ

การประเมินคุณภาพ คือ การตัดสินผลการดำเนินงานตามแผนที่วางไว้ว่าเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดไว้หรือไม่ โดยตรวจสอบได้จากการเตรียมตัวเพื่อรองรับการประเมินภายนอก โรงเรียนกรณีศึกษา D ได้มีการเตรียมห้องประชุม ซึ่งเป็นห้องที่จัดเตรียมเอกสารที่ต้องใช้ในการประเมิน นอกจากนี้ในด้านของการประเมินผลงานครูและนักเรียน โรงเรียนยังไม่ได้ให้ความสำคัญมากนัก

“...ก็มีประเมินนะ ทั้งของครูและก็นักเรียนแต่ไม่บ่อยหรอกคุณ ตามแต่เหตุการณ์เฉพาะหน้า...”

ครูประถมศึกษาศึกษาปีที่ 3. สัมภาษณ์, 16 กุมภาพันธ์ 2552.

“...โรงเรียนได้จัดห้องไว้ให้ เอกสารเตรียมให้ได้เท่าที่มีนะแหละคุณ...”

ครูประถมศึกษาศึกษาปีที่ 5. สัมภาษณ์, 23 กุมภาพันธ์ 2552.

ส่วนที่ 3 ปัจจัยส่งเสริม และปัจจัยอุปสรรคที่เกิดขึ้นระหว่างการดำเนินการประกันคุณภาพ

จากการศึกษาสภาพการดำเนินการตามกระบวนการประกันคุณภาพของทางโรงเรียนวัดเจ้ามูล พบว่าปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการดำเนินการประกันคุณภาพของโรงเรียนกรณีศึกษา D เป็นในด้านการผู้บริหาร ด้านบุคลากร ด้านนักเรียน และด้านสื่อและเทคโนโลยี เป็นต้น ซึ่งสามารถแยกเป็นปัจจัยที่ส่งเสริม และปัจจัยที่เป็นอุปสรรค ได้ดังนี้

3.1 ปัจจัยส่งเสริมระหว่างการดำเนินการประกันคุณภาพ

1. ด้านบุคลากร

บุคลากรของโรงเรียนกรณีศึกษา D มีความรู้ความสามารถที่โดดเด่นทั้งในด้านวิชาการ สามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้านศิลปะดนตรี มีความสามารถถ่ายทอดสู่ผู้เรียนได้อย่างเป็นรูปธรรม สามารถดึงสิ่งแวดล้อมรอบตัวนำมาประยุกต์ใช้ในการสอนได้ช่วยให้ผู้เรียนเห็นภาพ และเกิดความเข้าใจในเนื้อหามากขึ้น นอกจากนี้ผู้สอนสามารถกระตุ้นการเรียนรู้ของนักเรียนจากกิจกรรมหรือสื่อของตนได้เป็นอย่างดี

บุคลากรของโรงเรียนกรณีศึกษา D มีการทำงานแบบเน้นสัมพันธภาพจากการแสดงออก และพฤติกรรมในการทำงานโดยมีการแสดงบทบาทที่ดีต่อเพื่อนร่วมงาน เพื่อให้เกิดกระแสในด้าน

บวก เพิ่มกำลังใจ และกระตุ้นให้เกิดการทำงาน จนถึงการสร้างสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ดี ส่งผลให้การทำงานประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย ซึ่งความสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพในการทำงาน เป็นสิ่งสำคัญที่เป็นพื้นฐานไปสู่ความสำเร็จและความพอใจในด้านการทำงาน ซึ่งการสานสัมพันธ์ที่ดีกับของเพื่อนร่วมงานโรงเรียนกรณีศึกษา D เป็นบันไดอีกหนึ่งขั้นที่จะช่วยให้การทำงานประสบผลสำเร็จ อีกทั้งยังช่วยก่อให้เกิดสภาพแวดล้อมการทำงานที่ดี และเข้าใจเพื่อนร่วมงานมากขึ้น นอกจากนี้บุคลากรโรงเรียนกรณีศึกษา D ยังยึดถือจรรยาบรรณในวิชาชีพติดตัวอยู่ตลอดเวลา เพื่อเป็นเครื่องกรองความคิดไปสู่การกระทำที่ดี สามารถคิดใหม่ สามารถยับยั้งชั่งใจ ไม่ให้ความคิดที่ไม่ดีแปลงร่างออกมาเป็นการกระทำที่ไม่ดีไม่เหมาะสมได้

คณะครูยังร่วมจัดทำหลักสูตรสถานศึกษากับคณะทำงาน และคณะกรรมการสถานศึกษาของโรงเรียน ซึ่งใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาศักยภาพของนักเรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามความต้องการของนักเรียนและชุมชน คือเป็นคนดี คนเก่ง และเรียนรู้อย่างมีความสุข ซึ่งมีการวางแผนการจัดการเรียนรู้ โดยศึกษาหลักสูตรสถานศึกษา วิเคราะห์ หลักสูตร วิเคราะห์สาระการเรียนรู้ วิเคราะห์ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง และวิเคราะห์ผู้เรียน จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ตามแนวปฏิรูปการศึกษาเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยใช้สื่อและนวัตกรรมเพื่อพัฒนาและแก้ปัญหาในชั้นเรียน กำหนดแหล่งเรียนรู้ กำหนดแบบวัดและประเมินผลตามสภาพจริงที่แท้จริง จัดทำแบบบันทึกผลการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนเป็นรายบุคคลซึ่งเมื่อพบปัญหาได้ดำเนินการแก้ไขปัญหามาตามสาเหตุที่แท้จริงของปัญหา ตามกระบวนการวิจัยในชั้นเรียนทุกครั้ง

“...โรงเรียนเราโชคดี ที่มี ครูที่เก่ง และ ครูเองก็มีการเตรียมการสอนมาดี มีวิธีการที่แตกต่างกันไปแต่ละกัน แต่ สามารถนำมาใช้ ให้เกิดประโยชน์ได้ อย่างสูงสุด...”

ผู้อำนวยการโรงเรียน. สัมภาษณ์, 9 กุมภาพันธ์ 2552.

นอกจากบุคลากรของโรงเรียนกรณีศึกษา D จะมีความสามารถทางวิชาการที่โดดเด่นแล้ว บุคลากรของโรงเรียนยังมีความขยัน ตั้งใจและมุ่งมั่นในการทำงาน ถึงแม้ว่าจะได้รับผลตอบแทนน้อยก็ตาม แต่พร้อมจะทำเพื่อสถานศึกษาและที่สำคัญเพื่อผู้เรียน นอกจากนี้บุคลากรยังมีความสนใจและกระตือรือร้นร่วมเข้าฟังการสัมมนาและเข้ารับการอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพของตนเองตลอดเวลา มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างเพื่อนร่วมงานด้วยกัน เพื่อหาจุดเด่นและข้อบกพร่องของตนเอง และพร้อมที่จะปรับปรุงและแก้ไข

“...ครูเราเองต้องแข่งขันกันครับ เพราะเราหยุดนิ่งไม่ได้ ต้องชวนหาหาความรู้เพิ่มเติมเสมอ ไม่งั้นตามครูท่านอื่น ๆ ไม่ทัน...”

ครูประถมศึกษปีที่ 2. สัมภาษณ์, 12 กุมภาพันธ์ 2552.

“...การประชุม ในแต่ละสาย ค่ะ เพราะ เหมือนกับว่าเป็นการสัมมนา เอา วิธีการของ คนนั้น มาพูด เอาวิธีการ สอบ แบบใหม่ๆ เข้ามา ร่วมกันคิด พัฒนา ทำให้ได้ รู้จักวิธีการ รูปแบบใหม่ๆ ไม่น่าเบื่อ เหมือนเมื่อก่อนเลยคะ เรื่องที่ติดอยู่แล้ว ก็ทำต่อไป เรื่องไหนไม่ดีเราจะเอาเข้ามา พูดคุยและปรับปรุงกัน...”

ครูประถมศึกษปีที่ 1. สัมภาษณ์, 10 กุมภาพันธ์ 2552.

2. ด้านสื่อการเรียนรู้และเทคโนโลยี

สถานศึกษามีเครื่องคอมพิวเตอร์ประจำทุกห้องเรียนและสามารถรองรับการสืบข้อมูลผ่านอินเทอร์เน็ตช่วยให้เกิดความทันสมัยในการให้ข้อมูลข่าวสารแก่ผู้เรียน นอกจากนี้ยังมีสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัย รู้จักการใช้สื่อที่หลากหลายนำสื่อการเรียนการสอนที่ใกล้ตัวมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด นอกจากนี้สถานศึกษายังมีสวนวรรณคดีที่ได้รับการปรับปรุงดูแลให้สวยงามตลอดเวลา มีความร่มรื่น และสามารถนำมาใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียนได้เป็นอย่างดี

โรงเรียนกรณีศึกษา D มีการพัฒนาโรงเรียนด้วยการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ ซึ่งเป็นเทคโนโลยีที่ทันสมัย ได้แก่ อินเทอร์เน็ต ระบบเครือข่าย และระบบสารสนเทศเพื่อการวิเคราะห์และตัดสินใจ ซึ่งเทคโนโลยีที่ใช้กันในปัจจุบันถือว่าเป็นตัวขับเคลื่อนที่สำคัญที่จะช่วยให้โรงเรียนสามารถเก็บรวบรวมข้อมูล การแก้ไขเปลี่ยนแปลง การเรียกดูข้อมูล การประมวลผล การใช้งานร่วมกันแบบหลายๆ คน และการวิเคราะห์ข้อมูลทำได้ง่ายขึ้น เพื่อเพิ่มคุณค่าและประโยชน์ในการใช้งานข้อมูลและสารสนเทศที่ได้มาจะมีคุณภาพในการนำไปวิเคราะห์และใช้งานมากขึ้น ในขณะที่เดียวกันเทคโนโลยียังสามารถช่วยให้เกิดการพัฒนาและปรับปรุงกระบวนการในการทำงานให้มีต้นทุนที่ต่ำลง ใช้เวลาในการทำงานที่ลดลง ผลลัพธ์ที่มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น ดังนั้น การนำเทคโนโลยีมาใช้จึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาโรงเรียนกรณีศึกษา D เป็นอย่างยิ่ง การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้เป็นการพัฒนาความสามารถในการทำงานที่มาสนับสนุนการพัฒนาบุคลากร และสามารถเข้าไปศึกษาและพัฒนาความรู้ของตนเองได้โดยไม่จำกัดเวลา และจากการที่โรงเรียนได้สร้างสังคมแบบองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) โดยใช้เทคโนโลยีเข้าไปช่วยในการทำงาน สามารถสร้างองค์ความรู้ใหม่ๆ ในโรงเรียนได้อย่างต่อเนื่อง และบุคลากรใน

โรงเรียนเองเกิดการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง อาทิเช่น การสร้างเว็บไซต์ เพื่อให้บุคลากรสามารถแลกเปลี่ยนความรู้ในการทำงานกัน การนำเอาความรู้ใหม่ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทำงานมาวางบนเว็บไซต์เพื่อให้บุคลากรได้อ่านทุกวัน เป็นต้น

“...อินเทอร์เน็ตเนี่ยก็เป็นอีก แหล่งการศึกษาได้นะครับ อย่างโรงเรียนของเราได้จัดให้มีคอมพิวเตอร์และ อินเทอร์เน็ตเข้าสู่ห้องเรียนทุกห้องเพื่อที่จะให้เด็กได้ศึกษาค้นคว้ากันในห้องเรียนหรือหัดใช้งานเบื้องต้น...”

ครูประถมศึกษาปีที่ 6. สัมภาษณ์, 25 กุมภาพันธ์ 2552.

“...จะว่าดีก็ดีนะ ที่เอาอินเทอร์เน็ตเข้าถึงห้องเรียน แต่ต้องระวังกัน หน่อยต้องคอยดูแล เพราะในโลกของ อินเทอร์เน็ต เราควบคุมยาก ไม่ว่าจะเป็น คลิปสั้นคลิปนี้ตามข่าวเยอะแยะไปหมด พอออกข่าว เด็กๆ กะแหกกันไป เสริช หากันบ้างละ เราต้องแนะนำเด็กให้ดี แล้วจะเกิดประโยชน์...”

ครูประถมศึกษาปีที่ 2. สัมภาษณ์, 12 กุมภาพันธ์ 2552.

3.2 ปัจจัยอุปสรรคระหว่างการดำเนินการประกันคุณภาพ

1. ด้านบุคลากร

สถานศึกษายังขาดบุคลากรในสายของการสอน สายงานของการบริหารงานบุคลากร ภาระงานในแต่ละหน้าที่มีความซ้ำซ้อนกัน บุคลากรทำงานซ้ำซ้อน เนื่องจากแบ่งภาระงานไม่ดีเท่าที่ควร การกำหนดภาระงานไม่สอดคล้องกับความถนัดของบุคลากร มีการปรับเปลี่ยนบุคลากรที่รับผิดชอบสาระวิชาและช่วงชั้นทุกปี ทำให้ขาดความต่อเนื่องในพัฒนาการเรียนการสอน

“...ครูของเรายังขาดความสามารถ คนที่เก่งก็ เก่งไปเลย คนไหนไม่เก่ง รีไม่สนใจก็จะไม่สนใจ แล้วคิดว่าตัวเองเก่ง ทำให้ขาดการพัฒนา...”

ครูประถมศึกษาปีที่ 5. สัมภาษณ์, 23 กุมภาพันธ์ 2552.

“...ผู้บริหาร ไม่ค่อย ได้แบ่งคนให้ถูกงาน เลือคนทำงานไม่ได้ดูความสามารถ...”

ครูประถมศึกษาปีที่ 2. สัมภาษณ์, 12 กุมภาพันธ์ 2552.

“...ทำไม ต้องให้คน เข้าไปทำงาน เดียวกัน หลายๆ คน แล้วมันจะเกิดประโยชน์อะไร...”

ครูประถมศึกษาศึกษาปีที่ 6. สัมภาษณ์, 25 กุมภาพันธ์ 2552.

“...สอนเด็กไม่ยากหรอกค่ะ แต่ที่ยาก คือ การเป็นทุกอย่างทำทุกอย่าง บางครั้ง เวลาสอนยังสับสนเลยสอนวิชาอะไรอยู่...”

ครูประถมศึกษาศึกษาปีที่ 4. สัมภาษณ์, 18 กุมภาพันธ์ 2552.

2. ด้านผู้บริหารและการจัดการ

ผู้บริหารยังขาดภาวะผู้นำในการดึงความสามารถของบุคลากรและผู้ร่วมงานให้พร้อมใจ และสามัคคีในการทำงานได้เป็นอย่างดี ในด้านการปฏิบัติงาน ผู้บริหารยังขาดกระบวนการทำงานแบบมีคุณภาพ ดำเนินงานระบบวงจรคุณภาพ PDCA ไม่ครบทุกขั้นตอน ขาดการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงาน โดยยังไม่ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ตามโครงการ / กิจกรรมต่าง ๆ นอกจากนี้ในบางโครงการ / กิจกรรมที่มีการติดตามอย่างต่อเนื่อง ในการนำมาปรับปรุงพัฒนางานยังไม่ค่อยมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ขาดการนำทรัพยากรที่มีมาใช้ให้คุ้มค่า ไม่เต็มศักยภาพ เช่น สื่อเทคโนโลยี นอกจากนี้ผู้บริหารยังขาดการสื่อสารและความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน ควรให้ความสัมพันธ์กับชุมชนให้มากกว่านี้

“...Put The Right Man In The Right Job? คงเป็นอะไรที่สำคัญสำหรับผู้บริหาร ผู้บริหาร อาจจะไม่ต้องเก่ง ทุกอย่าง แต่ ควรจะเลือก คนเก่งให้มาทำงานให้ด้านที่ควรทำ...”

ครูประถมศึกษาศึกษาปีที่ 5. สัมภาษณ์, 23 กุมภาพันธ์ 2552.

“...คนน้อยมั่งครับ ไม่สามารถทำงานทุกอย่างได้ ส่วนพวกที่ทำก็ทำ ทุกอย่าง..”

ครูประถมศึกษาศึกษาปีที่ 1. สัมภาษณ์, 10 กุมภาพันธ์ 2552.

ส่วนที่ 4 ปัญหา อุปสรรคและแนวทางแก้ไขปัญหา

4.1 ปัญหา อุปสรรคจากการดำเนินการประกันคุณภาพ

1. ด้านผู้เรียน

ผู้เรียนขาดความมีระเบียบวินัย ขาดความประหยัดในการใช้ทรัพยากร และปัญหาที่สำคัญคือ ผู้เรียนขาดทักษะด้านการคิดรวบยอด คิดและสรุปจับใจความ และทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ในการร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนของผู้สอน

“...เด็กที่ไม่ค่อยสนใจเรียนก็มีอยู่ และเด็กพวกนี้แหละที่จะพาเอาเด็กดี ๆ เสีย ต้องคอยดูแลเค้าเยอะ ๆ...”

ครูประถมศึกษาปีที่ 5. สัมภาษณ์, 23 กุมภาพันธ์ 2552.

“...งานบางครั้งให้ไป แล้วไม่เข้าใจทำมาผิดประเด็น ก็เยอะ...”

ครูประถมศึกษาปีที่ 2. สัมภาษณ์, 12 กุมภาพันธ์ 2552.

2. ด้านบุคลากร

บุคลากรภายในโรงเรียนการขาดนิเทศภายในอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ ขาดการเข้ารับการอบรมเพื่อพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง และในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ผู้สอนขาดจุดบันทึกหลังการสอน ทำให้ไม่ทราบถึงปัญหาจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของตน และไม่ทราบปัญหาของผู้เรียน และขาดการทำวิจัยในชั้นเรียน

“...ครูที่นี้หลังจากสอนจบแล้วจบเลยไม่ค่อยมีแผนการสอนเท่าไรเลยเลยทำให้ขาดการปะติดปะต่อของการเรียนการสอน เหมือนไม่ค่อยเป็นรูปแบบ...”

ครูประถมศึกษาปีที่ 6. สัมภาษณ์, 25 กุมภาพันธ์ 2552.

3. ด้านผู้บริหาร

ผู้บริหารขาดการติดตามประเมินผลโครงการอย่างต่อเนื่อง และขาดการส่งเสริมให้บุคลากรให้ความสำคัญกับชุมชน

“...ผอ.ไม่ค่อยใส่ใจ กับ โรงเรียนเท่าไรหรอก ไม่ค่อยลงมาดูแล ครู นักเรียน...”

ครูประถมศึกษาศึกษาปีที่ 1. สัมภาษณ์, 10 กุมภาพันธ์ 2552.

4.2 แนวทางการแก้ไขปัญหา

สำหรับโรงเรียนกรณีศึกษา D นั้น จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร สังเกต และสัมภาษณ์ บุคลากรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนพบว่า แนวทางในการแก้ไข มีทั้งหมด 3 ด้าน คือ ด้านผู้เรียน ด้านผู้สอน และด้านผู้บริหาร เนื่องจากพบว่าอุปสรรคที่เกิดขึ้นต้องได้รับการแก้ไขทั้ง 3 ด้านไปพร้อม ๆ กัน

1. ด้านผู้เรียน

ผู้เรียนควรได้รับการปลูกฝังในเรื่องของควมมีระเบียบวินัย ควรมีการทำข้อตกลงของห้องเรียนในด้านรู้จักรักษาความสะอาดเรียบร้อยในห้องเรียน สร้างความรับผิดชอบ รู้จักเก็บของดูแลของใช้ของตนเองให้เป็นระเบียบ นอกจากนี้เน้นเรื่องความประหยัดทั้งทรัพยากรและเงิน รู้จักการออมทรัพย์มากขึ้น ส่งเสริมมารยาทในการรับประทานอาหารที่ถูกต้อง จัดกิจกรรมเสริมให้ผู้เรียนรักการออกกำลังกาย มีทักษะการเล่นกีฬา สอนให้ผู้รู้จักระมัดระวังอันตรายจากการเล่นหรือการทำกิจกรรม และควรลดชั้นการดูแลสุขภาพฟันของนักเรียน ควรให้นักเรียนแปรงฟันทุกครั้งหลังรับประทานอาหารเพียง ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งเสพติด การใช้ประโยชน์และโทษจากอินเทอร์เน็ต เพื่อป้องกันอันตราย

ในด้านของวิชาการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความใกล้ชิดกับธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมรอบตัว เพื่อพัฒนาทักษะการสังเกต การสำรวจ และสร้างสรรค์ผลงานศิลปะตามจินตนาการ สามารถวิจารณ์งานศิลปะได้ นอกจากนี้ควรเสริมทักษะเกี่ยวกับความคิดรวบยอดและการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ ควรฝึกให้ผู้เรียนรู้จักการแก้ปัญหา จัดสรรเวลาให้ผู้เรียนมีเวลาว่างในการอ่านหนังสือ โดยอาจทำเป็นโครงการรักการอ่าน หรือ ภาษาไทยวันละคำ เป็นต้น นอกจากนี้ยังจะเป็นการช่วยให้ผู้เรียนรู้จักการแสวงหาความรู้ รู้จักพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ควรให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนทุกครั้ง เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจเรียน

ซึ่งจากแนวทางในด้านวิชาการ ด้านทักษะการดำรงชีวิตประจำวันนั้น ถ้าผู้เรียนสามารถปฏิบัติได้พร้อมกัน จะช่วยพัฒนาตัวผู้เรียนเอง และยังช่วยพัฒนาสถานศึกษาให้มีมาตรฐานและเป็นที่ยอมรับของชุมชนและผู้ปกครอง

“...ต้องให้ความใส่ใจเยอะหน่อยนะค่ะ เค้าจะได้รู้จัก ดีชั่ว...”

ครูประถมศึกษาปีที่ 6. สัมภาษณ์, 25 กุมภาพันธ์ 2552.

“...การที่มีเทคโนโลยี เข้ามาในชีวิตประจำวันของเราๆ นั้น ต้องมีคน คอยแนะนำ ไม่งั้นจะหลงไปในทางที่ผิดได้ง่ายเลยแหละ...”

ครูประถมศึกษาปีที่ 3. สัมภาษณ์, 16 กุมภาพันธ์ 2552.

“...พวกครูเองก็ต้อง ขยันและเตรียมการสอนให้ดี ให้เด็กสนใจเมื่อสนใจแล้วเค้าจะสามารถพัฒนา ในเรื่องที่สนใจได้เอง...”

ครูประถมศึกษาปีที่ 4. สัมภาษณ์, 18 กุมภาพันธ์ 2552.

“...การสนับสนุนจากทางบ้านก็เป็นก็ส่วนที่สำคัญ เพราะ เมื่อครูสอนอย่าง กลับไปบ้าน เป็นอีกอย่าง เด็กจะสับสน...”

ครูประถมศึกษาปีที่ 5. สัมภาษณ์, 23 กุมภาพันธ์ 2552.

2. ด้านบุคลากร

ควรส่งเสริมให้ผู้สอนทั้งระดับปฐมวัยและประถมศึกษา ได้เข้ารับการอบรมตามหลักสูตรที่เกี่ยวข้อง และนำผลการอบรมมาปฏิบัติให้เป็นรูปธรรมอย่างทั่วถึง มีการพัฒนาแบบและวิธีการประเมินพัฒนาการของผู้เรียน โดยพยายามให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในกระบวนการประเมิน เพื่อนำข้อคิดเห็นมาใช้ในการปรับแผนการจัดประสบการณ์พัฒนาผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพ จัดทำบันทึกหลังการสอน มีการทำวิจัยชั้นเรียน วิเคราะห์สภาพผู้เรียนเป็นรายบุคคล เพื่อที่จะได้รู้จักผู้เรียนทุกคน เนื่องจากความพร้อมและความต้องการของผู้เรียนแต่ละคนมีความแตกต่างกัน จัดทำบันทึกหลังการสอนอย่างสม่ำเสมอ โดยบันทึกถึงปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการใช้แผนจัดประสบการณ์ พร้อมแนวทางการแก้ไขที่ชัดเจน

สำหรับผู้สอนด้วยตัวเอง ควรที่จะมีการจัดนิเทศภายในต่อเนื่องและเป็นระบบ มีการพัฒนาตนเองในด้านระบบสารสนเทศสำหรับใช้บริหารงานบุคคลให้มีรายละเอียดครบถ้วน เพื่อเป็นแนวทางในการจัดบุคลากรให้เหมาะสมกับงาน และความรู้ ความสามารถ จัดกิจกรรมการพัฒนาครูทุกคนให้มีความรู้ความสามารถตรงตามสายงานที่รับผิดชอบ มีการจัดทำแผนการสอน ส่วนกลาง เพื่อให้บุคลากรสามารถนำแผนกลางไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนแทนกันได้ ในกรณีที่ผู้สอนในวิชานั้น ๆ ขาดหรือลา เป็นต้น และให้ผู้ใช้แผนการสอนบันทึกผลหลังการสอนที่แสดงถึงปัญหาจากการใช้แผนทั้งด้านผู้เรียน ด้านสาระสำคัญของแผน ด้านผู้สอนพร้อมแนวทางแก้ไข ทั้งนี้เพื่อข้อมูลที่ได้จะได้สามารถนำมาปรับปรุงแผนการเรียนการสอนในปีถัดไป นอกจากนี้ทางสถานศึกษาควรที่จะมีการกระตุ้นให้ผู้สอนมีการบูรณาโครงการ กิจกรรม และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนระหว่างกลุ่มสาระเพื่อลดความซ้ำซ้อนของภาระงาน โดยการที่ผู้สอนพยายามเชื่อมโยงเนื้อหาให้ครอบคลุม และสามารถนำมาใช้เป็นผลงานเพื่อรับการประเมินจากผู้ประเมินภายนอกได้ และควรกระตุ้นให้ผู้สอนมีการนำเสนอผลงานวิจัยอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง เพื่อให้บุคลากรได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความรู้ ข้อเสนอแนะ ความคิดเห็น เพื่อที่จะได้เห็นจุดเด่น จุดบกพร่อง เพื่อที่จะได้นำไปปรับแก้ไขและนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในโอกาสต่อไป

“...พยายามส่งครูที่ขาดคุณภาพ ไปอบรม เฝ้าพัฒนาประสิทธิภาพ จัดทำการประเมิน ตัวครูจะได้มีการพัฒนา และช่วยขยายหา สิ่งใหม่ๆ ให้ตัวเอง...”

ครูประถมศึกษาศึกษาปีที่ 1. สัมภาษณ์, 10 กุมภาพันธ์ 2552.

“...ถ้า สามารถเจาะลึกในเรื่องที่ตัวเองถนัดแล้วคิดว่าคงทำได้ดีกว่านี้ เพราะตอนนี้ ไม่สามารถเอาความรู้ที่ใช้ ในงานด้านที่ตนเองรับผิดชอบได้...”

ครูประถมศึกษาศึกษาปีที่ 5. สัมภาษณ์, 23 กุมภาพันธ์ 2552.

“...บางสิ่งบางอย่าง เมื่อเราทำแล้ว ผลออกมาเป็นแบบหนึ่ง แต่กลับงานขึ้นเดียวกัน กับอีกคนทำผลออกมาเป็นอีกอย่างแล้วทีนี้จะเอาอะไร บอกว่าอันไหนดีไม่ดี ละควรจะ ให้ความสำคัญเอกภาพในการทำงานรึไม่ก็ควรที่จะ ให้ช่วยกันทำไม่ใช้ทำงานเหมือนกันแต่ไม่สัมพันธ์กัน...”

ครูประถมศึกษาศึกษาปีที่ 6. สัมภาษณ์, 25 กุมภาพันธ์ 2552.

“...การทำงานทุกคนย่อมต้องการสิ่งตอบแทนอยู่แล้ว เมื่อใดที่ทำงานแล้วไม่เห็น
สิ่งที่ได้รับ กำลังใจการทำงานก็ลดลง อยากให้ ผู้บริหาร เล็งเห็น ตรงจุดนี้ด้วย...”

ครูประถมศึกษาศึกษาปีที่ 2. สัมภาษณ์, 12 กุมภาพันธ์ 2552.

3. ด้านผู้บริหาร

ผู้บริหารควรใช้ภาวะความเป็นผู้นำในการบริหารการจัดการ พยายามดึงศักยภาพในการ
ทำงานของตนเองออกมา ร่วมกำหนดแนวทางเพื่อไปสู่จุดมุ่งหมายของสถานศึกษาในการพัฒนาสู่
คุณภาพการศึกษา โดยผู้บริหารต้องดึงความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ควรเร่งการดำเนินการ
พัฒนากิจกรรมให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย โดยการนำกระบวนการทำงานระบบคุณภาพ หรือ
ที่รู้จักกัน PDCA มาใช้ให้ครบทุกขั้นตอนและทุกงาน เพื่อที่จะได้ผลงานออกมาอย่างมีคุณภาพ
สามารถรู้ถึงปัญหาจากการทำงานได้ว่ามาจากสาเหตุใด เพราะอะไร

“...ผู้บริหารต้องเปิดโลกทัศน์ ยอมรับ ความเห็นของผู้ปฏิบัติด้วย แล้ว จะเป็น
ผู้บริหารที่ดีได้...”

ครูประถมศึกษาศึกษาปีที่ 2. สัมภาษณ์, 12 กุมภาพันธ์ 2552.

ผู้บริหารควรมีการบริหารแบบมีส่วนร่วม เพื่อเป็นการจูงใจให้ผู้ร่วมปฏิบัติงานในโรงเรียน
ได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ความรับผิดชอบ และร่วมมือใน องค์พัฒนาปฏิบัติด้วยความเต็มใจ
โดยการนำหลักการบริหารการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาวิชาการของโรงเรียน ด้วยทฤษฎีการจูงใจ ที่
เชื่อว่าปัจจัยที่จูงใจให้คนทำงานมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลนั้น จะต้องบริหารบุคคลให้
เหมาะสมกับงาน สร้างความตระหนักเรื่องของความรับผิดชอบโดยการกระตุ้นมองภาพผล
ความสำเร็จ ความก้าวหน้า ของงานที่เกิดขึ้น เมื่อบุคลากรได้ปฏิบัติหน้าที่ของตนอย่างเต็มความรู้
สามารถโดยคำนึงผลที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียนก็ทำการยกย่องชมเชย ให้กำลังใจแก่ครูในที่ประชุม
และช่วยส่งเสริมให้บุคลากรในโรงเรียนมีความเจริญเติบโตในหน้าที่การงานต่อไป การบริหารแบบ
มีส่วนร่วม จะช่วยสร้างความสามัคคี ช่วยให้ทราบถึงความต้องการของโรงเรียนทั้งหมด และช่วย
เพิ่มพูนประสิทธิภาพการทำงานให้สูงขึ้น ลดความเฉื่อยชาในการทำงาน การย้ายงานและการหยุด
งาน การบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นการช่วยลดความขัดแย้ง และการต่อต้าน ของบุคลากรในฝ่าย
และช่วยสร้างบรรยากาศในการทำงาน และทำให้สุขภาพจิตในกลุ่มงานดีขึ้น ทั้งนี้ยังเป็นการช่วย
เพิ่มผลผลิตให้กับทางโรงเรียน ไม่ว่าจะเป็ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนสูงขึ้น เป็นการสร้างหลัก

ประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นในหน่วยงาน และยังช่วยลดค่าใช้จ่ายในการบริหารงาน มีการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและทะนุถนอม รวมทั้งทำให้บุคลากรในโรงเรียนให้รู้สึกว่าเขาเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน

“...ต้องเป็นแบบอย่างที่ดี ให้กับ ครู พวกครูจะได้ดูตัวเราเป็นตัวอย่าง และจะได้มีการเกรงใจในการทำงาน มากขึ้นต้องรู้จักวางตัวให้เหมาะสม ขนขวายหาความรู้ ขยันหมั่นเพียร ใส่ความตั้งใจลงไปเยอะ ๆ ...”

ครูประถมศึกษาศึกษาปีที่ 2. สัมภาษณ์, 12 กุมภาพันธ์ 2552.

ในด้านของของกิจกรรมการเรียนการสอนและระบบสื่อ CAI ผู้บริหารควรพัฒนาเพื่อใช้ในการจัดกิจกรรมและการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพสูงสุด ควรส่งเสริมให้ผู้สอนมีการแลกเปลี่ยนหรือเชื่อมโยงสื่อการเรียนการสอนจากแหล่งการเรียนรู้และภูมิปัญญาในท้องถิ่น นอกจากนี้ในสำหรับผู้เรียนควรจัดระบบข้อมูลสารสนเทศ เพื่อการบริหาร ให้มีความถูกต้องครบถ้วน สามารถนำมาใช้ในการตัดสินใจ และการปรับปรุงพัฒนางานได้อย่างทันท่วงที จัดการเรียนการสอนที่หลากหลายเหมาะสมกับบริบทและความต้องการของผู้เรียน เช่น การจัดฐานกิจกรรม (Day camp) โดยการบูรณาการทุกกลุ่มสาระวิชา หรือ จัดทำการสอนแบบ Story Line เป็นต้น ให้มีความครอบคลุมทุกระดับชั้นเรียน มีการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนซึ่งเป็นทรัพยากรที่มีอยู่แล้วให้นำกลับมาใช้ให้เกิดประโยชน์ เช่น สื่อและอุปกรณ์เทคโนโลยี ซึ่งสามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และควรพัฒนาระบบ ICT ให้เป็นนวัตกรรมสำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เช่น การจัดห้องเรียน ICT หรือจัดการเรียนการสอน แบบ E-learning เพื่อให้มีความสอดคล้องกับโครงการโรงเรียนในฝัน

นอกจากนี้ผู้บริหารควรส่งเสริมให้บุคลากรภายในสถานศึกษาควรให้ความร่วมมือในการส่งเสริมความสัมพันธ์กับชุมชนให้มากขึ้น โดยวิธีปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม เช่น กิจกรรมการเยี่ยมบ้านนักเรียน การเข้าหาชุมชนเพื่อร่วมมือกันจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และผู้บริหารควรที่จะมีการติดตามประเมินผลการดำเนินงานทุกกิจกรรมให้เป็นระบบมีความต่อเนื่อง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องชัดเจน สามารถตอบวัตถุประสงค์ของโครงการ / กิจกรรม และครอบคลุมถึงระดับความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงพัฒนาโครงการและกิจกรรมในปีถัดไป

“...ควรจัดให้ บรรดาครู ได้ดูงาน ในต่างโรงเรียน ี่ในหน่วยงานอื่นๆ จะได้มองเห็นว่า ในสิ่งที่โรงเรียนเรามีและโรงเรียนอื่นมีมันต่างกันแค่ไหน และแบบไหนดีกว่ากัน...”

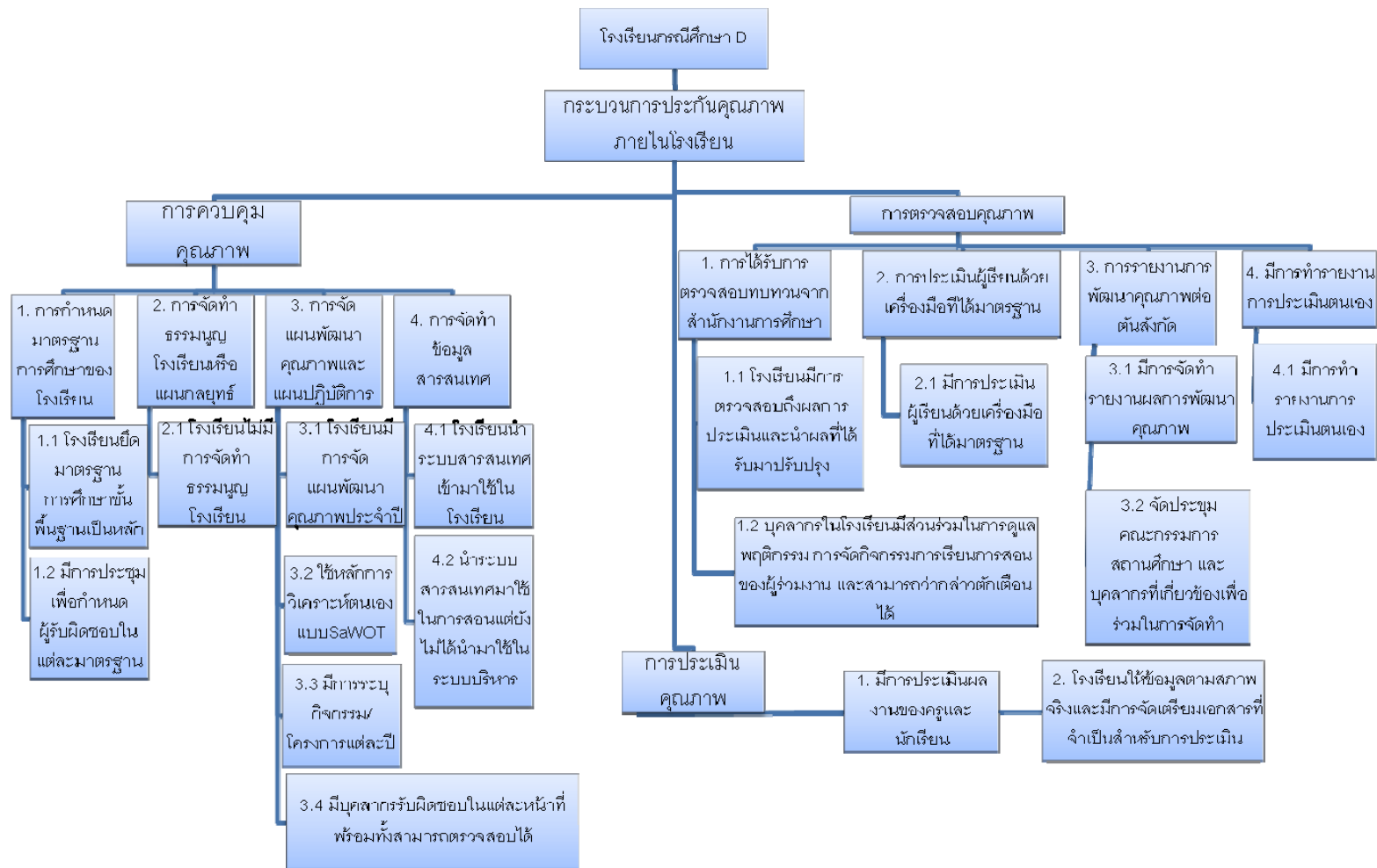
ครูประถมศึกษปีที่ 3. สัมภาษณ์, 16 กุมภาพันธ์ 2552.

“...ครูบางคนไม่ได้รับการสนับสนุนในโครงการที่ดี จึงไม่มีกำลังใจทำงาน...”

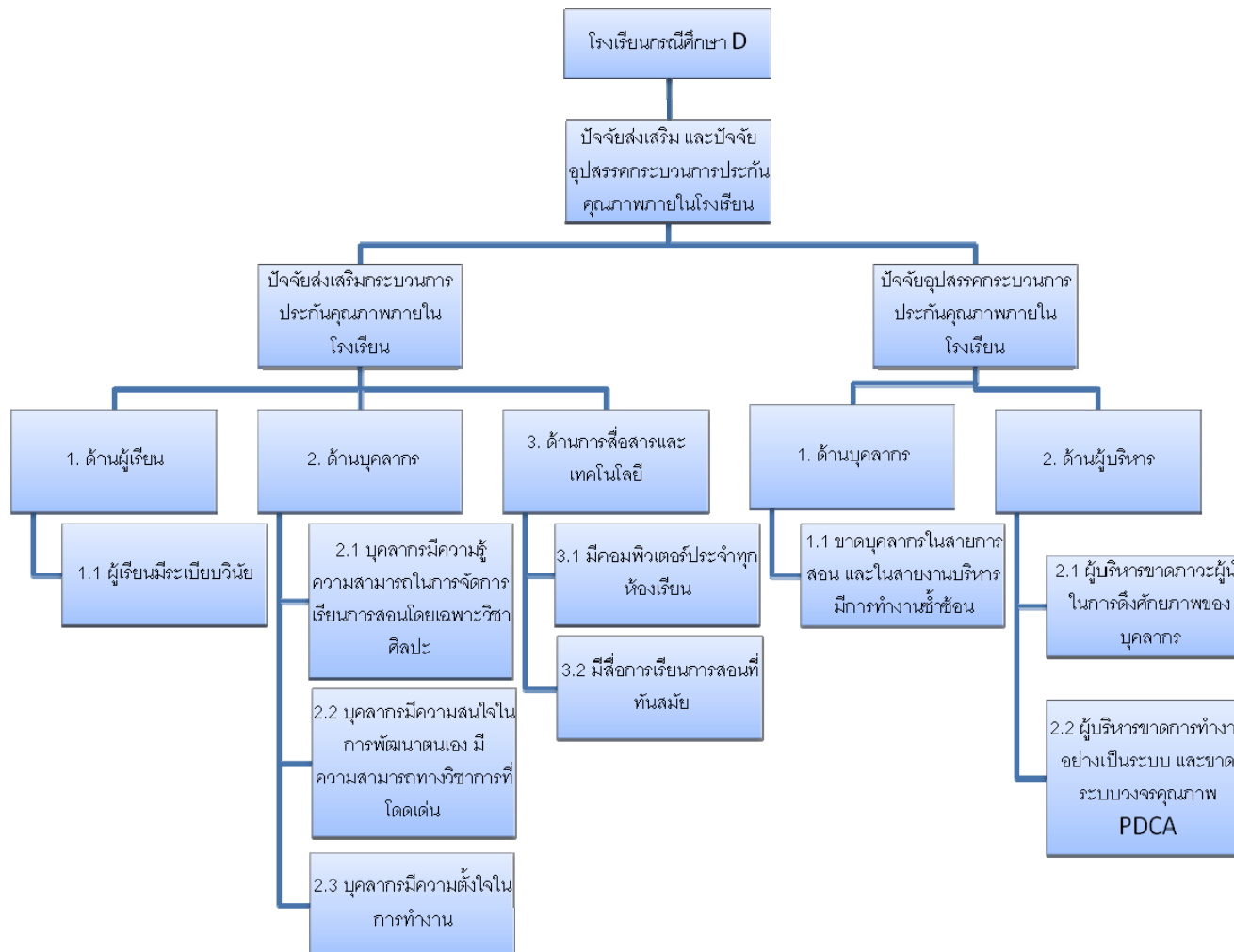
ครูประถมศึกษปีที่ 5. สัมภาษณ์, 23 กุมภาพันธ์ 2552.

“...หลักๆ คงต้องให้มีการประชุมกัน ของผู้บริหาร อาจารย์ และตัวแทนนักเรียน เพราะทุกคนคือโรงเรียน ไม่ใช่ว่า ครูคือครู แต่ พวกเราทุกคนคือโรงเรียน ดังนั้นการพัฒนา ระบบ โรงเรียน ต้องเกิดจาก ทุกคน แล้วจะมีการพัฒนาที่ดีเลยละครับ...”

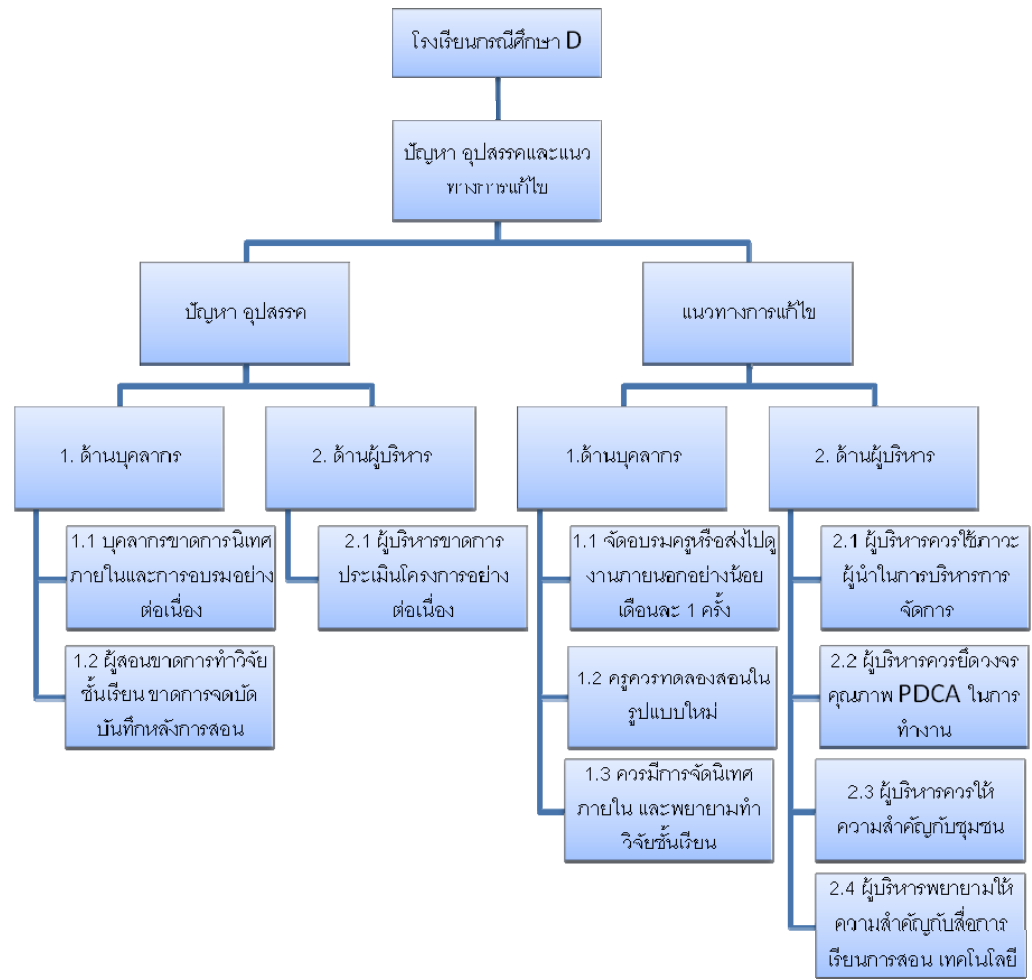
ครูประถมศึกษปีที่ 6. สัมภาษณ์, 25 กุมภาพันธ์ 2552.

แผนภาพที่ 5.6 กระบวนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน ของโรงเรียนกรรณศึกษา D

แผนภาพที่ 5.7 ปัจจัยส่งเสริมและปัจจัยอุปสรรคกระบวนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนของโรงเรียนกรณีศึกษา D

แผนภาพที่ 5.8 ปัญหา อุปสรรคและแนวทางการแก้ไข ของโรงเรียนกรณีศึกษา D

ตอนที่ 3 เปรียบเทียบกรณีศึกษา C และ D

ขอเสนอการเปรียบเทียบกระบวนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนระหว่างโรงเรียนกรณีศึกษา C ที่ผ่านการประเมินภายนอกในรอบที่ 2 ได้ระดับดีมาก และโรงเรียนกรณีศึกษา D ที่ผ่านการประเมินภายนอกในรอบที่ 2 ได้ระดับดี โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

3.1 กระบวนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน

ตารางที่ 5.5 การเปรียบเทียบกระบวนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนที่ผ่านการประเมินภายนอกระดับดีมากและระดับดีในรอบที่ 2

ประเด็นการศึกษา	โรงเรียนกรณีศึกษา C	โรงเรียนกรณีศึกษา D	ความเหมือน	ความต่าง
ส่วนที่ 1	1. การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียน			
	1.1 โรงเรียนยึดมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นหลัก	1.1 โรงเรียนยึดมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นหลัก	โรงเรียนยึดมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นหลัก	
	1.2 มีการประชุมเพื่อกำหนดผู้รับผิดชอบในแต่ละมาตรฐาน	1.2 มีการประชุมเพื่อกำหนดผู้รับผิดชอบในแต่ละมาตรฐาน	มีการประชุมเพื่อกำหนดผู้รับผิดชอบในแต่ละมาตรฐาน	
การควบคุมคุณภาพ	2. การจัดทำธรรมนูญโรงเรียนหรือแผนกลยุทธ์			
	2.1 โรงเรียนมีการจัดทำแผนกลยุทธ์เป็นระยะแผน 3 ปี	2.1 โรงเรียนไม่มีการจัดทำธรรมนูญโรงเรียน		โรงเรียนกรณีศึกษา D ไม่มีการจัดทำ แต่โรงเรียนกรณีศึกษา C มีการจัดทำ ใช้หลักการวิเคราะห์ตนเองแบบ SWOT มีการจัดประชุมบุคลากรที่เกี่ยวข้องมาร่วมกันจัดทำแผนกลยุทธ์
	2.2 ใช้หลักการวิเคราะห์ตนเองแบบ SWOT			หลักการวิเคราะห์ตนเองแบบ SWOT มีการจัดประชุมบุคลากรร่วมกันวางแผน
	2.3 มีการจัดประชุมบุคลากรที่เกี่ยวข้องมาร่วมกันจัดทำแผนกลยุทธ์			

ตารางที่ 5.5 การเปรียบเทียบกระบวนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนที่ผ่านการประเมิน
ภายนอกในระดับดีมากและระดับดีในรอบที่ 2 (ต่อ)

ประเด็นการศึกษา	โรงเรียน กรณีศึกษา C	โรงเรียน กรณีศึกษา D	ความเหมือน	ความต่าง
ส่วนที่ 1	3. การจัดแผนพัฒนาคุณภาพประจำปีและแผนปฏิบัติการประจำปี			
การควบคุม คุณภาพ	3.1 โรงเรียนมีการ จัดแผนพัฒนา คุณภาพประจำปี	3.1 โรงเรียนมีการ จัดแผนพัฒนา คุณภาพประจำปี	โรงเรียนมีการจัด แผนพัฒนา คุณภาพประจำปี	
	3.2 ใช้หลักการ วิเคราะห์ตนเอง แบบSWOT	3.2 ใช้หลักการ วิเคราะห์ตนเอง แบบSWOT	ใช้หลักการ วิเคราะห์ตนเอง แบบSWOT	
	3.3 มีการระบุ กิจกรรม/โครงการ แต่ละปี	3.3 มีการระบุ กิจกรรม/โครงการ แต่ละปี	มีการระบุกิจกรรม/ โครงการแต่ละปี	
	3.4 มีบุคลากร รับผิดชอบในแต่ละ หน้าที่พร้อมทั้ง สามารถตรวจสอบ ได้	3.4 มีบุคลากร รับผิดชอบในแต่ละ หน้าที่พร้อมทั้ง สามารถตรวจสอบ ได้	มีบุคลากร รับผิดชอบในแต่ละ หน้าที่พร้อมทั้ง สามารถตรวจสอบ ได้	
	4. การจัดทำข้อมูลสารสนเทศ			
	4.1 โรงเรียนนำ ระบบสารสนเทศ เข้ามาใช้ในโรงเรียน	4.1 โรงเรียนนำ ระบบสารสนเทศมา ใช้ในโรงเรียน	โรงเรียนนำระบบ สารสนเทศมาใช้ใน โรงเรียน	
	4.2 นำระบบ สารสนเทศมาใช้ใน การบริหารแต่ไม่ได้ นำไปใช้ในกิจกรรม การเรียนการสอน	4.2 นำระบบ สารสนเทศมาใช้ใน การสอนแต่ยังไม่ได้ นำมาใช้ในระบบ บริหาร	มีการนำมาใช้กับ นักเรียน	โรงเรียนกรณีศึกษา D ไม่ได้นำระบบ สารสนเทศมาใช้ใน การบริหาร แต่ โรงเรียนกรณีศึกษา C นำมาใช้ในการบริหาร
	4.3 บุคลากรมี ความรู้ ความสามารถเข้า ในระบบสารสนเทศ			

ตารางที่ 5.5 การเปรียบเทียบกระบวนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนที่ผ่านการประเมิน
ภายนอกในระดับดีมากและระดับดีในรอบที่ 2 (ต่อ)

ประเด็นการศึกษา	โรงเรียน กรณีศึกษา C	โรงเรียน กรณีศึกษา D	ความเหมือน	ความต่าง
ส่วนที่ 1 การตรวจสอบ คุณภาพ	1. การได้รับการตรวจสอบทบทวนจากสำนักงานการศึกษา			
	1.1 โรงเรียนมีการตรวจสอบถึงผลการประเมินและนำผลที่ได้รับมาปรับปรุง	1.1 โรงเรียนได้มีการตรวจสอบผลการประเมินและนำผลมาปรับปรุง	โรงเรียนได้มีการตรวจสอบผลการประเมินและนำผลมาปรับปรุง	
	1.2 บุคลากรในโรงเรียนมีส่วนร่วมในการดูแลพฤติกรรม การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของผู้ร่วมงาน และสามารถว่ากล่าวตักเตือนได้	1.2 บุคลากรในโรงเรียนมีส่วนร่วมในการดูแลพฤติกรรม การจัดการเรียนการสอนของผู้ร่วมงาน และสามารถว่ากล่าวตักเตือนได้	โรงเรียนมีส่วนร่วมในการดูแลพฤติกรรม การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของผู้ร่วมงาน และสามารถว่ากล่าวตักเตือนได้	
	2. การประเมินผู้เรียนด้วยเครื่องมือที่ได้มาตรฐาน			
	2.1 มีการประเมินผู้เรียนด้วยเครื่องมือที่ได้มาตรฐานและหลากหลาย ทั้งการประเมินตามสภาพจริง การสังเกต การสัมภาษณ์และแบบสอบถามต่าง ๆ	2.1 มีการประเมินผู้เรียนด้วยเครื่องมือที่ได้มาตรฐานและหลากหลาย ทั้งการประเมินตามสภาพจริง การสังเกต การสัมภาษณ์และแบบสอบถามต่าง ๆ	มีการประเมินผู้เรียนด้วยเครื่องมือที่ได้มาตรฐานและหลากหลาย ทั้งการประเมินตามสภาพจริง การสังเกต การสัมภาษณ์และแบบสอบถามต่าง ๆ	
3. การรายงานการพัฒนาคุณภาพต่อต้นสังกัด				
3.1 มีการจัดทำรายงานผลการพัฒนาคุณภาพ	3.1 มีการจัดทำรายงานผลการพัฒนาคุณภาพ	มีการจัดทำรายงานผลการพัฒนาคุณภาพ		

ตารางที่ 5.5 การเปรียบเทียบกระบวนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนที่ผ่านการประเมิน
ภายนอกในระดับดีมากและระดับดีในรอบที่ 2 (ต่อ)

ประเด็นการศึกษา	โรงเรียน กรณีศึกษา C	โรงเรียน กรณีศึกษา D	ความเหมือน	ความต่าง
ส่วนที่ 1	3. การรายงานการพัฒนาคุณภาพต่อต้นสังกัด			
การตรวจสอบ คุณภาพ	3.2 จัดประชุม คณะกรรมการ สถานศึกษา และ บุคลากรที่เกี่ยวข้อง เพื่อร่วมในการ จัดทำ	3.2 จัดประชุม คณะกรรมการ สถานศึกษา และ บุคลากรที่เกี่ยวข้อง เพื่อร่วมในการ จัดทำ	จัดประชุม คณะกรรมการ สถานศึกษา และ บุคลากรที่ เกี่ยวข้องเพื่อร่วม ในการจัดทำ	
	4. มีการทำรายงานการประเมินตนเอง			
	4.1 มีการทำ รายงานการ ประเมินตนเอง	4.1 มีการทำ รายงานการ ประเมินตนเอง	มีการทำรายงาน การประเมินตนเอง	
การประเมิน คุณภาพ	1. มีการประเมินผล งานของครูและ นักเรียน 2. โรงเรียนให้ข้อมูล ตามสภาพจริงและ มีการจัดเตรียม เอกสารที่จำเป็น สำหรับการประเมิน	1. มีการประเมินผล งานของครูและ นักเรียน 2. โรงเรียนให้ข้อมูล ตามสภาพจริงและ มีการจัดเตรียม เอกสารที่จำเป็น สำหรับการประเมิน	มีการประเมินผล งานของครูและ นักเรียน โรงเรียนให้ข้อมูล ตามสภาพจริงและ มีการจัดเตรียม เอกสารที่จำเป็น สำหรับการ ประเมิน	

จากการศึกษาเปรียบเทียบกระบวนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนพบว่า โรงเรียนกรณีศึกษา C ที่ผ่านการประเมินภายนอกในรอบที่ 2 ได้ระดับดีมากและโรงเรียนกรณีศึกษา D ที่ผ่านการประเมินภายนอกในรอบที่ 2 ได้ระดับดี มีสิ่งที่เหมือนกัน คือ ด้านการควบคุมคุณภาพ ด้านการตรวจสอบคุณภาพ และด้านการประเมินคุณภาพ แต่สิ่งที่ต่างกัน คือ โรงเรียนกรณีศึกษา D ไม่มีการจัดธรรมนูญโรงเรียน แต่โรงเรียนกรณีศึกษา C มีการจัดทำ ใช้หลักการวิเคราะห์ตนเองแบบ SWOT มีการจัดประชุมบุคลากรร่วมกันวางแผน และโรงเรียนกรณีศึกษา D ไม่ได้นำระบบสารสนเทศมาใช้ในการบริหาร แต่โรงเรียนกรณีศึกษา C นำมาใช้ในการบริหาร

3.2 ปัจจัยส่งเสริม และปัจจัยอุปสรรคกระบวนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน

ตารางที่ 5.6 การเปรียบเทียบปัจจัยส่งเสริม และปัจจัยอุปสรรคกระบวนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนที่ผ่านการประเมินภายนอกระดับดีมากและระดับดีในรอบที่ 2

ประเด็นการศึกษา	โรงเรียน กรณีศึกษา C	โรงเรียน กรณีศึกษา D	ความเหมือน	ความต่าง
ส่วนที่ 2	ปัจจัยส่งเสริมกระบวนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน			
ปัจจัยส่งเสริม และปัจจัยอุปสรรคกระบวนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน	<p>1. ด้านบุคลากร</p> <p>1.1 บุคลากรมีความตั้งใจในการทำงาน สามีคคี และยอมสละเวลาส่วนตัวเพื่องานโรงเรียน</p> <p>1.2 บุคลากรเข้ารับการฝึกอบรม</p> <p>1.3 ผู้สอนได้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ</p> <p>2. ด้านผู้บริหาร</p> <p>2.1 ผู้บริหารมีภาวะผู้นำและมนุษยสัมพันธ์ที่ดี</p> <p>2.2 ผู้บริหารมีการกำหนดเป้าหมายและนโยบายการศึกษาชัดเจน</p> <p>2.3 ผู้บริหารมีความคิดสร้างสรรค์ พัฒนาตนเองตลอดเวลา และมีหลักการบริหารงานโรงเรียนที่มีคุณภาพ</p>	<p>1. ด้านบุคลากร</p> <p>1.1 บุคลากรมีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนการสอนโดยเฉพาะวิชาศิลปะ</p> <p>1.2 บุคลากรมีความสนใจในการพัฒนาตนเอง มีความสามารถทางวิชาการที่โดดเด่น</p> <p>1.3 บุคลากรมีความตั้งใจในการทำงาน</p> <p>2. ด้านการสื่อสารและเทคโนโลยี</p> <p>2.1 มีคอมพิวเตอร์ประจำทุกห้องเรียน</p> <p>2.2 มีสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัย</p>	มีปัจจัยที่ส่งเสริมเหมือนกัน ในด้านผู้เรียนและด้านบุคลากร	โรงเรียนกรณีศึกษา D มีปัจจัยส่งเสริมเพิ่มมา คือ ด้านการสื่อสารและเทคโนโลยี แต่โรงเรียนกรณีศึกษา C มีปัจจัยส่งเสริมที่เพิ่มมา คือ ด้านผู้บริหารและด้านงบประมาณ

ตารางที่ 5.6 การเปรียบเทียบปัจจัยส่งเสริม และปัจจัยอุปสรรคกระบวนการประกันคุณภาพ
ภายในโรงเรียนที่ผ่านการประเมินภายนอกในระดับดีมากและระดับดีในรอบที่ 2 (ต่อ)

ประเด็นการศึกษา	โรงเรียน กรณีศึกษา C	โรงเรียน กรณีศึกษา D	ความเหมือน	ความต่าง
ส่วนที่2	ปัจจัยส่งเสริมกระบวนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน			
	2.4 ผู้บริหารเป็นผู้ เริ่มนำโรงเรียนเข้าสู่ นโยบายโรงเรียนใน ฝัน 3. ด้านงบประมาณ 3.1 มีงบประมาณ จากส่วนเอกชนเข้า มาสนับสนุน โรงเรียน			
	ปัจจัยอุปสรรคกระบวนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน			
ปัจจัยส่งเสริม และ ปัจจัยอุปสรรค กระบวนการ ประกันคุณภาพ ภายในโรงเรียน		1. ด้านบุคลากร 1.1 ขาดบุคลากรใน สายการสอน และใน สายงานบริหารมีการ ทำงานซ้ำซ้อน 2. ด้านผู้บริหาร 2.1 ผู้บริหารขาด ภาวะผู้นำในการดี ศักยภาพของ บุคลากร 2.2 ผู้บริหารขาดการ ทำงานอย่างเป็น ระบบ และขาดระบบ วงจรคุณภาพ PDCA		โรงเรียนกรณีศึกษา D มีปัจจัยอุปสรรค เพิ่มมา คือ ด้าน บุคลากร และด้าน ผู้บริหาร

จากการศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยส่งเสริม และปัจจัยอุปสรรคกระบวนการประกันคุณภาพ ภายในโรงเรียนพบว่า โรงเรียนกรณีศึกษา C ที่ผ่านการประเมินภายนอกในรอบที่ 2 ได้ระดับดีมาก และโรงเรียนกรณีศึกษา D ที่ผ่านการประเมินภายนอกในรอบที่ 2 ได้ระดับดี มีสิ่งที่เหมือนกัน คือ มีปัจจัยที่ส่งเสริมเหมือนกัน ในและด้านบุคลากร และมีปัจจัยอุปสรรคด้านผู้เรียนที่เหมือนกัน สิ่งที่ต่างกัน คือ โรงเรียนกรณีศึกษา D มีปัจจัยส่งเสริมเพิ่มมา คือ ด้านการสื่อสารและเทคโนโลยี แต่โรงเรียนกรณีศึกษา C มีปัจจัยส่งเสริมที่เพิ่มมา คือ ด้านผู้บริหารและด้านงบประมาณ และโรงเรียนกรณีศึกษา D มีปัจจัยอุปสรรคเพิ่มมา คือ ด้านบุคลากร และด้านผู้บริหาร

3.3 ปัญหา อุปสรรคและแนวทางการแก้ไข

ตารางที่ 5.7 การเปรียบเทียบปัญหา อุปสรรคและแนวทางแก้ไขระหว่างโรงเรียนที่ผ่านการประเมินภายนอกในระดับดีมากและระดับดีในรอบที่ 2

ประเด็นการศึกษา	โรงเรียนกรณีศึกษา C	โรงเรียนกรณีศึกษา D	ความเหมือน	ความต่าง
ส่วนที่ 3	ปัญหา อุปสรรค			
ปัญหาอุปสรรคและแนวทางการแก้ไข	1. ด้านผู้เรียน 1.1 ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ไม่ตรงตามเกณฑ์ 1.2 ผู้เรียนมีภาวะซึมเศร้า	1. ด้านบุคลากร 1.1 บุคลากรขาดการนิเทศภายในและการอบรมอย่างต่อเนื่อง 1.2 ผู้สอนขาดการทำวิจัยชั้นเรียน ขาดการจดบันทึกหลังการสอน 2. ด้านผู้บริหาร 2.1 ผู้บริหารขาดการประเมินโครงการอย่างต่อเนื่อง		โรงเรียนกรณีศึกษา D มีปัญหาอุปสรรคในด้านบุคลากรและด้านผู้บริหาร แต่โรงเรียนกรณีศึกษา C มีปัญหาอุปสรรคในด้านผู้เรียน
	แนวทางแก้ไข			
	1. ด้านผู้เรียน 1.1 ควรพัฒนาวิชาการในด้านคณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ รวมถึงทักษะกระบวนการคิด 1.2 ควรจัดระบบช่วยเหลือนักเรียน 1.3 จัดกิจกรรมให้นักเรียนเห็นคุณค่าในตนเอง เพื่อลดปัญหาภาวะซึมเศร้า	1.ด้านบุคลากร 1.1 จัดอบรมครูหรือส่งไปดูงานภายนอกอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง 1.2 ครูควรทดลองสอนในรูปแบบใหม่ 1.3 ควรมีการจัดนิเทศภายใน และพยายามทำวิจัยชั้นเรียน		โรงเรียนกรณีศึกษา D มีแนวทางแก้ไขในด้านบุคลากร และด้านผู้บริหาร แต่โรงเรียนกรณีศึกษา C มีแนวทางแก้ไขในด้านผู้เรียน

ตารางที่ 5.7 การเปรียบเทียบปัญหา อุปสรรคและแนวทางแก้ไขระหว่างโรงเรียนที่ผ่านการประเมินภายนอกในระดับดีมากและระดับดีในรอบที่ 2 (ต่อ)

ประเด็นการศึกษา	โรงเรียนกรณีศึกษา C	โรงเรียนกรณีศึกษา D	ความเหมือน	ความต่าง
ส่วนที่ 3 ปัญหาอุปสรรคและแนวทางการแก้ไข	แนวทางแก้ไข			
		2. ด้านผู้บริหาร 2.1 ผู้บริหารควรใช้ภาวะผู้นำในการบริหารการจัดการ 2.2 ผู้บริหารควรมีตัวจริงคุณภาพ PDCA ในการทำงาน 2.3 ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับชุมชน 2.4 ผู้บริหารพยายามให้ความสำคัญกับสื่อการเรียนการสอนเทคโนโลยี		

จากการศึกษาเปรียบเทียบปัญหา อุปสรรคและแนวทางแก้ไขพบว่า โรงเรียนกรณีศึกษา C ที่ผ่านการประเมินภายนอกในรอบที่ 2 ได้ระดับดีมากและโรงเรียนกรณีศึกษา D ที่ผ่านการประเมินภายนอกในรอบที่ 2 ได้ระดับดี มีปัญหา อุปสรรคและแนวทางที่แก้ไขแตกต่างกัน คือ โรงเรียนกรณีศึกษา D มีปัญหาอุปสรรคในด้านบุคลากรและด้านผู้บริหาร แต่โรงเรียนกรณีศึกษา C มีปัญหาอุปสรรคในด้านผู้เรียน และโรงเรียนกรณีศึกษา D มีแนวทางแก้ไขในด้านบุคลากร และด้านผู้บริหาร แต่โรงเรียนกรณีศึกษา C มีแนวทางแก้ไขในด้านผู้เรียน

บทที่ 6

การเปรียบเทียบกรณีศึกษา

ผู้วิจัยขอนำเสนอการเปรียบเทียบกระบวนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนระหว่างโรงเรียนที่ผ่านการประเมินและไม่ผ่านการประเมินภายนอกในรอบที่ 2 พร้อมทั้งปัจจัยที่ส่งเสริม และ ปัญหาอุปสรรคในการทำการประกันคุณภาพภายใน ซึ่งจะแบ่งโรงเรียนที่นำเสนอออกเป็น 3 ระดับ คือ โรงเรียนที่ผ่านการประเมินภายนอกในรอบที่ 2 ได้ระดับดีมาก โรงเรียนที่ผ่านการประเมินภายนอกในรอบที่ 2 ได้ระดับดี และโรงเรียนที่ไม่ผ่านการประเมินภายนอกในรอบที่ 2 ได้ระดับปรับปรุง ซึ่งประเด็นที่เปรียบเทียบแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 กระบวนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน

- 1.1 ด้านการควบคุมคุณภาพ
- 1.2 ด้านการตรวจสอบคุณภาพ
- 1.3 ด้านการประเมินคุณภาพ

ส่วนที่ 2 ปัจจัยส่งเสริม และปัจจัยอุปสรรคที่เกิดขึ้นระหว่างการดำเนินการประกันคุณภาพ

- 2.1 ปัจจัยส่งเสริมกระบวนการประกันคุณภาพภายใน
- 2.2 ปัจจัยอุปสรรคกระบวนการประกันคุณภาพภายใน

ส่วนที่ 3 ปัญหา อุปสรรคและแนวทางแก้ไขปัญหา

- 3.1 ปัญหา อุปสรรค
- 3.2 แนวทางการแก้ไข

ส่วนที่ 1 กระบวนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน

ตารางที่ 6.1 การเปรียบเทียบกระบวนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนที่ผ่านการประเมินภายนอกระดับดีมาก ระดับดี และไม่ผ่านการประเมินภายนอกในรอบที่ 2

ประเด็นที่ศึกษา	โรงเรียนที่ผ่านการประเมินระดับดีมาก	โรงเรียนที่ผ่านการประเมินระดับดี	โรงเรียนที่ไม่ผ่านการประเมิน	ความเหมือน	ความต่าง
ส่วนที่ 1	1. การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียน				
	1.1 โรงเรียนยึดมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นหลัก 1.2 มีการประชุมเพื่อกำหนดผู้รับผิดชอบในแต่ละมาตรฐาน	1.1 โรงเรียนยึดมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นหลัก 1.2 มีการประชุมเพื่อกำหนดผู้รับผิดชอบในแต่ละมาตรฐาน	1.1 โรงเรียนยึดมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นหลัก 1.2 มีการประชุมเพื่อกำหนดผู้รับผิดชอบในแต่ละมาตรฐาน	โรงเรียนยึดมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นหลัก มีการประชุมเพื่อกำหนดผู้รับผิดชอบในแต่ละมาตรฐาน	
การควบคุมคุณภาพ	2. การจัดทำธรรมนูญโรงเรียนหรือแผนกลยุทธ์				
	2.1 โรงเรียนมีการจัดทำแผนกลยุทธ์ เป็นระยะแผน 3 ปี 2.2 ใช้หลักการวิเคราะห์ตนเอง แบบ SWOT 2.3 มีการจัดประชุมบุคลากรที่เกี่ยวข้องมาร่วมกันจัดทำแผนกลยุทธ์	2.1 โรงเรียนไม่มีการจัดทำธรรมนูญโรงเรียน	2.1 โรงเรียนไม่มีการจัดทำธรรมนูญโรงเรียน	โรงเรียนที่ผ่านการประเมินภายนอกระดับดี และไม่ผ่านการประเมินภายนอก ไม่มีการจัดทำธรรมนูญโรงเรียน	โรงเรียนที่ผ่านการประเมินได้ระดับดีมากมีการจัดทำแผนกลยุทธ์ ใช้หลักการวิเคราะห์ตนเองแบบ SWOT และมีการจัดประชุมบุคลากรที่เกี่ยวข้องมาร่วมกันจัดทำ

ตารางที่ 6.1 การเปรียบเทียบกระบวนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนที่ผ่านการประเมินภายนอกในระดับดีมาก ระดับดีและไม่ผ่านการประเมินภายนอกในรอบที่ 2 (ต่อ)

ประเด็นที่ศึกษา	โรงเรียนที่ผ่านการประเมินระดับดีมาก	โรงเรียนที่ผ่านการประเมินระดับดี	โรงเรียนที่ไม่ผ่านการประเมิน	ความเหมือน	ความต่าง
ส่วนที่ 1 การควบคุมคุณภาพ	3. การจัดแผนพัฒนาคุณภาพประจำปีและแผนปฏิบัติการประจำปี				
	3.1 โรงเรียนมีการจัดแผนพัฒนาคุณภาพประจำปี 3.2 ใช้หลักการวิเคราะห์ตนเอง แบบSWOT 3.3 มีการระดมกิจกรรม/โครงการแต่ละปี 3.4 มีบุคลากรรับผิดชอบในแต่ละหน้าที่พร้อมทั้งสามารถตรวจสอบได้	3.1 โรงเรียนมีการจัดแผนพัฒนาคุณภาพประจำปี 3.2 ใช้หลักการวิเคราะห์ตนเอง แบบSWOT 3.3 มีการระดมกิจกรรม/โครงการแต่ละปี 3.4 มีบุคลากรรับผิดชอบแต่ละหน้าที่พร้อมทั้งสามารถตรวจสอบได้	3.1 โรงเรียนไม่มีการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพประจำปีและแผนปฏิบัติการประจำปี	โรงเรียนที่ผ่านการประเมินได้ระดับดีมาก และระดับดี มีการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพประจำปี ใช้หลักการวิเคราะห์แบบ SWOT มีการระดมกิจกรรม/โครงการ และมีบุคลากรรับผิดชอบในแต่ละหน้าที่	โรงเรียนที่ไม่ผ่านการประเมินไม่มีการจัดทำ
	4. การจัดทำข้อมูลสารสนเทศ				
	4.1 โรงเรียนนำระบบสารสนเทศเข้ามาใช้ในโรงเรียน 4.2 นำระบบสารสนเทศมาใช้การวัดผลการเรียน ข้อมูลพื้นฐานของนักเรียน และด้านการบริหาร	4.1 โรงเรียนนำระบบสารสนเทศเข้ามาใช้ในโรงเรียน 4.2 นำระบบสารสนเทศมาใช้ในการสอน	4.1 โรงเรียนไม่ได้นำระบบสารสนเทศมาใช้ในโรงเรียน	โรงเรียนที่ผ่านการประเมินระดับดีมากและระดับดีมีการนำระบบสารสนเทศมาใช้ในโรงเรียน	โรงเรียนที่ไม่ผ่านการประเมินไม่ได้นำระบบสารสนเทศมาใช้ในโรงเรียน โรงเรียนที่ผ่านดีมีมากนำมาใช้ ในด้านการวัดผล การบริหาร แต่โรงเรียนที่ผ่านระดับดีนำมาใช้ในการสอน

ตารางที่ 6.1 การเปรียบเทียบกระบวนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนที่ผ่านการประเมินภายนอกในระดับดีมาก ระดับดีและไม่ผ่านการประเมินภายนอกในรอบที่ 2 (ต่อ)

ประเด็นที่ศึกษา	โรงเรียนที่ผ่านการประเมินระดับดีมาก	โรงเรียนที่ผ่านการประเมินระดับดี	โรงเรียนที่ไม่ผ่านการประเมิน	ความเหมือน	ความต่าง
ส่วนที่ 1 การตรวจสอบ คุณภาพ	1. การได้รับการตรวจสอบทบทวนจากสำนักงานการศึกษา				
	1.1 โรงเรียนมีการตรวจสอบถึงผลการประเมินและนำผลที่ได้รับมาปรับปรุง 1.2 บุคลากรในโรงเรียนมีส่วนร่วมในการดูแลพฤติกรรม การจัดการกิจกรรม การเรียนการสอนของผู้ร่วมงาน และสามารถกล่าวตักเตือนได้	1.1 โรงเรียนมีการตรวจสอบถึงผลการประเมินและนำผลที่ได้รับมาปรับปรุง 1.2 บุคลากรในโรงเรียนมีส่วนร่วมในการดูแลพฤติกรรม การจัดการกิจกรรม การเรียนการสอนของผู้ร่วมงาน และสามารถกล่าวตักเตือนได้	1.1 โรงเรียนได้มีการตรวจสอบผลการประเมินแต่ไม่ได้นำผลมาปรับปรุง 1.2 บุคลากรไม่มีส่วนร่วมในการดูแลพฤติกรรมและการจัดการเรียนการสอนของเพื่อนร่วมงาน	มีการตรวจสอบถึงผลการประเมินและมีเพียงโรงเรียนที่ผ่านการประเมินระดับดีมาก และดี ที่นำผลที่ได้มาปรับปรุง และบุคลากรในโรงเรียนมีส่วนร่วมในการดูแลพฤติกรรม การจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนของผู้ร่วมงาน และสามารถกล่าวตักเตือนได้	โรงเรียนที่ไม่ผ่านการประเมินไม่ได้นำผลมาปรับปรุง และบุคลากรไม่มีส่วนร่วมในการดูแลพฤติกรรมและการจัดการเรียนการสอนของเพื่อนร่วมงาน
	2. การประเมินผู้เรียนด้วยเครื่องมือที่ได้มาตรฐาน				
	2.1 มีการประเมินผู้เรียนด้วยเครื่องมือที่ได้มาตรฐานและหลากหลาย ทั้งการประเมินตามสภาพจริง การสังเกต การสัมภาษณ์และแบบสอบถามต่าง ๆ	2.1 มีการประเมินผู้เรียนด้วยเครื่องมือที่ได้มาตรฐานและหลากหลาย ทั้งการประเมินตามสภาพจริง การสังเกต การสัมภาษณ์และแบบสอบถามต่าง ๆ	2.1 มีการประเมินผู้เรียนด้วยเครื่องมือที่ได้มาตรฐาน แต่ไม่มีความหลากหลาย	มีการประเมินผู้เรียนด้วยเครื่องมือที่ได้มาตรฐาน	โรงเรียนที่ผ่านการประเมินมีเครื่องมือที่หลากหลาย ทั้งการประเมินตามสภาพจริง การสังเกต การสัมภาษณ์และแบบสอบถามต่าง ๆ

ตารางที่ 6.1 การเปรียบเทียบกระบวนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนที่ผ่านการประเมินภายนอกระดับดีมาก ระดับดีและไม่ผ่านการประเมินภายนอกในรอบที่ 2 (ต่อ)

ประเด็นที่ศึกษา	โรงเรียนที่ผ่านการประเมินระดับดีมาก	โรงเรียนที่ผ่านการประเมินระดับดี	โรงเรียนที่ไม่ผ่านการประเมิน	ความเหมือน	ความต่าง
ส่วนที่ 1 การตรวจสอบคุณภาพ	3. การรายงานการพัฒนาคุณภาพต่อต้นสังกัด				
	3.1 มีการจัดทำรายงานผลการพัฒนาคุณภาพ	3.1 มีการจัดทำรายงานผลการพัฒนาคุณภาพ	3.1 มีการจัดทำรายงานผลการพัฒนาคุณภาพ	มีการจัดทำรายงานผลการพัฒนาคุณภาพ	
	3.2 จัดประชุมคณะกรรมการสถานศึกษาและบุคลากรที่เกี่ยวข้องเพื่อร่วมในการจัดทำ	3.2 จัดประชุมคณะกรรมการสถานศึกษา และบุคลากรที่เกี่ยวข้องเพื่อร่วมในการจัดทำ	3.2 จัดประชุมคณะกรรมการสถานศึกษา และบุคลากรที่เกี่ยวข้องเพื่อร่วมในการจัดทำ	จัดประชุมคณะกรรมการสถานศึกษา และบุคลากรที่เกี่ยวข้องเพื่อร่วมในการจัดทำ	
	4. มีการทำรายงานการประเมินตนเอง				
	4.1 มีการทำรายงานการประเมินตนเอง	4.1 มีการทำรายงานการประเมินตนเอง	4.1 มีการทำรายงานการประเมินตนเอง	มีการทำรายงานการประเมินตนเอง	
การประเมินคุณภาพ	1. มีการประเมินผลงานของครูและนักเรียน 2. โรงเรียนให้ข้อมูลตามสภาพจริงและมีการจัดเตรียมเอกสารที่จำเป็นสำหรับการประเมิน	1. มีการประเมินผลงานของครูและนักเรียน 2. โรงเรียนให้ข้อมูลตามสภาพจริงและมีการจัดเตรียมเอกสารที่จำเป็นสำหรับการประเมิน	1. ไม่มีการประเมินผลงานของครูและนักเรียน 2. โรงเรียนไม่ได้จัดเตรียมเอกสารและไม่มีความพร้อมในการรองรับการประเมินภายนอก	โรงเรียนที่ผ่านการประเมินทั้ง 2 โรงเรียนมีการประเมินผลงานของครูและนักเรียน และมีการให้ข้อมูลตามสภาพจริง มีการเตรียมเอกสารไว้สำหรับการประเมิน	โรงเรียนที่ไม่ผ่านการประเมินไม่มีการประเมินผลงานของครูและนักเรียน และไม่ได้จัดเตรียมเอกสารและไม่มีความพร้อมในการรองรับการประเมินภายนอก

จากการศึกษาเปรียบเทียบกระบวนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน พบว่า โรงเรียนที่ผ่านการประเมินระดับดีมาก ผ่านการประเมินระดับดี และไม่ผ่านการประเมินภายนอกในรอบที่ 2 มีสิ่งเหมือนกันคือ ด้านการควบคุมคุณภาพ การจัดทำมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียนโดยโรงเรียนยึดมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นหลัก มีการประชุมเพื่อกำหนดผู้รับผิดชอบในแต่ละมาตรฐาน การจัดทำธรรมนูญโรงเรียนโดยโรงเรียนที่ผ่านการประเมินภายนอกระดับดี และไม่ผ่านการประเมินภายนอกไม่มีการจัดทำธรรมนูญโรงเรียน การจัดทำแผนพัฒนาประจำปีหรือแผนปฏิบัติงานประจำปี โดยโรงเรียนที่ผ่านการประเมินได้ระดับดีมาก และระดับดี มีการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพประจำปี ใช้หลักการวิเคราะห์แบบ SWOT มีการระบุกิจกรรม/โครงการ และมีบุคลากรรับผิดชอบในแต่ละหน้าที่ การจัดทำข้อมูลสารสนเทศโดยโรงเรียนที่ผ่านการประเมินระดับดีมากและระดับดีมีการนำระบบสารสนเทศมาใช้ในโรงเรียน ด้านการตรวจสอบ การได้รับการตรวจสอบทบทวนจากสำนักงานการศึกษาโดยโรงเรียนที่ผ่านการประเมินมีการตรวจสอบถึงผลการประเมินและนำผลที่ได้มาปรับปรุง และบุคลากรในโรงเรียนมีส่วนร่วมในการดูแลพฤติกรรม การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของผู้ร่วมงาน และสามารถกล่าวตักเตือนได้ มีการประเมินผู้เรียนด้วยเครื่องมือที่ได้มาตรฐาน การรายงานการพัฒนาคุณภาพต่อต้นสังกัดมีการจัดทำรายงานผลการพัฒนาคุณภาพ จัดประชุมคณะกรรมการสถานศึกษา และบุคลากรที่เกี่ยวข้องเพื่อร่วมในการจัดทำ การจัดทำรายงานการประเมินตนเอง ด้านการประเมินคุณภาพ โรงเรียนที่ผ่านการประเมินทั้ง 2 โรงเรียนมีการประเมินผลงานของครูและนักเรียน และมีการให้ข้อมูลตามสภาพจริง มีการเตรียมเอกสารไว้สำหรับการประเมิน สิ่งที่ต่างกันคือ ด้านการควบคุมคุณภาพ การจัดทำธรรมนูญโรงเรียนหรือแผนกลยุทธ์โดยโรงเรียนที่ไม่ผ่านการประเมินไม่มีการประเมินผลงานของครูและนักเรียน และไม่ได้จัดเตรียมเอกสารและไม่มีความพร้อมในการรองรับการประเมินภายนอก การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพประจำปีและแผนปฏิบัติการ โดยโรงเรียนที่ไม่ผ่านการประเมินไม่มีการจัดทำ การจัดทำข้อมูลสารสนเทศ โดยโรงเรียนที่ไม่ผ่านการประเมินไม่ได้นำระบบสารสนเทศมาใช้ในโรงเรียน โรงเรียนที่ผ่านดีมากนำมาใช้ในด้าน การวัดผล การบริหาร แต่โรงเรียนที่ผ่านระดับดีนำมาใช้ในการสอน ด้านการตรวจสอบคุณภาพ การได้รับการตรวจสอบทบทวนจากสำนักงานการศึกษาโดย โรงเรียนที่ไม่ผ่านการประเมินไม่ได้นำผลมาปรับปรุง และบุคลากรไม่มีส่วนร่วมในการดูแลพฤติกรรมและการจัดการเรียนการสอนของผู้ร่วมงาน การประเมินผู้เรียนด้วยเครื่องมือที่ได้มาตรฐานโดยโรงเรียนที่ผ่านการประเมินมีเครื่องมือที่หลากหลาย ทั้งการประเมินตามสภาพจริง การสังเกต การสัมภาษณ์และแบบสอบถาม และด้านการประเมินคุณภาพ โรงเรียนที่ไม่ผ่านการประเมินไม่มีการประเมินผลงานของครูและนักเรียน และไม่ได้จัดเตรียมเอกสาร และไม่มีความพร้อมในการรองรับการประเมินภายนอก

ส่วนที่ 2 ปัจจัยส่งเสริม และปัจจัยอุปสรรคที่เกิดขึ้นระหว่างการดำเนินการประกันคุณภาพ

ตารางที่ 6.2 การเปรียบเทียบปัจจัยส่งเสริม ปัจจัยอุปสรรคระหว่างการดำเนินการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนที่ผ่านการประเมินภายนอกในระดับดีมาก ระดับดี และไม่ผ่านการประเมินภายนอกในรอบที่ 2

ประเด็นที่ศึกษา	โรงเรียนที่ผ่านการประเมินระดับดีมาก	โรงเรียนที่ผ่านการประเมินระดับดี	โรงเรียนที่ไม่ผ่านการประเมิน	ความเหมือน	ความต่าง
ส่วนที่ 2	ปัจจัยส่งเสริมกระบวนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน				
ปัจจัยส่งเสริม และ ปัจจัยอุปสรรค กระบวนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน	<p>1. ด้านบุคลากร</p> <p>1.1 บุคลากรมีความตั้งใจในการทำงาน สามัคคี และ ยอมสละเวลาส่วนตัวเพื่อ งานโรงเรียน</p> <p>1.2 บุคลากรเข้ารับการ ฝึกอบรมสม่ำเสมอ</p> <p>1.3 ผู้สอนจัดกิจกรรมการ เรียนการสอนอย่างมี ประสิทธิภาพ</p> <p>2. ด้านผู้บริหาร</p> <p>2.1 ผู้บริหารมีภาวะผู้นำ และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี</p> <p>2.2 ผู้บริหารมีการกำหนด เป้าหมายและนโยบาย การศึกษาที่ชัดเจน</p>	<p>1. ด้านบุคลากร</p> <p>1.1 บุคลากรมีความตั้งใจใน การทำงาน สามัคคี และยอม สละเวลาส่วนตัวเพื่องาน โรงเรียน</p> <p>1.2 บุคลากรเข้ารับการ ฝึกอบรมสม่ำเสมอ</p> <p>1.3 ผู้สอนจัดกิจกรรมการ เรียนการสอนอย่างมี ประสิทธิภาพ</p>		<p>โรงเรียนที่ผ่านการประเมิน มีปัจจัยที่เหมือนกันในด้าน บุคลากร มีความตั้งใจใน การทำงาน สามัคคี ยอม สละเวลา บุคลากรเข้ารับ การฝึกอบรม และผู้สอนจัด กิจกรรมการเรียนการสอน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ</p>	<p>โรงเรียนที่ผ่านได้ระดับดีมากมี ปัจจัยส่งเสริมเพิ่มเข้ามา คือ ด้านผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำ มี มนุษย์สัมพันธ์ มีการกำหนด นโยบายและเป้าหมาย การศึกษาที่ชัดเจน มีความคิด</p>

ตารางที่ 6.2 การเปรียบเทียบปัจจัยส่งเสริม ปัจจัยอุปสรรคระหว่างการดำเนินการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนที่ผ่านการประเมินภายนอกในระดับดีมาก ระดับดี และไม่ผ่านการประเมินภายนอกในรอบที่ 2 (ต่อ)

ประเด็นที่ศึกษา	โรงเรียนที่ผ่านการประเมินระดับดีมาก	โรงเรียนที่ผ่านการประเมินระดับดี	โรงเรียนที่ไม่ผ่านการประเมิน	ความเหมือน	ความต่าง
ส่วนที่ 2	ปัจจัยส่งเสริมกระบวนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน				
ปัจจัยส่งเสริม และ ปัจจัยอุปสรรค กระบวนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน	<p>2.3 ผู้บริหารมีความคิดสร้างสรรค์ พัฒนาตนเองตลอดเวลา และมีหลักการบริหารงานโรงเรียนที่มีคุณภาพ</p> <p>3. ด้านชุมชน</p> <p>3.1 ชุมชนมีความสามัคคีช่วยเหลือซึ่งกันและกัน</p> <p>3.2 ชุมชนให้ความร่วมมือกับโรงเรียน และมีวิทยากรที่มีความรู้คอยให้ความช่วยเหลือ</p>	<p>2. ด้านการสื่อสารและเทคโนโลยี</p> <p>2.1 มีคอมพิวเตอร์ประจำทุกห้องเรียน</p> <p>2.2 มีสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัย</p>	<p>1. ด้านชุมชน</p> <p>1.1 สภาพชุมชนเอื้อต่อการเรียนการสอน มีแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย</p> <p>1.2 มีวิทยากรภายในที่มีความรู้</p>	<p>โรงเรียนที่ผ่านการประเมินระดับดีมากและโรงเรียนที่ไม่ผ่านการประเมินมีปัจจัยส่งเสริมด้านชุมชนเหมือนกันคือ ชุมชนมีความสามัคคีให้ความร่วมมือกับโรงเรียนและมีวิทยากรมีความรู้</p>	<p>สร้างสรรค์ พัฒนาตนเองตลอดเวลา และมีหลักการบริหารงานโรงเรียนที่มีคุณภาพ</p> <p>โรงเรียนที่ผ่านการประเมินมีปัจจัยส่งเสริมเพิ่มมา คือ ด้านการสื่อสารและเทคโนโลยี</p>

ตารางที่ 6.2 การเปรียบเทียบปัจจัยส่งเสริม ปัจจัยอุปสรรคระหว่างการดำเนินการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนที่ผ่านการประเมินภายนอกในระดับดีมาก ระดับดี และไม่ผ่านการประเมินภายนอกในรอบปีที่ 2 (ต่อ)

ประเด็นที่ศึกษา	โรงเรียนที่ผ่านการประเมินระดับดีมาก	โรงเรียนที่ผ่านการประเมินระดับดี	โรงเรียนที่ไม่ผ่านการประเมิน	ความเหมือน	ความต่าง
ส่วนที่ 2	ปัจจัยอุปสรรคกระบวนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน				
ปัจจัยส่งเสริม และ ปัจจัยอุปสรรค กระบวนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน		<p>1. ด้านบุคลากร</p> <p>1.1 ขาดบุคลากรในสายการสอน และในสายงานบริหารมี การทำงานซ้ำซ้อน</p> <p>2. ด้านผู้บริหาร</p> <p>2.1 ผู้บริหารขาดภาวะผู้นำในการดึงศักยภาพของบุคลากร</p> <p>2.2 ผู้บริหารขาดการทำงานอย่างเป็นระบบ และขาดระบบวงจรคุณภาพ PDCA</p>	<p>1. ด้านบุคลากร</p> <p>1.1 ครูไม่ครบชั้นเรียน</p> <p>1.2 คุณวุฒิ ความรู้ ความสามารถไม่ไปตามเกณฑ์</p> <p>1.3 ครูไม่ได้รับการพัฒนาตนเอง ไม่เข้ารับการฝึกอบรม</p> <p>2. ด้านผู้บริหาร</p> <p>2.1 ผู้บริหารขาดการบริหารงานอย่างเป็นระบบ และขาดความพร้อมในการจัดแผนงานต่าง ๆ</p> <p>2.2 ผู้บริหารขาดภาวะผู้นำ</p>	<p>โรงเรียนที่ผ่านการประเมินระดับดีและไม่ผ่านการประเมินมีปัจจัยอุปสรรคด้านบุคลากร</p> <p>โรงเรียนที่ผ่านการประเมินระดับดีและโรงเรียนที่ไม่ผ่านการประเมินมีปัจจัย อุปสรรคด้านผู้บริหารที่ขาดภาวะผู้นำขาดการทำงานอย่างเป็นระบบ</p>	<p>โรงเรียนที่ผ่านการประเมินระดับดี มีปัจจัยอุปสรรคในการขาดบุคลากรในสายการสอนงานบริหารมีการทำงานซ้ำซ้อน แต่โรงเรียนที่ไม่ผ่านการประเมินมีปัจจัยอุปสรรคที่ครูไม่ครบชั้น ความรู้ คุณวุฒิไม่ตามเกณฑ์ และไม่ได้รับการอบรม</p>

ตารางที่ 6.2 การเปรียบเทียบปัจจัยส่งเสริม ปัจจัยอุปสรรคระหว่างการดำเนินการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนที่ผ่านการประเมินภายนอกในระดับดีมาก ระดับดี และไม่ผ่านการประเมินภายนอกในรอบที่ 2 (ต่อ)

ประเด็นที่ศึกษา	โรงเรียนที่ผ่านการประเมินระดับดีมาก	โรงเรียนที่ผ่านการประเมินระดับดี	โรงเรียนที่ไม่ผ่านการประเมิน	ความเหมือน	ความต่าง
ส่วนที่ 2 ปัจจัยส่งเสริม และ ปัจจัยอุปสรรค กระบวนการ ประกันคุณภาพ ภายในโรงเรียน			3. ด้านงบประมาณ 3.1 งบประมาณไม่เพียงพอ ต่อความต้องการ		โรงเรียนที่ไม่ผ่านการประเมินมี ปัจจัยอุปสรรคในด้าน งบประมาณ

จากการศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยส่งเสริม ปัจจัยอุปสรรคระหว่างการดำเนินการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน พบว่า โรงเรียนที่ผ่านการประเมินระดับดีมาก ผ่านการประเมินระดับดี และไม่ผ่านการประเมินภายนอกในรอบที่ 2 มีสิ่งที่เหมือนกันคือ ในด้านปัจจัยส่งเสริม โรงเรียนที่ผ่านการประเมินมีปัจจัยที่เหมือนกันในด้านบุคลากร มีความตั้งใจในการทำงาน สม่ำเสมอ ยอมสละเวลา บุคลากรเข้ารับการฝึกอบรม และผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โรงเรียนที่ผ่านการประเมินระดับดีมากและโรงเรียนที่ไม่ผ่านการประเมินมีปัจจัยส่งเสริมด้านชุมชนเหมือนกันคือ ชุมชนมีความสามัคคีให้ความร่วมมือกับโรงเรียนและมีวิทยากรมีความรู้ ในด้านปัจจัยอุปสรรค โรงเรียนที่ผ่านการประเมินระดับดีและไม่ผ่านการประเมินมีปัจจัยอุปสรรคด้านบุคลากร โรงเรียนที่ผ่านการประเมินระดับดีและโรงเรียนที่ไม่ผ่านการประเมินมีปัจจัยอุปสรรคด้านผู้บริหารที่ขาดภาวะผู้นำและขาดการทำงานอย่างเป็นระบบ สิ่งที่ต่างกัน คือ ในด้านปัจจัยส่งเสริม โรงเรียนที่ผ่านได้ระดับดีมากมีปัจจัยส่งเสริมเพิ่มเข้ามา คือด้านผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำ มีมนุษยสัมพันธ์ มีการกำหนดนโยบายและเป้าหมายการศึกษาที่ชัดเจน มีความคิดสร้างสรรค์ พัฒนาตนเองตลอดเวลา และมีหลักการบริหารงานโรงเรียนที่มีคุณภาพ โรงเรียนที่ผ่านการประเมินมีปัจจัยส่งเสริมเพิ่มมา คือด้านการสื่อสารและเทคโนโลยี ในด้านปัจจัยอุปสรรค โรงเรียนที่ผ่านการประเมินระดับดี มีปัจจัยอุปสรรคในการขาดบุคลากรในสายการสอน งานบริหารมีการทำงานซ้ำซ้อน แต่โรงเรียนที่ไม่ผ่านการประเมินมีปัจจัยอุปสรรคที่ครูไม่ครบชั้น ความรู้ คุณวุฒิไม่ตามเกณฑ์ และไม่ได้รับการอบรม โรงเรียนที่ผ่านการประเมินระดับดีมีปัจจัยอุปสรรค ด้านผู้เรียนเพิ่มเข้ามา และโรงเรียนที่ไม่ผ่านการประเมินมีปัจจัยอุปสรรคในด้านงบประมาณ

ส่วนที่ 3 ปัญหา อุปสรรคและแนวทางแก้ไขปัญหา

ตารางที่ 6.3 การเปรียบเทียบปัญหา อุปสรรคและแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดระหว่างการดำเนินประกันคุณภาพภายในโรงเรียนที่ผ่านการประเมินภายนอก ระดับดีมาก ระดับดี และไม่ผ่านการประเมินภายนอกในรอบที่ 2

ประเด็นที่ศึกษา	โรงเรียนที่ผ่านการประเมินระดับดีมาก	โรงเรียนที่ผ่านการประเมินระดับดี	โรงเรียนที่ไม่ผ่านการประเมิน	ความเหมือน	ความต่าง
ส่วนที่ 3	ปัญหา อุปสรรค				
ปัญหา อุปสรรค และ แนวทางการแก้ไข	1. ด้านผู้เรียน 1.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่ตรงตามเกณฑ์	1. ด้านบุคลากร 1.1 บุคลากรขาดการนิเทศภายในอย่างต่อเนื่อง 1.2 บุคลากรขาดการเข้ารับการอบรมอย่างต่อเนื่อง 1.3 ผู้สอนขาดการทำวิจัยชั้นเรียน ขาดการจดบันทึกหลังการสอน	1. ด้านบุคลากร 1.1 ผู้สอนไม่เพียงพอ 1.2 ผู้สอนไม่ชำนาญในการสอน การประเมินนักเรียน และไม่ทำวิจัยชั้นเรียน	โรงเรียนที่ผ่านการประเมินระดับดีและโรงเรียนที่ไม่ผ่านการประเมินมีปัญหา อุปสรรคในด้านบุคลากร ขาดการทำการวิจัยชั้นเรียน	โรงเรียนที่ผ่านการประเมินระดับดีมากมีปัญหา อุปสรรคในผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ไม่ตรงตามเกณฑ์ โรงเรียนที่ผ่านการประเมินระดับดีมีปัญหาในด้านบุคลากรขาดการนิเทศ ขาดการเข้ารับการอบรมและขาดการจดบันทึกหลังการสอน

ตารางที่ 6.3 การเปรียบเทียบปัญหา อุปสรรคและแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดระหว่างการดำเนินประกันคุณภาพภายในโรงเรียนที่ผ่านการประเมินภายนอกระดับดีมาก ระดับดี และไม่ผ่านการประเมินภายนอกในรอบที่ 2 (ต่อ)

ประเด็นที่ศึกษา	โรงเรียนที่ผ่านการประเมินระดับดีมาก	โรงเรียนที่ผ่านการประเมินระดับดี	โรงเรียนที่ไม่ผ่านการประเมิน	ความเหมือน	ความต่าง
ส่วนที่ 3 ปัญหา อุปสรรค และ แนวทาง การแก้ไข	ปัญหา อุปสรรค				
		2. ด้านผู้บริหาร 2.1 ผู้บริหารขาดการประเมิน โครงการอย่างต่อเนื่อง	2. ด้านผู้บริหาร 2.1 ผู้บริหารขาดภาวะผู้นำ และความกระตือรือร้นในการ ทำงาน 2.2 ผู้บริหารขาดความรู้ ความเข้าใจในการทำงาน บริหารโรงเรียน	โรงเรียนที่ผ่านการประเมิน ระดับดีและโรงเรียนที่ไม่ ผ่านการประเมินมีปัญหา อุปสรรคในด้านผู้บริหาร	โรงเรียนที่ผ่านการประเมิน ระดับดีมีปัญหาในด้านผู้บริหาร ในด้านขาดการประเมิน โครงการอย่างต่อเนื่อง แต่ โรงเรียนที่ไม่ผ่านการประเมินมี ปัญหา อุปสรรคในด้าน ผู้บริหาร คือ ขาดภาวะผู้นำ ไม่ มีความกระตือรือร้นในการทำงาน และขาดความเข้าใจในการทำงาน บริหารโรงเรียน
	แนวทางแก้ไข				
	1. ด้านผู้เรียน 1.1 ควรพัฒนาวิชาการใน ด้านคณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ รวมถึงทักษะ กระบวนการคิด				โรงเรียนที่ผ่านการประเมิน ระดับดีมากมีแนวทางการแก้ไข ด้านผู้เรียนโดยพัฒนาวิชาการ เพิ่ม รวมถึงทักษะกระบวนการ คิด

ตารางที่ 6.3 การเปรียบเทียบปัญหา อุปสรรคและแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการดำเนินประกันคุณภาพภายในโรงเรียนที่ผ่านการประเมินภายนอกในระดับดีมาก ระดับดี และไม่ผ่านการประเมินภายนอกในรอบที่ 2 (ต่อ)

ประเด็นที่ศึกษา	โรงเรียนที่ผ่านการประเมินระดับดีมาก	โรงเรียนที่ผ่านการประเมินระดับดี	โรงเรียนที่ไม่ผ่านการประเมิน	ความเหมือน	ความต่าง
ส่วนที่ 3	แนวทางแก้ไข				
ปัญหา อุปสรรค และ แนวทาง การแก้ไข		<p>1.ด้านบุคลากร</p> <p>1.1 จัดอบรมครูหรือส่งไปดูงานภายนอกอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง</p> <p>1.2 ครูควรทดลองสอนในรูปแบบใหม่</p> <p>1.3 ควรมีการจัดนิเทศภายในและพยายามทำวิจัยชั้นเรียน</p> <p>2. ด้านผู้บริหาร</p> <p>2.1 ผู้บริหารควรใช้ภาวะผู้นำในการบริหารการจัดการ</p> <p>2.2 ผู้บริหารควรยึดวงจรคุณภาพ PDCA ในการทำงาน</p> <p>2.3 ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับชุมชน</p> <p>2.4 ผู้บริหารพยายามให้ความสำคัญกับสื่อการเรียนการสอน เทคโนโลยี</p>	<p>1. ด้านบุคลากร</p> <p>1.1 จัดอบรมครู หรือส่งไปดูงานภายนอกอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง</p> <p>1.2 ครูควรทดลองสอนในรูปแบบใหม่</p> <p>1.3 จัดหาผู้สอนเพิ่มเติมในวิชาที่ขาด</p> <p>2. ด้านผู้บริหาร</p> <p>2.1 ผู้บริหารควรมีการจัดทำธรรมนูญโรงเรียนและแผนการปฏิบัติงานต่าง ๆ</p> <p>2.2 ผู้บริหารควรบริหารระบบโดยให้ครูและชุมชนมีส่วนร่วมโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน</p> <p>2.3 ผู้บริหารควรยึดวงจรคุณภาพ PDCA ในการทำงาน</p>	<p>โรงเรียนที่ผ่านการประเมินระดับดีและโรงเรียนที่ไม่ผ่านการประเมินมีแนวทางแก้ไขด้านบุคลากร จัดอบรมครูอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง ควรทดลองสอนในรูปแบบใหม่ และจัดหาผู้สอนเพิ่มเติมในวิชาที่ขาด</p> <p>โรงเรียนที่ผ่านการประเมินระดับดีและโรงเรียนที่ไม่ผ่านการประเมินมีแนวทางการแก้ไขโดยผู้บริหารควรบริหารระบบอย่างมีคุณภาพโดยยึดวงจรคุณภาพ PDCA</p>	<p>โรงเรียนที่ผ่านการประเมินระดับดีมีแนวทางแก้ไขโดยผู้บริหารควรมีภาวะผู้นำ และให้ความสำคัญกับสื่อการเรียนการสอน เทคโนโลยี แต่โรงเรียนที่ไม่ผ่านการประเมินมีแนวทางแก้ไขโดยผู้บริหารควรจัดทำธรรมนูญโรงเรียน ควรบริหารระบบโดยให้ครูและชุมชนมีส่วนร่วม</p>

จากการศึกษาเปรียบเทียบปัญหา อุปสรรคและแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดระหว่างการดำเนินประกันคุณภาพภายในโรงเรียน พบว่า โรงเรียนที่ผ่านการประเมินระดับดีมาก ผ่านการประเมินระดับดี และไม่ผ่านการประเมินภายนอกในรอบที่ 2 มีสิ่งที่เหมือนกัน คือ ปัญหา อุปสรรค โรงเรียนที่ผ่านการประเมินระดับดีและโรงเรียนที่ไม่ผ่านการประเมินมีปัญหา อุปสรรคในด้านบุคลากร ขาดการทำวิจัยชั้นเรียน โรงเรียนที่ผ่านการประเมินระดับดีและโรงเรียนที่ไม่ผ่านการประเมินมีปัญหา อุปสรรคในด้านผู้บริหาร แนวทางแก้ไข โรงเรียนที่ผ่านการประเมินระดับดีและโรงเรียนที่ไม่ผ่านการประเมินมีแนวทางแก้ไขด้านบุคลากร จัดอบรมครูอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง ควบทดลองสอนในรูปแบบใหม่ และจัดหาผู้สอนเพิ่มเติมในวิชาที่ขาดโรงเรียนที่ผ่านการประเมินระดับดีและโรงเรียนที่ไม่ผ่านการประเมินมีแนวทางการแก้ไขโดยผู้บริหารควรบริหารระบบอย่างมีคุณภาพโดยยึดวงจรคุณภาพ PDCA ส่วนที่ต่างกัน คือ ปัญหา อุปสรรค โรงเรียนที่ผ่านการประเมินระดับดีมากมีปัญหา อุปสรรค ในผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ไม่ตรงตามเกณฑ์ โรงเรียนที่ผ่านการประเมินระดับดีมีปัญหาในด้านบุคลากรขาดการนิเทศ ขาดการเข้ารับฝึกอบรมและขาดการจดบันทึกหลังการสอน โรงเรียนที่ผ่านการประเมินระดับดีมีปัญหาในด้านผู้บริหารในด้านขาดการประเมินโครงการอย่างต่อเนื่อง แต่โรงเรียนที่ไม่ผ่านการประเมินมีปัญหา อุปสรรคในด้านผู้บริหาร คือ ขาดภาวะผู้นำ ไม่มีความกระตือรือร้นในการทำงาน และขาดความเข้าใจในภาระงานบริหารโรงเรียน แนวทางการแก้ไข โรงเรียนที่ผ่านการประเมินระดับดีมากมีแนวทางการแก้ไขด้านผู้เรียน โดยพัฒนาวิชาการเพิ่ม รวมถึงทักษะกระบวนการคิด โรงเรียนที่ผ่านการประเมินระดับดีมีแนวทางแก้ไขโดยผู้บริหารควรมีภาวะผู้นำ และให้ความสำคัญกับสื่อการเรียนการสอน เทคโนโลยี แต่โรงเรียนที่ไม่ผ่านการประเมินมีแนวทางแก้ไขโดยผู้บริหารควรจัดทำธรรมนูญโรงเรียน ควรบริหารระบบโดยให้ครูและชุมชนมีส่วนร่วม

บทที่ 7

สรุปผล อภิปรายและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเปรียบเทียบกระบวนการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาระหว่างโรงเรียนที่ผ่านและไม่ผ่านการประเมินในรอบที่ 2: พหุกรณีศึกษา มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) เพื่อศึกษาระบบการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนที่ผ่านการประเมินและได้รับการประเมินรอบที่ 2 และปัจจัยที่สนับสนุนต่อกระบวนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน 2) เพื่อศึกษาระบบการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนที่ไม่ผ่านการประเมิน และได้รับการประเมินรอบที่ 2 พร้อมทั้งปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน 3) เพื่อเปรียบเทียบกระบวนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนที่ผ่านและไม่ผ่านการประเมิน ในการประเมินภายนอกรอบที่ 2 รวมทั้งปัจจัยที่ส่งเสริม และปัญหาอุปสรรคในการทำการประกันคุณภาพภายใน

วิธีดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ แบบการวิจัยพหุกรณีศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม และไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และการวิเคราะห์เอกสาร โดยผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลภาคสนามด้วยตนเอง เป็นระยะเวลา 3 เดือน ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ ระยะแรก เป็นการศึกษาก่อนลงภาคสนาม ระยะที่สอง เป็นการศึกษภาคสนาม และระยะที่ 3 ทำการตรวจสอบ วิเคราะห์และสรุปผลการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ ผู้วิจัยใช้แนวทางการสังเกตสภาพทั่วไปของโรงเรียน แบบสังเกตสภาพทั่วไปของโรงเรียน แบบบันทึกการสังเกตสภาพชั้นเรียน แบบบันทึกเอกสาร แนวทางการสัมภาษณ์ ผู้บริหาร ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง และแนวทางสนทนากลุ่มสำหรับผู้บริหาร ครู และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

การตรวจสอบข้อมูล ผู้วิจัยทำการตรวจสอบข้อมูลโดยพิจารณาถึงความถูกต้อง ความพอเพียง และความน่าเชื่อถือได้ โดยใช้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า คือ การได้ข้อมูลจากหลาย ๆ ฝ่าย หรือ หลาย ๆ วิธี ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลในเรื่องเดียวกัน โดยการตรวจสอบข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูล ผู้บริหาร ครู และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งสังเกตพฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มคนเหล่านี้ด้วย

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลหลายวิธี มีการศึกษาระบบการอย่างต่อเนื่อง จึงทำให้การวิเคราะห์ข้อมูลได้ทำควบคู่กันไปตลอดกระบวนการ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูล 4 ลักษณะ คือ 1) การวิเคราะห์เนื้อหา โดยนำเอกสารและข้อมูลที่เกี่ยวข้องที่รวบรวมได้ มาทำการวิเคราะห์แล้วทำการจัดระบบข้อมูลที่วิเคราะห์ด้วยวิธีการ

สังเคราะห์ แล้วเสนอในรูปแบบของการบรรยาย พร้อมทั้งยกตัวอย่างประกอบ 2) การจำแนกข้อมูล โดยใช้การจำแนกแบบใช้แนวคิดทฤษฎีและไม่ใช้ทฤษฎี โดยการจำแนกข้อมูลที่วิเคราะห์ตามความเหมาะสมกับข้อมูล 3) การเปรียบเทียบข้อมูล คือ การเปรียบเทียบผลการวิจัยทั้ง 4 กรณีศึกษา 4) การสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย คือ วิธีการตีความการสร้างข้อสรุปข้อมูล จากรูปธรรมหรือปรากฏการณ์มองเห็น

การสรุปผลการวิจัย ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิจัย 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 กระบวนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน

ส่วนที่ 2 ปัจจัยส่งเสริม และปัจจัยอุปสรรคที่เกิดขึ้นระหว่างการดำเนินการประกันคุณภาพ

ส่วนที่ 3 ปัญหา อุปสรรคและแนวทางแก้ไขปัญหา

ส่วนที่ 1 กระบวนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน

กระบวนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน คือ ขั้นตอนในการดำเนินการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ 1) การควบคุมคุณภาพ 2) การตรวจสอบคุณภาพ และ 3) การประเมินคุณภาพ โดยผู้วิจัยขอสรุปในแต่ละขั้นตอน ดังนี้

1.1 การควบคุมคุณภาพ

โรงเรียนที่ผ่านการประเมินภายนอกได้ระดับดีมาก ดี และไม่ผ่านการประเมินในรอบที่ 2 มีการควบคุมคุณภาพที่เหมือนกัน คือ การกำหนดมาตรฐานการศึกษา มีโรงเรียนที่ผ่านการประเมินภายนอกในระดับดีมาก และดีในรอบที่ 2 เหมือนกัน คือ การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพประจำปี และแผนปฏิบัติการประจำปี การจัดข้อมูลสารสนเทศ มีโรงเรียนที่ผ่านการประเมินภายนอกได้ระดับ ดี และไม่ผ่านการประเมินภายนอกในรอบที่ 2 มีสิ่งที่เหมือนกัน คือ ไม่มีการจัดทำธรรมนูญโรงเรียนหรือแผนกลยุทธ์ และการควบคุมคุณภาพที่ทั้งโรงเรียนที่ผ่านการประเมินภายนอกในรอบที่ 2 ที่ต่างออกไป คือ ไม่มีการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพประจำปีและแผนปฏิบัติการประจำปี ไม่มีการนำระบบสารสนเทศเข้าใช้ในโรงเรียน

1.2 การตรวจสอบคุณภาพ

โรงเรียนที่ผ่านการประเมินภายนอกได้ระดับดีมาก ดี และไม่ผ่านการประเมินในรอบที่ 2 มีการตรวจสอบที่เหมือนกัน คือ มีการตรวจสอบถึงผลการประเมินมีการประเมินผู้เรียนด้วยเครื่องมือที่ได้มาตรฐาน มีการรายงานการพัฒนาคุณภาพต่อต้นสังกัด มีการจัดทำรายงานการประเมินตนเอง แต่สิ่งที่ต่างออกไป คือ โรงเรียนที่ไม่ผ่านการประเมิน ไม่นำผลที่ได้จากการ

ตรวจสอบมาปรับปรุง บุคลากรไม่มีส่วนร่วมในการดูแลพฤติกรรม และการจัดการเรียนการสอนของเพื่อนร่วมงาน และเครื่องมือที่ใช้ประเมินผู้เรียนไม่หลากหลาย

1.3 การประเมินคุณภาพ

โรงเรียนที่ผ่านการประเมินภายนอกได้ระดับดีมาก ดี และไม่ผ่านการประเมินในรอบที่ 2 ไม่มีการประเมินคุณภาพที่เหมือนกัน แต่โรงเรียนที่ผ่านการประเมินภายนอกได้ระดับดีมาก และระดับดี มีการประเมินคุณภาพที่เหมือนกัน คือ มีการประเมินผลงานของครูและนักเรียน มีการให้ข้อมูลตามจริง และจัดเตรียมเอกสารไว้สำหรับการประเมิน แต่โรงเรียนที่ไม่ผ่านการประเมินภายนอกในรอบที่ 2 ไม่มีการประเมินผลงาน และไม่มีความพร้อมในการรองรับการประเมินภายนอก

ส่วนที่ 2 ปัจจัยส่งเสริม และปัจจัยอุปสรรคที่เกิดขึ้นระหว่างการดำเนินการประกันคุณภาพ

2.1 ปัจจัยส่งเสริมกระบวนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน

โรงเรียนที่ผ่านการประเมินภายนอกได้ระดับดีมาก ระดับดี และไม่ผ่านการประเมินภายนอกในรอบที่ 2 มีปัจจัยส่งเสริมกระบวนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนที่เหมือนกัน คือ โรงเรียนที่ผ่านการประเมินภายนอกได้ระดับดีมาก และระดับดี ในรอบที่ 2 ที่เหมือนกัน คือ ด้านบุคลากร โรงเรียนที่ผ่านการประเมินได้ระดับดีมาก และไม่ผ่านการประเมินในรอบที่ 2 มีปัจจัยสนับสนุนที่เหมือนกัน คือ ด้านชุมชน และโรงเรียนที่ผ่านการประเมินภายนอกได้ระดับดีมากในรอบที่ 2 มีปัจจัยสนับสนุนเพิ่มมา คือ ด้านผู้บริหาร โรงเรียนที่ผ่านการประเมินภายนอกได้ระดับดีในรอบที่ 2 มีปัจจัยสนับสนุนเพิ่มมา คือ ด้านการสื่อสารและเทคโนโลยี

2.2 ปัจจัยอุปสรรคกระบวนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน

โรงเรียนที่ผ่านการประเมินภายนอกได้ระดับดีมาก ระดับดี และไม่ผ่านการประเมินภายนอกในรอบที่ 2 ไม่มีปัจจัยอุปสรรคกระบวนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนที่เหมือนกัน โรงเรียนที่ผ่านการประเมินภายนอกได้ระดับดี และไม่ผ่านการประเมินภายนอกในรอบที่ 2 มีปัจจัยอุปสรรคที่เหมือนกัน คือ ด้านบุคลากร และด้านผู้บริหาร และโรงเรียนที่ไม่ผ่านการประเมินในรอบที่ 2 มีปัจจัยอุปสรรคที่ต่างออกไป คือ ด้านงบประมาณ

ส่วนที่ 3 ปัญหา อุปสรรคและแนวทางการแก้ปัญหา

3.1 ปัญหา อุปสรรค

โรงเรียนที่ผ่านการประเมินภายนอกได้ระดับดีมาก ระดับดี และไม่ผ่านการประเมินภายนอกในรอบที่ 2 ไม่มีปัญหา อุปสรรค ที่เกิดขึ้นระหว่างการดำเนินการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนที่เหมือนกัน มีโรงเรียนที่ผ่านการประเมินภายนอกได้ระดับดี และไม่ผ่านการประเมินภายนอกในรอบที่ 2 มีปัญหา อุปสรรคที่เหมือนกัน คือ ด้านบุคลากร และด้านผู้บริหาร และโรงเรียนที่ผ่านการประเมินภายนอกได้ระดับดีมากในรอบที่ 2 มีปัญหา อุปสรรค คือ ด้านผู้เรียน

3.2 แนวทางการแก้ไข

โรงเรียนที่ผ่านการประเมินภายนอกได้ระดับดีมาก ระดับดี และไม่ผ่านการประเมินภายนอกในรอบที่ 2 ไม่มีแนวทางการแก้ไขที่เกิดขึ้นระหว่างการดำเนินการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนที่เหมือนกัน มีโรงเรียนที่ผ่านการประเมินภายนอกได้ระดับดี และไม่ผ่านการประเมินภายนอกในรอบที่ 2 มีแนวทางการแก้ไขที่เหมือนกัน คือ ด้านบุคลากร และด้านผู้บริหาร และโรงเรียนที่ผ่านการประเมินภายนอกได้ระดับดีมากในรอบที่ 2 มีแนวทางการแก้ไข คือ ด้านผู้เรียน

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยขอเสนอการอภิปรายผลออกเป็น 2 ประเด็นหลัก คือ 1) กระบวนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน

1. กระบวนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน

ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนที่ผ่านการประเมินได้ระดับดีมากในรอบที่ 2 ได้มีการปฏิบัติตามกระบวนการประกันคุณภาพครบทั้ง 3 ด้าน คือ ด้าน การควบคุมคุณภาพ ประกอบไปด้วย การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียน มีการจัดทำธรรมนูญโรงเรียนหรือแผนกลยุทธ์ มีการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพประจำปีและแผนปฏิบัติการประจำปี มีการใช้ระบบสารสนเทศในโรงเรียน ด้านการตรวจสอบคุณภาพ ประกอบด้วย การได้รับการตรวจสอบทบทวนจากสำนักงาน มีการประเมินผู้เรียนด้วยเครื่องมือที่ได้มาตรฐานและหลากหลาย มีการรายงานผลการพัฒนาคุณภาพต่อต้นสังกัด และมีทำรายงานการประเมินตนเอง และด้านการประเมินคุณภาพ ประกอบด้วยมีความพร้อมในการรองรับการประเมินโดยการจัดเตรียมเอกสาร และการประเมินผลงานของครูและนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุวิมล ว่องวานิช (2543) ที่ทำการศึกษาการวิจัยและพัฒนาระบบประเมินภายในของสถานศึกษา ซึ่งเป็นการวางแผนระบบการประเมินภายใน เพื่อให้สถานศึกษาพร้อมที่จะรองรับการประเมินโดยตั้งระบบทีมดี (TEAM-D) ประกอบด้วยระบบ

ย่อย 5 ระบบ ได้แก่ 1) ระบบการวางแผนและปฏิบัติ (Design of Operation Plan and Evaluation Frame) 2) ระบบข้อมูลและประมวลผล (Database and Information Processing) 3) ระบบการตรวจสอบการประเมิน (Detection of Evaluation) 4) ระบบการจัดทำรายงานและรายงานผลการประเมิน (Dissemination of Evaluation Results) 5) ระบบการใช้ผลการประเมิน (Development for the Achievement of Education Standards) โดยระบบการประเมินผลภายในที่พัฒนาขึ้นเป็นระบบที่ผูกติดอยู่กับการทำงานปกติตามวงจรการทำงานแบบ PDCA (built – in evaluation system) และเป็นการประเมินที่อิงโรงเรียน (school – bases evaluation) ซึ่งโรงเรียนที่ผ่านการประเมินภายนอกได้ระดับดีมาก ได้ปฏิบัติและสอดคล้องกับการทำงานของระบบทีมีดี (TEAM-D)

ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนมีการพัฒนามาตรฐานการศึกษาถึงแม้ว่าไม่ได้เพิ่มมาตรฐาน แต่ทางสถานศึกษามีคำสั่งแต่งตั้ง คณะทำงานเพื่อจัดทำมาตรฐานสถานศึกษา มีการรวบรวมเอกสารมาตรฐานการศึกษาที่เกี่ยวข้อง มีขั้นตอนและลงมือจัดทำมาตรฐานการศึกษาและมีมาตรฐานการศึกษาที่เหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของมงคล ชมติวัง (2549) ที่ทำการศึกษาระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษานราธิวาส ที่พบว่าสถานศึกษา มีการจัดแผนปฏิบัติงาน / การกำหนดมาตรฐาน การประกันคุณภาพภายใน / กำหนดผู้รับผิดชอบ วิเคราะห์มาตรฐานตามเกณฑ์ สมศ. มีการจัดทำหลักสูตร และสอดคล้องกับงานวิจัยของชาติชาย พิมพิไสย์ (2543) ที่พบว่า การปฏิบัติงานการประกันคุณภาพทางการศึกษาโดยการพัฒนามาตรฐานการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา สอดคล้องกับวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาระดับสถานศึกษาที่ครอบคลุมสาระการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ และผลการเรียนรู้ ให้เหมาะสมกับสภาพของผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น และสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน (กรมวิชาการ, 2546)

ผลการวิจัยพบว่าโรงเรียนที่ผ่านการประเมินภายนอกในรอบที่ 2 จะมีด้านการควบคุมคุณภาพและการตรวจสอบคุณภาพ พบว่าสถานศึกษามีการประชุมสร้างความเข้าใจ โดยแบ่งหน้าที่ ความรับผิดชอบ ตามภาระงานที่ดำเนินการตรวจสอบ นอกจากนี้สถานศึกษามีคณะกรรมการการรับผิดชอบการตรวจสอบ การดำเนินงาน สถานศึกษามีคณะกรรมการรับผิดชอบตรวจสอบคุณภาพภายในสถานศึกษา นอกจากนี้ยังมีการตรวจสอบตาม PDCA มีการประเมินผลการดำเนินงานทุกขั้นตอนเพื่อปรับปรุงให้เหมาะสม มีข้อมูลตรวจสอบครอบคลุมตามขอบข่ายที่กำหนด ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาระดับชาติ (2543) ที่ว่าการควบคุมคุณภาพและการตรวจสอบคุณภาพ คือ กระบวนการบริหารเพื่อพัฒนาคุณภาพตาม

หลักการบริหาร โดยการควบคุมคุณภาพ คือ การที่สถานศึกษาต้องศึกษาเป้าหมาย ร่วมกันวางแผนและดำเนินตามแผน เพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามเป้าหมายและมาตรฐานการศึกษา และการตรวจสอบ คือ การที่สถานศึกษาต้องร่วมกันตรวจสอบเพื่อพัฒนาปรับปรุงคุณภาพให้เป็นไปตามเป้าหมาย และมาตรฐานการศึกษาและเมื่อสถานศึกษามีการตรวจสอบตัวเองแล้ว หน่วยงานในเขตพื้นที่การศึกษา และหน่วยงานต้นสังกัดก็จะเข้ามาช่วยติดตามและประเมินคุณภาพเพื่อให้ความช่วยเหลือในการพัฒนา ปรับปรุงสถานศึกษา

ผลการวิจัยด้านการควบคุมคุณภาพและการประเมินทางการศึกษา พบว่าโรงเรียนที่ผ่านการประเมินภายนอกในรอบที่ 2 มีการดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา สถานศึกษามีการดำเนินงานตามกิจกรรมโครงการที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาคุณภาพ สถานศึกษามีการประเมินผลเพื่อปรับปรุงแผนการดำเนินงาน และมีการรายงาน รวมทั้งสรุปการดำเนินงานตามแผนอย่างชัดเจน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าสถานศึกษามีการดำเนินงานตามโครงการที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาครอบคลุมทุกกิจกรรม / โครงการ มีการประเมินเพื่อปรับปรุงแผนการดำเนินงาน และมีรายงานสรุปอย่างชัดเจน รวมทั้งมีการกำกับ ติดตามการดำเนินงานให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง และบรรลุเป้าหมายซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของมงคล ชมดีวัง (2549) ที่ทำการศึกษาเรื่อง กระบวนการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาในเขตพื้นที่ศึกษานราธิวาส ที่พบว่า การดำเนินการประกันคุณภาพเพื่อก่อให้เกิดความสำเร็จ ต้องดำเนินเป็นประจำมีการประเมินผลการดำเนินงานของบุคลากร ครู และทีมงาน

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน

ผลการวิจัยพบว่า ในด้านผู้เรียนนั้น ประเด็นที่สำคัญคือ ผู้เรียนยังขาดคุณธรรมและจริยธรรมในบางข้อ ผู้เรียนบางคนยังเขียนและอ่านหนังสือไม่ได้ แต่ที่สำคัญที่สุดคือ ผู้เรียนยังขาดทักษะในด้านการคิด กระบวนการคิด การคิดรวบยอด และการคิดสรุปจับใจความ ซึ่งสอดคล้องกับผลการสรุปประเมินการประเมินภายนอกรอบแรกของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาที่ระบุว่า ครูคนเดียวต้องสอนพร้อมกันหลายชั้น การจัดประสบการณ์เด็กให้ใช้กระบวนการคิดจึงเป็นเรื่องที่ยาก ซึ่งส่งผลให้โรงเรียนขนาดเล็กมีปัญหาในด้านนี้ นอกจากนี้ยังมีปัญหาในด้านคุณธรรมจริยธรรมบางข้อ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของสันติ ชัยชนะ (2549) ที่ทำการศึกษาเรื่องการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 4 ว่า ด้านคุณภาพผู้เรียน โดยรวมปัญหา 3 อันดับแรก คือ ปัญหาการฝึกกระบวนการคิดรวบยอด คิดแก้ปัญหา ปัญหาการฝึกทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง และปัญหาการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร นอกจากนี้ยังสอดคล้องผลการวิจัยของสันติ ชัยชนะ (2549) ที่

ทำการศึกษาเรื่อง การประกันคุณภาพภายในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 4 ที่ได้ทำการศึกษา ปัจจัย ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน พบว่า ผู้เรียนส่วนใหญ่มีปัญหาในเรื่องของการฝึกกระบวนการคิดรวบยอด คิดแก้ปัญหา และคิดริเริ่มสร้างสรรค์

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านบุคลากร คือ จะเป็นในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งขาดบุคลากรที่มีความชำนาญในการสอน ผู้สอนไม่เพียงพอ ขาดการเข้ารับการอบรมอย่างต่อเนื่อง และยังขาดการนิเทศ ติดตามและประเมินอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของคะเน็งนิจ อุตระพงศ์ (2546) ที่ทำการศึกษาเรื่อง การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา : กรณีศึกษาโรงเรียนห้วยม้าวิทยาคม สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดแพร่ ที่ว่าในด้านของของการดำเนินการประกันคุณภาพด้านบุคลากร จำนวนของบุคลากรที่ปฏิบัติงานไม่ว่าจะเป็นด้านการบริหาร ด้านการประกันคุณภาพ ด้านการตัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีจำนวนบุคลากรไม่พอ การจัดการอบรมและให้ความรู้ การจัดนิเทศ ติดตามและประเมินผลค่อนข้างน้อย นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับสภาพปัญหาที่ว่า ขาดการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลคุณภาพอย่างต่อเนื่อง

นอกจากนี้ผลการวิจัยยังพบว่าบุคลากรของทางโรงเรียนมีภาระงานที่มาก และขาดความรู้ความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ขาดการจดบันทึกหลังการสอน ครูหนึ่งคนสอนหลายชั้นเรียนและรายวิชาที่มีภาระกิจงานสนับสนุนมาก จึงทำให้มีเวลาในการเตรียมการสอนและจัดแผนการสอนน้อยลง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของสรกมล แจ่มจันทร์ (2547) ที่ทำการศึกษาเรื่อง การศึกษาการดำเนินการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ซึ่งได้ศึกษาถึงปัญหาการดำเนินงานประกันคุณภาพในสถานศึกษาด้วย และพบว่าบุคลากรของโรงเรียนภายในโรงเรียนไม่ชอบการเปลี่ยนแปลง ไม่เห็นความสำคัญของข้อมูลสารสนเทศ มีชั่วโมงสอนมาก บุคลากรที่ทำหน้าที่จัดทำแผนขาดความรู้และประสบการณ์ มีเวลาจำกัดทำให้การประเมินไม่ครอบคลุมและขาดความเข้าใจเกี่ยวกับขอบเขตเนื้อหา และรายการสมรรถภาพที่จะประเมิน นอกจากนี้งบประมาณไม่เพียงพอ และขาดการรวบรวมข้อมูลเพื่อประกอบการเขียนรายงาน ซึ่งเป็นปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในโรงเรียน ได้แก่ เรื่องบุคลากร และกระบวนการทำงาน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สันติ ชัยชนะ (2549) ที่พบว่าในด้านการเรียนการสอนของโรงเรียนขนาดเล็กมีปัญหาเรื่องจำนวนครูไม่เพียงพอ และไม่ครบกลุ่มสาระการเรียนรู้ ไม่สามารถจัดการเรียนการสอนตามวิชาเอกหรือความถนัดได้ ครูมีภาระงานมาก ทำให้ประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนลดลง ซึ่งทางสำนักงาน

คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้เสนอแนวทางการพัฒนา คือ การจัดการเรียนแบบบูรณาการและการใช้สื่อ CAI ช่วยสอน และคาดว่าจะสามารถลดระดับของปัญหาให้เบาบางลงได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อการใช้ผลการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาได้เสนอแนวทางในการประเมินโรงเรียนแก่สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ว่าอยากให้หน่วยงานที่มาประเมินโรงเรียน เข้าใจสภาพของโรงเรียน อย่าตั้งความคาดหวังว่าโรงเรียนจะมีพร้อมทุกอย่างเหมือนกับโรงเรียนที่มีขนาดใหญ่

1.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญกับสถานศึกษาขนาดเล็ก เพราะโรงเรียนขาดความพร้อมด้านปัจจัย เช่น ครูไม่ครบชั้นเรียน ขาดแคลนสื่อการเรียนการสอนและวัสดุอุปกรณ์ เนื่องจากเกณฑ์ในการจัดสรรงบประมาณส่วนใหญ่ใช้จำนวนนักเรียนเป็นเกณฑ์ในการจัดสรรงบประมาณ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับโรงเรียนที่ไม่ผ่านการประเมิน

2.1 ผู้บริหารควรจัดอบรมหรือพัฒนาองค์ความรู้ด้านการประกันคุณภาพและติดตามประเมินผลภายในโรงเรียนให้แก่บุคลากรภายในโรงเรียน เพื่อกระตุ้นให้บุคลากรทุกคนเกิดความกระตือรือร้นและมุ่งมั่นตั้งใจทำงานและมุ่งที่จะสร้างคุณภาพให้แก่การปฏิบัติงานและผลงานของตนเองและสถานศึกษาของตนเองอีกด้วย อีกทั้งควรมีการส่งเสริม สนับสนุน สร้างขวัญและกำลังใจ สร้างทีมงานให้บุคลากร ตระหนัก

2.2 สถานศึกษาควรมีพร้อมและเตรียมตัวเพื่อรองรับการประเมินภายนอกตลอดเวลา ควรมีการกระทำที่ต่อเนื่อง ทำตามระบบวงจรคุณภาพ PDCA ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน และนำข้อมูลมาปรับปรุง แก้ไข พัฒนาให้เป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษา

2.3 สถานศึกษาควรที่จะนำข้อเสนอแนะที่ได้จากการประเมินภายนอกมาปรับใช้การพัฒนาโรงเรียนต่อไป

2.4 หากโรงเรียนใดมีความต้องการให้โรงเรียนมีคุณภาพมากขึ้น ควรให้ความสำคัญกับบุคลากรภายในโรงเรียน อาจส่งบุคลากรเข้ารับการอบรมทางวิชาการอย่างต่อเนื่อง และเมื่อเข้ารับการอบรมแล้วควรที่จะนำสิ่งที่ได้มาเสนอหรือประยุกต์ใช้ภายในโรงเรียนของตนเองด้วย

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาวิจัยเปรียบเทียบ กระบวนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการกับสังกัดอื่น เช่น สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน เป็นต้น หรือทำการศึกษาระหว่างจำนวนขนาดโรงเรียน เพื่อให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่แตกต่างกันออกไป

2. ควรทำการศึกษาวิจัยเปรียบเทียบกระบวนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน ในด้าน ผู้เรียน ครู และผู้บริหาร โดยยึดมาตรฐานการศึกษาเป็นหลักว่าแต่ละโรงเรียนมีกระบวนการที่แตกต่างกันอย่างไร

รายการอ้างอิง

- เข็มทอง ศิริแสงเลิศ. (2540). *การวิเคราะห์ระบบประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนอาชีวเอกชน*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์. ภาควิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- คณิงนิจ อุตระพงศ์. (2546). *การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา: กรณีศึกษาโรงเรียนห้วยม้าวิทยานิคม สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดแพร่*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. สาขาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. (2544). *มาตรฐานการศึกษาเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. (2543). *แนวทางการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา: เพื่อรองรับการประเมินภายนอก*. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี.
- คำนวนณ สามเมือง. (2531). *ลักษณะของผู้บริหาร ครู นักเรียนและสภาพแวดล้อมของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานครที่ผ่านเกณฑ์และไม่ผ่านเกณฑ์*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. ภาควิชาวิจัยการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- แคลทเลีย ศิริแปลก. (2544). *ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการใช้ผลการประเมินภายในสถานศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา : กรณีศึกษาโรงเรียนคันทนาเยาว กรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. ภาควิชาวิจัยการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จุไรรัตน์ สุดรุ่ง. (2539). *ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา: กรณีศึกษาโรงเรียนที่ได้รับรางวัลพระราชทานในกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. ภาควิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชัยณรงค์ อินทร์อานวย. (2546). *การประกันคุณภาพภายในโรงเรียนประถมศึกษา*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ธวัชณี โรจนาวี. (2544). *เส้นทางการเป็นครูแห่งชาติ : การวิจัยพหุกรณีศึกษา*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. ภาควิชาวิจัยการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิวัติ บำรุงจิต. (2545). *ปัญหาการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดสระแก้ว*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.

- นิสา ชูโต.(2548). *การวิจัยเชิงคุณภาพ*. กรุงเทพฯ : พี.เอ็น. การพิมพ์
- ประวรรณชัย เต็งทอง. (2550). *ปัญหาและแนวทางการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาขนาดเล็ก* สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. สาขาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.
- ประอร สุนทรวิภาต.(2543). *การพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาสำหรับโรงเรียนเหล่าทัพ*. วิทยานิพนธ์ปริญญาตรีบัณฑิต. ภาควิชาอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- พริมรส นนทภักดิ์. (2547). *การวิจัยพหุกรณีเพื่อศึกษาการดำเนินงานของโครงการโรงเรียนสองภาษา*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มณิดา แมนผดุง. (2544). *การศึกษาการดำเนินงานและปัญหาการประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนเอกชนในกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. ภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มธุรส พะวินรัมย์. (2539). *การศึกษาการดำเนินงานโครงการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก* สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มลลล ชมติวิง. (2549). *กระบวนการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษานราธิวาส*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- รับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, สำนักงาน. (2544). *กรอบการประเมินคุณภาพภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา.
- รุ่ง แก้วแดง. (2544). *การประกันคุณภาพ: ทุกคนทำได้ไม่ยาก*. กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช.
- วัชรวิ เทพพุทธานุกร. (2544). *การศึกษาการวางแผนการประกันคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา* สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- วันเพ็ญ ผ่องกาย. (2549). *การพัฒนาตัวบ่งชี้สำหรับประเมินผลการปฏิบัติงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษา*. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต. ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรภัทร์ ภูเจริญ. (2544). *แนวทางการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช.
- ศิริประภา ชรจันทร์ศรี. (2549). *การพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุการนำผลการประเมินภายนอกไปใช้และดำเนินงานด้านระบบประกันคุณภาพภายในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิริวรรณ โสดา. (2546). *กรณีศึกษากระบวนการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในวชิราวุธวิทยาลัย*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. ภาควิชาวิจัยการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สรกมล แจ่มจันทร์. (2547). *การศึกษาการดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. ภาควิชาหลักสูตร การสอนและเทคโนโลยีการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สันติ ชัยชนะ. (2549). *การประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 4*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สยาม สุ่มงาม. (2541). *กระบวนการดำเนินงาน ปัญหา และแนวทางแก้ปัญหาการประกันคุณภาพการศึกษา: กรณีศึกษาโรงเรียนนาร่อง สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุทัยธานี*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. ภาควิชาวิจัยการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สามัญศึกษา, กรม. กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). *การประกันคุณภาพการศึกษา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว.
- สามัญศึกษา, กรม. กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). *แนวทางการประเมินภายในเพื่อประกันคุณภาพการศึกษาสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว.
- สามัญศึกษา, กรม. กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). *แนวทางการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว.

- สุภางศ์ จันทวานิช. (2531). *วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สุวิมล ว่องวานิช. (2543). *การวิจัยและพัฒนาการประเมินผลภายในของสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ: วี.ที.ซี. คอมมิวนิเคชั่น.
- สุวิมล ว่องวานิช. (2544). *คู่มือการประเมินผลภายในของสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษา: การออกแบบระบบการประเมินผลภายใน*. กรุงเทพฯ: วี.ที.ซี. คอมมิวนิเคชั่น.
- สุวิมล ว่องวานิช. (2545). *แนวทางการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา: เพื่อพร้อมรับการประเมินภายนอก*. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี.
- สมคิด พรหมจ้อย และสุพัชร์ พิบูลย์. (2540). *การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สมพล จันท์แดง. (2545). *การประกันคุณภาพภายในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- อุทุมพร จามรมาน. (2544). *วิธีทำการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์พันธ์.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

1. รองศาสตราจารย์ ดร.ดวงกมล ไตรวิจิตรคุณ
ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. นาวาตรี ดร.พงษ์เทพ จิระโร
อาจารย์พยาบาล โรงเรียนพยาบาล กองการศึกษา กรมแพทย์ทหารเรือ
3. ดร. กมลวรรณ ตั้งธนกานนท์
ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ข
หนังสือขอความร่วมมือในการวิจัย

ที่ ศธ 0512.6(2771)/

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพฯ 10330

5 พฤศจิกายน 2551

เรื่อง ขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียน.....

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นางสาวอรจิรา ธรรมไชยงกูร นิสิตปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา สาขาวิจัยการศึกษา อยู่ในระหว่างการดำเนินการวิจัยเรื่อง “การศึกษาเปรียบเทียบกระบวนการประกันคุณภาพ ภายในสถานศึกษาระหว่างโรงเรียนที่ผ่านและไม่ผ่านการประเมินในรอบที่ 2: พหุกรณีศึกษา” โดยมีรองศาสตราจารย์ ดร.สิริพันธุ์ สุวรรณมรรคา เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องรวบรวมข้อมูล ด้วยแบบบันทึกข้อมูล แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ และแบบสนทนากลุ่ม กับผู้บริหารสถานศึกษา ครู นักเรียน และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ นิสิตผู้วิจัยจะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ นางสาวอรจิรา ธรรมไชยงกูร ได้ทำการเก็บข้อมูลวิจัยดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ณรุทธ์ สุทธจิตต์)

รองคณบดี

ปฏิบัติกรแทนคณบดี

สำนักงานหลักสูตรและการสอน

โทร. 0-2218-2680-2 ต่อ 612

ภาคผนวก ค
เครื่องมือการลงภาคสนาม

แนวทางสังเกตสภาพทั่วไปของโรงเรียน

1. สถานที่ตั้งและชุมชน
 - ที่ตั้งและขนาดโรงเรียน
 - แผนที่ตั้งของโรงเรียน
2. สภาพภายในโรงเรียน
 - สภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน
 - สภาพแวดล้อมบริเวณรอบ ๆ โรงเรียน
 - ลักษณะภูมิทัศน์ (มีต้นไม้, ดอกไม้, รั้วรื่นสวยงาม, มีสนามเด็กเล่น)
 - อาคารเรียน ห้องเรียน ห้องฝึกงาน
3. สภาพปัจจุบันของโรงเรียนจากการดำเนินการประกันภายในโรงเรียนและผลที่เกิดจากการดำเนินการ
4. ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหาร ครู นักเรียน
5. พฤติกรรมในการดำเนินงานของผู้บริหาร พฤติกรรมในการดำเนินงานของครู พฤติกรรมในการดำเนินกิจกรรมของนักเรียนและความสัมพันธ์ของครูกับนักเรียน
6. กิจกรรมของโรงเรียน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร
7. อื่นๆ

แบบสังเกตสภาพทั่วไปของโรงเรียน

โรงเรียน.....

ผู้บริหาร.....

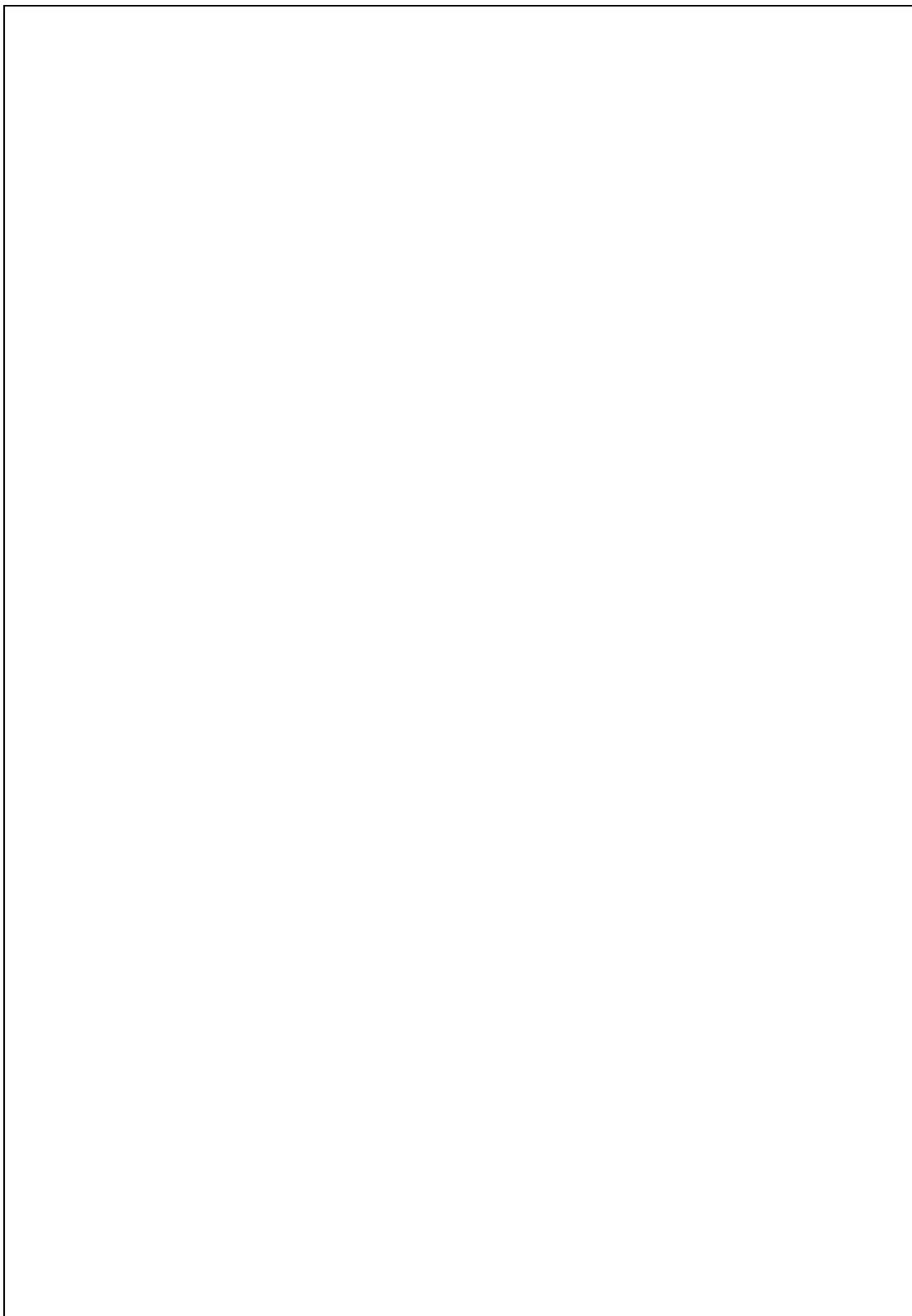
จำนวนครู..... ชาย..... หญิง

จำนวนผู้เรียน..... ชาย..... หญิง

เวลาบันทึก.....

1. สถานที่ตั้งและชุมชน**1.1 สถานที่ตั้งของโรงเรียน**

แผนผังในโรงเรียน

3. วิถีชีวิต

1. สัมพันธภาพระหว่างผู้บริหารและครู

.....

.....

.....

2. สัมพันธภาพระหว่างครู

.....

.....

.....

3. สัมพันธภาพระหว่างครูและนักเรียน (ระหว่างเรียน/การเข้าร่วมกิจกรรม/ นอกห้องเรียน)

.....

.....

.....

4. สัมพันธภาพระหว่างนักเรียน (ระหว่างเรียน/การเข้าร่วมกิจกรรม/นอกห้องเรียน)

.....

.....

.....

4. ข้อสังเกตอื่นๆ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

แนวการสังเกตบรรยากาศชั้นเรียน

1. พฤติกรรม หรือปฏิสัมพันธ์ระหว่างครู นักเรียน ในระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
 - การมีส่วนร่วม
 - ความกล้าแสดงออก
 - ความสนใจ ของนักเรียนในชั้นเรียน
 - ความสัมพันธ์ระหว่างครูและนักเรียน
2. สภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน
 - การจัดห้องเรียน
 - ความสะอาด แสงสว่างที่เหมาะสม และอุณหภูมิที่พอเหมาะ
3. อุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอน
4. เนื้อหาวิชา การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และวิธีการประเมินผลการเรียน
5. อื่นๆ

แบบสังเกตสภาพชั้นเรียน

โรงเรียน.....

ห้อง.....วิชา.....วัน.....เวลา.....

ผู้สอน.....จำนวนนักเรียน.....คน

ที่	รายการ	ผลการสังเกต	หมายเหตุ
1	สภาพแวดล้อม ภายในห้องเรียน		
2	พฤติกรรมของครู		
3	พฤติกรรมของ นักเรียน		
4	ปฏิสัมพันธ์ระหว่าง ครูกับนักเรียน		
5	การจัดกิจกรรมการ เรียนการสอน		
6	อุปกรณ์และสื่อการ เรียนการสอน		

เพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

รายการ/ข้อคำถามแนวการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม
สำหรับผู้บริหาร ครู และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

1. รายการ/ข้อคำถามสำหรับแนวสัมภาษณ์ผู้บริหาร
2. รายการ/ข้อคำถามสำหรับสัมภาษณ์ครู
3. แนวทางการสนทนากลุ่มสำหรับผู้บริหาร ครู และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

แนวทางการสัมภาษณ์ผู้บริหาร

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

1. ชื่อ – สกุล.....
2. วันที่สัมภาษณ์.....เวลา.....
3. สถานที่.....
4. เพศ.....
5. วุฒิการศึกษา.....
6. ประสบการณ์การทำงานในตำแหน่งผู้บริหาร.....
7. ระยะเวลา.....

ตอนที่ 2 แนวทางการสัมภาษณ์

ด้านกระบวนการประกันคุณภาพ

1. โรงเรียนได้มีการจัดทำมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียน และมีความสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานหรือไม่ อย่างไร
2. โรงเรียนได้มีการจัดทำธรรมนูญโรงเรียน และมีการเปิดโอกาสให้ครูได้มีส่วนร่วมในการจัดทำหรือไม่ อย่างไร
3. โรงเรียนได้มีการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพประจำปีและแผนปฏิบัติการประจำปีหรือไม่ อย่างไร
4. ท่านได้มีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่างของโรงเรียนให้บุคคลภายนอกทราบอย่างไร
5. ท่านได้มีส่วนร่วมในการให้ความรู้ทางด้านสารสนเทศแก่ผู้เรียนหรือไม่ อย่างไร
6. ท่านได้มีการตรวจสอบถึงผลการประเมินหรือไม่ อย่างไร
7. ท่านได้นำผลที่ได้มาพัฒนาและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากคำแนะนำของต้นสังกัดหรือไม่ อย่างไร
8. ท่านมีส่วนร่วมในการควบคุม ดูแลพฤติกรรมของครูให้เป็นไปตามจรรยาบรรณวิชาชีพครูอย่างไร
9. ท่านได้มีการประเมินผู้เรียนโดยวิธีที่หลากหลายหรือไม่ และมีวิธีการอย่างไร
10. ท่านได้มีการรายงานผลของการประเมินให้ต้นสังกัดทราบ รวมถึงการพัฒนาโรงเรียนหรือไม่ อย่างไร
11. ท่านได้มีการจัดทำรายงานประเมินตนเองหรือไม่ อย่างไร

12. ท่านมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อนของโรงเรียนอย่างไร
12. ท่านได้มีการประเมินผลงานของผู้เรียนและครูหรือไม่ อย่างไร
13. ท่านมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลตามสภาพจริงหรือจัดเตรียมเอกสารแก่ผู้ประเมินหรือไม่ อย่างไร
14. ท่านคิดว่าโรงเรียนของท่านมีการเปลี่ยนแปลงอย่างไร หลังจากที่ได้ดำเนินการตามกระบวนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน
15. ท่านมีส่วนร่วมในการพัฒนาผู้เรียนร่วมกับครูอย่างไร
16. ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชนหรือไม่ อย่างไร
17. ท่านมีส่วนร่วมในการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคลากรภายในโรงเรียนอย่างไร

ด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อการประกันคุณภาพ

18. ท่านได้มีการวางแผนในการดำเนินการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนล่วงหน้าอย่างไร
19. ท่านได้ปฏิบัติงานตามแผนและขั้นตอนที่ท่านได้วางแผนไว้ อย่างไร
20. ท่านได้ประเมินและตรวจสอบการทำงานของคุณครูหรือไม่ มีวิธีการอย่างไร และได้มีการให้ข้อมูลป้อนกลับหรือไม่ อย่างไร
21. ท่านมีการดำเนินการอย่างไรในการพัฒนาศักยภาพของคุณครู
22. ท่านได้มีการตรวจสอบการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ภายในโรงเรียนอย่างไร
23. ท่านได้มีขั้นตอนการปรับปรุงและพัฒนาโรงเรียนอย่างไร หลังจากที่ได้รับผลการประเมินสถานศึกษาในรอบแรก
24. ท่านได้มีการตรวจสอบงบประมาณประจำปีอย่างไร
25. ท่านมีส่วนร่วมในการจัดหางบประมาณเพื่อใช้ในการพัฒนาโรงเรียนอย่างไร
26. ปัจจัยใดบ้างที่ส่งเสริมและเป็นอุปสรรคในการดำเนินการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน
27. อุปสรรคหรือปัญหาที่เกิดขึ้นในระหว่างดำเนินการประกันคุณภาพเกิดจากสาเหตุใด และมีแนวทางการแก้ไขปัญหายังไง

แนวทางการสัมภาษณ์ครู

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

1. ชื่อ – สกุล.....
2. วันที่สัมภาษณ์.....เวลา.....
3. สถานที่.....
4. เพศ.....
5. วุฒิการศึกษา.....
6. ประสบการณ์การทำงาน.....
7. ระยะเวลา.....

ตอนที่ 2 แนวทางการสัมภาษณ์

ด้านกระบวนการประกันคุณภาพ

1. ท่านมีส่วนร่วมในการจัดทำมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียนหรือไม่ อย่างไร
2. ท่านมีส่วนร่วมในการจัดทำธรรมนูญโรงเรียนหรือไม่ อย่างไร
3. ท่านได้มีส่วนร่วมการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพประจำปีและแผนปฏิบัติการประจำปีหรือไม่ อย่างไร
4. ท่านได้มีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่างของโรงเรียนให้บุคคลภายนอกทราบหรือไม่ อย่างไร
5. ท่านได้มีส่วนร่วมในการให้ความรู้ทางด้านสารสนเทศแก่ผู้เรียนและด้านการเรียนการสอนแก่โรงเรียนหรือไม่ อย่างไร
6. ท่านมีส่วนร่วมในการควบคุม ดูแลพฤติกรรมของครูด้วยกัน ให้เป็นไปตามจรรยาบรรณวิชาชีพครูหรือไม่ อย่างไร
7. ท่านได้มีการจัดการประเมินผู้เรียนโดยวิธีที่หลากหลายหรือไม่ อย่างไร
8. ท่านได้มีการใช้สื่อการเรียนรู้ที่หลากหลายอย่างไร เช่นอะไรบ้าง
9. ท่านได้มีการรายงานผลการพัฒนาผู้เรียนต่อผู้บริหารและผู้ปกครองอย่างต่อเนื่องหรือไม่ และดำเนินการอย่างไร
10. ท่านมีส่วนร่วมในการทำรายงานประเมินตนเอง อย่างไร
11. ท่านมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์หลักสูตรสถานศึกษาร่วมกับโรงเรียนหรือไม่ อย่างไร
12. ท่านคิดว่าโรงเรียนของท่านมีการเปลี่ยนแปลงอย่างไร หลังจากที่ได้ดำเนินการตามกระบวนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน

13. ท่านมีส่วนในการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคลากรภายในโรงเรียนหรือไม่ อย่างไร

ด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อการประกันคุณภาพ

14. ท่านได้มีการวางแผนงานทุกครั้งก่อนที่จะปฏิบัติตามกระบวนการประกันคุณภาพ รวมทั้งการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างไร

15. ท่านได้มีการปฏิบัติตามแผนงานที่วางไว้หรือไม่ และบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ ถ้าไม่มีวิธีแก้ไขอย่างไร

16. ท่านได้มีการประเมินและตรวจสอบการทำงานของครูด้วยกันหรือไม่ อย่างไร และดำเนินการบ่อยแค่ไหน

17. ท่านได้มีการตรวจสอบการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ภายในโรงเรียนหรือไม่ อย่างไร

18. ท่านมีส่วนร่วมในการปรับปรุงและพัฒนาโรงเรียนหรือไม่ อย่างไร หลังจากที่ได้รับ การประเมินสถานศึกษาในรอบแรก

19. ท่านได้มีการตรวจสอบงบประมาณประจำปี อย่างไร

20. ท่านมีส่วนร่วมในการจัดหางบประมาณเพื่อใช้ในการพัฒนาโรงเรียนอย่างไร

21. ท่านคิดว่ามีปัจจัยใดบ้างที่ส่งเสริมและเป็นอุปสรรคในการดำเนินการประกันคุณภาพ ภายในโรงเรียน

22. ท่านคิดว่าอุปสรรคหรือปัญหาที่เกิดขึ้นในระหว่างดำเนินการประกันคุณภาพเกิด จากสาเหตุใด และมีแนวทางการแก้ไขปัญหาอย่างไร

การจัดสนทนากลุ่ม

หัวข้อ

ปัจจัยที่ส่งเสริม ปัญหา อุปสรรคในการดำเนินงานกระบวนการประกันคุณภาพภายใน
และแนวทางการพัฒนาหรือแก้ปัญหาการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน

ผู้จัด(ผู้วิจัย)

นางสาวอรจิรา ธรรมไชยวงกูร

นิสิตบัณฑิตศึกษา สาขาวิจัยการศึกษา ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ ดร.สิริพันธุ์ สุวรรณมรรคา

วัน เวลา ในการจัดสนทนากลุ่ม

.....

จุดประสงค์

เพื่อให้ได้สารสนเทศเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งเสริม ปัญหา อุปสรรคในการดำเนินงาน
กระบวนการประกันคุณภาพภายใน และแนวทางการพัฒนาหรือแก้ปัญหาการประกันคุณภาพ
ภายในโรงเรียน

แนวทางการสนทนากลุ่ม

ผู้วิจัยทำการสนทนากลุ่มกับผู้บริหาร ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ในประเด็นของปัจจัยที่
ส่งเสริม ปัญหา อุปสรรคในการดำเนินงานประกันคุณภาพ และแนวทางการพัฒนาหรือปัญหา
การประกันคุณภาพภายในโรงเรียน โดยมีประเด็นในการสนทนากลุ่ม ดังนี้

1. ท่านคิดว่าโรงเรียนของท่านมีการเปลี่ยนแปลงอย่างไรบ้าง หลังจากที่ได้ผ่านการ
ประเมินคุณภาพภายในโรงเรียนทั้ง 2 รอบ
2. ท่านคิดว่ามีปัจจัยใดที่ส่งเสริม ในการดำเนินการกระบวนการประกันคุณภาพภายใน
โรงเรียน
3. ท่านคิดว่ามีปัจจัยใดบ้างที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินการกระบวนการประกันคุณภาพ
ภายในโรงเรียน
4. ท่านคิดว่าอุปสรรคหรือปัญหาที่เกิดขึ้นในระหว่างการดำเนินการประกันคุณภาพเกิด
จากสาเหตุใด และมีแนวทางการแก้ไขปัญหายังไง

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวอรจิรา ธรรมไชยงกูร เกิดวันที่ 28 เมษายน พ.ศ.2528 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี บัณฑิต วิชาเอกวิทยาศาสตร์ทั่วไป-จิตวิทยาการปรึกษาแนะแนว ภาควิชาหลักสูตร การสอน และเทคโนโลยีการศึกษา จากคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปีการศึกษา 2551 และเข้าศึกษาต่อในหลักสูตรครุศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยการศึกษา ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยา การศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปี 2551.